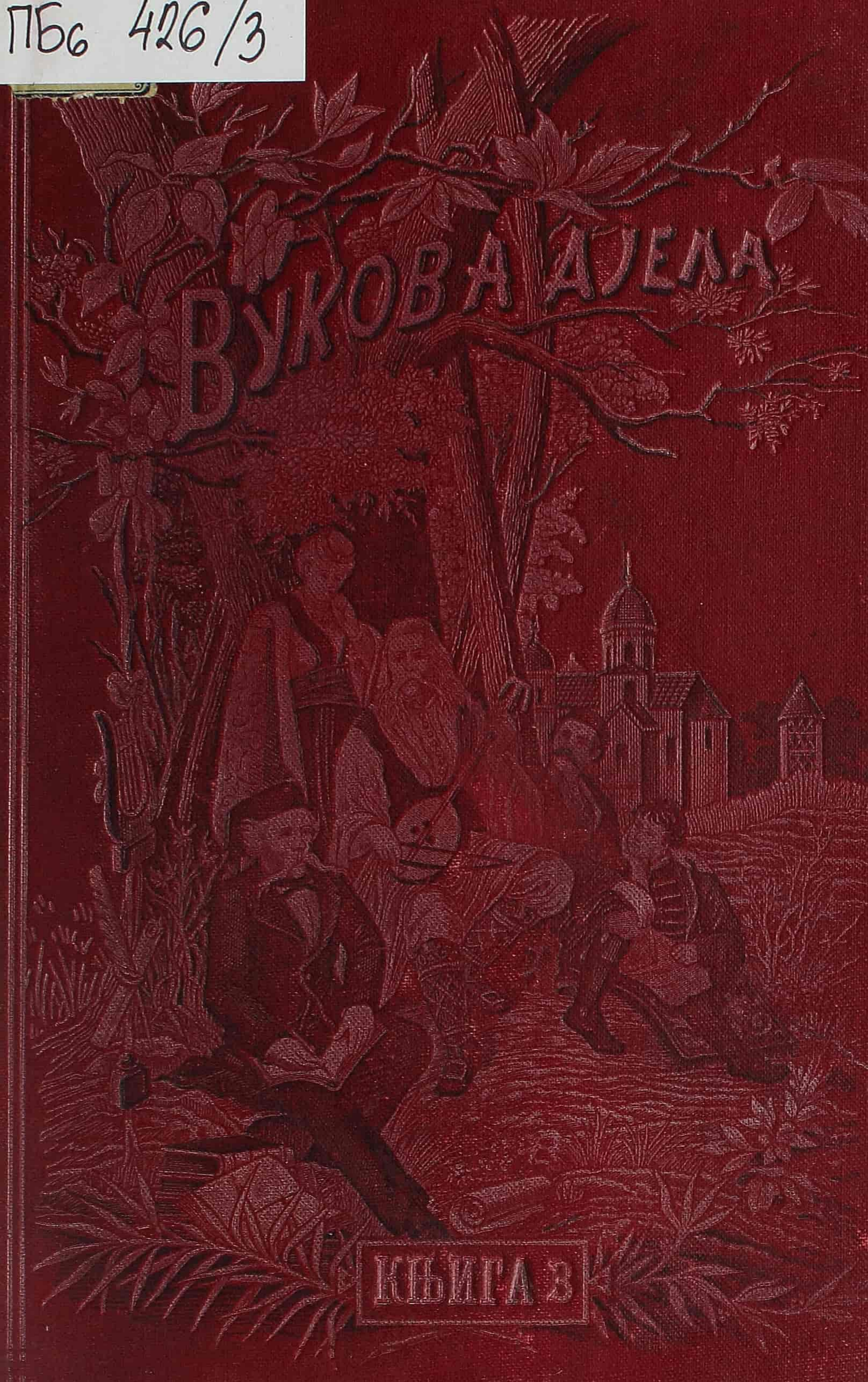

ПБС 426/3

ВУКОВА ДЕЛА

КЊИГА 3

1025 0073125

ХАЛДУЦИ

1874

1874

1874

1874

426/3

БЕОГРАД
Лука Селовић
БЕОГРАД

И. Бр. 45433.5

СРПСКЕ

НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ

СКУПИО ИХ И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ

КЊИГА ТРЕЋА,

У КОЈОЈ СУ ПЈЕСМЕ ЈУНАЧКЕ СРЕДЊИЈЕХ ВРЕМЕНА

(ДРЖАВНО ИЗДАЊЕ)

Биоград

ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1894

ПЈЕСМЕ ЈУНАЧКЕ
СРЕДЊИЈЕХ ВРЕМЕНА

Старина Новак и кнез Богосав.

Вино пију Новак и Радивој
 А код Босне код воде студене
 Код некога кнеза Богосава,
 А кад су се вина понашили,
 Кнез Богосав стаде бесједити: 5
 »Побратиме, Старина Новаче!
 »Кажи право, тако био здраво!
 »Са шта, брате, оде у хајдуке?
 «Каква тебе оћера невоља
 »Врат ломити, по гори ходити, 10
 «По хајдуци, по лошу занату,
 »А под старост, кад ти није вриме?»
 Вели њему Старина Новаче:
 »Побратиме, кнеже Богосаве!
 »Кад ме питаш, право да ти кажем: 15
 »Јест ми било за невољу љуту:
 »Ако мореш знати и памтити,
 »Кад Јерина Смедерево гради,
 »Па нареди мене у аргатлук,
 »Аргатовах три године дана, 20
 «И ја вукох дрвље и камење
 »Све уз моја кола и волове,
 «И за пуне до три годинице,

- „Ја не стекох паре ни динара,
 „Ни заслужио на ноге опанке! 25
 „И то бих јој, брате, опростио;
 ? „Кад сагради Смедерева града,
 „Онда стаде па и куле зида,
 „Позлаћује врата и пенџере,
 „Па наметну намет на вилает, 30
 „Све на кућу по три литре злата,
 „То је, брате, по триста дуката!
 „Ко имаде, и предаде благо;
 „Ко предаде, онај и остаде;
 „Ја сам био човек сиромашан, 35
 „Не имадох да предадем благо,
 „Узех будак, с чим сам аргатов'о
 „Па с будаком одох у хајдуке,
 „Па се ниђе здржати не могох
 „У држави Јерине проклете, 40
 „Већ побјегох до студене Дрине,
 „Па се маших Босне камените.
 „А кад дођох близу Романије,
 „Ту сам Турске сватове сусрео,
 „Они воде кадуну ђевојку; 45
 „Сви сватови с миром пролазили,
 „Заостало Туре младожења
 „На дорату коњу великоме,
 „Оно не шће да пролази с миром,
 „Већ потеже троструку канџију, 50
 „Три су на њој луле¹⁾ од тумбака,
 „Па удара мене по плећима;
 „Трипут сам га Богом побратио:

¹⁾ *Лула* овдје значи као мала чашица, од прилике, као повелики напрстак.

- »» Молим ти се, Туре младожења,
 з »» А тако ти среће и јунаштва! 55
 »» И тако ти сретнога весеља!
 »» Прођи ме се, хајде путем с миром,
 »» Видиш, да сам човек сиромашан;“
 » Опет Туре да с' окани не ће
 » Већ ме стаде већма ударати; 60
 » Кад је мене мало забољело,
 » И ја сам се врло ражљутио,
 » Па потегох будак са рамена,
 » Те ударих Туре на дорату,
 » Како сам га лако ударио, 65
 » У мах сам га с коња оборио,
 » И к њему сам онда прилетио,
 » Ударих га још два и три пута,
 » Док сам њега с душом раставио;
 » Ватих му се руком у џепове, 70
 » Код њег' нађох до три кесе блага,
 » Па их пуштих себи у њедарца;
 » Отпасах му сабљу од појаса,
 » Њем' отпасах, а себи припасах;
 » Оставих му будак више главе, 75
 » Да чим ће га закопати Турци,
 » Па посједох његова дората,
 » Одох право гори Романији;
 » То гледају сви Турски сватови,
 » Не шћедоше мене ни ћерати, 80
 » Ја не шћеше, јали не смједоше.
 » Ево има четрест година,
 » Романију гору обикнуо,
 » Боље, брате, него моје дворе,
 » Јер ја чувам друма кроз планину, 85

- 4 »Дочекујем Сарајлије младе,
 »Те отимам и сребро и злато
 »И лијепу чоху и кадифу,
 »Одијевам и себе и друштво,
 »А кадар сам стићи и утећи
 »И на страшну мјесту постајати,
 «Не бојим се никога до Бога!»

90

Новак и Радивоје продају Груицу.

- В**ино пије Новак и Радивој
 У зеленој гори Романији,
 Служи њима дијете Груица.
 А кад су се понапили вина,
 Онда рече дели Радивоје:
 »Хеј! мој брате, Старина Новаче!
 »Ни имамо вина, ни дувана,
 »Нит' имамо паре, ни динара.«
 Ал' говори Старина Новаче:
 »Не бој ми се, дели Радивоје
 »Ако нема вина ни дувана,
 »И ако је блага нестануло,
 »Ми имамо дијете Груицу,
 »Којино је љепши од ђевојке;
 »Обућ' ћемо рухо трговачко,

5

10

15

II^a, 155. — *О Новаку, Радивоју и о Груици.* — [У напомени:] Новак, Груица и Радивој, били су (по приповѣдкама народнимъ) разбойници у Босни у гори Романіи (близу Сараева). Груица е био роденный сынъ Новаковъ, а Радивој побратимъ. Новак е био родомъ одъ Смедерева; пакъ е одъ некакве неправде утекао у Романію, и одвео са собомъ Груицу и Радивоја. Они су живили у Романіи до превелике старости Новакове, но ни одъ кога ни есу ништа отимали разбойнически, нити су се скитали кое куда, него су понајвише пребывали выше Са-

- „На Груицу рухо сиротињско,
 „Водићемо дијете Груицу
 „Да продамо у шер-Сарајеву,
 „Па нек бјежи, када њему драго,
 5 „Само да ми блага добијемо; 20
 „Па ће бити вина и дувана.“
 Томе Раде врло капл био;
 Пак скочише на ноге лагане,
 Обукоше рухо трговачко,
 На Груицу рухо сиротињско; 25
 Отидоше шехер-Сарајеву,
 Да продају дијете Груицу.
 Купује га Туркиња ђевојка,
 Даје за њга два товара блага;
 Она оде, да донесе благо, 30
 Враг донесе булу удовицу,
 Удовицу, Цафербеговицу,
 Даде за њга три товара блага.
 И три коња што ће носит' благо.

раевског' пута подъ едномъ стѣномъ (која се и данасъ зове: *Новакова стѣна*), а на путу су држали свагда прострту кабаницу и на њој велики ножъ или сабљу, те су туда пролазећи трговци бацали на кабаницу колико е кои могао и хотѣо. Кад' е Новакъ врло остарѣо, онда су отишли сватроица у приморје Адриатическо к' *Рисну и Перасту*, и тамо су, као на покајнију, живили поштено, докле ни есу помрли. Новакъ е познатъ кодъ народа Србскога како годъ Кралѣвићъ Марко, и о њму писана много има. Онъ има два презимена: *Старый* (или старина) *Новакъ* и *Дебелићъ Новакъ*. — 11. нейма. — 17. води' ћемо. — 18. у шех'р'. — 21. пакъ ће. — 25. шех'ру. — 29, 33. зањга. — 43. на њга одѣло. — 45. вечерат' вечеру. — 46. була вечерати. — 47. у дѣте. — 53. лѣпо одѣло. — 60. пу'це по од. — 73. Грую. — 78. по край њи. — 89. прозоре. — 97. ах'ре. — 98. тридес'тъ хата, а тридес'тъ. — 103. мени. — 107. ни ког'. — 110, 114, 122, 136, 155. тридес'тъ. — 119. Усеину. — 121. Усеин. — 128, 133. жутіе. — 140. дохвати. — 141. пакъ. — 149. срећна. — 166. не хѣе. — 173. хѣаше. — 174. хѣеде. — 181. на црној земљици. — 182. јошт' захватио. — 187. Усо. — 192. Гьогу.

Шб, 69. — 1. Радивој'. — 60 по од литру.

- Љуто куне Туркиња ђевојка: 35
 „Води роба, Цафербеговице!
 „Не био ти дуго ни за много,
 „Већ, ил' ноћцу, или ноћи двије!“
 Була води роба Драгокупа,
 Води њега двору бијеломе, 40
 Пак донесе воде и сапуна,
 Те окупа дијете Груицу,
 Пак удари наџга одијело,
 И донесе господску вечеру.
 Сједе Грујо вечер' вечерати, 45
 Ал' не може була да вечера,
 Већ све гледа дијете Груицу.
 А када је по вечери било,
 Она простре мекану постељу;
 Леже Грујо с булом у душеке. 50
- 6 Кад у јутру јутро освануло,
 Уранила Цафербеговица,
 Те износи дивно одијело,
 И облачи дијете Груицу:
 На плећи му удара кошуљу 55
 До појаса од чистога злата,
 Од појаса од бијеле свиле;
 По кошуљи зелену доламу,
 На којој је тридесет путаца,
 Свако пуце од по литру злата, 60
 Под грџоцем од три литре злата,
 И оно се на бурму отвора,
 Те се носи за јутра ракија;
 По долами токе и ђечерме,
 Златне токе од четири оке; 65
 А на ноге ковче и чакшире,

Жуте му се ноге до кољена,
 Побратиме, као у сокола;
 А на главу калпак и челенке,
 Један калпак, девет челенака, 70
 И десето крило оковано,
 А из њега до три пера златна,
 Што куцају Груја по плећима,
 Ваља крило хиљаду дуката;
 Донесе му свилена појаса, 75
 И за појас двије Даницкиње,
 Обадвије у чистоме злату;
 А покрај њих ножа пламенита,
 Међ' камзама алем драги камен;
 Даде њему сабљу оковану, 80
 На којој су три балчака златна,
 7 На свакоме алем драги камен,
 Ваља сабља три царева града.
 Тад' пошета дијете Груица,
 Он сашета низ танану кулу, 85
 Пак се шета по б'јелој авлији,
 Подметнуо руке под пазуха.
 Гледа њега Цафербеговица
 Кроз пенџере са бијеле куле,
 Пак дозивље дијете Груицу: 90
 »Господару, робе Драгокупе!
 »Што ми шеташ тако невесео?
 »Ал' ти жалиш големога блага,
 »Што сам за те три товара дала?
 »Али коње, што су га однели? 95
 »Ја имадем пуну кулу блага;
 »А имадем пуне аре коња:
 »Тридест ата, а тридест парипа;

- » Све мојега старог Цафер-бега,
 » А данас је твоје, Драгокупе! « 100
 Тада рече дијете Груица:
 » Ој госпођо, Цафербеговице!
 » Ништа мене тога жао није,
 » Већ ја жалим, Цафербеговице,
 » Кад сам био код двора мојега, 105
 » Ишао сам у лов у планину,
 » А сад овђе никог' не познајем. «
 Њему вели Цафербеговица:
 » Не бој ми се, робе Драгокупе!
 » Ја имадем тридест Сарајлија, 110
 » Што су ишли с бегом Цафер-бегом;
 » Ја ћу рећи Ибрахиму слуги,
 8 » Нек отиде у б'јелу чаршију,
 » Нека зовне тридест Сарајлија,
 » Нека пођу с тобом у планину 115
 » Лов ловити по гори зеленој,
 » Тамо има гора Романија,
 » И у њојзи кошут' и јелена.
 » А рећи ћу слуги Хусеину,
 » Нек опреми два коња витеза. « 120
 Док Хусеин два коња опреми,
 Дотле паде тридест Сарајлија.
 Була гледа роба Драгокупа,
 Опрема га на бијелој кули,
 Пак је њему била бесједила: 125
 » Чујеш мене, робе Драгокупе!
 » Ти отиди у ризницу б'јелу,
 » Те ти узми жутијех дуката,
 » Даји бакшиш младим Сарајлијам'
 » Кад ти стану лова доносити. « 130

- Оде Грујо у ризницу б'јелу;
 Лаком хајдук бјеше на дукате:
 Накупио жутијех дуката
 У џепове и у чизме жуте,
 Удовица рече Сарајлијам': 135
 „Чујете ли, тридест Сарајлија!
 „Пазите ми роба Драгокупа
 „Боље него Џафер-бега старог.“
 Сиђе Грујо низ танану кулу,
 Довати се помамна ђогата, 140
 Па ишћера њега на чаршију;
 Да је коме погледати било,
 Кад усједе ђаво на ђавола:
 9 Горски хајдук на б'јесна ђогата;
 Испод ногу камен излијеће, 145
 Те он туче хане и дућане.
 Говориле младе Сарајлије:
 „Боже мили! чуда великога!
 „Сретња ти је Џафербеговица!
 „Бе задоби бољег господара, 150
 „Бољег, него старог Џафер-бега.“
 Отидоше гори Романији.
 Кад су били близу Романије,
 Рикну јелен, а рикну кошута,
 Проговори тридест Сарајлија: 155
 „Господару, робе Драгокупе!
 „Ето рикну јелен и кошута.“
 Ал' говори дијете Груица:
 „Не лудујте, младе Сарајлије!
 „Није оно јелен и кошута, 160
 „Већ је оно Новак и Радивој,
 „А ово је дијете Груица.“

- Пак удари ђога бакрачлијом,
 Скочи ђогат преко поља равна,
 Остадоше младе Сарајлије, 165
 Али не шће слуга Хусеине,
 Већ повика из грла бијела:
 „Стани, курво, дијете Груица!
 „Не ћеш утећ', ни одвест' ђогата,
 „Ни однијет' рухо Џафер-бега;“ 170
 Пак он пушта својега дората*)
 А потеже сабљу оковану;
 Доиста га достигнути шћаше;
 Ал' му Грујо ни бјежат' не шћеде,
 Већ поврати бијесна ђогата, 175
 10 А потеже сабљу Џафер-бега,
 Пак дочека Хусеина слугу,
 Удари га по десном рамену,
 Раздвоји га на седлу бојноме,
 Бојно седло на коњу дорату, 180
 А дората на земљици црној,
 И још земље мало заватио.
 Јавну му се Старина Новаче:
 „Бе аферим, дијете Груица!
 „Док сам и ја твога доба био, 185
 „Могао сам тако ударити.“
 Оста Хусо ногом копајући,
 Оде Грујо брдом пјевајући,
 И он дође својему Новаку;
 Са стрицем се у образ пољуби, 190
 А свог оца у бијелу руку;
 Ђога пусти у гору зелену,

*) Овај је стих из II^a.

Узе пушку у десницу руку,
Пак отиде у гору зелену.

3.

Старина Новак и дели Радивоје.

Вино пије Старина Новаче
У зеленој гори Романији,
Шњиме пије брата Радивоје,
С Радивојем дијете Груица, *child*
Са Груицом дели Татомире 5
И јошт више тридесет хајдука.
Кад с' хајдуци вина напојише,
11 А у вину ђеиф задобише,
'Вако рече дели Радивоје:
»Чујеш мене, мој брата Новаче! 10
»Хоћу тебе, брата, оставити,
»Јер си, брата, остарио тешко,
»Па не можеш више да четујеш,
»Нити хоћеш на друм да идемо,
»Да чекамо поморце трговце.« 15
То изрече дели Радивоје,
Па се скочи од земље на ноге,
А довати Брешку по сриједи,
За њим скочи тридесет хајдука.
Оде Радо преко горе чарне, 20
Новак оста под јелом зеленом
А са своја два нејака сина.
Но да видиш дели Радивоја!
Кад изиђе друму на раскршће,

- Лоша му је срећа прискочила: 25
 Сусрете га Мехмед Арапине
 Са његових тридесет делија,
 Турчин ћера три товара блага,
 Па кад виђе тридесет хајдука,
 А он викну на своје делије, 30
 Те у вришко сабље повадише,
 У хајдуке јуриш учинише,
 Не даше им пушке истурити,
 Но тридесет глава осјекоше,
 Радивоја жива уватише, 35
 Везаше му руке наопако,
 Везана га воде кроз планину,
 А нагоне, те им попијева.
- 12 Оде пјеват' дели Радивоје:
 „Бог т' убио, горо Романијо! 40
 „Не раниш ли у себи сокола?
 „Пролећеше јато голубова
 „И пред њима тица головране,
 „Проведоше бијела лабуда
 „И пронеше под крилима благо.“ 45
 Тако Раде друмом поп'јеваше,
 А зачу га дијете Груица,
 Па казује Старини Новаку:
 „О мој бабо, Старина Новаче!
 „Неко пјева друмом широкијем, 50
 „А помиње гору Романију
 „И у гори сивога сокола,
 „Баш ка' да је чича Радивоје:
 „Ја је чича задобио благо,
 „Јали нам је муке допануо; 55
 „Но хајдемо, да му помогнемо.“

- Па довати лака цевердана,
 Пође право друму у бусију,
 А за њиме млади Татомире,
 А за ђецом Новак пристајаше. 60
- Кад дођоше друму широкоме,
 Новак стаде друму у бусију,
 Око њега два нејака сина;
 Ал' ето ти јеке низ планину,
 Помоли се тридесет делија, 65
- Сваки носи циду на рамену
 И на циди од хајдука главу,
 А пред њима Мехмед Арапине
 Радивоја води савезана,
- 13 И он ћера три товара блага, 70
 Право иде друмом низ планину;
 Доке паде у бусију тврду,
 Ал' подвикну Старина Новаче
 А на своја два нејака сина,
- Па опали лака цевердана, 75
 Те погоди Мехмед-Арапина
 Посред паса, укиде га с гласа,
 Ни земља га жива не дочека.
 Арап паде у зелену траву,
 А допаде Старина Новаче, 80
 Сабљом ману, ос'јече му главу;
 Па допаде дели Радивоју,
 Прес'јече му тенеф на рукама,
 А даде му сабљу Арапову.
- Мили Боже, на свему ти вала! 85
 Кад у Турке јуриш учинише,
 Раздвојише Турке у буљуке,
 Па нагони један на другога:

- Што пропушћа дели Радивоје,
 Дочекује млади Татомире; 90
 Што утече младу Татомиру,
 Дочекује дијете Груица;
 Што пропусти дијете Груица,
 То дочека Старина Новаче.
 Исјекоше тридесет делија, 95
 Од Турака шићар покупише,
 Три товара блага задобише,
 Па сједоше пити рујно вино.
 Али вели Старина Новаче?
 »О мој брате, дели Радивоје! 100
 14 »Што те питам, право да ми кажеш:
 »Ал' је боље тридесет хајдука,
 »Али старац Старина Новаче?
 Њему вели дели Радивоје:
 »О мој брате, Старина Новаче! 105
 »Боље бјеше тридест добрих друга;
 »Али твоје среће не бијаше.« —
 Тешко оном свакоме јунаку,
 Што не слуша свога старијега!

④

Груица и Арапин.

Вино пије Новак и Радивој
 У горици под јелом зеленом,
 Служи вино д'јете Татомире,
 А Груица д'јете чува стражу;
 Вели Новак брату Радивоју:
 »Радивоје, мој рођени брате!
 »Све зулуме земљи укидосмо,

„Не могосмо црног Арапина,
 „Који иде на друм пред сватове,
 „Те отимље кићене ђевојке, 10
 „Па их љуби за недјељу дана,
 „Па их онда за благо продаје;
 „Што би саде, брате, учинили,
 „Да господу свате сакупимо,
 „И Груицу млада превјесимо, 15
 „Под пријевјес сабљу припашемо,
 „Да јездимо друмом јуначкијем
 15 „Крајем двора црног Арапина,
 „Не би л' Грујо курву преварио,
 „Преварио, курву посјекао?“ 20
 Том Радивој врло каил био,
 Па господу свате сакупише,
 И Груицу млада превјесише,
 Под пријевјес сабљу припасаше,
 Паке језде друмом јуначкијем 25
 Крајем двора црног Арапина;
 Ал' Арапа дома не бијаше,
 Већ пијаше вино на механи,
 А сестра му дворе надгледаше,
 Паке лети брату на механу: 30
 „А мој брате, црни Арапине!
 „Од како си дворе саградио
 „Украј пута друма јуначкога,
 „Љепши свати нису пројездили
 „Нити љепше провели ђевојке, 35
 „Него данас свати пројездише,
 „Одведоше најљепшу ђевојку.“
 А кад чуо црни Арапине,
 Он поскочи од земље на ноге,

- Од наглости на гола коњица, 40
 Па он ћера господу сватове.
 Како стиже господу сватове,
 Под ђевојком коња уфатио,
 Фати јој се руком у њедарца,
 Али нема дојка ни једнога,²⁾ 45
- 16 Али вели црни Арапине:
 „Хај, ђевојко, жалосна ти мајка!
 „Младу ли те мајка удавала,
 „Ти не имаш дојка ни једнога!“
 Али вели дијете Груица: 50
 „Туђа мене мајка удавала;
 „Нигда своје боље не удала!“
 Ал' повикну Дебелић Новаче:
 „Удри, Грујо, усала ти рука!“
 Сину сабља испод пријевјеса, 55
 И Арапу полећела глава;
 Друмом јашу господа сватови,
 Попијева Дебелић Новаче:
 „О јунаци млади нежењени!
 „Ви се жен'те откуд вама драго, 60
 „Не бојте се црног Арапина,
 „Јер је данас Арап погинуо,
 „Пос'јече га Новаковић Грујо.“

5.

Груица и паша са Загорја.

Књигу пише паша са Загорја,
 Те је шаље на Грахово равно,

²⁾ У говору нигда нијесам чуо дојак (мушкога рода или дојко средњега), него све дојка (а највише у мн. броју дојке).

- А на руке Милутину кнезу:
 »Милутине, од Грахова кнеже!
 »Готови ми господска конака: 5
 »Очисти ми тридесет одаја
 »За мојијех тридесет делија,
 »Набави ми тридест ђевојака
 17 »У твојијех тридесет одаја
 »А на мојих тридесет делија; 10
 »Мене простри на бијелој кули,
 »Ту нек буде твоја мила ћерка,
 »Мила ћерка дилбер Иконија,
 »Да је љуби паша са Загорја.«
 Оде књига од руке до руке 15
 Докле дође на Грахово равно
 А на руке Милутину кнезу;
 Када кнеже књигу проучио,
 Уд'рише му сузе од очију,
 А гледа га ћерка Иконија, 20
 Па му оде смјерно говорити:
 »О мој бабо, Милутине кнеже!
 »Откуд књига? Огњем изгорела!
 »Те је учиш а сузе прољеваш?
 »Што л' ти тако жалостиво пише?« 25
 Ал' говори кнеже Милутине,
 »Ђери моја, дилбер Иконија!
 »Књига јесте са Загорја равна
 »Од проклетог паше са Загорја,
 »Хоће паша нама на конака, 30
 »Па ми иште тридесет одаја
 »И у њима тридест ђевојака
 »На његових тридесет делија,
 »Тебе иште на бијелу кулу,

- „Да те љуби за живота мога; 35
 „За то плачем и сузе прољевам.“
 Али вели дилбер Иконија:
 „О мој бабо, Милутине кнеже!
 „Ти очисти тридесет одаја,
 18 „И готови господску вечеру; 40
 „Не брини се за моје ђевојке,
 „Набавићу тридест другарица;
 „Ја ћу бити на бијелој кули.“
 Кад ђевојка баба научила,
 Она узе дивит и хартију, 45
 Те написа књигу на кољену
 Побратиму Новаковић-Грују:
 „Побратиме, Новаковић-Грујо!
 „Како тебе ситна књига дође,
 „Омах избер' из ваше дружине, 50
 „Побратиме, тридест младих друга,
 „Којино су као и ђевојке,
 „Хајде шњима на Грахово равно
 „А нашему пребијелу двору.“
 Кад ђевојка књигу написала, 55
 На вришко је Грују оправила.
 Кад хајдуку ситна књига дође,
 Намах викну у своју дружину;
 Скупи му се тридест младих друга,
 Сваки бјеше љепши од ђевојке; 60
 А поскочи челебија Грујо,
 Па довати лака цевердана,
 Оде право на Грахово равно,
 По акшаму стиже у Грахово
 А пред кулу Милутина кнеза; 65
 Дочека га дилбер Иконија,

- Руке шири те г' у лице љуби,
 А дружину у бијелу руку,
 Одведе их на бијелу кулу,
 Па отвори попете сепете, 70
 19 Те извади рухо ђевојачко,
 Те обуче тридесет хајдука,
 Па их води у тридест одаја,
 Али вели дијете Груица:
 „Браћо моја, тридест мојих друга! 75
 „Сваки сједи у својој одаји,
 „Па кад дођу пашине делије,
 „Љубите их у skut и у руку,
 „Отпаш'те им свијетло оружје,
 „А служите вино и ракију, 80
 „А слушајте моје Даницкиње:
 „Када пукну на бијелој кули,
 „Ја ћу онда пашу погубити,
 „А ви сваки свога погубите,
 „Па хајдете на бијелу кулу, 85
 „Да видите што ј' од паше било.“
 Одведе их дилбер Иконија,
 Растури их у тридест одаја,
 Па се врати на бијелу кулу,
 Те извади своје рухо дивно, 90
 Те облачи дијете Груицу:
 Обуче му танану кошуљу
 Са сувијем узведену златом,
 А на ноге гаће сандалије,
 А на плећи три кавада жута, 95
 А по њима три ћемера златна,
 Око грла три ситна ћердана
 И четврту мрежу од бисера,

А на ноге местве и папуче,
 Па су местве златом шиковане, 100
 А папуче сребром потковане;
 20 Кад обуче дијете Груицу,
 Тад' га покри златали тулбентом,
 Па се уњга млада загледала,
 Па ми оде млада говорити: 105
 „Лијеп ти си, мио побратиме!
 „Та љепши си од мене ђевојке.“
 Тек што они у ријечи бјеху,
 Стаде звука мермерли калдрме,
 Ето иде паша са Загорја; 110
 Кад опази дилбер Иконија,
 Затвори се млада у ризницу,
 Грујо оста на бијелој кули
 Чекајући пашу Брђанина.
 Мало било, за дуго не било, 115
 Ето паше уз бијелу кулу,
 Пред њим иде Милутине кнеже,
 И он носи вењер и свијећу,
 А за пашом тридесет делија;
 Присрете их Новаковић Грујо, 120
 Љуби пашу у скут и у руку,
 Он Груицу међу очи чарне,
 Па говори Милутину кнезу:
 „Врат' се, кнеже, с мојим делијама,
 „Те им подај господску вечеру; 125
 „Ја ти не ћу ништа вечерати.“
 Тад' се кнеже натраг повратио,
 Он растури тридесет делија
 У његових тридесет одаја,
 А даде им господску вечеру; 130

Но да видиш паше Брђанина!
 Оде скидат' господске хаљине,
 21 А Груица намештат' душеке;
 Кад се паша с рухом одлакшао,
 А он паде на меке душеке, 135
 Па говори Новаковић-Грују:
 „Сједи доље, дилбер Иконија,
 „Да преноћиш са мном у душеку,
 „Па ћеш бити млада пашиница.“
 Сједе Грујо на меке душеке; 140
 Но да видиш паше Брђанина!
 Одмах Груја задиркиват' пође,
 Завлачит' му руке у пазуке;
 Но се хајдук није научио.
 Па се скочи на ноге лагане, 145
 Узе пашу за бијелу браду,
 А поче му тихо говорити:
 „Стани, курво, пашо са Загорја!
 „Није ово дилбер Иконија,
 „Већ је ово Новаковић Грујо!“ 150
 Па потрже пињал од појаса,
 Закла пашу на бијелој кули,
 Па истрча кули на пенџере,
 Те опали двије Даницкиње,
 Хабар даде у своју дружину; 155
 А кад чуло тридесет хајдука,
 За бритке се сабље доватише,
 Погубише тридесет делија,
 Од њих пусто одузеше благо,
 Па одоше своме харамбаши. 160
 Да га виде на бијелој кули,
 Шта је њима с пашом учинио;

- Али Грујо пашу погубио,
 22 Па он сједи на бијелој кули,
 Те он пије црвенику вино, 165
 А служи му дилбер Иконија.
 Када дође тридесет хајдука,
 Поскидаше рухо ђевојачко,
 У своје се рухо обукоше,
 Па сједоше за софру готову, 170
 Вечераше господску вечеру;
 Ал' ето ти Милутина кнеза,
 И он носи шест стотин' дуката,
 Те их даде челебији Грују:
 „Нај то тебе, мој посинче Грујо! 175
 „Пола тебе, а пола дружини,
 „Што сте мене у невољи били!“
 За њим иде дилбер Иконија,
 Она носи тридесет кошуља,
 Те дарива тридесет хајдука; 180
 Побратиму Новаковић-Грују,
 Њему даде златна бошчалука,
 И даде му од злата челенку,
 Па их здраво натраг повратила
 Поочиму Старини Новаку, 185
 Њему млада бјеше оправила
 У јабуци стотину дуката,
 А сувише чичи Радивоју,
 Оправи му сабљу бабајкову,
 Па овако млада говорила: 190
 „Ето, побро, дара свакојака,
 „Што си мене био у невољи.“
 Па се с Грујом у образ пољуби,

- 23 Грујо оде гори Романији,
А ђевојка на бијелу кулу. 195

6.

Женидба Груице Новаковића.

- Вино пије Старина Новаче
И са шњиме дели Радивоје,
Међу њима дели Татомире,
Служи вино Новаковић Грујо:
Како коме чашу додаваше, 5
Тако њему дослужује вином,
А кад бабу чашу додаваше,
Тако чашу вином преслужује,
Са чаше се вином просипаше,
Посипаше свилу и кадиву. 10
Пита њега Старина Новаче:
»Мили сине, дијете Груица!
»Што ми чашу вином преслужујеш,
«Те посипаш свилу и кадиву?
»Кажи, сине, како т' је невоља? 15
»Каку сам ти жалост учинио?
Рече таде Новаковић Грујо:
»А мој бабо, Старина Новаче!
»Мене јесте голема невоља:
»Ти си, бабо, друштво иженио, 20
»Иженио млађе и старије,
«Мене, бабо, не шће оженити
»Ни ђевојком ни пак удовицом;
»То је мене данас најжалије.«

- 24 Тад' говори Старица Новаче: 25
- »У з'о час те оженио, сине!
- »Ето данас три године дана,
- »Како тражим за тебе девојку
- »И за мене добра пријатеља,
- »С ким се могу ладна напир' вина: 30
- »Бегоћ наћох за тебе девојку,
- »Ту не наћох за ме пријатеља;
- »А ће наћох за ме пријатеља,
- »Ту не наћох за тебе девојку;
- »Но чу л', сине, Новаковић-Грујо! 35
- »Бе ја наћох за тебе девојку
- »И за мене добра пријатеља:
- »У Пладину граду бијеломе,
- »У онога краља Пладинскога;
- »Што је вајда, е добра девојка, 40
- »Кад је гуја јесте запросила,
- »Љута гуја Грчићу Манојло
- «Од Софије града бијелога.
- »Но чу л', сине, Груица дијете!
- «Свуци, сине, господске хаљине, 45
- »Па обуци Бугарске хаљине,
- »И понеси будак на рамену,
- »Па ти иди у Софију равну,
- »Те уводи Гркове сватове,
- »Каке свате Грчићу сабира: 50
- »Ако бере Грке и Бугаре,
- »И терзије своје руветлије,
- »Који носе свилу и кадиву,
- »И џепове с оба двије стране,
- »У џепове све жуте дукате, 55
- 25 »Ту ће бити шићар за хајдуке;

»Ако л' бере љуте Мартолозе,
 «Који носе струке на рамену,
 »О појасу маче оковане,
 »Ту ће бити мука за хајдуке.« 60

Кад то зачу Новаковић Грујо,
 Једнак свлачи свилу и кадиву,
 А облачи Бугарске хаљине,
 Па понесе будак на рамену,
 Учини се голема сирота, 65

Право оде у Софију града,
 Да уводи Гркове сватове.
 Ал' не бере Грчићу Манојло,
 Он не бере љуте Мартолозе,
 Који носе струке на рамену. 70

О појасу маче оковане;
 Већ он бере Грке и Бугаре,
 И терзије своје руветлије,
 Који носе свилу и кадиву,
 И џепове с оба двије стране, 75
 У џепове све жуте дукате.

Тад' се врну Новаковић Грујо,
 И отиде у Стару планину,
 Те казује Старини Новаку,
 Каке Грче сабира сватове. 80

Таде бере Старина Новаче,
 Бере Новак кићене сватове,
 Све сватове из горе хајдуке:
 Кума куми Бороја хајдука,
 Старосвати Средоја хајдука, 85
 А ђевери дели Радивоја.

26 Све сватове редом покупио,
 Па отиде у Клисуру тврду,

- У Клисуре тврда Качаника,
Куд ће проћи Грчићу Манојло 90
И провести кићене сватове.
Ал' ето ти Грчића Манојла,
И он води кићене сватове,
Понајпрви иде пред дружином
На вранчићу коњу косатом, 95
Буздована покрај себе њија,
Па га баца јунак под облаке,
А у десну дочекује руку,
И овако танко попијева:
»Млав-планино, и планино Стара! 100
»Млав-планино, крвава крајино!
»Чудно ли си у крв огрезнула!
»Млоге ли си мајке ојадила!
»Млоге сестре у црно завила,
»Удовице у род оправила! 105
»Да л' ћеш данас мој' ојадит' мајку?
»Да ли сестру у црно завити?
»Да ли дати моју заручницу
»За Груицу сина Новакова?«
Тако пјева Грчићу Манојло, 110
Гледају га из горе хајдуци,
Гледају га, но им није мило.
Оде Грче за добру ђевојку,
А осташе у гори хајдуци.
Било тако за неђељу дана, 115
Ал' ето ти Грчића Манојла,
Води свате и носи ђевојку,
27 Те он зађе у Клисуре тврду,
У Клисуре тврда Качаника,
Понајпрви иде пред дружином 120

На вранчићу коњу косатоме,
 На вранцу је ноге прекрстио,
 Па удара у ситну тамбуру,
 Уз тамбуру танко попијева:

»Млав-планино, и планино Стара! 125

»Млав-планино, крвава крајино!

»Чудно ли си у крв огрезнула!

»Млоге ли си мајке ојадила!

»Млоге сестре у црно завила!

»Удовице у род оправила! 130

«Да од кога, веће ни од кога,

»Од Новака и од Радивоја;

»Да л' ћеш данас мој' ојадит' мајку?

»Да л' ми сестру у црно завити?

»Да ли дати моју заручницу 135

»За Груицу сина Новакова?»

Тако пјева Грчићу Манојло,

Гледају га из горе хајдуци,

Гледају га, но им није драго.

Тад' говори Старица Новаче: 140

»Чујете ли, сва моја дружино!

»Удри сваки на друга својега:

»Кум Бороје нек иде на кума,

«А старојко нека на старојка,

»Радивоје нека на ђевера, 145

»А ја хоћу баш на домаћина,

»А Груица нека на Манојла,

»Сви сватови редом на сватове.»

28 Све Новака друштво послушало,

И у свате јуриш учинили: 150

Кум Бороје погубио кума,

И старојко погуби старојка,

- Радивоје погуби ђевера,
И он узе лијепу ђевојку,
Одведе је у гору зелену; 155
Домаћина Новак погубио,
Сви сватови свате разагнали;
Сам остаде Грчићу Манојло,
К њему иде Новаковић Грујо,
Голу сабљу носи у рукама, 160
Па дозива Грчића Манојла!
»Стани, курво, Грчићу Манојло!
»Чију носиш лијепу ђевојку?
»Почекај ме, да мејдан д'јелимо,
»Да видимо, чија је ђевојка.« 165
Кад то виђе Грчићу Манојло,
Обје ноге низ вранца опружи,
Те у златне врже бакарлије,
А из руку тамбуру одбаци,
Па десницом за мач приватио, 170
А љеваком вранцу за дизгене,
Па говори Новаковић-Грују:
»Ближе к мене, Новаковић-Грујо,
»Ближе к мене, да се ударимо,
»Како сам мејдан дијелити, 175
»И ђевојку сабљом одвојити.«
Ту допаде Новаковић Грујо,
Удари га сабљом по рамену,
Ал' се Грче штитом заштитило,
29 На двоје му сабљу саломо, 180
На штиту се ништа не познаде.
Кад то виђе Грчићу Манојло,
Он потеже мача зеленога:
»Стани, курво, Новаковић-Грујо!

11 Грујо

ама - 175
Грујо
ма сам 175

- »С том ли сабљом идеш у хајдуке! 185
 »А да видиш мача зеленога,
 »Што би добар био за хајдуке!»
 Па га мало мачем заватио,
 Али га је љуто обранио,
 Лијеву му руку осјекао, 190
 Клону рука низ чошну доламу;
 Но су лаке ноге под хајдуком,
 У гору га ноге занијеше;
 Виком виче Новаковић Грујо,
 Виком виче по гори зеленој: 195
 »Бе си, брате, дели Татомире!
 »Изгуби ме Грче на мејдану.«
 Ту допаде дели Татомире,
 Носи голу сабљу у рукама:
 »Стан', курвићу, Грчићу Манојло! 200
 »Ласно ј' с Грујом мејдан дијелити,
 »Но причекај дели Татомира.«
 Рече њему Грчићу Манојло:
 »Ближе к мене, дели Татомире,
 »Ближе к мене, да се ударимо, 205
 »Како сам мејдан дијелити.«
 Ту допаде дели Татомире,
 Удари га сабљом по рамену,
 Ал' се Грче штитом заштитило,
 По штиту га сабљом ударио, 210
 30 На двоје му сабљу саломио,
 На штиту се ништа не познаде.
 Грче маче мача зеленога:
 »Стан', курвићу, дели Татомире!
 »С том ли сабљом идеш у хајдуке! 215
 »А да видиш мача зеленога,

- „Што би добар био за хајдуке!
 Па га мало мачем заватио,
 Десну му је руку осјекао,
 Клону рука низ чошну доламу; 220
 Но су лаке ноге под хајдуком,
 У гору га ноге занијеше;
 Виком виче по гори зеленој:
 „А ће си ми, чича Радивоје?
 „Изгуби ме Грче на мејдану.“ 225
 Но ето ти дели Радивоја,
 Голу сабљу носи у рукама,
 Право иде Грчићу Манојлу:
 „Стан', курвићу, Грчићу Манојло!
 „Ласно ј' с ђецом мејдан дијелити, 230
 „Но причекај дели Радивоја,
 „Да јуначки мејдан дијелимо.“
 Рече њему Грчићу Манојло:
 „Ближе к мене, чича Радивоје,
 „Ближе к мене, да се ударимо.“ 235
 Ту допаде дели Радивоје,
 Удари га сабљом по рамену,
 Ал' се Грче штитом заштитило,
 По штиту га сабљом ударио,
 На троје је сабљу саломио, 240
 На штиту се ништа не познаде.
 31 Таде рече Грчићу Манојло:
 „Бре, курвићу, чича Радивоје!
 „С том ли сабљом идеш у хајдуке!
 „Ал' да видиш мача зеленога, 245
 „Што би добар био за хајдуке!
 Па га мало мачем заватио,
 Два му вита ребра пресјекао,

- Виде му се цигерице црне,
 Виде му се и црне и б'јеле; 250
 Но су лаке ноге под хајдуком,
 У гору га ноге занијеше;
 Виком виче по гори зеленој:
 „Ђе си, брате, Старино Новаче?
 „Изгуби ме Грче на мејдану!“ 255
 Но ето ти Старога Новака,
 На њему је страшно одијело:
 На њему је кожух од међеда,
 На глави му капа вучетина,
 И за капом крило од лабуда; 260
 Очи су му двије купе вина,
 Трепавице од утине крило;
 И он носи сабљу староковку,
 Па повика Грчића Манојла:
 „Стан', курвићу, Грчићу Манојло! 265
 „Ласно ј' с ђецом мејдан дијелити,
 „Но причекај Старога Новака.“
 Рече њему Грчићу Манојло:
 „Ближе к мене, Старино Новаче!
 „Ближе к мене, да се ударимо,* 270
 „Не би бахом из Клисуре тврде³⁾):
 32 „Виђео сам и жива међеда,
 „А камо ли кожу од међеда;
 „Виђео сам и живога вука,
 „А камо ли мртву вучетину; 275
 „Виђео сам и живога орла,

³⁾ Значи: Не ћеш ме *поплаштити* и *плашњом* истјерати из Клисуре.

*) Овај је стих из Ш6.

- „А камо ли орлу⁴⁾ перушину.“
 Ту допаде Старина Новаче,
 Удари га сабљом по рамену,
 Ал' се Грче штитом заштитило, 280
 По штиту га сабљом ударио,
 На двоје му штита пресјекао,
 И десну му руку осјекао,
 Ал' на троје сабљу саломио.
 Наљути се Грчићу Манојло, 285
 Шчепа мача у лијеву руку,
 Па поћера Старога Новака.
 Мили Боже! чуда великога!
 Да је коме стати, па гледати,
 Како кроји капу вучетину, 290
 Како ц'јепа сурку међедину,
 А растура орлу перушину!
 Бјежи јадан Старина Новаче,
 Бјежи Новак кроз гору зелену,
 Нешто мало два пуна сахата, 295
 Подвикује из грла бијела,
 Бре колико Новак подвикује,
 33 Све са горе лишће отпадале,
 А са земље трава полијеће;
 Он дозивље посестриму вилу: 300
 „Бог т' убио! вило посестримо!
 „Нијеси л' ми Божју вјеру дала,
 „Кад ми буде највећа невоља,
 „Да се мене на невољи нађеш?“
 Ал' ето ти бјелогрле виле 305

⁴⁾ Горе стоји крило од лабуда, а оvdје и послије орлу перушину! То је може бити за то, што је у стиху горе било тешко казати крило орлово, као и оvdје лабудову перушину.

- У сусрећу Староме Новаку,
Тако њему вила говорила:
«Побратиме, Старино Новаче!
»Да л' шта ћераш, да ли од шта бјежиш?»
Проговара Старино Новаче: 310
»Вјера моја, посестримо вило!
»Ја не ћерам, већ ја јадан бјежим;
»Погуби ме Грче на мејдану.«
Таде њему вила говорила:
»Врн' се натраг, Богом побратиме, 315
»Чинићу се лијепа ђевојка,
»Савићу се Грку око грла,
»Па ћу њему очи засјенити,
»Ти погуби слијепа јунака.«
Тад' се Новак натраг поврнуо, 320
Оде с вилом близу до Манојла,
Па остаде у гори зеленој;
А вила се начини ђевојка,
Па се вије Грку око грла,
И тура му руке у њедарца, 325
Док је Грку очи засјенила,
Па позивље Старино Новака:
»Побратиме, Старино Новаче!
34 »Сад погуби слијепа јунака.«
Ал' се Новак тешко поплашио, 330
Те не смије приступити близу,
Већ се баца перним буздованом,
Те удари Грчића Манојла,
Удари га међу очи чарне.
Паде Грче у зелену траву, 335
Грче паде, а Новак допаде,
Те Гркову осижече главу,

Па отиде у гору зелену;
 Тражи Новак по гори дружину.
 Докле су се били састанули, 340
 Цијепаше кићене дарове,
 Завијаше своје ране грдне.

7.

Невјера љубе Груичине.

Шатор пење Новаковић Груја
 У планини више Дренопоља,
 Под шатором седе пити вино,
 Вино служи нејаки Стеване,
 Максимија пред шатором везе, 5
 Златом везе све по чистој свили;
 Па беседи Новаковић Груја:
 „Максимија, моја верна љубо!
 „Почувај ми пред шатором стражу,
 „Оћу лећи мало да поспавам.“ 10
 Леже Грујо санак боравити,
 Максимија пред шатором везе,
 35 Ал' ето ти три Турчина млада,
 А беседи нејаки Стеване:
 „О чујеш ли, Максимија мајко! 15
 „Ено иду три Турчина млада,
 „Оћу ићи бабу да пробудим.“
 А беседи Максимија млада,
 „Нису, сине, три Турчина млада,
 „Већ су оно три млада трговца, 20
 „Носе откуи твојему бабајку.“
 Ал' то дете не слушало мајку,
 Него пође да пробуди бабу,

- За њим трчи Максимија ^{мајка} мјака,
 Достиже га шатору на врати, 25
 Удари га руком уз образе,
 Како га је лако ударила,
 Три пута се дете преметнуло,
 Три му здрава искочила зуба,
 А четири с места с' померила. 30
 У том дошла три Турчина млада,
 Максимији Бога називају:
- „Божја т' помоћ, госпођо невесто!
 „Чија с' љуба кога си витеза?
 „Који те је витез накитио?“— 35
 „А Бога ми, три Турчина млада!
 „Ја сам љуба Новаковић-Грује,
 „Витез ме је накитио Груја.”
- А беседе три Турчина млада:
 „О госпођо, Груичина љубо! 40
 „Издај нама Новаковић-Грују;
 „Код Груице носиш чисту свилу,
 „А код нас ћеш шетати по свили,
 36 „А носити и сребро и злато,
 „И бити ћеш кадунцика млада, 45
 „И често ћеш на теферич ићи
 „С кадунама од петка до петка.“
- Два Турчина коње одседоше,
 Трећи Турчин поче беседити:
 „Нете, Турци, жалосна вам мајка! 50
 „Ви Груице ни видели нисте,
 „Камо ли му на бој изодили;
 „А ја знадем Новаковић-Грују:
 „Кад је био од петнаест лета,
 „Па ја туда кроз планину прођо, 55

- „Он сеђаше, те благо бројаше,
 „Ја повика туда кроз планину,
 „Не би ли се дете уплашило,
 „И не би ли у гору забегло,
 „Не би л' мене остануло благо; 60
 „Ал' је дете срца јуначкога,
 „Јуначкога срца слободнога,
 „Скупи благо, спусти у џепове,
 „Па потера мене кроз планину,
 „Ја на коњу, Груица пешице, 65
 „Да не беше гране вите јеле,
 „Те му калпак са главе скинула,
 „Доиста ме уватити ћаше.
 „Већ док узе калпак те устаче,
 „Ја забего у гору зелену; 70
 „Потеже се Грујо буздованом,
 „Пустимице добро нештедице,
 „Да удари менека на коњу;
 „Не погоди менека на коњу,
 37 „Већ удари у ту виту јелу, 75
 „Колико је лако ударио,
 „Виту јелу из корена крену,
 „И гране јој на земљу падоше.“
 Не смеш' Турци под шатор да иду,
 Док не оде Максимија млада, 80
 Те је Груји савезала руке,
 И замаче синџир око врата,
 Триест алки четрдесет ока,
 Онда њега притискоше Турци.
 А кад скочи Новаковић Груја, 85
 Три Турчина на себе понесе,
 И четврту Максимију љубу,

- И њаше се отет' од Турака,
 Ал' се сети нејака Стевана:
 »Тешко мене до Бога вишњега! 90
 »Турци ће ми дете заробити,
 »Турци ће ми дете потурчити,
 »Па куда ће моја грешна душа?«
 Кроз дете се предаје Турцима.
 Кад Груицу савладаше Турци, 95
 Љуби даше кићена зеленка,
 Па и воде месту Дренопољу,
 А када су на по пута били,
 Ал' запишта нејаки Стеване:
 »Красни бабо, Новаковић-Грујо! 100
 »Нејаке су ноге у Стевана,
 »Већ не могу с коњма путовати.
 »Турц' у гори остати не даду,
 »Камцијама бију по очију.«
 Просу сузе Новаковић Груја: 105
 38 »О Стеване, моје чедо драго!
 »А шта ће ти баба учинити?
 »Кад су баби савезане руке;
 »Иди моли Максимију мајку,
 »Еда би те приватила мајка 110
 »На бабина кићена зеленка.«
 Моли дете Максимију мајку:
 »Максимија, моја мила мајко!
 »Привати ме на коња витеза,
 »Нејаке су ноге у Стевана, 115
 »Те не могу с коњма да путују.«
 Ал' орјатка орјатско колено
 Са коња га удара камцијом:
 »Ид' од мене, орјатско колено!

- »Да сам тела на коња примати, | 120
 »Те вас не би предала у Турке.«
 Кад дођоше месту Дренопољу,
 Турци пењу два свил'на шатора,
 Један шатор Груји и Стевану,
 Други шатор Максимији младој. | 125
 Два Турчина очли Дренопољу,
 Трећи оста чувајући стражу.
 Кад су дошли паши Дренопољском,
 Они кажу паши Дренопољцу:
 »Господине, пашо Дренопољски! | 130
 »Лепога смо роба задобили,
 »Лепа роба Новаковић-Грују,
 »И Грујина нејака Стевана,
 »И његову Максимију љубу;
 »Каква ј' красна госпођа невеста, | 135
 »Лепоте јој на крајини нема,
 39 »Лице јој је вредно Цариграда.«
 А паша се маши у џепове,
 Те им даде стотину дуката:
 »Ево, Турци, стотина дуката, | 140
 »Јед'те, пијте, до у јутру, Турци!
 »Кад у јутру робље доведете,
 »Башка ћу вам бакшиш поклонити,
 »Ком' агалук, коме ли спаилук.»
 Узеш' Турци стотину дуката, | 145
 Па пођоше по свем' Дренопољу,
 Они траже слатке медовине,
 Ал' не могу медовине наћи,
 До у неке крчмарице Маре,
 У Грујине Богом посестрима: | 150
 »Снашо Маро! дај нам медовине,

- „Лепога смо роба задобили,
 „Лепа роба Новаковић-Грују,
 „И Грујина нејака Стевана,
 „И Грујину Максимију љубу, 155
 „Каква ј' красна госпођа невеста!
 „Што је лепа, то је одевена.“
 Кад је чула крчмарица Мара,
 Она стаде сузе просипати,
 Од Турака заклања рукавом: 160
 „Јао Грујо, Богом побратиме!
 „Трипут си ми био на невољи,
 „Трипут си ме ропства опростио,
 „А јако си у ропство запао!“
 Она Турком медовину даје, 165
 А баш полак насу бенђелука,
 А на тврди санак намењује,
 40 Нек спавају три Турчина млада
 Док се Груји не опросте руке.
 Пак одоше два Турчина млада, 170
 И однеше слатку медовину.
 А кад Турци под шатор дођоше,
 Ев' седоше пити медовину,
 Максимија медовину служи,
 Како коме чашу додаваше, 175
 Онако је сваки и пољуби,
 Сваки јој се под гроче маша.
 Опише се три Турчина млада,
 Опише се, како земља црна, * *
 Па поспаше, како да помреше. 180
 А стала је Максимија млада,
 Она стала, пак мисли размишља:
 „Та ако ћу код двојице лећи,

* турци ко
 млада (земља)
 - обде земља -

* млада млада су
 * млада млада су

* млада млада су
 * млада млада су

- „Трећему ћу жао учинити.“
 Све је мисли на једно смислила, 185
 Сави скуте и бијеле руке,
 Свој тројици леже чело главе.
 А када је у по ноћи било,
 Заплака се нејаки Стеване:
 „Јао бабо, тешко ти сам гладан!“ 190
 А беседи Новаковић Груја:
 „О Стеване, моје чедо драго!
 „А шта ће ти учинити бабо?
 „Кад су баби савезане руке;
 „Иди, сине, под шатора мајци, 195
 „Те укради ноже од матере,
 „Те пресеци на руку конопце,
 „Онда ће те наранити бабо.“
- 41 Ал' је дете колена ајдучка,
 А јуначка срца слободнога, 200
 Те отиде под шатора мајки,
 И украде ноже од матере;
 Ал' детету невоља голема:
 Ножи тешки, а дете нејако,
 Једва ноже довуче до бабе, 205
 Оберучке једва подигнуо,
 Те наслони ноже на конопце,
 Па повуче ноже по конопцу,
 Те пресече на руку конопце,
 Посеч' Грују по десници руци, 210
 Из руке му црна крвца пође;
 Писну дете, кано гуја љута:
 „Јао бабо, посеко ти руку!“
 А беседи Новаковић Груја:
 „А не бој се, Стево, чедо моје! 215

- „Крв не иде из бабине руке.
 „Него иде крвца из конопца.“
 Кад се Груји опростише руке,
 Онда Грујо на ноге устаде,
 Па се часну крсту прекрстио, 220
 Поменуо оца Николаја,
 И недељу и васкрсеније,
 И велико часно ванђелије,
 Па он узне сабљу оковану,
 Па отиде под шатора Турком, 225
 С њи узгрте свилена јоргана,
 Не сече и по грлу бијелу,
 Већ и сече по свилену пасу,
 Од тројице прави шесторицу.
 42 Па отиде шеру Дренопољу, 230
 Посестрими крчмарици Мари,
 Те донесе вина и ракије,
 И донесе леба бијелога,
 И дебела мяса овнујскога,
 Па он седе под шатора свил'на, 235
 Те нарани себе и Стевана,
 Пак запева танко гласовито.
 Пробуди се Максимија млада,
 Она буди три Турчина млада,
 „Дижте с', Турци, жалосна вам мајка! 240
 „Ено Груја и везан попева.“
 А кад диже свилена јоргана,
 И кад види исечене Турке,
 Она стала, па мисли размишља:
 „Мили Боже, шта ћу и како ћу; 245
 „Та ако ћу јадна бијежати,
 „Груји нису коњи утецали,

- »А камо ли једна женска глава!«
 Сави скуте и бијеле руке,
 Оде сама Груји под шатора, 250
 Паде њему преко свил'на крила,
 Љуби Грују по недри свилени:
 »Господару, Новаковић-Грујо,
 «Турци су ме опчинили младу.»
 А беседи Новаковић Груја: 255
 »Максимија, колено неверно!
 »Та живи те опчинише Турци,
 »А мртви те к мене приволеше.«
 Па устаде на ноге јуначке,
 Те подиже свилена шатора, 260
 43 Па отиде горе у планину,
 А на своје шаториште старо,
 Разапео свилена шатора.
 Максимији поче беседити:
 »Максимија, колено неверно! 265
 »Или волиш свећом свијетлити?
 »Ил' ми волиш сабљу целивати?«
 А беседи Максимија млада:
 »Господару, Новаковић-Грујо!
 »Не могу ти сабље целивати, 270
 »Сабља ти је од свашта скрнавна,
 »Него ћу ти свећом свијетлити,
 »Ако јадна не ћу ни спавати.«⁵⁾
 Онда уста Новаковић Груја,
 Па је узе за десницу руку, 275

⁵⁾ *Сабљу целивати* значи *посјечен бити*, а *свећом или лучем свијетлити* значи *спаљен бити*: али је за чудо како ово (у нашијем народнијем пјесмама) нигда не разумије онај, коме се то оставља на вољу, него свагда узима у смислу самијех ријечи!

- Са шње скиде свилу и кадиву,
 И скиде јој копрену са главе,
 И скиде јој ђердан испод грла,
 Остави је у саму ћенару,
 Намаза је воском и катраном 280
 И сумпором и брзијем праом,
 Па је уви меканим памуком,
 Па је поли жестоком ракијом,
 Укопа је земљи до појаса,
 44 Па запали косу навр главе, 285
 А он седе пити вино ладно,
 А љуба му јасном свећом светли.
 Кад догоре до чарни очију,
 Максимија поче беседити:
 „Господару, Новаковић-Грујо! 90
 „Кад не жалиш моје русе косе,
 „Доста су ти руку претиштале,
 „За шт' не жалиш моје очи чарне?
 „Доста си и јунак пољубио.“
 Кад догоре до бијела лица, 295
 Максимија поче беседити:
 „Господару, Новаковић-Грујо!
 „Кад не жалиш моје очи чарне,
 „За шт' не жалиш моје лице бело?
 „Мога лица у крајини нема, 300
 „Млого ти је баба потрошио
 „На мој' бело гледајући лице.“
 Онда Груја поче беседити:
 „Максимија, колено неверно!
 „Истина је, то ја добро знадем, 305
 „Да ти лица у крајини нема,
 „Да је баба млого дао блага

»А на твоје лице гледајући;
 »Али волим да у огњу гори,
 »Него да ме предаје у Турке.« 310

Кад догоре до бијели дојки,
 Заплака се нејаки Стеване:

»Красни бабо, Новаковић-Грујо!

»Изгореше мојој мајци дојке,

»Које су ^{ме} одраниле, бабо, 315

45 «Које су ме на ноге подигле.»

Ражали се Новаковић-Груји

Гледајући нејака Стевана,

И он стаде сузе просипати;

Што остаде, то је угасио, 320

И оно је саранио лепо.

8.

Турско војевање на Беч⁶⁾.

Војску купи царе Отманине

Од истока Шаја⁷⁾ бијелога,

Турадију око Саградаина,

Све сеине око Цариграда,

Уч-цевара од Запада града, 5

Татарина испод Горе свете

Арнаута од мора сињега,

Херцеговце Турке соколове

И Бошњаке на гласу јунаке;

⁶⁾ Може бити да би се гдје у народу нашем наша и боља пјесма о овоме догађају, али ја за сад штампам и ову овакву, каква је да је.

⁷⁾ Шај не знам шта значи; уч у Турскоме језику значи три, али цевар не знам шта је; а тако исто ни сеин (ако није сејмен или сејменин?).

Војску води под Беч на ћесара, 10
 А кад дође до студене Драве,
 Ту је мало царе починуо,
 Починуо једно осам дана,
 46 Док одмори коње и јунаке
 И начини на Драви мостове, 15
 Те превезе убојне топове;
 Отален се царе подигао,
 На Њемачки табор ударио,
 Сав Њемачки табор исјекао,
 Пак не тражи ћара ни шићара, 20
 Веће иде Бечу бијеломе,
 Бије Беча са четири стране:
 С једне стране из топова бије,
 С друге стране јуриш без престанка,
 С треће стране лагум поткопава, 25
 А с четврте кумбарама пали;
 Зло га бије, да га Бог убије!
 Бјеше ведро, пак се наоблачи
 И облак се над Беч намакнуо,
 Из облака светац проговара: 30
 „Не беј ми се, Бечу, тврди граде!
 „Не препан' се, у Бечу ћесаре!
 „Када буде међу госпојине,
 „Са три ће ти стране помоћ доћи:
 „Удариће дажда из облака, 35
 „Царева ће хазна⁸⁾ покиснути;
 „Навалиће три земаљска краља,
 „Рашћераће око Беча Турке,
 „И узеће царева топове.“

⁸⁾ Овдје *хазна* значи чебана и оружје.

- Књигу пише госпа ћесарица, 40
 Те је шаље од Московца краљу:
 47 »Пријатељу, од Московца краљу!
 »Ако мислиш сина оженити
 »Од ћесара одвести ђевојку,
 «Пошаљи ми сина Мијаила, 45
 »Нек рашћера око Беча Турке,
 »Турци су ми на Беч ударили,
 »Пола су ми Беча освојили
 »До Ружице и цркве Марице,
 »Турски хоџа на звонари виче, 50
 »Ја кан' да је на мечету своме;
 »Љуто су ми додијали Турци:
 »Откуд бију Арнаути љути,
 »Одонуд ми дод'јаше топови;
 »Откуд бију Турци Анадолци, 55
 »Одонуд ми дод'јаше коњици;
 »Откуд бију Турци Руменлије,
 »Одонуд се беден отискује;
 »Откуд бију Босанске спахије,
 «Од'нуд јуриш нигда не престаје.» 60
 Када краљу ситна књига дође
 Књигу гледа од Московца краљу,
 Пита њега сине Мијаило:
 «А мој бабо, од Московца краљу!
 »Откле књига, каква ли је гласа?» 65
 Вели њему од Московца краљу:
 »Чедо моје, сине Мијаило!
 »Ево нама ситна књига дође
 »А од оне госпе ћесарице,
 »Прије моје, а пунице твоје: 70
 »Ако с' мислиш, сине, оженити,

- »Од ћесара одвести ђевојку,
 48 »Да покупиш силовиту војску,
 »Да рашћераш око Беча Турке.«
 Ал' бесједи Краљевић Мијајло: 75
 »О мој бабо, од Московца краљу!
 »Ја се могу ласно оженити
 »Од лијепе од вјере ришћанске!
 »Већ ако ће ћесар запостити,
 »Запостити петак и сриједу 80
 »И четири поста у години,
 »Ишћераћу испод Беча Турке,
 »Баш да би му кћери не узео.«
 Кад то чуо од Беча ћесаре,
 Њему вјеру за невољу даје, 85
 Да ће постит' петак и сриједу
 И четири поста у години.
 Купи војску Краљевић Мијајло,
 Сакупио до триста хиљада,
 И то му се чини мало војске, 90
 Пак он оде у земљу Леханску,
 Те подиже Леха и Пољака;
 Води војску до Јабукве цркве,
 Ту је мало починуо с војском,
 Док причести и нареди војску, 95
 И покупи светачке барјаке,
 На барјаке од злата крстове,
 На крстове драге каменове,
 Да се види путовати војсци
 У по ноћи, као у по дана. 100
 Води војску Бечу бијеломе.
 Кад је било ноћи од по ноћи,
 Засјаше се Дунавски брегови,

- 49 А то виђе цареви везире,
 Пак дозива цара Отманина: 105
 „Господине, царе Отманине!
 „Шућур Богу, свецу Мухамеду!
 „Роди нам се од запада сунце!
 „Од како ми Беча потурчисмо
 „И каурску земљу освојисмо, 110
 „Ево нам се два родише сунца!
 „Сјутра ћемо Беча освојити,
 „Погубити од Беча ћесара,
 „И његову хазну покупити.“
 Кад угледа царе Отманине, 115
 Он се бије руком по прсима:
 „Не будали, Ћуприлијћ-везире!
 „Жалосно ти сунце од запада!
 „Оно ти је помоћ ћесарова,
 „Гледај сјутра, ће ћеш осванути; 120
 „Оно су ти Московски барјаци,
 „Ја сам шњиме трипут војевао,
 „Сва три пута пред њим сам бјежао,
 „Никада га нијесам ћерао.“
 Мало време за тим постајало, 125
 Ал' ето ти Краљевић-Мијајла,
 Стиже с војском до Ружице цркве.
 Кад бијела зора заб'јелила
 И изишла даница звијезда,
 Телал виче по каурској војсци: 130
 „Не мећите дугијех пушака,
 „Већ за бритке сабље приватите,
 „А у Турке јуриш учините.“
 Мили Боже, на свему ти вала!
- 50 Кад се двије ударише војске, 135

Пред Турском је царе Отманине,
 Пред каурском Краљевић Мијајло;
 Кад викнуше огњани чауши,
 А лупише јасни таламбаси,
 Па поћера катана Татара, 140
 Око Беча сва земља зајеча.
 Од каура мало тко погибе,
 Од Турака мало тко остаде,
 До сам царе, весела му мајка,
 И он бјежи низ тихо Дунаво, 145
 Пак се трипут на Беч обазрео
 И Бечу је царе говорио:
 „Бечу граде, не бечи се на ме,
 „Што си ћео, то си учинио;
 „Ако сам ти беден оборио, 150
 „Чудан сам ти прилог оставио,
 „Ти се опет мореш поградити
 „Наџаџима и буздованима,
 „Осим сребра и сувога злата.
 „А тако ми дина и имана! 155
 „И Турскога поста рамазана!
 „Докле тече сунца и мјесеца
 „Нигда на те војевати нећу.“

9.

Комад од друге Бечке пјесме.

— — — — —
 — — — — —

Таку силу царе сакупио
 51 На Косову да одмори војску,
 Хоће Турчин брзо са Косова,
 Хоће земљом неком Шумадијом,

Да пријеђе земљу и прегазу; 5
 Кажу, брате, хоће к Бијограду,
 На Врачару табор да учини,
 На Врачару војску да одмори
 И ту хоће царе да почека
 (Препало се, мало води војске), 10
 Да почека са Босне везира,
 Док му стигне Мехмеде везире,
 Док доведе ту поносну Босну:
 Седамдесет и седам градова,
 Док покупи силне крајишнике, 15
 Халовите коње и јунаке,
 Да цареву сву зачини војску,
 И зачини и пак ослободи.
 Већ ту царе почасити не ће,
 Мисли своју да окрене војску, 20
 Да претури преко воде двије,
 Преко Саве и воде Дунава;
 Уговара царе и везире,
 Да ударе Сријем-земљи равној,
 Да Сријема равнога прегазе, 25
 Хоће царе са свом силом својом
 Некакоме Бечу Њемачкоме.

— — — —
 — — — —

(10.)

52

Маргита дјевојка и Рајко војвода.

Још зорица не забијелила,
 Ни даница лица помолила,

А од дана ни помена нема,
 Пошетала Маргита ђевојка
 У Сријему по Сланом камену⁹⁾; 5
 Ран о шета боса по камену,
 Рано шета, танко попијева,
 А у пјесми кунијаше Рајка:
 »Бог т' убио! Рајко војвода!
 »Чим ти наста на Сријем војвода, 10
 »Тако нама Турци додијаше;
 »А док бјеше војвода Мирко,
 »Ми Турчина нигђе не чујасмо,
 »А камо ли очима виђасмо;
 »А данас нам додијаше Турци, 15
 »Турски коњи ноге скидаше
 »Шетајући¹⁰⁾ јутром и вечером,
 »На плочама поље развијеше
 »Међући се цице и лобуда.«
 Тако пјева Сријемка ђевојка, 20
 Она мисли, нико је не слуша,
 Ал' то Рајко и слуша и гледа,
 Па дозива Маргиту ђевојку:
 »Селе моја, Маргита ђевојко!
 »Немој клети војводу Рајка; 25
 »Шта ће коме учинити Рајко?
 »Шта ће себе, шта ли ће Сријему?
 53 »А шта ли ће у Ср'јему Турцима?
 »Докле бјеше војвода Мирко,
 »Бјеше тада много војвода 30
 »По нашијем редом градовима;
 »Па ме чекај, Маргита ђевојко,

⁹⁾ Т. ј. п) *Сланкамену*.

¹⁰⁾ Т. ј. шетајући (водајући) *их* (коње).

- »Стани мало на камену Слану,
 »Стани мало, да ти кажем право
 »Све војводе и градове редом: 35
 »На бијелом граду Дмитровици,
 »Онђе бјеше старац Кузун-Јањо,
 »Бјеше њему триста и три љета;
 »На Поцерју покрај воде Саве,
 »Онђе бјеше Обилић Милошу, 40
 »Везир бјеше славноме Лазару;
 »На ономе Бијограду стојну,
 »Онђе бјеху два Јакшића млада:
 »Јакшић Дмитар с војводом Стјепаном;
 »На бијелу граду Смедереву, 45
 »Онђе бјеше стари деспот Бурђе
 »Са његова два вриједна сина:
 »Са Стјепаном а и са Гргуром;
 »А на оној на равној Ресави,
 »Онђе бјеше војвода Стеване; 50
 »На Сталаћу на високој кули,
 »Онђе бјеше војвода Тодоре;
 »На Крушевцу граду бијеломе,
 »Онђе бјеше славни кнез Лазаре
 »А са сином високим Стеваном; 55
 »На Прокупљу граду бијеломе,
 »Онђе бјеше стари Југ Богдане
 »С девет сина с девет Југовића;
 54 »На бијелу граду Куршумлији,
 »Онђе бјеше Бановић Страхиња; 60
 »На Топлици на води студеној,
 »Онђе бјеше Топлица Милане;
 »А на оној равној Косајници,
 »Онђе бјеше Косајчић Иване;

- „А на Нишу граду бијеломе, 65
 „Онђе бјеше војвода Станиша;
 „На Тимоку златноме потоку,
 „Ту бијаху двије војеведе:
 „Једно Бјелић, друго Златнокосић;
 „На Видину граду бијеломе, 70
 „Онђе бјеше старац Владисаве;
 „А на равној земљи Каравлашкој,
 „Онђе бјеше Каравлах Радуле;
 „На Букрешу граду бијеломе,
 „Онђе бјеше бего Радул-бего 75
 „С' својим братом Мирком војеводом;
 „На нашему пространу Сријему,
 „Онђе бјеше Мирко војвода;
 „На бијелу граду Вучитрпу,
 „Онђе бјеше војвода Воине 80
 „Са три сина, три Воиновића;
 „На Загорју мјесту питомоме,
 „Онђе бјеше Љутица Богдане;
 „На Пазару граду бијеломе,
 „Онђе бјеше Реља Крилатовић; 85
 „На Сјеници на равној паланци,
 „Онђе бјеше војвода Стеване;
 „А на опој на Босни поносној,
 „Онђе бјеше Бошко Бошњанине;
 55 „На Травнику граду бијеломе, 90
 „Онђе бјеше Бранковићу Вуче,
 „Везир бјеше славноме Лазару;
 „А на ломној ^{на} а Херцеговини,
 „Онђе бјеше Херцеже Стјепане;
 „На бијелу граду Пиритору, 95
 „Онђе бјеше Момчило војвода

- » С девет браће с девет војевода;
 » На Цетињи ¹¹⁾ на води дсбелој,
 » Онђе бјеху два бега голема:
 » Иван-бего и с њим Обрсп-бего, 100
 » Оба два су Турци потурчили;
 » На ономе ломну Шекулару,
 » Онђе бјеше Петар Шекуларац;
 » А на Скадру на води Бојани,
 » Онђе бјеше Вукашине краљу 105
 » А са братом војводом Угљешом
 » И са братом Гојком војводом;
 » На Призрену мјесту питомоме,
 » Онђе бјеше Српски цар Стјепане
 » А са сином нејаким Урошем; 110
 » На ономе равном Дукађину,
 » Онђе бјеше Лека капетане;
 » А на оном на Косову равну,
 » Онђе бјеше војвода Мијајло;
 » А на оној на планини Старој, 115
 » Онђе бјеше Старица Поваче
 » А са братом дели Радивојем*)
 56 » С Татомиром и с Груицом младим;
 » На Софији граду бијеломе,
 » Онђе бјеше Грчићу Манојло; 120
 » На Кратову граду бијеломе,
 » Онђе бјеше Кратовац Радоња;
 » На бијелу граду Куманову,
 » Онђе бјеше Костадине бего;

¹¹⁾ И овдје је узета Далматинска вода Цетина мјесто Црногорскога племена Цетиња или воде Зете ја Мораче.

*) Овај је стих био погрешно стављен испред 90.

- »На Солуну граду бијеломе, 125
 »Онђе бјеше војвода Дојчине;
 »На Прилипу граду бијеломе,
 »Онђе бјеше Краљевићу Марко.
 »Па чу л', селе, Маргита ђевојко!
 »Све то бјеху наше војеведе. 130
 »Све су били, па су преминули,
 »Који, селе, они починуше,
 »А који ли они изгинуше;
 »Данас тога нема ни једнога,
 »Сам остаде у Сријему Рајко, 135
 »Као суво дрво у планини;
 »Шта ће себе, шта ли ће Сријему?
 »А шта ли ће у Ср'јему Турцима?« —
 Па извади ноже од појаса,
 Удари се посред срца жива, 140
 Мртав паде на земљицу црну.
 Рајко паде, Маргита допаде,
 Пишти љуто, како змија љута:
 »Браћо моја, Српске војеведе!
 »Како бисте, како преминусте, 145
 »А како ли робље¹²⁾ остависте!
 57 »Робље ваше све Турско подножје,
 »Намастири Турске потпрдице;«
 Па довати Рајкове ножеве,
 Удари се посред срца жива, 150
 Мртва кужна¹³⁾ покрај Рајка паде.

¹²⁾ Робље овдје значи жене и дјеча, као што се и у говору може чути.

¹³⁾ Кужна и овдје значи тужна, жалосна, несрећна (као и у књ. II на страни 123 у стиху 222).

Цар Сулеман и Саво патријар.

Дозивао царе Сулемане,

Дозивао Ђуприлијћ-везира :

»Вјерна слуго, Ђуприлијћ-везире!

»Како бисмо земљу потурчили,

»Да не има вјере свакојаке, 5

»Да немамо међу собом кавге?»

Говори му Ђуприлијћ везире :

»Господару, царе Сулемане!

»Не мо'ш, царе, земљу потурчити,

»Ел те земља послушати не ће; 10

»Но ти пиши један ситан ферман,

»Те га прати ка Јерусалиму

»Старцу Саву, влашком патријару,

»Нека дође у Стамбола града,

»Обдари га даром великијем, 15

»Те приволи Сава патријара,

»Приволи га, да ти се потурчи;

»Ако мognеш Сава потурчити,

58 «Сва ће ти се земља потурчити.»

То кад чуо царе Сулемане, 20

Брже пише сићана фермана,

Те га шаље ка Јерусалиму

Старцу Саву, Српском патријару :

»Старче Саво, влашки патријару!

»Ходи дођи у Стамбола града, 25

»Те с' потурчи у Стамболу моме,

»Чинићу те мухурли везиром,

»Да сву земљу редом потурчимо,

»Да немамо међу собом кавге.»

- Оде ферман ка Јерусалиму, 30
 Гледа њега Саво патријаре,
 Ферман гледа, ситну књигу пише,
 Опреми је цару Сулеману,
 У књизи му овако говори:
 »Господару, царе Сулемане! 35
 »Ходи доћи ка Јерусалиму,
 »Те ти клањај за неђељу дана,
 »Да ти падне ватра из небеса,
 »И потече вода из камена;
 »Тад' ћу ти се, царе, потурчити, 40
 »И сву ћу ти земљу потурчити.«
 Књига дође цару Сулеману;
 Каде виђе, што му књига пише,
 Он дозива Ђуприлијћ-везира:
 »Слуго моја, Ђуприлијћ-везире! 45
 »Ево мене ситна књига дође
 »Баш од Сава влашког патријара:
 »Не ће доћи у Стамбола града,
 »Већ ме зове ка Јерусалиму,
 59 »Да клањамо за неђељу дана, 50
 »Да нам пане ватра из небеса,
 »Да потече вода из камена;
 »Тад' ће нам се Саво потурчити,
 »И сву земљу може потурчити;
 »Већ ти крени многу силну војску, 55
 »Крени војске дванаест хиљада,
 »Да идемо ка Јерусалиму.«
 Једнак везир цара послушао,
 Крену војске дванаест хиљада,
 Увезли се у море дебело, 60
 Здраво царе море пребродило,

Те отиде у Јерусалима;
 Патријар га добро дочекао,
 На конике војску разредио;
 Па устаде царе Сулемане, 65
 Он подвикну хоџе и шехове
 И хације и редом муктије,
 Те клањају Турскога намаза.
 Клањаше га за неђељу дана,
 Ал' ето ти чуда великога: 70
 Не паде им ватра из небеса,
 Не потече вода из камена!
 Откани се царе Сулемане,
 А допаде Саво патријаре;
 Он подвикну триста калуђера, 75
 Обукоше расе калуђерске,
 А скидоше капе камплавке,
 Па узеше књиге јеванђеља,
 Они чате и Богу се моле.
 Кад је било у двадесет сата, 80
 60 У двадесет, јоште и четири,
 Паде њима ватра из небеса,
 Од ватре се сва црква засјаја,
 Потече им вода из камена,
 Сву цареву напојила војску. 85
 То кад виђе царе Сулемане,
 Ману руком, прекрстит' се ћаше,
 Не даде му Ђуприлијћ везире:
 „Аман, царе, за Бога једнога!
 „Не остави вјеру у каура! 90
 „Но да дамо многога прилога:
 „Потпиши им три товара воска,
 „Три товара воска и тамљана,

»Да смо дужни светој Божјој цркви
 »На годину дават' од данаске, 95
 »Од данаске до суда страшнога.«
 Послуша га царе Сулемане,
 Те потписа три товара воска,
 Три товара воска и тамљана,
 Како таде, тако и данаске 100
 Да је дужан то давати цркви.

12.

Турски цар и Нико патријар.

Вала Богу, вала јединоме!
 Поранио царе од Стамбола,
 Те се шеће по дивану своме,
 А дозивље млада јазницију,
 Пак овако царе говорио: 5
 61 »Пиши, сине, лист књиге бијеле,
 »Те је пошљи Нику патријару.«
 Овако му царе говораше:
 »О чу ли ме, Нико патријаре!
 »Потурчи се, патријаре Нико, 10
 »И потурчи тридест калуђера
 »И тридесет ђака самоука,
 »И потурчи цркву Росалију,
 »Градићу ти дворе у Стамболу
 »Код мојијех, боље од мојијех: 15
 »Ако ли се не ћеш потурчити,
 »Бацићу те на дно у тавницу,
 »Погубићу тридест калуђера,

- »Поробићу тридест ђакончади,
 »Све ћу ти их младе истурчити, 20
 »Б'јелу ћу ти цркву оборити.«
 А кад Нику така књига дође,
 Књигу гледа Нико патријаре,
 А прољева сузе од очију;
 Пита њега ђаче самоуче: 25
 »О мој бабо, Нико патријаре!
 »Откуд књига, од кога ли града?
 »Што л' се тако жалостиво пише,
 »Те је учиш, а сузе прољеваш?«
 Вели њему стари патријаре: 30
 »Прођи ме се, ђаче самоуче!
 »Што ме питаш, кад помоћ' не можеш?
 »Књига ј' ова од цара Турскога,
 »Хоће царе, да се потурчимо
 »И ми нашу вјеру оставимо; 35
 »Ако ли се потурчит' не ћемо,
 62 »Хоће мене стара да погуби
 »И мојијех тридест калуђера,
 »Да потурчи тридесет ђакова,
 »А обали цркву Росалију.« 40
 Кад то зачу ђаче самоуче,
 Овако је старцу говорило:
 »Чујеш мене, Нико патријаре!
 »Пиши књигу цару честитоме,
 »Нека купи хоџе и хаџије 45
 »И дервише Турске књижевнике,
 »Нек се моли свецу Мухамеду
 »И његову посту рамазану
 »Од првога петка до другога:
 »Нек устави на истоку сунце, 50

- »И бијели мјесец на западу
 »Нека игра за неђељу дана;
 »Нек пресуши воде шедрване,
 »И устави Шарац-воду ладну,
 »Која тече кроз Стамбола града; 55
 »Нек се дигну четири планине:
 »Камендара над Стамболом градом,
 »Буковица и Ораховица,
 »И Кестена висока планина,
 »Нека пођу на Стамбола града; 60
 »Па ћеш му се онда потурчити.«
 Кад је старац ђаче саслушао,
 Одмах цару књигу написао:
 »Чујеш мене, царе од Стамбола!
 »Ти покупи хоџе и хаџије 65
 »И дервише твоје књижевнике,
 »Нек се моле свецу Мухамеду
 63 »И вашему посту рамазану
 »Од првога петка до другога:
 »Нека стане на истоку сунце, 70
 »Нек заигра мјесец на западу,
 »Нек пресуше воде шедрвани,
 »И нек стане Шарац вода ладна,
 »Нека пођу четири планине:
 »Камендара над Стамболом градом, 75
 »Буковица и Ораховица,
 »И Кестена над морем планина,
 »Нек се крену на Стамбола града;
 »Па ћу ти се царе потурчити
 »Са мојијех тридест калуђера 80
 »И мојијех тридесет ђакова.«
 А кад цару ситна књига дође,

- Он сакупи хоџе и хаџије
И дервише старе књижевнике,
Те се моли свецу Мухамеду 85
И Турскоме посту рамазану
Од првога петка до другога;
А кад било о петку другога,
Не стаде му на истоку сунце,
Веће пусти велику врућину, 90
Сва му шћаше да погори војска;
Протекоше воде шедрвани
По Стамболу мутни и крвави,
А удари Шарац вода ладна
По Стамбола да потопа града. 95
Кад то виђе царе од Стамбола,
Одмах пише Нику патријару:
„Калуђере, Нико патријаре!
64 „Ти сакупи твоје калуђере
„И попове влашке учитеље, 100
„Пак ти дођи ка Стамболу граду,
„Те се моли Богу истинома
„И вашему крсту по закону,
„Те се моли за неђељу дана:
„Ти устави на истоку сунце, 105
„И устави мјесец на западу;
„Нек пресуше воде шедрвани,
„Нека пођу четири планине,
„Све четири ка Стамболу граду,
„И нек стане Шарац вода ладна, 110
„Па ћу ти се, старче, покрстити,
„Од џамија цркве поградити,
„И све ћу ти благо поклонити.“
Посла књигу Нику патријару,

- Кад је стари књигу проучио, 115
 Сазва старац дванаест владика,
 А сакупи тридест калуђера,
 И тридесет ђака самоука,
 Отидоше ка Стамболу граду,
 Па стадоше Богу на молитву, 120
 Молише се Богу истиноме
 Од дан' до дан' за неђељу дана;
 Кад је било у свету неђељу,
 Онда стаде Нико патријаре,
 Ману крстом на четири стране, 125
 Устави се на истоку сунце,
 А и сјајан мјесец на западу;
 Пресушише воде шедрвани,
 Устави се Шарац вода ладна,
 65 А потресе земља по Стамболу, 130
 Бијеле се задркташе куле,
 А стресоше четири планине:
 Буковица и Ораховица,
 Камендара над Стамболом градом,
 И Кестена украј мора сиња, 135
 Све се црној земљи поклонише
 И пођоше на Стамбола града.
 Кад то виђе царе од Стамбола,
 Препаде се од Божје страхоте,
 Па говори Ћуприлијћ-везиру: 140
 „Слуго моја, Ћуприлијћ-везире!
 „Трчи, слуго, старцу патријару,
 „Нек устави четири планине,
 „Нека пусти воде шедрване,
 „Нек протеку, као што су текле, 145
 „Нек протече Шарац вода ладна.

- »Нека пође са истока сунце
 »А и сјајан мјесец са запада;
 »Ја ћу њему хаир учинити:
 »Даћу њему сићана фермана, 150
 »Нека суди, као ја што судим,
 »Поред мене у Стамболу граду;
 »Хоћу њему дворе начинити
 »Код мојијех, боље од мојијех.
 »А даћу му на годину блага 155
 »А дванаест пунијех товара;
 »И нек поје црква Росалија
 »У држави цара Отманскога.«
 Штогођ царе старцу поручио,
 Све му каза Ђуприлијћ везире. 160
66. Кад то чуо стари патријаре,
 Тад' стадоше четири планине,
 А крену се са истока сунце
 А и сјајан мјесец са запада,
 Протекоше воде шедрвани, 165
 И протече Шарац вода ладна.
 Што цар рек'о, то и учинио.
 Како онда, тако и данаске
 Тамо сједи Српски патријаре.

13.

Саво и Турски цар.

(из Црне Горе).

Прошеташе два господичића
 По Стамболу граду бијеломе,
 Једно паша Омер Ђехаићу,
 А друго је Ђупрелијћ везире;

- Шетају се, разговарају се, 5
 Но да рече Ђупрелијћ везире:
 »Чу ли, пашо, Омер-Ђеханићу
 »Чудан ли сам шићар уходио:
 »Покрај мора баш у гори Светој,
 »Видио сам цркву Филиндара, 10
 »А каква је, милу Богу фала!
 »Покривена ћемером од злата,
 »Поткићена срмом и бисером,
 »Поднизана златном трепетљиком,
 »А по њој су диреци од злата; 15
 »Све од злата крсти и иконе;
 »У њу сједи триста калуђерах,
 67 »Међу њима калуђере Саво,
 »И више њих пет стотин' ђаковах,
 »Гологлави дворе господаре. 20
 »Да ли ти је, пашо, погледати,
 »Много ли је злата црковнога!¹⁴⁾
 »Да окупи царе три табора,
 »Да их води Светој гори ломној,
 »Да похара цркву Филиндара, 25
 »Да растопи крсте и иконе
 »И велике црковне закладе,
 »А да слије многе пиштојлије,
 »Да потурчи калуђера Сава,
 »Да га метне вељега везира; 30
 »Да потурчи триста калуђерах,
 »Да су њему триста сератлијах;
 »Да потурчи пет стотин' ђаковах;
 »Да су њему многе тевабије;

¹⁴⁾ Тако се у Црној гори и говори и пјева црковнога мјесто (у нас) црквенога.

- »Да потурчи пребијелу цркву, 35
 »Да у по ње ограда џамију,
 »А у по ње пандурицу кулу,
 »Да пандури из ње од кавурах!«
 Рече паша Омер Ђехаићу:
 »А пасај се, Ђупрелић везире! 40
 »И пријед су цари настајали,
 »Па се цркве харале нијесу;
 »Не смијемо цркви ударити,
 »Ведро би се небо проломило,
 »А пануло студено камење, 45
 8 »Побило би Турке без хесапа.
 »Има црква добра чувадара,
 »По имену калуђера Сава,
 »Који јаше коња дебелого,
 »Око њега триста калуђерах, 50
 »Сваки носи свијетло оружје,
 »А да цркву од Тураках бране.
 »А јеси ли стимава', везиру,
 »Какова је Светогорска црква?
 »Сја јој куба међу градовима, 55
 »Ка' даница међу звијездама;
 »А на кубу златни барјак сјаше,
 »А под барјак црни змају спаше,
 »К Стамболу је главу обрнуо,
 »Те он живе Турке прождираше.« 60
 С том давијом у цара поћоше,
 И давију цару изнесоше;
 Цар давију паши не прифата,
 Но везиру прифати давију,
 И велику војску окупио, 65
 Поведе је Светој гори малој.

Ниже цркве поставио табор,
 Па је царе оправлио слуге
 У бијелу цркву Филиндара,
 Да доведу калуђера Сава, 70
 Да доведу њему под шатору.
 И цареве отидоше слуге,
 Уљегоше у бијелу цркву,
 Ту нађоше калуђера Сава,
 Око њега триста калуђера 75
 А ће поју Божу летурђију;
⁶⁹ Но из цркве изљегоше Турци,
 Док се закон изврши хришћански,
 И излезе калуђере Саво,
 Па му царске слуге говориле: 80
 „Хајд’ овамо, калуђере Саво!
 „За тебе је царе оправлио,
 „Да отидеш њему под шатору;
 „Ево царе под бијелом црквом
 „Довео је три табора војске.“ 85
 Но да рече калуђере Саво:
 „Ко је на то цара паучио,
 „Живијех се муках намучио!“
 Па скочио од земље на ноге,
 На дората усједе својега, 90
 Па отиде цару под шатору;
 Цареве су слуге излазиле,
 Под Савом су коња прифатиле,
 Он улезе цару под шатору,
 Па је с царем Саво говорио: 95
 „Збори, царе, што си поручио?“
 Цар је Саву ријеч бесједио:

- „Холи ¹⁵⁾ ми се, Саво, потурчити,
 „Да те ставим вељега везира?
 „И потурчи триста калуђерах, 100
 „Да су тебе триста сератлијих;
 „Па потурчи пет стотин' ђаковах,
 „Нека су ти силне тевабије;
 „А да узмем крсте и иконе,
 „И да узмем црковне закладе, 105
 70 „Па да слијем пушке пиштолије,
 „Да дарујем триста сератлијих
 „И пет стотин' младих тевабијих;
 „Потурчићу пребијелу цркву,
 „У по ње ћу оградит' џамију, 110
 „А у по ње пандурицу кулу,
 „Да пандуриш, Саво, од кавурах.“
 Саво му је таде говорио:
 „Куд те, царе, сила занијела?
 „Јеси ли се, царе, помамио? 115
 „Не могу се, царе, потурчити:
 „Ја пред собом имам старијега:
 „За то ћу те, царе, научити:
 „Ти окупи хоџе и кадије,
 „И дервише Турске књижевнике, 120
 „Па узмите Турскога мусафа,
 „Те молите Бога за три дана,
 „Ако би ви мобу прифатио,
 „Да заигра на истоку сунце,
 „Да се двије састану планине, 125
 „Џин-планина и Анадолија;
 „И да провре вода из камена,
 „А да провре испод манастира;

¹⁵⁾ Холи ми се скраћено је од Хоћеш ли ми се.

- „Таде ћу се царе потурчити,
 „И вас ћу ти хатар навршити.“ 130
 Па ондолен коња узјахао,
 И отиде у бијелу цркву.
 Цар окупи хоџе и кадије,
 И дервише Турске књижевнике,
 Те мусафа на руке узеше, 135
 Бога моле Турци за три дана,
 71 Докле им се досадило бјеше,
 Па мусафа на земљу бачише.
 Таде вика калуђере Саво:
 „Стани мало, царе Стамболија! 140
 „Е ћу се ја Богу помолити.“
 Па окупи триста калуђерах
 И пет стотин' лудијех ђаковах;
 Поскидаше капе камилајке,
 И просуше до паса вијенце¹⁶⁾, 145
 А узеше крсте и иконе
 И велике књиге еванђеља,
 Те се моле Богу три сахата,
 Док се крсти земљи поклонише,
 Из иконах сузе ударише, 150
 А заигра на истоку сунце,
 И двије се састају планине:
 Цин-планина и Анадолија;
 А и провре вода из камена,
 Она провре испод манастира, 155
 Да не мине коња ни јунака;
 Ведро бјеше, те се наоблачи,
 Из облаках тихо роса нађе,

¹⁶⁾ Бројанице?! Да је од паса (мјесто до паса), онда би било управо као у гдјекојијех Римскијех калуђера. [Просуше косу од главе до паса

Из ње пада студено камење,
 Оно бије по таборах Турке, 160
 Не утече друга никаквога,
 Ни да каже, како с' погинули,
 Осим паша Омер-Ћехаићу,
 И шњим бјежи царе Стамболија,
 72 Побјегоше у бијелу цркву. 165
 Ћаше Саво цара покрстити,
 Но се боји цркви Филиндару,
 Да му царе хилу не учини.
 Добар прилог царе уписао,
 Да га даје цркви на годину 170
 О честиту дану Митровоме:
 По сто оках воска топљенога.
 То је било, истина је, кажу.
 Сачувај ни, Боже, господара!

14.

Свети Саво и Хасан-паша.

Протужило самоуче ђаче
 Миљешевци на капији цркви
 У неђељу прије зоре б'јеле,
 Прије зоре и јаркога сунца.
 Пита њега старац игумане: 5
 »Красно чедо, самоуче ђаче!
 »Каква ти је голема невоља,
 »Те ти цвилиш цркви на капији
 »У неђељу прије јарког сунца?
 »Ил' је тебе књига омрзнула? 10
 »Или ти је на ум пала мајка?

- „Ил' се, синко, хоћеш оженити?
 „Ако ти је књига омрзнула,
 „Остави је, не научио је!
 „Ако л' ти је на ум пала мајка, 15
 „Иди мајци, ти је не виђео!
 73 „Ако ли се хоћеш оженити,
 „Жен' се, синко, у добри час било!
 „И ја ћу ти ашлук поклонити,
 „А благосов на теб' оставити: 20
 „Еда Бог да, лијеп пород им'о:
 „Двије шћери и четири сина.“
 Ал' бесједи самоуче ђаче:
 „Не кун' мене, оче игумане!
 „Мене књига није омрзнула, 25
 „Ја се, оче, оженити не ћу,
 „А на ум ми није пала мајка;
 „Већ сам, оче, чудан сан уснио,
 „Чудан санак, а у чудан данак,
 „У суботу у очи неђеље: 30
 „Ја ће паде горњи канат цркве,
 „Земљи паде, и потр иконе;
 „Па се санку осјетит' не могу,
 „Бог ће дати, да ће добро бити;
 „С тога цвилим, ниђе се не тјешим.“ 35
 Ал' бесједи старац игумане:
 „Красно чедо, самоуче ђаче!
 „Ласно ти се санку осјетити,
 „Таквог санка другог не уснио!
 „Што је пао горњи канат цркве, 40
 „Земљи пао, потро иконе,
 „То ће доћи Хасан-паша с војском,
 „Поробиће нашег намастира,

- „Поробиће, ватром попалиће,
 „Игумана мене погубиће.“ 45
 Истом они у ријечи били,
 Ал' ето ти Хасан-паше с војском,
 74 Ђе он води дван'ест хиљад' војске:
 Товни коњи, а бијесни Турци,
 Изнад цркве поље притискоше 50
 И по пољу попеше чадоре,
 Па на цркву попривијеко гледе;
 Хасан-паша свилен чадор распе.
 Према б'јелој цркви Миљешевци,
 Виче паша из чадора свога: 55
 „К мене боље, црни калуђеру!
 „К мене боље и чадору моме,
 „И понеси света каурина,
 „Каурина вашег свеца Саву,
 „Когано си на сунцу сушио, 60
 „Док си моју рају изварао.“
 Кад то чуо старац игумане,
 Сузе проли, па пође у цркву,
 Сузе лије, а Богу се моли,
 Моли Бога и светог Саву, 65
 Да он с њиме пред пашу изиђе;
 Бога моли проигуман стари,
 Бога моли и светог Саву,
 Бога моли, па се домолио:
 Голема се чудества створише: 70
 А из неба луча полећела
 И кроз кубе цркви улећела,
 Она паде на светог Саву,
 Под лучом се ђивот отворио,
 У ђивоту светац потрептио, 75

Игуману на руке се даде,
 Као мајци у радости д'јете.
 Узе Саву проигуман Васо,
 75 Однесе га пашину чадору;
 А кад дође паши пред чадора, 80
 Спусти Саву на зелену траву,
 Игуман се паши поклонио,
 Скрсти руке, више Саве стаде,
 Гледа паша светитеља Саву,
 Гледа паша, па се грлом смије. 85
 Сви се Турци онђе начетили,
 Те гледају светитеља Саву;
 И паша је 'вако говорио:
 »Нуто вале, влашког светитеља!
 »Светитеља, сува каурина! 90
 »Међер су га на сунцу сушили.«
 Викну паша Туре Дилавера:
 »Слуго моја, Туре Дилавере!
 »Ти повади моју бритку сабљу,
 »Која с'јече сваку амајлију, 95
 »Исијеци влашког светитеља;
 »Кад ис'јечеш влашког светитеља,
 »Игумана онда исијеци.«
 Тад' Дилавер на ноге скочио,
 Пак пашину сабљу повадио, 100
 И засука свилене рукаве,
 Ману сабљом и десницом руком,
 Да сијече светитеља Саву;
 Сватко виђе, што светац уради:
 Дилаверу увати се рука, 105
 До руке се сабља растопила,
 Студен вјетар од истока дуну,

хвале?

- Модар пламен светитељу Сави,
 Модар пламен из уста му плану,
 76 И попали по војсци чадоре, 110
 Сва се Турска помамила војска
 И побјегла у гору зелену;
 Помами се пашин Дилавере,
 И он оде, утече у гору;
 Паши узе и ноге и руке, 115
 И обје му очи искочише.
 А кад паша оста без очију,
 Цвили паша, како ластавица,
 Игумана Васа дозиваше:
 »Богом брате, игумане Васо! 120
 »Мол' се Богу и вашему свецу,
 »Нек ми пусти и ноге и руке,
 »Нек ми врати моје очи чарне,
 »Нек ми врати неколико војске,
 »И поврати мога Дилавера; 125
 »А тако ми дина и имана!
 »Не ћу нигда на цркву војштити,
 »Нит' ћу дират' у вашег свеца;
 »Од сребра ћу ћивот саковати,
 »Светитељу вашем приложити, 130
 »Свег ћу свеца у свилу завити,
 »Ћивот ћу му кадифом покрити;
 »У цркву ћу прилог учинити,
 »Златан ћу јој кандил саковати,
 »Златан кандил од седамн'ест ока, 135
 »Што ће служит' светитељу Сави;
 »Па ћу од сад харач дават' цркви
 »На годину све по три товара:
 »Један воска, а други тимјана,

*узеи,
 Дилавери му
 се турки, језик*

- »Трећи товар бистра зептина, 140
 77 »То ћу дават', док кољена тече.«
 Кад то чуо проигуман Васо,
 Бога моли и светог Саву.
 Док с' игуман Богу домолио,
 Молио се три бијела дана, 145
 Док се једва светац повратио:
 Пусти паши и ноге и руке,
 Поврати му обје очи чарне,
 Поврати му неколико војске,
 Поврати му Туре Дилавера; 150
 Али и то све је вртоглаво,
 Нит' ће игда бити к'о је било.
 А кад паша очима прогледа,
 Чисто Турски авдес узимаше,
 Па цјелива светитеља Саву; 155
 Даде паша, што је обећао:
 Ћивот Сави од сребра сакова,
 Ћиви Саву у црвену свилу,
 Ћивот покри зеленом кадифом,
 А у цркву кандил саковао, 160
 Златан кандил од седамн'ест ока,
 Што ће светом Сави послужити;
 Харач паша поче дават' цркви,
 Три товара на сваку годину:
 Један воска, а други тимјана, 165
 Трећи товар бистра зептина,
 Што ће служит' светитељу Сави.

Московски дарови и Турско уздарје.

Ситне књиге земљу пријеђоше,
 Пријеђоше земљу и градове,
 Докле књиге к дивану дођоше
 Мујезиту цару Турачкоме;
 Ево књиге од Москве простране, 5
 И уз књиге господски дарови:
 Самом цару од злата синија,
 На синији од злата џамија,
 Око ње је змија исплетена,
 На глави јој алем камен драги, 10
 При коме се ходити виђаше
 Усред тавне ноћи без мјесеца,
 Како у дан, када грије сунце;
 Ибрахиму сину царевоме,
 Дођоше му двије сабље бритке, 15
 На сабљама два гајтана златна,
 На гајтаним' два камена драга;
 Најстаријој царевој султани,
 Њој бијаше од злата бешика,
 На бешици соко тица сива, 20
 А кад цару дари допануше,
 Од дара се царе узмучио,
 Јер не има дара за уздарје:
 Све мислио, није с' домислио;
 Когођ цару бјеше доходио, 25
 Свакоме се царе пофаљује,
 79 Какви су му дари допанули
 Од великог цара Московскога;
 Не би ли га ткогођ научио,

Шта ће послат' у земљу Московску. 30
 Дође њему паша Соколовић,
 Фали му се царе за дарове;
 По том дође хоџа и кадија,
 Смјерно ми се цару поклонише,
 Љубише му руку и кољено, 35
 Пак с' и њима царе пофаљује,
 Какви су му дари допанули;
 По том царе њима бесједио:
 „Слуге моје, хоџо и кадијо!
 „Не бисте ли мене научили, 40
 „Шта ћу послат' у земљу Московску
 „За ударје из мојега царства?“
 А они му стидно бесједише:
 „Вољан царе, драги господару!
 „Ми нијесмо од наука твога, 45
 „Нит' можемо тебе научити:
 „Но дозови старца патријара,
 „Хоће тебе старац научити;
 „Шта ћеш послат' у земљу Московску
 „Великоме цару Московскоме.“ 50
 А кад царе р'јечи разабрао,
 Брже посла својега гаваза,
 Те дозваше старца патријара;
 А кад дође старац патријаре,
 И њему се царе пофаљује, 55
 Какви су му дари допанули,
 Пак му по том царе бесједио:
 80 „Слуго моја, стари патријаре!
 „Не би л' мене научио, слуго,
 „Шта ћу послат' у земљу Московску?“ 60
 Њему старац стидно бесједио:

„Султан-царе, огријано сунце!
 „Ја нијесам од наука твога,
 „Јер је тебе и Бог научио;
 „Имаш, царе, у твојему царству, 65
 „Ти имадеш дара за уздарје,
 „Који нису теби за потребу,
 „А њима би врло мило било:
 „Пошљи штаку Неманића Саве,
 „Златну круну цара Костантина, 70
 „И одежду светога Јована,
 „Крсташ барјак Српског Кнез-Лазара;
 „То ти, царе, ништа не требајује,
 „А њима ће врло мило бити.“
 А кад царе р'јечи разабрао, 75
 Он приправи господске дарове,
 И даде их Московским делијам';
 Испрати их старац патријаре,
 Још их учи старац патријаре:
 „Ид'те с Богом, Московске делије! 80
 „Не идите друмом царевијем,
 „Већ идите гором, кроз планину,
 „Јер ће за вам' силна поточ поћи,
 „Отеће вам хришћанска зламења;
 „А ја сам већ изгубио главу 85
 „И т'јело је моје погинуло,
 „Ма ми не ће душа, ако Бог да!“
 Пак се с њима раздвојио б'јеше.
 81 Кад је царе даре оправдио,
 Он се за то сваком пофаљује; 90
 К њем' долази паша Соколовић,
 'Вако њему царе бесједио:
 „Знаш ли, пашо, моја вјерна слуго!

- »Шта сам посл'о у земљу Московску?
 »Послах штаку Неманића Саве, 95
 »Златну круну цара Костантина,
 »Крсташ барјак Српског кнез-Лазара,
 »И одежду светога Јована;
 »То ми није ништа требовало,
 »А њима ће врло мило бити.« 100
 Ма га пита Соколовић паша:
 »Султан-царе, огријано сунце!
 »Тко је тебе на то научио?«
 Цар му каже право и лијепо:
 »Научи ме старац патријаре.« 105
 Њему паша тихо бесједио:
 »Султан-царе, огријано сунце!
 »Буд ти посла хришћанска зламења,
 »За шт' не посла кључе од Стамбола?
 »Послије ћеш дат' их на срамоту: 110
 »Оно ти је и држало царство.«
 Кад је царе пашу разумијо,
 Овако му бјеше бесједио:
 »Иди пашо, моја вјерна слуго!
 »Те покупи Турке јаничаре, 115
 »И достигни Московске делије,
 »Пак ти отми хришћанска зламења,
 »А погуби Московске делије.«
 Хитро њега паша послушао,
 82 Он покупи Турке јаничаре, 120
 Па одоше друмом широкијем,
 Те ћерају Московске делије,
 Ал' делије нигђе не стигоше;
 Пак се натраг они повратише,
 И паша се цару кунијаше, 125

Да не виђе Московске делије.

Онда царе паши говорио :

„Иди пашо, моја вјерна слуго!

„Те погуби старца патријара.“

Хитро њега паша послушао, 130

Он уфати старца патријара,

Хоће паша да погуби старца,

Ма је старац паши бесједио :

„Аман мало, пашо господару!

„Не губи ме на земљици сухој; 135

„Јер ће за мном обратити суша

„Три године дана без престанка.“

А кад паша старца разумијо,

Поведе га на то море сиње;

Кад на море он доведе старца, 140

Ту га хоће паша да погуби,

Опет њему старац говораше :

„Аман пашо, ако Бога знадеш!

„Не губи ме на мору сињему;

„Јер ће за мном обратит' вријеме; 145

„Устануће мора и језера,

„Потопиће лађе и галије

„И сву земљу на четири стране.“

Вараше га стари патријаре,

Ал' се паша варат' не даваше, 150

83 Сабљом ману, ос'јече му главу.

Погубише старца патријара,

Бог му дао у рају насеље!

Нама, браћо, здравље и весеље!

По свему је народу нашему мисао, да су оваке драгоцене и свете ствари биле у Турака, па да су однесене у Русију. Тако сам слушао у другој пјесми, у којој су

узета лица готово из данашњег нараштаја, како је Московска царица „Госпа Јелисавка“ писала књигу Турском цару „султан-Сулејману,“ да је у њега њезина очевина :

„Златна круна цара Симеуна,
 „И одежа светог Јована,
 „Крстат барјак цара Константина,
 „Златна штака светог оца Саве,
 „Бритка сабља Силнога Стефана,
 „И икона оца Димитрија;“

него да му је пошље, а она њему да ће, као уздарје, дати мира за тридест година, и шенице да храни војску за девет година, и уз то још да ће му салити од злата цамију,

„На цамији тридесет мунара,
 „А лемете све од сува злата,
 „И од злата дванаест јабука
 „И у свакој бесцен камен драги;
 „Колика је од злата цамија,
 „Д' у њој клања дванаест Турака.
 „Да се сјаји насред Цариграда
 „У по ноћи од злата цамија,
 „Као јарко усред подне сунце.
 „Ако ли ми не даш очевине,
 „Војску купи, царе Сулејмане,
 „Војску купи, ајде на Кијево ¹⁷⁾,

84 „Да јуначки мејдан поделимо
 „И сабљама земљу размеримо:
 „Ја л' повратит' моју очевину,
 „Ја л' Московску сабљу отпасати.“

На ово јој Турски цар одговори врло лијепо и смјерно, да њезина очевина није више у њега, „Већ у Крму у цара Татара.“ Онда она пише цару *Татарану* и замоли га, да би јој је послао, а она њему обрече и за дуже мира и више шенице и већу цамију; но цар Татаран одговори ој врло грубо и непристојно, говорећи да њезина очевина заиста јест у њега, али да јој је не да, него да ће војску

¹⁷⁾ Пјевач је овдје узео Кијево за *поле*.

на њу подићи, „Петрибора с' земљом поравнити“, и синове
јој и кћери и њу саму заробити и истурчити и т. д. Тако се
отвори рат, и Госпа Јелпсавка завлада Крмом и придобије
своју очевицу,

16.

Султаније робиње.

(комад од пјесме).

Молиле се двије султаније
Своме брату султан-Ибрахиму:
„Султан-царе, наше јарко сунце!
„Остарисмо и осијеђесмо,
„Не виђесмо ћабе ни Медине; 5
„Кад хаџије на ћабу полазе,
„Тад' у нама живо срце пуца;
„Пошаљи нас с хаџијам' на ћабу!“
Ал' говори царе Ибрахиме:
„Султан-Фато, моја мила сејо! 10
„Давно бих вас послао на ћабу,
„Ал' се бојим хајдучке Малтије,
85 „Да се тамо ви не осуђињите.“
Од ино се цару не могаше
Већ их спрема с хаџијам' на ћабу: 15
С њима шаље хиљаду хаџија
И сувише триста јањичара
И својега агу кизлар-агу;
У два златна метну их каљуна,
Па их посла да иду на ћабу. 20
Кад с' у сиње море увезоше,
По небу се погнаше облаци,
А по земљи проклети вјетрови,

А по мору високи таласи,
 Уватише два каљуна златна, 25
 Бацише их преко мора сињег.
 Кад у јутру бијел дан освану,
 Дан освану и ограну сунце,
 Углаше се два каљуна златна
 Под хајдучком проклетом Малтијом, 30
 Угледа их од Малтије стража,
 Па казује од Малтије краљу:
 „Господине, од Малтије краљу!
 „Каљуни су многи пролазили,
 „Ал' оваки још прошли нијесу; 35
 „Ил' је царе, ил' су царевићи,
 „Ил' су како младе султаније.“
 Маче краљу тридесет каљуна,
 Уватише два каљуна златна,
 Ал' у њима хиљада хаџија 40
 И сувише триста јањичара,
 И цареве двије султаније.
 У град меће хиљаду хаџија,
 86 А у кулу триста јањичара,
 Султаније у одају златну, 45
 Коју кад је краљу начинио
 И кад јој је врата затворио,
 Пред њима се јесте заклињао,
 Да их прије отворити не ће
 Ил' без цара, ил' без царевића, 50
 Ил' без како младе султаније;
 Ту он метну двије султаније,
 Нека им је дивно тавновати.
 Кад виђеше двије султаније,
 Бе су с' оне младе осуђњиле 55

- У хајдучкој проклетој Малтији:
Тада оне ситну књигу пишу,
Своме брату султан-Ибрахиму:
»Султан-царе, наше јарко сунце!
»Ил' не чујеш, ил' не хајеш за нас, 60
»Ђе смо ти се младе осужњиле
»У хајдучкој проклетој Малтији?«
А кад цару ситна књига дође,
Те он виђе, што му књига каже,
Он сазивље лале и везири, 65
Саставио сто и двадест паша
И четрест учтугли везира
И двадесет старијех кадија;
Па говори царе Ибрахиме:
»Слуге моје, лале и везири! 70
»Моје су се сестре осужњиле
»У хајдучкој проклетој Малтији:
»Ил' ћемо их силом отимати,
»Ил' ћемо их благом пресипати,
87 »Или ћемо робље мијењати?« 75
Веле њему лале и везири:
»Св'јетла круно, царе господине!
»Да бисмо их благом пресипали,
»У каура доста блага има;
»Ако бисмо робље мијењали, 80
»Њихово се робље истурчило;
»Већ ћемо их силом отимати.«
Тад' говори царе Ибрахиме;
»Слуге моје, лале и везири!
»Кога ћемо врћи серашћером?« 85
Веле њему лале и везири:
»Господине султан-Ибрахиме!

- „Овђе има Ђуприлијћ везире,
 „Зелена му и сабља и рука,
 „А бијела до појаса брада; 90
 „Њега ћемо врћи серашћером.“
 Онда силну покупише војску,
 Пак одоше преко мора сињег
 На хајдучку проклету Малтију,
 И пред војском Ђуприлијћ везире. 95
 Кад дођоше под проклету Малту,
 Стадоше је бити са сви страна,
 Бише Малту тридесет година,
 Ни одбише креча ни камена,
 Нит' дознаше откуд су јој врата, 100
 А камо ли да узеше Малту!
 Када прође тридесет година,
 Тад' процвиље сто и двадест паша
 Уз кољено Ђуприлијћ везиру:
 „Ђуприлијћу, огријало сунце! 105
 88 „Што трпљесмо више не можемо:
 „Бијелијех брада дочекасмо,
 „На коњма нам седла потрунуше,
 „Чадори нам махом попадаше;
 „Већ нас пусти, пашо, на вилает!“ 110
 Ал' говори Ђуприлијћ везире:
 „Чујте добро, сто и дваест паша!
 „Сјутра ћемо јуриш учинити
 „На хајдучку проклету Малтију;
 „Ако ли је сјутра не узмемо, 115
 „Осјећи ћу бегом зијамете,
 „И осјећи пашам' пашалуке,
 „Јањичаре ћ' у топове збијат',
 „Бацаћу се њима на Малтију.“

Ал' то зачу од Малтије краљу, 120
 Пак дозивље свога хазнадара:
 „Хазнадару, моја вјерна слуго!
 „Ти изнеси три товара злата,
 „Те позлати на Малтији врата,
 „Нека више Турци наваљују, 125
 „Не би ли их прије нестануло.“
 — — — —
 — — — —
 — — — —

17.

Паша Подгорица и Ђуро чобан-баша.

Синоћ паша на Језера паде,
 На Језера под Брда камена;
 89 Кад у јутру јутро освануло,
 Себи зове Брђанске кнезове.
 К њему дође тридесет кнезова, 5
 Њима паша стаде говорити:
 „Јесте л' чули, Брђански кнезови!
 „Нема л' овђе у вашим Брдима
 „Ја ђевојка, јали удовица,
 „Да која би била пашиница? 10
 „Ја невјеста скоро доведена,
 „Да је љубим, док сам у Брдима?“
 Сви кнезови ништа не говоре,
 Сам говори кнеже Владисаве,
 Зло говори, да га Бог убије! 15
 „Јеси л' чуо, пашо господине!

»Овђе нема у нашим Брдима
 »Ни ђевојке нити удовице,
 »Да која би била пашиница;
 »Веће има танана невјеста, 20
 »Баш невјеста скоро доведена,
 »У војводе Ватрице Стјепана,
 »Ја је јесам просио за сина,
 »Па препроси Ватрица Стјепане;
 »Љепоте јој у приморју нема, 25
 »Чини ми се, би за тебе била.«
 Кад то чуо паша Подгорица,
 Он дозивље делибашу Ибра:
 »Јеси л' чуо, делибаша Ибро!
 »Хајде узми тридесет делија, 30
 »Вод' их кули Ватрице Стјепана,
 »Бијелу му кулу оборите¹⁸⁾,
 90 »И његову љубу заробите,
 »Довед'те је мени под шатора;
 »Ак' Стјепана дома застанете, 35
 »Русу њему одс'јеците главу,
 »Да ми курва после не досади.«
 Опет вели кнеже Владисаве:
 »Јеси л' чуо, пашо господине!
 »Ког т' је жао, не шаљи га онђе, 40
 »Јер је курвић Ватрица Стјепане,
 »Хоће онђе многи останути.«
 А то паша ни да слуша не ће.

¹⁸⁾ Други слијепец из Крушевачке нахије овдје ми је оваке
пјевао :

Бијеле му дворе поарајте,
 И тацку му кулу оборите,
 А верну му љубу заробите.

Узе Ибро тридесет делија,
 Одведе их Стјепановој кули; 45
 У Стјепана лоша срећа била:
 Те ђетића дома не бијаше
 Ни код куле момка ни једнога.
 Отиш'о је ђетић у тазбину,
 У пунице у кршно приморје; 50
 Па му Турци кулу оборише,
 И вјерну му љубу заробише,
 Одведоше паши под шатора. —
 Ал' повика вила са планине,
 Довикује чобан-башу Ђуро, 55
 А баш брата Ватрице Стјепана:
 „Јеси л' чуо, чобан-баша Ђуро!
 „Б'јела ти је кула оборена,
 „Твоја мила снаха заробљена,
 91 „Одведена паши под шатора, 60
 „Нема дома твог брата Стјепана.“
 Кад то чуо чобан-баша Ђуро,
 Он потеже двије пушке мале.
 Кад пукоше двије Даничкиње,
 Слегосе се брда у долине; 65
 То зачуло тридесет чобана,
 У мах они Ђуру долећеше,
 Али стоји пред овцама Ђуро,
 На танку се Брешу одбочио 8
 И он сузе од образа лије. 70
 Вели њему тридесет чобана:
 „Да ти Ђуро, наша поглавицо!
 „Што измећеш пушке без невоље?
 „Кад ти није стадо оћерано.“
 Онда им је Ђуро говорио: 75

- »Браћо моја, тридесет чобана!
 »Да је моје стадо оћерано,
 »Ја бих стадо лако намакнуо,
 »Већ је мени горе учињено:
 »Б'јела ми је кула оборена, 80
 »Мила моја снаха заробљена,
 »Одведена паши под шатора,
 »Нема дома мог брата Стјепана,
 »Отиш'о је Стјепан у тазбину,
 »У пунице у кршно приморје, 85
 »Отиш'о је, да би не дошао!
 »Хај'те, браћо, ако Бога знате!
 »Да ми моју снаху одмолимо,
 »Одмолимо, ја да откупимо,
 »Ја да, браћо, на пушке отmemo.“ 90
- 92 А чобани, ка' и б'јесни вуци,
 То сви они једва дочекаше,
 Па истекар пушке подасуше,
 Отидоше к паши на Језера.
 А кад пашин шатор угледаше, 95
 Онда им је Буро говорио:
 »Ој дружино, тридесет чобана!
 »Попадајте по зеленој трави,
 »А по земљи Бреше положите, 8
 »Ја сам идем паши под шатора, 100
 »Да се молим паши код кољена,
 »Не бих л' мог'о снаху одмолити,
 »Одмолити, јали откупити;
 »Ако л', браћо, вајде ми не буде,
 »Доиста ћу приметити кавгу; 105
 »А кад пукне моја танка Бреша, 81
 »Ви скочите из зелене траве,

„Међу Турке ватру оборите,
 „Иза ватре Турак' што остане,
 „За оштро се гвожђе приватите, 110
 „Па у Турке јуриш учините,
 „Ако бих ја онђе погинуо,
 „Не би л' мене, браћо, осветили.“
 То изрече чобан-баша Ђуро,
 Па он оде к пашину шатору. 115
 Мудар био, мудро се водио,
 Провуче се паши под шатора,
 Па се моли паши код кољена,
 Љуби пашу у скут и у руку,
 И серцаду паши под кољеном: 120
 „Молим ти се, пашо господине!
 93 „Дај ти мени моју милу снашу,
 „Ево теби хиљада дуката,
 „И ево ти хиљада оваца.“
 Онда стаде паша бесједити: 125
 „Гледај курве, једног чобанина!
 „Бе је дош'о, да изгуби главу!
 „Да откупи роба од јунака!
 „А на ноге, делибаша Ибро!
 „Устан', курви осијеци главу.“ 130
 Кад то чуо, чобан-баша Ђуро,
 Измаче се мало пред шатора,
 Нави Ђрешу на лијеву руку,
 Десном руком живу ватру даје,
 На пашу је ватру оборио. 135
 Но је пашу Ибро заклонио;
 Он је Ибра добро обранио,
 Баш под калпак у чело бијело,
 Њему чело на четверо пуче,

Чело пуче, очи му скочише, 140
 Мртав Ибро испред паше паде.
 Кад то зачу тридесет чобана,
 А скочише на ноге из траве.
 Међу Турке ватру оборише,
 За оштро се гвожђе приватише, 145
 Међу Турке јуриш учинише,
 Исјекоше пашине делије,
 И ту пашу жива уватише,
 Свезаше му руке наопако,
 Одведоше Стјепановој кули. 150
 Истом Стјепан из тазбине дође,
 Па је брату Ђури бесједио:
 94 »Да мој брате, чобанине Ђуро!
 »Да нијеси погубио друштва?»
 А њему је Ђуро бесједио: 155
 »Нјесам, брате, друштва погубио,
 »Већ једнога више задобио,
 »Задобио пашу Подгорицу.«
 То Стјепану врло мило било.
 Кад он виђе пашу Подгорицу, 160
 Прореза му зелену доламу,
 Па га узја, како и парипа,
 Одјаха га граду Дубровнику,
 Па продаде њега у Латине,
 У Латине, за меке рушије, 165
 Нека вуче по мору галије!

Женидба Ива Голотрба.

Вино пије од Јањока краљу
 У Јањоку граду бијеломе,
 Шњиме пије тридест капетана
 И тридесет и три џенерала;
 Ал' ето ти једнога јунака, 5
 На њему је чудно одијело:
 Кроз чакшире пропала кољена,
 Кроз рукаве пропали лактови,
 Кроз капу му перчин пропаднуо;
 А на њему ни кошуље нема; 10
 Опасао мукадем појаса,
 За појасом двије Даницкиње,
 95 Обадвије у чистоме злату;
 О бедри му дуга палошина
 Од мушкијех пуно девет педи; 15
 Чудно њега по имену вичу:
 Од Јањока Голотрбе Иво.
 Како дође, Божју помоћ даде;
 Пом'коше се један до другога,
 Код краља му мјесто учинише; 20
 Дадеше му тридест чаша вина,
 Ожђелдија и добродошница ¹⁹⁾,
 Попи Иво, а не скваси брка.
 Окренуше редом пити вино,
 Па говори тридест капетана: 25

¹⁹⁾ Ожђелдија и добродошница значи једно, само што је прва ријеч од Турскијех ријечи, а друга је наша.

„О Иване од Јањока ^{бијела} била!
 „Јер с' не жениш? Бог те не убио!
 „Ев' нас овђе тридест капетана,
 „И тридесет и три генерала,
 „У свакога има по ђевојка, 30
 „У ког сестра, у ког мила шћерца,
 „Проси, Иво, у кога ти драго,
 „Сваки ће ти цуру поклонити.“
 Ал' говори Голотрбе Иво:
 „Вала вама, тридест капетана; 35
 „Ал' сам Богу јемин учинио,
 „Да се јунак оженити не ћу
 „Ни Латинком ни Српкињом младом,
 „Осим ћери Глумца Осман-аге,
 „Побратиме, из Турске Удбиње.“ 40
 96 Згледаше се тридест капетана,
 Згледаше се, па се осмјенуше,
 Мрско бјеше Голотрбу Иву,
 Бе се њему смију капетани;
 Не шће шњима више пити вина, 45
 Веће скочи на ноге лагуне,
 Па он оде низ бијелу кулу,
 Палош броји басамаче редом;
 Оде право својој танкој кули,
 Па отвора попете сепете, 50
 Те он вади ђузел ђеисију:
 А на плећи танану кошуљу,
 До појаса од чистога злата,
 Од појаса од бијеле свиле;
 По кошуљи два јелека танка, 55
 А по њима зелену доламу,
 На долами тридесет путаца;

- По долами токе и јелеке,
 Златне токе од оке четири;
 А на главу калпак и челенке, 60
 Један калпак, девет челенака,
 И десета факља окована,
 Из ње су му до три пера златна,
 Што јунака бију по плећима,
 А покрај ње крило оковано, 65
 Што јунака брани од времена,
 Од времена и од вјетра љута;
 А на ноге ковче и чакшире,
 Жуте му се ноге до кољена,
 Жуте му се, како у сокола; 70
 Па припаса мукадем појаса,
 97 И за појас двије Даницкиње
 Све у чисто заљевене злато;
 И припаса дугу палошину;
 Па он сиђе низ танану кулу, 75
 Те опрема у подруму дора,
 Опреми га, што се љепше може:
 Уд'ри на њга седло сератлијско,
 Штоно носе по крајини Турци,
 Објеси му златне кубурлије, 80
 А гадаре с обадвије стране;
 Па се њему баци на рамена.
 Он окрену кроз Јањока града,
 Оде право по љем Јањочкијем;
 Привати се Јањочкога луга, 85
 А од луга у Огорјелицу,
 У њој га је ноћца уватила,
 А у зору паде под Удбињу,
 Баш под кулу Глумца Осман-аге;

- Прокашља се неколика пута 90
 Испод куле Глумца Осман-аге.
 Кад погледа кули на пенцере,
 Указа се на пенцеру рука.
 Рече ријеч Голотрбе Иво :
- »Чија рука има на пенцеру? 95
 »Ил' је женска, ил' је ђевојачка?«
 Проговара с пенцера ђевојка:
 »Није женска, већ је ђевојачка:
 »Једне ћери Глумца Осман-аге.«
 Рече њојзи Голотрбе Иво : 100
 »О Фатијо, ћери Османова!
 »Укажи се кули на пенцере,
 98 »Да те видим мркијем очима,
 »Да не жалим, Глумчева Фатијо:
 »Трипут сам те у оца просио, 105
 »У твог оца, Глумца Осман-аге,
 »Ја те просих, он ми те не даде;
 »Сад сам пош'о у кршну Кладушу,
 »Да ја просим Мујину Хајкуну,
 »Да је водим, да се женим њоме.« 110
 Кад то чула Фатија ђевојка,
 Онда бјеше њему бесједила:
 »Ој Бога ти, незнан сератлија!
 »Откуда си, од кога ли града?«
 Проговара од Јањока Иво : 115
 »О Фатијо, лијепа ђевојко!
 »Ја сам јунак од Барата града,
 »Ја сам диздар у Барату граду,
 »Ја сам главом од Барата Мујо.«
 Рече њему лијепа ђевојка: 120
 »Гони коња пред бијеле аре,

- »Чекај баба из планине мога,
 »Кад ја речем, даће мене бабо.«
 Вели Иво лијепој ђевојци:
 »Ој Бога ми, Глумчева Фатијо! 125
 »Ја сам Богу јемин учинио,
 »Да т' у оца више просит' не ћу:
 »Већ ак' хоћеш са мном вјековати,
 »Чекаћу те полу од сахата,
 »Док се спремиш на тананој кули, 130
 »Да те бацим за се на дората;“
 Па окрену помамна дорина.
 Ал' говори Фатија ђевојка:
 99 »Чекај, Мујо, полу од сахата,
 »Док се спремим на тананој кули.“ 135
 Иво свога одсједе дората,
 Па он сједе полу од сахата;
 Стаде звека низ танану кулу:
 Стоји звека дробнијех ђердана,
 Стоји шкрипа жутијех кавада, 140
 Стоји клепет мества и папуча,
 Ал' ето ти Фатије ђевојке,
 Она носи у десници руци
 Баш бисаге жутијех дуката;
 У лијевој носи купу вина, 145
 Да напоји од Барата Муја;
 Предањ метну у зелену траву,
 Пољуби га у бијелу руку,
 Он ђевојку међу очи црне;
 Попи вино, а узе бисаге, 150
 Па их баци на дората свога,
 Па се дору на рамена баци,
 Он Фатији пружи десну руку,

- Па је баци за се на дората :
 Три пута је опасао пасом, 155
 А четвртом од мача кајасом ;
 Па окрену брду уз планину.
 Кад изиђе брду на планину,
 Ђе имају друма три-четири :
 Који Нишу, који Шибенику, 160
 Који иде Барату Турскоме,
 Тада рече Глумчева Фатија :
 „Ој чујеш ли, од Барата Мујо !
 „Ја сам чула од баба мојега,
 100 „Како стоје друми на планини, 165
 „Ти нијеси друма погодио,
 „Ти не идеш Барату Турскоме,
 „Већ Јањоку граду каурскоме.“
 Ал' говори од Јањока Иво :
 „Ој ђевојко, Глумчева Фатијо ! 170
 „Није ово од Барата Мујо,
 „Већ ако си чула по чувењу
 „Од Јањока Голотрба Ива.“
 У то доба низ гору зелену,
 Примише се Јањочкога луга ; 175
 Ал' ето ти једнога јунака
 На вранчићу коњу помамноме,
 Крваве му ноге до кољена,
 А јунаку руке до рамена ;
 Како срете Голотрба Ива, 180
 Тако њему Божју помоћ даје :
 „Божја помоћ, Голотрбе Иво !“ —
 „Здраво да си, од Барата Мујо !“
 Па му вели Голотрбе Иво :
 „Докле си ми, Мујо, пролазио ? 185

- »Јеси л' иш'о до Јањока мога ?
 »Камо тебе дружина остала ?«
 Вели њему од Барата Мујо :
- »Ој Бога ми, Голотрбе Иво !
 »Ишао сам Јањоку твојему, 190
 »Одвео сам до тридесет друга,
 »А катане мене припазише,
 »Све ми тридест друга погубише ;
 »Ја посјекох тридест и четири,
 »Па утекох на вранчићу моме. 195
- 101 »Докле си ти пролазио, Иво ?
 »Јеси л' био до Барата мога ?
 »Камо твоја дружина остала ?«
 Вели њему Голотрбе Иво :
- »Ја нијесам ни им'о дружине, 200
 »Осим Бога и дората мога ;
 »Спустио се мало у Удбињу,
 »До под кулу Глумца Осман-аге,
 »Измамио Глумчеву Фатију,
 »И ево је за мном на дорату.« 205
- Проговори Глумчева Фатија,
 »Црн ти образ, од Барата Мујо,
 »Међу браћом сјутра на дивану,
 »К'о што ти је данас на мејдану !
 »На твоје ме име преварио : 210
 »Не каже се Голотрбе Иво,
 »Већ се каже од Барата Мујо.«
 Кад то зачу од Барата Мујо,
 Онда Иву бјеше бесједио :
- »За што курво, Голотрбе Иво ! 215
 »Туђе име ти узимаш на се,
 »Те ти мамиш Туркиње ђевојке ?«

- Па потеже пушку из кубура,
 Не удара Голотрба Ива,
 Да ђевојку крозањ не убије, 220
 Већ дората међу оба ока ;
 Паде дорат у зелену траву,
 И притиште ногу Иванову ;
 Котрља се Голотрбе Иво,
 На Ивану тешко звечи перје, 225
 А катане вранца уплашиле,
 102 Нагони га од Барата Мујо,
 Да Ивану осижече главу,
 Нагони га, а вранац зазире ;
 Док се мало поизвади Иво, 230
 Па потеже пушку од појаса,
 Преко себе даде ватру живу :
 Лоша Мују срећа прискочила :
 Погоди га међу оке чарне ;
 Одр'јеши се од коња дората, 235
 Па он вата вранца Мујагина,
 Своје седло на њег' претурио,
 Па се баци њему на рамена,
 Баци за се Туркињу ђевојку,
 Па он оде лугом пјевајући, 240
 Оста Мујо ногом копајући ;
 Привати се поља Јањочкога,
 А стражари њега припазише,
 На муштулук краљу отидоше :
 „Ево, краљу, Голотрба Ива, 245
 „И он јаше вранца Мујагина.“
 Не вјерује од Јањока краљу,
 Док не виђе црнијем очима,
 А кад виђе црнијем очима,

Он обори тридест баљемеза, 250
 Па Ивана међу очи љуби.
 Велик краљу шенлук учинио,
 Као да је земљу задобио.
 Иван води у цркву ђевојку,
 Покрсти је, и вјенча је за се, 255
 Одведе је у бијеле дворе,
 Па је љуби, кадгођ се пробуди.

103

19.

Хајка Атлагића и Јован бећар.

Пошетала Хајка Атлагића ;
 На Хајкуни дивно одијело :
 Једна глава, седам перишана ;
 Једне уши, а двоје минђуше ;
 Једно грло, три дробна ђердана ; 5
 Једне плећи, три кавада жута ;
 Једне руке, троје белензуке ;
 Једно срце, три златна појаса ;
 На ногама гаће шаровите,
 Какве су јој клете искићене ! 10
 До кољена вуци и бауци,
 Од кољена ситне веверице,
 А покрај њих све јуначки брци,
 На усперку пашин делибаша,
 Око њега тридесет делија ; 15
 На учкуру двије кујунције :
 Један кује, други позлаћује.
 Шета млада низ нову чаршију

- Пред дућане Јована бећара :
- »Божја помоћ, Јоване бећаре!« — 20
- »Здрава била, Хајко Атлагића!
- »Здрава била, и гаће дерала,
- »А и мени халвалука дала.«
- Вели њему Хајкуна ђевојка :
- »О Јоване, Бог те не убио! 25
- »А шта ћу ти дати халвалука?
- »Да бих дала везена јаглука,
- 104 »У том нема за те халвалука;
- »Да бих дала танка бошчалука,
- »Ни ту нема за те халвалука; 30
- »Да бих тебе у ложницу звала,
- »Не ћеш, Јово, ћети мировати,
- »Веће хоћеш стати враговати.«
- Проговара дијете Јоване :
- »Ход', Хајкуна, да се опкладимо, 35
- »У твој ђердан и у мог ђогата,
- »Ђе речемо, да се састанемо :
- »Јал' у моме, јал' у твоме двору,
- »Ил' у башчи бега Атлагића,
- »Да заједно ноћцу преноћимо : 40
- »Које прије стане враговати,
- »Нека даде коња, ил' ђердана.«
- Проговори Хајкуна ђевојка :
- »Чујеш ли ме, дијете Јоване!
- »Кад довече тавна ноћца дође, 45
- »Дођи, Јово, у зелену башчу
- »Под неранцу бега Атлагића,
- »Чекај мене под жутом неранцом.«
- Па ђевојка оде у дворове.
- Мисли Јово на дућану своме, 50

Што му рече Туркиња ђевојка :
 Да л' ће доћи, да л' навести Турке.
 У то доба тавна ноћца дође.
 Шета Јово у зелену башчу
 Под неранцу бега Атлагића, 55
 Мало стаде под жутом неранцом,
 Стаде јека кроз зелену башчу :
 Стоји звека дробнијех ђердана,
 105 Стоји шкрица жутијех кавада,
 Стаде клепет мества и папуча : 60
 Рече Јово, навела је Турке,
 Па побјеже кроз зелену башчу.
 Јави му се Туркиња ђевојка :
 „Куд ћеш, Јово, ногу подломио !
 „Знаш ли, данас што си говорио ?“ 65
 Стаде Јово у зеленој башчи,
 Дође к њему Туркиња ђевојка,
 Узе Јова за бијелу руку,
 Води њега на горње чардаке,
 Па легоше у меке душеке. 70
 Заспа Јово како јагње лудо,
 Ал' ђевојка спавати не може,
 Окреће се по меку душеку,
 Уд'ри Јова руком уз образе :
 „О Јоване, не дигао главе ! 75
 „Зар ти жалиш твојега ђогата ?
 „Да Бог да га узјахали Турци !
 „А мој ђердан попили хајдуци !“
 Кад то виђе дијете Јоване,
 Он загрли Туркињу ђевојку, 80
 Пољуби је три-четири пута,
 Да тко броји, и више би било.

- Па заспаше ђеце оба двоје.
 Кад се прену дијете Јоване,
 Танку кулу огријало сунце, 85
 Рече ријеч дијете Јоване :
 »Ој ђевојко, мртви сан заспала!
 »На пенцере огријало сунце,
 »Хоће мене Турци погубити.«
 106 Вели њему Туркиња ђевојка : 90
 »Не бој ми се, дијете Јоване!
 »Ја бих тебе могла оставити
 »И годину дана бијелијех
 »У нашему двору бијеломе,
 »Да не знаде ни отац ни мајка.« 95
 Па се скочи на ноге лагане,
 Па Јована у душеклук спрема
 И затрпа њега душецима.
 Ваздан Јово у душеку спава,
 Доке њима тавна ноћца дође, 100
 Те намири и оца и мајку,
 Иде Јову на горње чардаке,
 И Јована вади из душека,
 Донесе му господску вечеру,
 И накупи жутијех дуката, 105
 Па сиђоше пред подруме б'јеле,
 Опремише дора Атлагића,
 Оде Јово до под своју кулу,
 Те опреми својега ђогата
 И он узе, што имаде блага, 110
 Добријех се доватише коња,
 Па одоше у равне Котаре.
 Кад у јутру јутро освануло,
 Виђе љуба бега Атлагића,

- Ђе на кули не има ђевојке, 115
 Покупљено из ризнице благо,
 А не има коња у подруму :
 Брже гради књигу на кољену,
 За кћери је књигу оправила :
 »За што, кћери, да од Бога нађеш! 120
 107 »Своме оцу ти запали браду ?
 »Старој мајци образе поцрни ?«
 А Хајкуна другу шаље мајци :
 »Не будали, моја стара мајко !
 »Да ти знадеш, моја стара мајко, 125
 »Како влаше плаховито љуби,
 »Ти би мога баба оставила,
 »Па б' отишла стара за каура.«

20.

Јанко ²⁰⁾ од Котара и Мујин Алил.

- Књигу пише од Котара Јанко,
 Те је шаље у кршну Кладушу
 А на руке Мујину Алилу :
 »О Турчине, дијете Алиле !
 »Тебе вале по кршној Кладуши, 5
 »Мене вале по равну Котару,
 »Но ми дођи на мегдан јуначки,
 »Да видимо, ко је бољи јунак ;
 »А ево ти три мегдана дајем :
 »Први ћу ти мегдан оставити 10

²⁰⁾ Ово је Јанко Митровић, отац славнога јунака Стојана Јанковића, и морао је живјети око половине XVII вијека; јер су Млечићи 1669 године признали јунаштво његова сина Стојана и поставили га сердаром над морлацима.

- »У Кладуши а пред твојом кулом,
 »Нек ти види остарјела мајка,
 »Ја како ћеш, Туре, погинути,
 108 »Јал' како ћеш мене погубити;
 »Други ћу ти мегдан оставити 15
 »А под мојом под вренђијом кулом,
 »Нек ми види вијерница љуба,
 »Ја како ћу, Туре, погинути,
 »Јал' како ћу тебе погубити;
 »Трећи ћу ти мегдан оставити 20
 »Под Кунаром у пољу Котару,
 »А на међи Турској и каурској,
 »Бе је земља крви пожељела,
 »Гавранови од јунака меса;
 »Дођ' Алиле, ће је тебе драго; 25
 »Ако ли ми на мегдан не смијеш,
 »А ти узми дивчик и повјесмо
 »И вретено дрва шимширова,
 »Па ми преди гаће и кошуљу,
 »Да не мучим љубе Анђелије.“ 30
 5 Кад Алилу књига допанула,
 Стојећи је Туре проучило,
 Па се скиде низ бијелу кулу,
 Невесело по авлији шета,
 Подметнуло руке под пазуке; 35
 Ал' ето ти од Кладуше Муја,
 Иде Турчин са зелене лонце,
 Пригрнуо зелену мавлуту,
 Гледа сина нејака Алила,
 Па га пита силна потурица: 40
 »Што је сине, дијете Алиле!
 »Ко л' те зове на мегдан јуначки,

државни суд
 европски
 кривични

- »Те си га се, сине, препануо ?
 »Каж' бабајку јутрос на уранку !«
- 109 Алил с' вати руком у џепове, 45
 Те му даде лист књиге бијеле.
 Кад је Мујо књигу проучио,
 Те виђео, што се у њој пише,
 Он се руком у џепове маши,
 Те извади дванаест дуката, 50
 Те их даде младу књигоноши,
 Па му 'вако Мујо говораше :
- »Чујеш мене, млади каурине !
 »Поздрави ми од Котара Јанка,
 »Нек ме чека под Кунар-планином, 55
 »Довешћу му мојега Алила
 »У неђељу, која прва дође,
 »Нек сабљама мегдан подијеле.«
- ✓ Па он оде на бијелу кулу,
 А довати дивит и хартију, 60
 Оде писат' књиге на кољену :
 Прву Турчин књигу накитио,
 Те је шаље у Коваче равне
 На Турчина Ковачину Рама :
- »О даица, Ковачина Рамо ! 65
 »Покупи ми по равну Ковачу
 »Пет стотина силних Ковачана,
 »Хајде шњима ка кршној Кладуши
 »А под моју под вренђију кулу,
 »Јера зове од Котара Јанко, 70
 »Та Алила на мегдан мојега,
 »Да Алилу будеш у невољу.«
 Другу Мујо књигу накитио,
 Те је шаље у Лику крваву

- На Турчина Личанина Тала : 75
- 110 »О амица, Личанине Тале!
 »Покупи ми по Лици крвавој
 »Пет стотина коња и јунака,
 »Хајде шњима ка кршној Кладуши
 »А пред моју пред бијелу кулу, 80
 »Јера зове од Котара Јанко
 »Та Алила на мегдан мојега,
 »Да му будеш с десна у полицу.« *полицу*
 Трећу Мујо књигу накитио,
 Те је шаље у Наке крваве 85
 На Турчина Накић-Ибрахима :
 »Побратиме Накић-Ибрахиме!
 »Покупи ми по Наку крваву
 »Пет стотина коња и јунака,
 »Хајде шњима ка кршној Кладуши 90
 »А пред моју пред бијелу кулу,
 »Јера зове од Котара Јанко
 »Та Алила на мегдан мојега,
 »Да синовцу будеш у невољу.«
 А четврту књигу оправдио, 95
 Посла књигу у Турску Удбину
 На сестрића Танковић-Османа :
 »О сестрићу, Танковић-Османе!
 »Покупи ми по вашој Удбини
 »Удбинскијех на гласу јунака 100
 »На пријепис пет стотина друга,
 »Хајде шњима ка кршној Кладуши
 »А под моју под вренгију кулу
 »Јера зове од Котара Јанко
 »Та Алила на мегдан мојега. 105
 »Да Алилу будеш у невољу.«

- 111 Када Мујо књиге растурио,
 Мало сједе на бијелој кули,
 Али стаде јека испријека,
 Зачуше се јасни таламбаси, 110
 Гледну Мујо пољу у ширину,
 Силна војска поље притиснула
 И пред њоме двије поглавице,
 Једно бјеше Будалина Тале,
 А друго је Ковачина Рамо, 115
 Шњима равна хиљада јунака ;
 Далеко их Мујо сусретнуо,
 Аге води на вренгију кулу,
 Силну војску у пољу остави.
 Мало стаде, за дуго не било, 120
 Ал' ето ти Накић-Ибрахима
 И са њиме Танковић-Османа,
 Они воде хиљаду јунака,
 Њих далеко Алил сусретнуо,
 Силну војску у пољу остави, 125
 Аге води на бијелу кулу,
 Шњима Мујо сједе пити вино,
 А Алил се оде оправљати,
 Облачити рухо и оружје :
 Он обуче танану кошуљу, 130
 По кошуљи кадивли ђечерму,
 По ђечерми зелену доламу,
 По долами токе Мркоњића,
 Штоно их је Мујо задобио
 Од јунака Петра Мркоњића 135
 У Кунари високој планини ;
 А на ноге црвене чакшире
 112 До кољена у срму облите,

- Од кољена златом извезене ;
 Па опаса мукадем-појаса, 140
 А за појас девет самокреса,
 Сви у суво заливани злато,
 А покрај њих ножа пламенита,
 А на бедро сабљу оковану,
 А на главу калпак и челенке, 145
 А покрај њих валку позлаћену,
 И пригрну диван-кабаницу
 Са сувијем окићену златом,
 Па се скиде низ бијелу кулу,
 А слуге му ђога изведоше, 150
 Те се ђогу на рамена баци,
 Па се спусти пољу у ордију,
 Те он крену силовиту војску,
 Привати се Кунаре планине,
 Ту их стиже од Кладуше Мујо 155
 И са њиме Турске поглавице.
 Куновицу гору прејездише,
 Спустише се у поље Котарско,
 Али Јанко дош'о на биљегу,
 Са Јанком су четири сердара, 160
 Сва четири од равна Котара,
 И са њима дв'је хиљаде војске
 Котарана на гласу јунака.
 Каде Турци у поље дођоше,
 Те се мало рахат учинише, 165
 Јанко зове нејака Стојана :
 „О мој сине, дијете Стојане !
 „Иди, сине, у Турску ордију,
 113 „Те поздрави од Кладуше Муја,
 „Нек изведе нејака Алила, 170

- »Нек изведе пољу на биљегу,
 »Да сабљама мегдан под'јелимо,
 »Нека виде војске обадвије,
 »Ко ће коме очи преварити,
 »Ко ли кога прије погубити.« 175
 Хитро га је Стојан послушао,
 Те отиде у Турску ордију
 Пред чадора од Кладуше Муја,
 Пред Мујом се смјерно поклатио,
 А вели му силна потурица : 180
 »Што је, море, Јанково копиле ?
 »Што ли те је оправлио Јанко ?«
 Вели њему Јанковић Стојане :
 »Мене јесте оправлио бабо,
 »Да ти кажем од њега поздравље, 185
 »Да изведеш твојега Алила
 »На биљегу њему на мегдана,
 »Да сабљама мегдан подијеле.«
 Њему рече од Кладуше Мујо :
 »Хоћу, сине, Јанково копиле, 190
 »Сад ће Алил на мегдан изићи ;«
 Па он скочи на ноге лагане,
 Те опреми нејака Алила,
 Изведе му ђога дебелого,
 Те се Туре на ђогина баци, 195
 Поносито на биљегу дође,
 Оде чекат' од Котара Јанка ;
 С десне њему стране до рамена,
 До рамена Ковачина Рамо
 114 И до Рама Будалина Тале, 200
 А с лијеве стране до рамена
 Стоји Туре Накић Ибрахиме

И до њега Танковић Османе,
 А за њима Мујо пристајаше,
 А за Мујом дв'је стотине друга, 205
 Иду виђет', побит' како ће се;²¹⁾
 Ал' ето ти од Котара Јанка
 На кулашу коњу помамноме,
 Носи бојно копље на рамену;
 С десне њему стране у полицу 210
 До рамена сердар Смиљанићу
 И до њега Сењанин Иване;
 А с лијеве стране у полицу
 До рамена Мандушићу Вуче
 А до Вука Шарићу Цвијане, 215
 А за њима Стојан пристајаше
 На његову вранцу помамноме,
 За њим иду млади Котарани.
 Каде Јанко на биљегу дође,
 Он дозива нејака Алила: 220
 »Чујеш ли ме, дијете Алиле!
 »Удри прије, да ти жао није.«
 Али вели дијете Алиле:
 »Удри прије, од Котара Јанко,
 »Твој је мегдан, твоје позивање.« 225
 Кад то зачу од Котара Јанко,
 Он покупи дизгене кулашу,
 А удр'и га чизмом и мамузом,
 115 Оде кулаш пољем подиграват'
 Јанко скиде копље са рамена, 230
 Упусти га у прси Алилу;
 Но је Туре јунак на мегдану,
 У руке му копље уватило,

²¹⁾ У говору би се казало: *Иду да виде, како ће се побити.*

Пребило га на дв'је половине,
 Па потеже копље костоловку, L m 235 ?
 На Јанка га Туре упустило ;
 Јанко има коња од мегдана,
 Кулаш бјеше хендек ископао,
 Два б' Алила онђе укопао,
 Па се кулаш слеже у хендека, 240
 Те га Туре копљем претурило,
 И у земљи копље саломило.
 А кад бојна копља изломише,
 Јанко трже мача зеленога,
 Алил трже сабљу димишћију, 245
 Један другом јуриш учинише,
 Ману Алил, а дочека Јанко,
 На мач оштру сабљу дочекао,
 На двије је поле пресјекао,
 И Алилу руку обранио, 250
 Рука паде у зелену траву ;
 Други пут га ударио Јанко,
 Удари га по бијелу лицу,
 Одс'јече му лице до вилице,
 Синуше му зуби до ресице ; 255
 Трећи пут га ударио Јанко,
 Прес'јече га по свилену пасу,
 Па га тури са коња ђогина.
 Мили Боже, чуда великога !
 116 Кад погибе Турска поглавица, 260
 Наљути се млога породица,
 Те у пољу заметнуше кавгу,
 Ев' се бише половину дана,
 Срби Турску крдисаше војску,
 У Кунару гору наћераше. 265

- Од Турака мало ко побјеже,
Осим курва на кулашу Тале
И са њиме Танковић Османе ;
Од Србаља мало ко погибе,
Но се рани Шарићу Цвијане, 270
И нема им Мандушића Вука,
Њега тражи на кулашу Јанко,
Тражио га, па га помињаше :
„Бе си, Вуче, моја десна руко !
„Мене прође моје четовање.“ 575
Тек што Јанко у ријечи бјеше,
Ал' ето ти Мандушића Вука
И он води од Кладуше Муја,
Везао му руке наопако,
Приведе га од Котара Јанку, 280
Па га Вуче њему поклонио :
„Ето, Јанко, од злата јабуке,
„Чини шњоме, што је тебе драго.“
Јанко бјеше јуначко кољено,
Посла Муја у кршну Кладушу, 285
И овако њему говораше :
„Иди, Мујо, у кршну Кладушу,
„Лагат' немој, веће право кажи,
„А цаба ти живот на мегдану.“
Оде Турчин везан у Кладушу, 290
117 Јанко с друштвом ка бијелој кули,
Почасти их три четири дана,
Па одоше сваки двору своме,
А он оста мрко пити вино
Са Стојаном на бијелој кули. 295

Женидба Стојана²²⁾ Јанковића.

Још од зоре нема ни помена,
 Удбињска се отворише врата,
 И изиђе једна чета мала,
 118 За тридесет и четири друга,
 Пред њоме је Лички Мустај-беже. 5
 Оде беже у Кунор-планину,
 Да он лови лова по планини.
 Хода беже три-четири дана,
 Ништа бего уловит' не може,
 Поврати се Лики и Удбињи. 10
 Када сиђе под гору јелову,
 Уврати се на воду чатрњу,
 Да почине и да воде пије;
 Баци очи под јелу зелену,
 Ал' с' од јеле разасјале гране; 15
 Када дође Мустај-беже Лички,

²² Мало прије сам напоменуо, да су Млечићи 1669 године признали јунаштво *Стојана Јанковића* и поставили га сердаром над *морлацима*; послје су му одредили 20 дуката плате на мјесец и осим другијех различнијех поклона дали му златну колајну и два сина поставили му капетанима. Био је 14 мјесеци роб у Цариграду, па некако утече и дође здраво у Котаре; и послје опет бијући се с Турцима погинуо је од пушке. Од његове породице имају сад у Далмацији два брата, *Борђије* и *Кирјак*, који осим многијех другијех бащина у Котарима имају у Задру господску кућу. Име се Стојана Јанковића спомиње у пјесмама по свему народу нашем, а у Котарима се о њему много којешта и *приповиједа*. Као што је Г. Теодор Петрановић у магазину за годину 1841 описао породицу *Илије Смиљанића*, онако би ваљало да ко опише и породицу Стојана Јанковића, а поменута његова два потомка имају за то сила писменијех свједочанства.

- Пјан катана под јеликом спава
 Сав у срми и у чистом злату :
 На глави му калпак и челенке,
 Један калпак, девет челенака, 20
 Покрај њих је крило оковано,
 Ваља крило хиљаду дуката ;
 На плећима зелена долама,
 На долами тридесет путаца,
 Свако пуце по од литру злата, 25
 Под грџоцем од три литре злата,
 И оно се на бурму отвора,
 У њем' носи за јутра ракију ;
 По долами троје токе златне,
 Златне токе по од двије оке, 30
 Двоје вите, а треће салите ;
 На ногама ковче и чакшире,
 Жуте му се ноге до кољена,
 Побратиме, како у сокола ;
 119 Из ковчи су синцири од злата, 35
 На синцирим' ситне титреике,
 Што ђевојке носе о грџоцу ;
 Опасао мукадем појаса,
 За појасом девет Даницкиња
 Све у чисто заљевене злато ; 40
 О бедри му сабља окована,
 На сабљи су три балчака златна
 И у њима три камена драга,
 Ваља сабља три царева града ;
 У крилу му лежи павталија, 45
 На њојзи је тридесет карика,
 Свака павта од десет дуката,
 Код нишана од тридест дуката,

Више злата, него љута гвожђа;
 Када јунак из травице дине, 50
 Уз јелу се узвијају гране;
 Притиште га Мустај-беже Лички
 Су тридесет и четири друга,
 Измаче му свијетло оружје;
 Кад се прену јунак из травице, 55
 Те он виђе црнијем очима,
 Да су њега Турци притиснули,
 А код њега не има оружја:
 Како кога рукам' доваташе,
 Те о земљу њиме удараше, 60
 Та у њему живо срце пуца;
 Уби њему друга седмерицу,
 Док му б'јеле освојише руке,
 Савезаше, па га поћераше,
 Поћераше бијелој Удбињи, 65
 120 Привезаше на њега оружје,
 Нек се чуди мало и велико,
 Ђе увати Мустај-беже Лички
 Та катану под свијем оружјем.
 Кад су били пољем широкијем, 70
 Проговара Мустај-беже Лички:
 »Ој Бога ти, незнана катано!
 »Откле ли си, од које л' крајине?
 »Како л' тебе по имену вичу?
 »Куда ли си био намислио? 75
 »Камо твоја дружина остала?«
 А катана њему проговара:
 »Што ме питаш, Мустај-беже Лички?
 »Јеси л' чуо Латинско приморје,
 »Код приморја ришћанске Котаре 80

- »И у њима Јанковић-Стојана ?
 »Ја сам главом Јанковић Стојане ;
 »Нисам више ни имао друга,
 »Осим Бога и себе једнога,
 »А нијет сам био учинио, 85
 »Да се спустим до под твоју кулу,
 »Да измамим Хајкуну ђевојку,
 »Да одведем себе у Котаре,
 »Па ми не би од Бога суђено :
 »Проклето ме ниће преварило.“ 90
 Тада рече Мустај-беже Лички :
 »Бе аферим, Јанковић-Стојане !
 »Баш си дош'о у онога руке,
 »Који ће те, море, оженити.“
 У ријечи пали под Удбињу 95
 Испод куле Мустај-бега Личког,
 121 Гледа чету мало и велико,
 И Хајкуна са бијеле куле
 Мила сестра Мустај-бега Личког,
 Пред њоме је ђерђеф од мерџана, 100
 У рукама игла од биљура,
 Пуни злато по бијелу платну ;
 Када виђе чету из планине,
 Они воде свезана јунака
 Код његова свијетла оружја, 105
 Испред себе ђерђеф отурила,
 Двије му је ноге подломила,
 Па је собом била говорила :
 »Боже мили ! чуда великога !
 »Зла погледа у добра јунака ! 110
 »Како ли га Турци преварише,
 »И без ране и без мртве главе

- „Свезаше му руке наопако?“
 Кад дружину на рачун узела,
 Ал' не има друга седмерице. 115
 Кад падоше под бијелу кулу,
 Од Стојана узима оружје,
 Па оружје носи у ризницу,
 А Стојана спушти у тавницу
 У дубину триста ендезета, 120
 Ђено лежи вода до кољена,
 А јуначке кости до рамена.
 Оде беже у нову механу,
 Оде пити с четницима вино,
 Да се вали Турцим' Удбињаним', 125
 Каквога је роба заробио.
 Подиже се лијепа ђевојка,
 122 Она иде на тавничка врата,
 И донесе једну кову вина,
 На узицу спушти у тавницу, 130
 Са тавнице грлом довикује :
 „О јуначе, Бог те не убио !
 „Откле ли си, од које л' крајине ?
 „Како ли се зовеш по имену ?
 „Како ли те Турци преварише, 135
 „Те свезаше код оружја руке ?“
 Узе Стојан, те он попи вино,
 Па ђевојци бјеше бесједио :
 „Ко ме виче са тавнице б'јеле ?
 „Пиво ми је грло преузело, 140
 „Пусти мене на чекрк узицу,
 „Извуци ме до пола тавнице,
 „Па ћу тебе онда казивати.“
 Кад то чула Туркиња ђевојка,

- Пусти њему на чекрк узицу, 145
 На узици куке од челика,
 Извуче га до пола тавнице ;
 Проговара Јанковић Стојане :
 „Ко ме пита са тавнице б'јеле ?“
 Јави му се Туркиња ђевојка : 150
 „Ја те питам, незнана катано !
 „Ја сам сестра Мустај-бега Личког.“
 Проговара Јанковић Стојане :
 „О Хајкуна, да те Бог убије !
 „Ја сам главом Јанковић Стојане, 155
 „Ја сам с тебе допао тавнице ;
 „Пјана су ме Турци преварили,
 „Те свезали наопако руке.“
 123 Вели њему Туркиња ђевојка :
 „Чујеш мене, Јанковић-Стојане ! 160
 „Хоће тебе Турци погубити ;
 „Сјутра тебе хоће понудити,
 „Хоћеш ли се, болан, потурчити.
 „Потурчи се, Јанковић-Стојане,
 „А ја ћу ти бити вјерна љуба. 165
 „У мог брата Мустај-бега Личког
 „Та имају двије куле блага :
 „Једна моја, а друга његова ;
 „Ако буде мријети по реду,
 „Хоће нама обје останути.“ 170
 Проговори Јанковић Стојане :
 „А не лудуј, Хајкуна ђевојко !
 „Бога ми се не бих потурчио,
 „Да ми даду Лику и Удбињу.
 „Ја имадем у Котарим' блага 175
 „Више, Богме, него у Турака,

- »А бољи сам јунак од Турака.
 »Ако Бог да, лијепа ђевојко!
 »Сјутра прије половине дана
 »Окренуће скакат' Котарани 180
 »По Удбињи и око Удбиње,
 »Извадиће Стојка из тавнице.«
 Одговори Туркиња ђевојка:
 »Бе не лудуј, Јанковић-Стојане!
 »Докле твоји Котарани дођу, 185
 »Хоће тебе Турци погубити;
 »Већ јеси ли, болан, вјере тврде,
 »Да ћеш мене узет' за љубовцу,
 »Да избавим тебе из тавнице?«
 124 Вели њојзи Јанковић Стојане: 190
 »Тврда вјера, лијепа ђевојко!
 »Узећу те за вјерну љубовцу,
 »Доиста те преварити не ћу.«
 Кад то чула лијепа ђевојка,
 Спушти њега у тавницу тавну, 195
 Па отиде на танану кулу;
 Мало време за тим постајало,
 Дође беже из нове механе,
 Ђевојка се премеће по кули,
 Њу ми пита Мустај-беже Лички: 200
 »Што је тебе, моја сестро мила?« —
 »Не питај ме, брате, Мустај-беже!
 »Забоље ме и срце и глава,
 »Сву је мене зима обузела:
 »Богме, брате, мријети ваљаде: 205
 »Већ ти сједи на меке душеке,
 »Да ти паднем у крпоце главом,
 »Да ја пустим моју гр'јешну душу.«

- Жао бјеше Мустај-бегу Личком,
 Јер од рода више никог нема, 210
 Пусту сузу низ бијело лице,
 Па он сједе на меке душеке,
 Цура паде у криоце главом,
 Једну руку у цепове тура,
 Другу руку брату у њедарца, 215
 Док украде кључе од тавнице,
 Од ризнице и од коњушнице,
 Превали се по меку душеку.
 Говори јој Мустај-беже Лички :
 „Сестро моја, Хајкуна ђевојко! 220
 125 „Није л' Бог д'о мука одминула?“ —
 „Јесте, брате, милом Богу вала!“
 Подиже се Мустај-беже Лички,
 Он отиде на зелену лонцу,
 Да вијећу чини с Удбињаним', 225
 Како ли ће уморит' Стојана ;
 А ђевојка на ноге скочила,
 Па отвора бијелу ризницу,
 Стојаново извади оружје
 И накупи егбета дуката, 230
 Па се спусти пред тавницу б'јелу,
 Из тавнице извади Стојана,
 Одведе га пред подруме б'јеле,
 Извадише коње из подрума :
 Добра ђога бега Личанина, 235
 Што га јаше на мејдан јуначки,
 И вранчића љубе Личанина,
 Ког бржега у крајини нема ;
 Ђога јаше лијепа ђевојка,
 Стојан јаше вранца од мејдана ; 240

- Окренуше пољем широкијем,
 Примише се у Огорјелицу,
 Од ње право у Кунор планину,
 Из Кунора у поље Котарско.
 Тада рече Јанковић Стојане : 245
 „О Хајкуна, лијепа ђевојко !
 „Баш се мене задријема тешко,
 „Већ одјаши од коња ђогата,
 „Хоћу мало санак боравити.“
 Вели њему Туркиња ђевојка : 250
 „Не, Стојане, твога ти јунаштва !
 126 „Гони вранца у равне Котаре,
 „Па је ласно санак боравити :
 „Ја се бојим чете од Турака.“
 Не шће Стојан послушат' ђевојке, 255
 Већ од коња добрих одсједоше,
 Па он сједе у зелену траву,
 А ђевојци у криоце главу,
 Заспа Стојан како јагње лудо,
 Ал' ђевојка спавати не може. 260
 Док се бијел данак запознаде,
 Рано рани Мустајбеговица,
 Да обиђе на кули ђевојку,
 Болесна је синоћ омркнула ;
 Ал' не има на кули ђевојке, 365
 Покупљено из ризнице благо,
 У тавници нема Јанковића,
 А не има у подруму коња ;
 Поврати се на бијелу кулу,
 Те избаци пушку хаберника ; 270
 Зачу беже на зеленој лонци,
 Своме се је јаду осјетио,

- Он се вати у џепове руком,
Из џепова кључи покрадени ;
Тад' повика Мустај-беже Лички : 275
»Браћо моја, тридест Удбињана!
»Утече ми Јанковић Стојане
»И одведе Хајкуну ђевојку,
»Већ на ноге, ако Бога знате !«
Чудан адет бјеше у Турака : 280
Готови им коњи под седлима,
Добријех се коња доватише,
127 И широко поље прејездише,
Кунора се горе доватише,
Од Кунора у поље Котарско. 285
Гледа Хајка из зелене траве,
Често гледа под Куноор планину,
Ал' се прамен запођеде таме
А од паре коњске и јуначке,
Позна брата Мустај-бега Личког 290
И за њиме тридест Удбињана,
А не смије да Стојана буди,
Већ прољева сузе од очију
По образу Јанковић-Стојана ;
Кад се прену Јанковић Стојане, 295
Он бесједи Туркињи ђевојци :
»Што је тебе, Туркиња ђевојко !
»Те прољеваш сузе од очију ?
»Ил' ти жалиш брата Мустај-бега ?
»Ил' његова блага големога ? 300
»Ил' ти није у вољу Стојане ?«
Одговори Туркиња ђевојка :
»О Стојане, жалосна ти мајка !
»Ја не жалим брата Мустај-бега,

- »Нит' ја жалим блага његовога, 305
 »Ја сам нама блага понијела ;
 »Ти си мене насред срца мога ;
 »Ето, болан, Личког Мустај-бега
 »И са њиме тридест Удбињана,
 »Јаши вранца, бјежи у Котаре, 310
 »Обоје смо изгубили главе.«
 Када виђе Јанковић Стојане,
 Он говори Туркињи Ђевојци :
- 128 »Не ћу Богме, Хајкуна Ђевојко,
 »Жао су ми Турци учинили, 315
 »У трави ме пјана притиснули,
 »Сад се хоћу дариват' са шуром ;
 »Већ ти јаши вранца од мејдана,
 »А дај мене твојега Ђогата,
 »Побољи је мало од вранчића, 320
 »Да ја идем шури у сретање.«
 Скочи Стојан на добра Ђогата,
 А Ђевојка на малена вранца,
 Бјежи млада бијелу Котару,
 А Јанковић бегу у сретање. 325
 Да је коме сјести, те поглати,
 Да он види чуда великога,
 Кад удари тридест на једнога,
 Па не шчека кућа ни једнога !
 Тридест Стојан одсијече глава, 330
 И увати Мустај-бега Личког,
 Свеза њему руке наопако,
 И доћера њега до Ђевојке,
 Па потеже сабљу оковану,
 И Ђевојци бјеше говорио : 335
 »О Хајкуна, сестро Мујагина !

„Ми овако шуре дарујемо.“

Па заману сабљом окованом ;

А ђевојка подбацила руке :

„Не, Стојане, твога ти јунаштва ! 340

„Не остави сестру без заклетве,

„И тебе би сестре жао било ;

„Врати њега, нек иде Удбињи.“

Стојан своју сабљу повратио,

129 Бегу боље попритеже руке, 345

Па га врати натраг у Удбињу

И овако њему бесједио :

„Када, море, у Удбињу дођеш,

„С Удбињаним' сједеш пити вино,

„Лагат' немој, већ све право кажи, 350

„А цаба ти живот на мејдану.“

Оде беже у Удбињу свезан,

Стојан оде у равне Котаре,

И одведе Туркињу ђевојку,

Покрсти је и вјенча је за се, 355

Па је љуби, кадгођ се пробуди.

(22)

Опет женидба Стојана Јанковића.

Од како је свијет постануо,

Није љепши цвијет процватио,

Како бјеше цвијет процватио

У Удбињи у Турској крајини,

На зафалу Туркиња ђевојка, 5

Мила шћерца аге Синан-аге,

По имену Златија ђевојка ;

Глас је дала на четири стране.
 Од како се од мајке родила,
 Сиротна је Златка останула, 10
 Па је бабо даде на дојиље,
 На дојиљу три године била ;
 Па је бабо даде на чешљање,
 На чешљању седам годин' била,
 130 Њу ми чешља седам чешљарица, 15
 Њојзи плету тридест плетеница.
 Кад јој било седамнаест љета,
 До удаје порасла ђевојка,
 Многи су је просци запросили,
 Ал' је бабо никоме не даде, 20
 И ком' даде, Златка поћи не ће.
 То се чудо на далеко чуло,
 Зачуло се у Српске Котаре,
 То зачуо сердар из Котара
 По имену Јанковић Стојане. 25
 А кад зачу Јанковић Стојане,
 Он дозива своју стару мајку :
 »О чу ли ме, моја стара мајко !
 »Кувај мени бијеле колаче,
 »А ја одох ковати ђогина, 30
 »Ковати га и још опремити.«
 Кад то зачу мајка Стојанова,
 Она кува бијеле колаче.
 Стојан кова и опреми ђога,
 Па посједе ђога дебелога ; 35
 Бесједи му остарила мајка :
 »Ако Бог да, мој сине Стојане ?«
 А Стојан је мајци бесједио :
 »Ој Бога ми, моја стара мајко !

- »Ја сам чуо и казују људи, 40
 »Да имаде Туркиња ђевојка
 »У Удбињи у Турској крајини,
 »Чини ми се, за мене би била.
 »Гледај, мајко, пребијеле дворе,
 »Гледај дворе, и све око двора, 45
 131 »А ја одох бијелој Удбињи,
 »Нема мени рока ни погледа ;
 »Ни се кари, моја стара мајко,
 »Док не видиш мене код мог двора.«
 То јој рече Јанковић Стојане, 50
 Па отиде бијелој Удбињи.
 У лијепо доба доходио,
 По акшаму баш у глуво доба
 Доходио бијелој Удбињи.
 Онђе Стојан једну тетку има, 55
 По имену крчмарицу Мару,
 Исто сестру свога оца Јанка.
 А кад Стојан пред механу дође,
 Своју тетку по имену виче.
 Стојана је тетка познавала, 60
 Па Стојану врата отворила,
 И њему се млада одзивала.
 Онђе Стојан ђога одсједнуо,
 Те се с тетком у лице пољуби,
 И пита се лијепо за здравље. 65
 Ту Марине слуге изиђоше,
 Те Стојану ђога приватише,
 Водају га по мермер-сокаку.
 Оде Стојан с тетком у механу,
 Те он сједе пити ладно вино ; 70
 А кад су се вина напојили,

- Онда Стојан тетки бесједио :
- »О чу ли ме, моја тетка мила !
- »Ја сам чуо и кажу ми људи,
- »Да имаде Туркиња ђевојка 75
- »А у вашој бијелој Удбињи
- 132 »У вашег аге Синан-аге,
- »По имену Златија ђевојка,
- »Да је таке у свијету нема ;
- »Чини ми се, за мене би била ; 80
- »Већ ме сјетуј, моја тетка мила,
- »Како бих је јунак избавио ?«
- А Стојану тетка бесједила :
- »О Стојане, мој мио братићу !
- »Прођ' се врага и његова трага ! 85
- »Нитко не зна у нашој Удбињи,
- »Какова је Златија ђевојка,
- »Нит' је нитко Златке сагледао ;
- »А камо ли Златку да избави !«
- Кад то зачу Јанковић Стојане, 90
- Он је својој тетки бесједио :
- »Ој Бога ми, моја тетка мила !
- »Ја ћу јунак Златку избавити,
- »Ја ћу своју изгубити главу.«
- Замисли се тетка Стојанова, 95
- Шта ће сада зборити Стојану,
- Све мислила, на једно смислила,
- Па Стојану поче бесједити :
- »О Стојане, мој мио братићу !
- »Каде сване и огране сунце, 100
- »Сакрићемо у подрум ђогина,
- »Па ти скини ђузел одијело,
- »А обуци туцачке хаљине,

- „Кано један сужањ из тавнице,
 „А на главу капу продерану, 105
 „О рамену торбу и тојагу,
 „Па ти хајде по нашој Удбињи,
 133 „Те ти проси од врата до врата ;
 „А кад доћеш двору Синанову,
 „Скоро су га оставиле слуге, 110
 „Хоће тебе ага устављати,
 „Да му чиниш измет у оцаку ;
 „Устави се њему у оцаку,
 „Те ти агу добро, синко, служи,
 „Не ћеш како Златку избавити.“ 115
 Кад то зачу Јанковић Стојане,
 Прије зоре и данице сјајне
 У подруме сакрише ђогина,
 Па он скиде дивно одијело,
 А обуче туцачке хаљине, 120
 Кано један сужањ из тавнице,
 А на главу капу продерану,
 О рамену искриљену торбу,
 А у руке дренову батину ;
 Па он проси од врата до врата. 125
 Сву Удбињу Стојан обредио,
 А кад дође двору Синанову,
 А то сједи ага Синан-ага
 Пред његовом пребијелом кулом
 У његову столу великоме ; 130
 Пред њиме се Стојан поклонио,
 Цјелива му руку и кољено,
 Па говори Јанковић Стојане :
 „Господару, ага Синан-ага !
 „А за Бога ! сви ћемо пред Бога ! 135

- »Даруј мене сужња невољника!«
Бесједи му ага Синан-ага :
- »О чу ли ме, сужањ невољниче!
134 »Отклен ли си, од кога ли града?
»Како ли се зовеш по имену? 140
»У чијој си тавнов'о тавници?
»Код кака ли главна господара?«
Бесједи му Јанковић Стојане :
- »Господару, ага Синан-ага!
»Ја сам јунак од'уд из крајине 145
»Од Добуја града бијелога,
»По имену од Добуја Мујо;
»Тавнов'о сам у Задру бијелу
»У онога Задранина бана,
»Осјек'о се хиљаду дуката, 150
»Девет стотин' јесам сакупио,
»Још ми ваља купити стотину,
»Да нијесам каурину дужан.«
Ал' бесједи ага Синан-ага :
- »Ој Бога ми, сужањ невољниче! 155
»Бе с' тавнов'о, у којој тавници,
»И ја б' онђе мог'о тавновати
»Гледајући на лицу твојему.«
Вели њему Јанковић Стојане :
- »Господару, ага Синан-ага! 160
»У којој сам тавнов'о тавници,
»Бог ти не д'о онђе тавновати;
»Што л' си моје лице замотрио,
»Подавно се јесам испустио,
»Те с' умио и косу обриј'о, 165
»И наијо љеба бијелога,
»Напио се вина црвенога,

- »Наглед'о се бијела свијета
 »И жаркога сунца и мјесеца ;
 135 »Те у лице крвце задобио.« 170
 Кад то зачу ага Синан-ага,
 Машио се руком у џепове,
 Те извади дванаест дуката,
 Те их даде Јанковић-Стојану.
 Па бесједи ага Синан-ага : 175
 »Чујеш море, од Добуја Мујо !
 »Мене јесу слуге оставиле,
 »Не би ли се, море, погодио,
 »Да ми чиниш измет у оџаку,
 »Ево теби стотина дуката, 180
 »Те с' одужи Задранину бану ?«
 То је Стојан једва дочекао,
 Погоди се с агом у оџаку,
 Чини измет за годину дана,
 Ни ће Златке, ни од Златке гласа, 185
 А камо ли Златку да избави !
 Онда с агом хесап учинио,
 И хоћаше дома да отиде,
 Уставља га ага Синан-ага :
 »Вјерна слуго, од Добуја Мујо ! 190
 »Остани ми и другу годину,
 »Те ме служи у бијелу двору,
 »Ето теби стотина дуката«
 И то Стојан једва дочекао,
 Оста њему и другу годину. 195
 Намири се и друга година,
 Ни ће Златке, ни од Златке гласа,
 А камо ли Златку да избави !
 Онда с агом хесап учинио,

- Па он пође двору бијеломе, 200
- 136 Уставља га ага Синан-ага :
- »Слуго моја, од Добуја Мујо !
- »Служи мене и трећу годину
- »За стотину жутијех дуката.«
- Оста Стојан и трећу годину. 205
- Наврши се и трећа година,
- Ни ће Златке ни од Златке гласа.
- Онда с агом хесап учинио,
- И он пође свом бијелу двору,
- Заиста се Златке проћи шћаше ; 210
- Доке аги ситна књига дође
- Из Кладуше од Хрњице Муја :
- »О мој зете, ага Синан-ага !
- »Женим брата Гојена Амила,
- »Веће хајде мени у сватове, 215
- »Да ми будеш сватски старјешина,
- »И поведи моју милу секу,
- »Моју секу, твоју вјерну љубу.«
- А кад аги така књига дође,
- Он уставља Јанковић-Стојана : 220
- »Слуго моја, од Добуја Мујо !
- »Остани ми у мојему двору
- »За петнаест дана бијелијех,
- »Ево теби петнаест дуката,
- »Док отидем шури у сватове.« 225
- Оста Стојан још петнаест дана.
- Опреми се ага Синан-ага,
- Те он оде у кршну Кладушу ;
- У двору му нитко не остаде,
- Него слуга Јанковић Стојане. 230
- И још једна танана робиња.

- 137 Данак прође, тавна ноћца дође,
 Подигла се танана робиња
 Готовити господску вечеру,
 Да је носи Златки у кавезе ; 235
 Робињу је Стојан сестримно :
 » Богом сестро, танана робињо !
 » Када Златки понесеш вечеру,
 » Ти остави врата отворена,
 » Да за тобом назорице уђем, 240
 » Не би л' Златки лице сагледао :
 » Ако Златки ја сагледам лице,
 » Даћу теби стотину дуката.“
 Робиња је за Бога примила :
 Каде Златки понесе вечеру, 245
 Оставила врата отворена
 Деветера једна за другијем,
 За њом Стојан назорице дође.
 Таман Златка сједе за вечеру,
 Дође Стојан Златки у кавеза ; 250
 А кад Златка сагледа Стојана,
 Она скочи на ноге лагане,
 Она врисну до Бога се чује.
 Да кака је ! јади је убили !
 Љепоте јој у свијету нема ; 255
 На њојзи је дивно одијело :
 Једна глава, а два истивана ;
 Једне уши, а двоје минђуше ;
 Једно грло, три дробна ћердана ;
 Једно срце, два ћемера златна ; 260
 Једне ноге, двоје сандал-гаће,
 Око ногу куном постављене,
 138 Каде шета, да је не нажуља ;

Под њоме су два мека душека,
А око ње четири јастука. 265

Стојану је Златка бесједила :

»Курво слуго, од Добуја Мујо !

»Зар си, море, добро увардао,

»Бе мог баба дома не имаде,

»Те си мени дош'о у кавеза ? 270

»А да сада на чаршију викнем,

»Сад би лудо изгубио главу.«

А њојзи је Стојан говорио :

»Стани мало, Златија ђевојко !

»Ако сам ти дош'о у кавеза, 275

»Ништа теби наудити не ћу :

»Ја нијесам дош'о зларадице,

»Већ су мени аге досадиле

»По кавама и по механама

»Питајући све за твоје лице, 280

»А ја фалим, а не знам, шта фалим ;

»Па сам дош'о, да ти виђу лице,

»Да знам сјутра, шта ћу пофалити.«

Кад то зачу Златија ђевојка,

Она посла танану робињу 285

На сокака на воду студену.

А Стојану тихо бесједила :

»Сједи доље, моја вјерна слуго,

»Да заједно вечер' вечерамо.«

Сједе Стојан шњоме за вечеру, 290

А кад они вечер' вечераше,

Бесједила Златија ђевојка :

»Слуго моја, од Добуја Мујо !

139 »Кажи, море, је ли вјера тврда,

»Би л' ме нешто вјерно послужио ? 295

- »А дала бих теби доста блага.«
 Стојан јој се куне и преклиње :
 »Ој Бога ми, Златија ђевојко!
 »Јесте вјера тврђа од камена,
 »Камен би се студен растошио, 300
 »Невјере ти не бих учинио.«
 Онда Златка њему бесјеђаше :
 »Моја слуго, од Добуја Мујо!
 »Да отидеш ноћас у Котаре
 »До бијеле Јанковића куле, 305
 »Те ми кажи Јанковић-Стојану,
 »Нека трчи ноћас у Удбињу,
 »Ја ли ноћас, ја ли баш никада,
 »Нек ме води ноћас у Котаре ;
 »Ја нијесам лица одгојила 310
 »За Удбињских младијех Турака,
 »Већ за ђида Јанковић-Стојана.
 »Робињу ћу са собом водити,
 »А ти, слуго, од Добуја Мујо,
 »Ти избери једног добра коња, 315
 »Купи блага, колико ти драго,
 »И још руха, кака теби драго,
 »Па ти бјежи, куда теби драго ;
 »Ако ли ћеш и с нама бјежати,
 »Ни ми тебе отурит' не ћемо.« 320
 Вели њојзи Јанковић Стојане :
 »Ој Бога ти, Златија ђевојко!
 »Да ти видиш Јанковић-Стојана,
 »Би л' га могла по чему познати ?
 140 »Јеси ли га кад вид'ла очима ?« 325
 Вели њему Златија ђевојка :
 »Ој Бога ми, од Добуја Мујо!

- »Ја сам вид'ла Јанковић-Стојана,
 »Кад похара Лику и Удбињу
 »И проведе три синцира робља : 330
 »Један синцир Турака момака,
 »Други синцир л'јених ђевојака,
 »Трећи синцир младијех невјеста ;
 »Проведе их испод наше куле,
 »Тад' ја бијах од седам година, 335
 »Тада сам га очима виђела :
 »Повисоко калпак уздигао,
 »Има биљег виш' десне обрве ;
 »Рукав диг'о уз бијелу руку,
 »Има биљег на десној мишици : 340
 »По том бих га ја могла познати,
 »Да га видим мојијем очима.«
 Кад то зачу Јанковић Стојане,
 Брзо скочи на ноге лагане,
 Па одлеће низ танану кулу, 345
 Довати се бијела сокака,
 И отиде к тетки у механу ;
 Па бербера себи добавио,
 Те се оми и косу обрија,
 Па узима своје одијело, 350
 Те од'јело на се ударио ;
 Па изведе из потаје ђога,
 Па се ђогу на рамена баци,
 Оде право бијелим сокаком ;
 А кад дође Синанову двору, 355
 141 Те је њега Златка опазила,
 Срете њега на мермер-авлији,
 У руци јој фењер и свијећа,
 Она гледа доброга јунака,

- Хоће л' бити Јанковић Стојане. 360
 Стојан калшак високо дигао,
 Позна биљег виш' десне обрве;
 Рукав диг'о уз десну мишицу,
 Позна биљег на десној мишици;
 А кад Златка познаде Стојана, 365
 Објеси се рукам' о Стојану:
 Руке шири, у лице га љуби,
 Питају се за здравље лијено;
 Па одоше у ахаре биле,
 Опремају три коња витеза: 370
 Једног Златки, а другог Стојану,
 На трећему да понесу благо.
 А кад они коње опремише,
 Онда они иду у ризницу,
 Купе благо, које њима драго, 375
 Те на једног коња товарише,
 Па се добрих коња доватише.
 Прије зоре и данице сјајне
 Дојездише Јанковића кули;
 Сусрете их мајка Стојанова, 380
 Руке шире, у лице се љубе,
 Питају се за јуначко здравље;
 Ту су вјерне слуге исходиле,
 Те им добре коње приватише;
 Стојан оде са Златком на кулу, 385
 Тури с куле дванаест топова,
 142 Па он сједе ладно пити вино
 У том свану и сунце ограну,
 А кад свану и ограну сунце,
 Води Златку у бијелу цркву, 390
 Те ј' ришћанским крстом покрстио;

Лијено јој име избирао :
 Била Златка, паке Анђелија ;
 Па је за се Стојан привјенчао,
 Лијен пород изродио шњоме : 395
 Двије шћери и четири сина.

(23.)

Јанковић Стојан и Смиљанић Илија.²³⁾

(комад од пјесме).

Подигла се једна чета мала
 Отклен ми се вазда подизала,
 От Котара кржаве крајине ;
 Једна чета, три су харамбаше,
 Сва три ћу ти по имену казат' : 5
 143 Једно ми је Смиљанић Илија,
 А друго је Јанковић Стојане,
 А треће је Мркоња сердаре ;
 Чета мала за тридесет друга.
 Добро чета подранила била, 10
 Прије зоре и прије сабаха,
 До сабаха бјеху два сахата.
 Доклен свану и ограну сунце,
 Три планине чета прекасала :
 Буковицу и Ораховицу, 15
 И Отресу зелену планину ;
 Док изиде у гору Петрову,

²³ Као што Г. Теодор Петрацоваћ доказује, и Смиљанић је Илија живљео у Далмацији у другој половини XVII вијека, него може бити да је мало млађи био од Стојана Јанковића. О смрти његовој приповиједа се у Хрватској и у Далмацији, да је водећи из Удбине некаку робињу стао у планини *Вучјаку*, већ готово на међи Далматинској, да се одмори, па га ондје стигне Турска потјера и убије.

Онђе трудна чета починула,
 Сташе пити из тулума вино,
 Вино пију тридесет хајдука, 20
 А не пије Јанковић сердару,
 Већ пошао чуват' караулу,
 Да им отклен не ударе Турци;
 Ну да видиш Јанковић-Стојана!
 Он изиђе на гору Петрову, 25
 Отклено је хачић погледати,
 Погледати у Турску Удбини;
 А да видиш бахта у влашета!
 Он извади дурбин од биљура,
 Па га изви на дванаест ката, 30
 Што му двадест гледаше сахата,
 И двадесет више и четири,
 Окрену га крвавој Удбини,
 У Удбини с' заб'јељеше куле,
 Међу њима превисока кула 35
 Буљубаше од Удбине Муја,
 144 А под кулом лонца и механа,
 А у њој су аге Удбинињани,
 Они рујно испијаху вино,
 Међу њима стари Ђејфан-ага; 40
 Под механом коло ђевојака,
 Међу њима одиђар Хајкуна,
 Мила сека Муја и Алила,
 А каква је, три је јада била!
 Баш је љепше у свијету нема, 45
 Баш је љепша од сваке ђевојке,
 А бјешња је од брата Алила;
 Кад је виђе силан Јанковићу,
 Живо му је срце поиграло,

- А за појас свијетло оружје, 50
 У њедрима сахат закуцао,
 На прсима токе закуцале,
 Па је токе рукам' устављао :
 »Стан'те, токе, остале му пусте !
 »Ја ћу Хајку себе добавити, 55
 »Јал' ћу за њу изгубити главу.«
 Па се ђипи од земље на ноге,
 Дурбин сави, у њедра га стави,
 Па с' заскака јунак низ планишу,
 Право здраво ка дружини дође, 60
 Он дружини Божју помоћ виче,
 Дружина му здравље прифатила ;
 А да видиш Смиљанић-Илије !
 Он му даје пуну купу вина
 Ожђелдије и добродошлице. 65
 Чашу узе Јанковић Стојане,
 А наздравља свој дружини редом,
 145 А нашија што најљепше знаде :
 »Чујете л' ме, тридесет хајдука !
 »Ни у здравље моје, ни у ваше, 70
 »Већ у здравље онога јунака,
 »Ко ће поћи у Турску Удбину
 »До бијеле Муичине куле,
 »Да избави одиђар Хајкуну,
 »Милу сестру Гојена Алила, 75
 »Да поклони мене за љубовцу ;
 »Добро бих га јунак даровао :
 »Дао бих му хиљаду дуката,
 »И још више двије пушке мале,
 »Које стоје хиљаду дуката ; 80
 »И даћу му мога цефердана,

- »И дората коња од мејдана ;
 »Ако би му и то мало било,
 »Б'јелу бих му начинио кулу
 »На ливади крај мора сињега, 85
 »Дао бих му хиљаду оваца
 »И под њима бијеле јагањце,
 »Намјестио момке и робове,
 »Да му чине измет до вијека ;
 »Ако би му и то мало било, 90
 »Те с' не буде јунак оженио,
 »Дао бих му сестру Анђелију,
 »Које љепше у Котару нема.“
 Кад то рече Јанковић Стојане,
 Сви јунаци на ноге скочише, 95
 А у земљу погледали црну,
 Како расте трава на увојке,
 Као дојке у младе ђевојке :
 146 Ал' не гледа Смиљанић' сердаре,
 Већ Стојана међу очи црне, 100
 И овако Илија бесједи :
 »Побратиме, Јанковић-Стојане !
 »Јел' истина да преварит' не ћеш ?“
 Стојан њему тврду вјеру даје :
 »Тврда вјера, та ме не убила ! 105
 »Хоћу дати, преварити не ћу.“
 Кад то чуо Смиљанић Илија
 Ђипи јунак од земље на ноге,
 Па долеће до дората свога,
 На дорату егбе отпучио, 110
 На се вади дивно одијело :
 А уз ноге ковче и чакшире,

А на плећи зелену доламу,
 А на главу калпак и челенку,

— — —

— — —

24.

Женидба од Задра Тодора.

Пију вино до два побратима

У Удбини на ћемерли лонци :

Једно ми је Боичић Алија,

А друго је Танковић Османе.

Кад се побре накитиле вина,

5

Онда рече Танковић Османе :

»Побратиме, Боичић-Алија!

»Јеси л' био скоро у приморју,

147 »У приморју, у влашком Котару?

»А јеси ли, побро, долазио

10

»Под танану Смиљанића кулу,

»Јеси ли се пењ'о на пенцере?

»Јес' видио Косу Смиљанића?»

Вели њему Боичић Алија :

»Побратиме, Танак Осман-ага!

15

»Ја сам био скоро у приморју,

»Долазио у влашке Котаре,

»И под танку Смиљанића кулу,

»Пењ'о сам се кули на пенцере,

»Видио сам Косу Смиљанића,

20

»Код ње сједи Јела Мандушића,

»Ево Коса хитар везак везе,

»Код ње Јела танко рухо преде;

- »Ал' каква је Коса Смиљанића !
 »Што је земље на четири стране 25
 »Да је љевше у свијету нема,
 »И нарасла цура за удају :
 »Сад је Коси дванаест година,
 »Нагојила лице за љубљење ;
 »Ал' залуду, сладак побратиме ! 30
 »Јер је Коса скоро испрошена
 »За копиле од Задра Тодора ;
 »У суботу, која прва дође,
 »Хоће доћи Косини сватови,
 »У неђељу данак преданити, 35
 »Понеђељак јутра дочекати,
 »И одвести Косу Смиљанића
 »За копиле од Задра Тодора.«
 Кад то чуо Танак Осман-ага,
 148 Удари се руком по кољену, 40
 Нова чоха на кољену пуче :
 »Јао њему²⁴) до Бога милога !
 »Ја је чекам четири годице,
 »Па ми данас оде за другога !
 »Боичићу, Богом побратиме ! 45
 »Да си брже на вашу Цетињу !
 »Покупи ми тридест Цетињана
 »По избору добрих коњаника,
 »Поведи их мени на Удбину ;
 »У суботу, која прва дође.« 50
 А Алија не рече ријечи,
 Већ од земље на ноге скочио,
 Па посједе дебела дората,

²⁴ Њему мјесто мене или мени каже пјевач за то, као да се не би примијенило њему. Тако се у овакијем догађајима и у говору може чути.

- Оћера га право на Цетињу.
 Осман-ага оста на Удбини, 55
 Па он књигу на кољену нише,
 Те је шаље на Херцеговину
 На кољено Шарац-Махмут-аги
 И до њега старац-Мердан-аги :
 »Ето књига, двије аге старе ! 60
 »Да сте брже мени на Удбину
 »У суботу, која прва дође !
 »Повед'те ми по тридест Турака,
 »Све атлије и добра коњика.«
 Па је другу књигу накитио, 65
 Те је шаље од Авале Порчи
 149 И до њега Топал-Каматару :
 »Ето књига, двије аге драге !
 »Да сте брже мени на Удбину
 »У суботу, која прва дође ! 70
 »Повед'те ми по тридест Турака
 »Све атлије и добра коњика.«
 Па је трећу књигу накитио,
 Те је шаље на Турску Кладушу
 На кољено Хрњи Мустаф-аги 75
 И његову Гојену Алилу :
 »Ето књига, два брата рођена !
 »Да сте брже мени на Удбину
 »У суботу, која прва дође !
 »Повед'те ми по тридест Турака 80
 »Све атлије и добра коњика.«
 Па четврту књигу накитио,
 Те је шаље ка Пећини Ст'јени,
 На кољено Ковачевић-Раму
 И до њега од Ст'јене диздару : 85

- »Ето књига, двије аге драге!
 »Да сте брже мени на Удбину
 »У суботу, која прва дође!
 »Повед'те ми по тридест Турака
 »Све атлије и добра коњика.« 90
 Па је пету књигу накитио,
 Те је шаље Лики и Крбави
 На кољено Личком Мустај-бегу
 И до њега од Орашца Талу:
 »Ето књига, двије четобаше! 95
 »Да сте брже мени на Удбину
 »У суботу, која прва дође!
 150 »Повед'те ми по тридест Турака
 »Све атлије и добра коњика.«
 Таке књиге Осман растурио, 100
 Па изнесе зелена барјака,
 Те га поби у рудину траву,
 Па под барјак куши Удбињане.
 Кад сакупи тридест Удбињана,
 'Све атлије и добра коњика, 105
 Шњима сједе пити вино ладно,
 Дан по данак док субота дође.
 Кад субота јутро освануло,
 А јошт није обасјало сунце,
 Ал' ето ти Боичић-Алије 110
 Од Цетиње града бијелога
 И за њиме тридест Цетињана
 По избору добрих коњаника;
 На селам их Осман дочекао,
 Од добријех коња одјахали, 115
 Одмах сјели за пуну трпезу,
 Па стадоше пити вино ладно.

- Првом су се чашом обредили,
 Ал' ето ти од Херцеговине
 А на име Шарац-Махмут-аге, 120
 Шњим поредо старац-Мердан-аге
 И за сваким по тридест Турака ;
 На селам их Осман дочекао,
 И они су коње одјахали,
 Одмах сјели за пуну трпезу, 125
 Па стадоше пити вино ладно.
 Првом су се чашом обредили,
 Ал' ето ти од Авале Порче,
 151 Шњим поредо Топал-Каматара,
 Сваки води по тридест Турака ; 130
 На селам их Осман дочекао,
 И они су коње одјахали,
 Одмах сјели за пуну трпезу,
 Па стадоше пити вино ладно.
 Првом су се чашом обредили, 135
 Ал' ето ти са Кладуше Муја,
 Шњим поредо његова Алила,
 Сваки води по тридест Турака ;
 На селам их Осман дочекао,
 Од добријех коња одјахали, 140
 Одмах сјели за пуну трпезу,
 Па стадоше пити вино ладно.
 Првом су се чашом обредили,
 Ал' ето ти од Пећине Ст'јене,
 Ал' ето ти, Ковачевић-Рама, 145
 Шњим поредо од Ст'јене диздара,
 Сваки води по тридест Турака ;
 На селам их Осман дочекао,
 И они су коње одјахали,

- Одмах сјели за пуну трпезу, 150
 Па стадоше пити вино ладно.
 Првијем се чашам' обредише,
 Ал' ето ти Личког Мустај-бега,
 Шњим поредо од Орашца Тала
 На кулашу коњу великоме 155
 (Заврг'о се дреновом батином,
 У батини хиљада клинаца);
 Сваки води по тридест Турака;
 На селам их Осман дочекао,
 152 Од добријех коња одјахали, 160
 Одмах сјели за пуну трпезу,
 Па стадоше пити вино ладно.
 Ту њих бијел данак оставио,
 И тамо су ноћцу преноћили
 Све пијући вино и ракију. 165
 Кад у јутру бијел дан освану,
 Стадоше се Турци опремати,
 Опремише и себе и коње,
 Па на добре коње усједоше,
 Под Удбином поље прегазише, 170
 Униђоше у Кунару Турци,
 И Кунару здраво прегазише,
 Па сиђоше у Тељигу Турци,
 Газе Турци Тељигу планину,
 И Тељигу здраво прегазише, 175
 Па сиђоше у Динару Турци,
 Газе Турци Динару планину,
 И Динару здраво прегазише,
 Па сиђоше мору у отоку,
 Ту их бијел данак оставио, 180
 У отоци конак учинише,

- 18
 Добре коње Турци изводаше,
 Па им онда зошцу устакосе,
 Па сједоше аге вечерати,
 Сира, љеба, ракије и вина, 185
 И дебела меса овнујскога;
 Полегоше санак боравити.
 Понеђељник јутро освануло,
 Јоште није обасјало сунце,
 Скочио је од Кладуше Мујо, 190
 153 Па он буди свог брата Алила:
 „Устан' горе, мој брате Алиле!
 „Да идемо на Црвене ст'јене,
 „Сехир чинит' камене Котаре.“
 И одоше на Црвене ст'јене. 195
 Кад изишли на Црвене ст'јене,
 Ондар Мујо говори Алилу:
 „Де се попни јели на кичицу,
 „И понеси дурбин од биљура,
 „Па му пружи седам кољенаца, 200
 „Наслони га на јелову грану,
 „Окрени га камену Котару,
 „Па покупи поље под Котаром,
 „И уфати на граду капију,
 „Јесу ли се отворила врата, 205
 „А јесу ли изишли сватови,
 „Хоће л', брате, у морску отоку?“
 У млађега поговора нема.
 Оде Алил јели у кичицу
 И однесе дурбин од биљура, 210
 Па му пружи седам кољенаца,
 Наслони га на јелову грану,
 Окрену га камену Котару,

- Под Котаром поље покушио,
 И на граду уфати капију, 215
 Па он стаде Мују бесједити :
 »А мој брате, Хрњо Мустаф-ага !
 »Котару се врата отворила,
 »Из Котара изишли сватови,
 »Међу њима од злата кочије 220
 »Прекривене црвеном кадифом,
 154 »На њима су четири јабуке
 »Све од чиста саљевене злата,
 »И на њима драги каменови,
 »При њима се види путовати 225
 »У по ноћи, кано у по дана ;
 »И ето их право кроз отоку.
 »Ал' да видиш, мој брате Мујага !
 »Да ти видиш, с јеле гледајући,
 »А напријед пред сватов'ма, Мујо, 230
 »У црвеној чохи Веденичкој,
 »Туда иду девет коњаника,
 »А под њима коњи алатасти,
 »А напријед јунак на алату,
 »Риђих, Мујо, до рамена брка, 235
 »Панули му до малих пушака,
 »Необична ока и погледа.
 »Па да видиш, мој брате Мујага !
 »За њима је седам коњаника
 »У зеленој чохи Веденичкој, 240
 »У зелену, на зеленим коњма,
 »А напријед јунак на зеленку
 »Смеђих, Мујо, до рамена брка,
 »И у њега пали до пушака.
 »Па да видиш, мој брате Мујага ! 245

- »За њима је до пет коњаника
 »Све у црној чохи Веденичкој,
 »Све у црну, на вранијем коњма,
 »А напријед јунак на вранчићу
 »Црних, Мујо, до рамена брка, 250
 »Панули му по малим пушкама,
 »Сјају му се токе кроз бркове,
 155 »Кано мјесец од петнаест дана
 »Кад обасја кроз јелове гране;
 »Необична ока и погледа, 255
 »Необичне слике и прилике.
 »Па да видиш, мој брате Мујага!
 »За њима су до три коњаника
 »У бијелој чохи Веденичкој,
 »А под њима коњи ђогатасти, 260
 »А напријед јунак на ђогату,
 »Плави су му до рамена брци.
 »Па да видиш, мој брате Мујага!
 »Што је младо влашче уз кочије
 »На вранчићу коњу од мејдана, 265
 »Он не има браде ни бркова,
 »А љевши је од сваке ђевојке.
 »Па да видиш, мој брате Мујага!
 »Што је момак јандал од сватова
 »На дорату коњу од мејдана, 270
 »Гарила га мрка наусница,
 »Све му доро зечки поиграва,
 »А јунака пјеном пребацује.
 »Па да видиш, мој брате Мујага!
 »Што ј' острагу јунак за сватов'ма 275
 »На путаљу коњу од мејдана,
 »Смеђих, Мујо, до рамена брка,

- »И у њег' су пали по пушкама,
 »И покрили пушкам' тепелуке,
 »Сјају му се токе кроз бркове, 280
 »Кано мјесец кроз јелове гране
 »Кад обасја од петнаест дана ;
 »Око главе пера и челенке,
 156 »Девет пера, дван'ест челенака,
 »А трин'есто ноја тице крило, 285
 »Па се крило на чекрк окреће,
 »Те казује, који вјетар пуше ;
 »А путаљ га главом заклолио ;
 »Необичан јунак погледати.
 »А остало кићени сватови.« 290
 Онда рече Хрњо Мустаф-ага :
 »Мој Алиле, мој брате од мајке !
 »Добро није, нити му се надај.
 »Све јунаке по имену знадем :
 »Што је напр'јед девет коњаника 295
 »У црвеној чохи Веденичкој,
 »А под њима коњи алатаста,
 »Оно ти је девет Томковића ;
 »Што је напр'јед јунак на алату,
 »Што му риђи по рамену брци, 300
 »Необична ока и погледа,
 »Оно ти је Томковић Илија ;
 »Оно су ти све браћа рођена,
 »Оно су ти под каменом гује.
 »Што за њима седам коњаника 305
 »У зелену, на зеленим коњма,
 »Мој Алиле, мој брате рођени !
 »Оно ти је седам Даничића ;
 »А напријед јунак на зеленку

- »Смеђих, брате, до рамена брка, 310
 »Панули му брци по пушкама,
 »Оно ти је Даничићу Ђуро ;
 »Оно су ти све браћа рођена,
 »Оно су ти под каменом гује,
 157 »Којих жешћих у приморју нема. 315
 »Што за њима до пет коњаника
 »Све у црну, на вранијем коњма,
 »Оно ти је све пет Мркоњића ;
 »Што је напр'јед јунак на вранчићу,
 »Црни брци пали до пушака, 320
 »Сјају му се токе кроз бркове,
 »Кано мјесец од петнаест дана
 »Кад обасја кроз јелове гране,
 »Необична ока и погледа,
 »Необичне слике и прилике, 325
 »Оно ти је Петар Мркоњићу ;
 »Оно су ти све браћа рођена,
 »Сви изгинут' један за дру. ога,
 »Не побјећи један од другога ;
 »Жешћих гуја у приморју нема ; 330
 »Оно су ти гује присојкиње.
 »Што за њима до три коњаника
 »У бијелој чохи Веденичкој,
 »У бијелој, а на ђогатима,
 »Оно су ти сва три Кулишића, 335
 »Оно су ти три брата рођена ;
 »Што је јунак напр'јед на ђогату,
 »Што му плави до рамена брци,
 »Оно ти је Нико Кулишићу ;
 »Оно су ти приморски хајдуци, 340
 »Све изгинут' једно код другога,

- »Не ће побјећ' један од другога.
 »Што је младо момче уз кочије
 »На вранчићу коњу од мејдана,
 »А не има браде ни бркова, 345
 158 »А љевши је од сваке ђевојке,
 »Оно ти је ђевер уз ђевојку,
 »Оно ти је курвино кошиле,
 »А на име од Сења Тадија ;
 »Жешће гује у крајини нема 350
 »У Турчина ни у каурина.
 »Што је јунак јандал од сватова,
 »Гарила га мрка наусница,
 »На дорату коњу од мејдана,*)
 »Па му дорат зечки поиграва, 355
 »Господара пјеном пребацује,
 »Оно ти је од курве кошиле,
 »Оно ти је цури ђувегија,
 »А на име од Задра Тодоре ;
 »Три године био у Млецима, 360
 »Па оков'о себе и дората,
 »Не море га сјећи оштра ђорда,
 »Ни пробити пушка из кубура.
 »Што ј' острагу јунак за сватов'ма
 »На путаљу коњу од мејдана, 365
 »Смеђих, брате, до рамена брка,
 »И у њега пали до пушака,
 »И покрили пушкам' тепелуке,
 »Сјају му се токе кроз бркове,
 »Кано мјесец од петнаест дана 370
 »Кад обасја кроз јелове гране ;

*) Овај је стих из IVб.

- »Око главе перје и челенке,
 »Девет пера, дван'ест челенака,
 »А трин'есто ноја тице крило,
 »Па се крило ^{на} ~~ка~~ чекрк окреће, 375
 »Те казује, који вјетар пуше;
 »А путаљ га главом заклонио,
 159 »Необичан јунак погледати;
 »Оно ти је Стојан Јанковићу,
 »Оно ти је стари мејданџија, 380
 »Љута, брате, под каменом гуја;
 »Додиј'о је цару и ћесару,
 »У Латинској краљу Латинскоме.
 »Добро није, мој брате Алиле!
 »Дочекати: изгинути листом, 385
 »Не дочекат': зазор и срамота,
 »Ругаће се нама крајишници.«
 Сиђе Алил с високе јелике,
 И одоше, друштво избудише,
 По отоци бусије метнуше. 390
 До отоке свати дојездише.
 Кад су дошли свати под отоку,
 Тодор викну грлом бијелијем:
 »Стан'те браћо, кићени сватови!
 »Уставите бубње и свирале, 395
 »Угасите свирке свеколике,
 »Да ја јунак пред сватове прођем,
 »Јер отока нигда није сама
 »Брез хајдука, ја брез мрка вука,
 »Ја брез чете Турске, ја каурске.« 400
 Напр'јед прође од Задра Тодоре,
 Пред сватов'ма уђе у отоку
 И за њиме кићени сватови.

- Нађе Тодор на друму широку, 405
 Нађе Тодор Шарац-Махмут-агу
 И код њега старац-Мердан-агу,
 Држе дуге преко крила диљке,
 Држе добре коње за дизгене,
 160 Код свакога по тридест Турака : 410
 Њима Тодор добро јутро виче,
 Они њему боље прифатили :
 Мимо њих је Тодор проводио
 И сватове здраво проводио.
 Мало Тодор кроз отоку иде, 415
 Нађе Тодор на друму широку,
 Нађе Тодор од Авале Порчу
 И код њега Топал-Каматара,
 Држе дуге преко крила диљке,
 Држе добре коње за дизгене,
 Код свакога тридесет Турака ; 420
 Њима Тодор добро јутро виче,
 Они њему љевше прифатили ;
 И мимо њих Тодор проводио
 И сватове здраво проводио.
 Мало иде Тодор кроз отоку, 425
 Нађе Тодор на друму широку,
 Нађе Тодор са Кладуше Муја,
 Шњим поредо Гојена Алила,
 Оба држе преко крила диљке,
 Држе добре коње за дизгене, 430
 Код свакога по тридест Турака ;
 Њима Тодор добро јутро виче,
 Они њему љевше прифатили ;
 И мимо њих Тодор проводио
 И сватове здраво проводио. 435

- Мало Тодор кроз отоку иде,
 Нађе Тодор на друму широку,
 Нађе Тодор Ковачевић-Рама,
 Шњим поредо од Ст'јене дыздара,
 161 Држе дуге преко крила диљке, 440
 Држе добре коње за дизгене,
 Код свакога по тридест Турака ;
 Њима Тодор добро јутро виче,
 Они су му Бога прифатили ;
 И мимо њих Тодор проходило 445
 И сватове здраво проводио.
 Мало Тодор кроз отоку иде,
 Нађе Тодор на друму широку
 Од Цетиње Боичић-Алију,
 И код њега Танковић-Османа, 450
 Штоно јесте цури муштерија ;
 Оба држе преко крила диљке,
 Држе добре коње за дизгене,
 Код свакога по тридест Турака ;
 Њима Тодор добро јутро виче, 455
 Оба су му Бога прифатили ;
 И мимо њих Тодор проходило
 И сватове здраво проводио.
 Мало Тодор кроз отоку иде,
 Нађе Тодор на друму широку, 460
 Нађе Тодор Личког Мустај-бега,
 Шњим поредо Тала од Орашца,
 Држе коње добре за дизгене,
 Бег Мустај-бег преко крила диљку,
 Тале држи дренову батину, 465
 У којој је хиљада клинаца ;
 Њима Тодор добро јутро виче,

БЕОГРАД
Luka Ćelović
БЕОГРАД

157

- Мустај-бег му Бога прифатио,
Ал' му Тале прифатити не ће,
Већ он скочи на ноге лагане, 470
- 162 Па овако говори Тодору:
»Курво једна, од Задра Тодоре!
»Стани мало, да јегленишемо,
»Ти чију ћеш одвести ђевојку
»На срамоту свим крајишницима; 475
»Не море те сјећи оштра ђорда,
»Ни пробити пушка из кубура,
»А море ли моја дреновача!« —
- Па потеже дренову батину,
Ал' се саже Тодор по дорату 480
На двоје му седло разломио.
Кад удари дреновачом Тале,
Ту се с мјеста заметнула кавга,
Паде тама од неба до земље,
Није тама од Бога послана, 485
Већ од брза праха и олова;
Земља јечи, а отока звечи,
Неки вели: »Јао моја мајко!«
Неки вели: »Прифати ме, друже!«
Неки вели: »Уклони ме с пута, 490
»Да ме добри коњи не погазе.«
Неки друже уз долину струже.
Она браћа, што се добро фале,
Братац брата познат' не могоше,
Камо ли ће Турчин каурина! 495
А да видиш Јанковић-Стојана!
Он острагу иде за сватов'ма,
Кад нагази на прву бусију
С' својим слугом Јероглавац-Марком,

гв
р. 156

Код Оука
најкоричина
пекорина жезл

Јеро-Јеро на Јеро
*

Својим слугом Јероглавац

Марку

Који јунак за Бога не знаде; 500

Стојан нађе двије аге старе,

163 Нађе Стојан Шарац-Махмут-агу

И код њега старац-Мердан-агу,

Обојици савезао руке,

Па их даје Јероглавац-Марку, * 505

Марко веже за јеле зелене.

Ондар Стојан иза гласа виче

По имену од Задра Тодора:

„Бе си, побро, од Задра Тодоре?”

„Какве тебе савладаше виле 510

„Данас, брате, у морској отоци?”

„И твојијех девет Томковића?”

Тодор му се у лугу одзива:

„Брате драги, сердар-Јанковићу!

„Нијесу ме савладале виле, 515

„Већ ето ме теби по авазу.“

Ал' ето ти од Задра Тодора,

Шњиме иде девет Томковића,

Они воде Личког Мустај-бега

Свезанијех руку наопако, 520

Шњим поредо Тала од Орашца,

Сав је Тале у крв огрезао,

Јер се не да савезати Тале,

Јер је Тале јунак на мејдану;

Шњиме воде Боичић-Алију 525

Од Цетиње града каменога,

Шњим поредо Танковић-Османа;

Дадоше их Јанковић-Стојану,

Стојан даде Јероглавац-Марку,

Марко веже за јеле зелене. 530

Онда Стојан иза гласа виче

- По имену Даничића Бура :
- 164 »Бе си, брате, Даничићу Буро ?
 »Какве тебе савладаше виле
 »Данас, брате, у морској отоци, 535
 »С твојом браћом до шест Даничића ?«
 Буро му се у лугу одзива :
- »А мој брате, сердар-Јанковићу !
 »Нијесу ме савладале виле,
 »Већ ето ме теби по авазу 540
 »Са мојијех до шест миле браће.«
 Ал' ето ти Даничића Бура,
 И он води од Авале Порчу
 Свезанијех руку наопако,
 Шњим поредо Топал-Каматара ; 545
 Дадоше их Јанковић-Стојану,
 Стојан даде Јероглавац-Марку,
 Марко веже за јеле зелене.
 Ондар Стојан иза гласа виче
 По имену Петра Мркоњића : 550
 »Бе си, брате, Петре Мркоњићу ?
 »Какве тебе савладаше виле
 »Данас, брате, у морској отоци
 »А са твоја до четири брата,
 »До четири брата Мркоњића ?« 555
 Петар му се у лугу одзива :
- »А мој брате, Јанковић-Стојане !
 »Нијесу ме савладале виле,
 »Већ ето ме теби по авазу.«
 Ал' ето ти Петра Мркоњића 560
 А са своја до четири брата,
 До четири брата Мркоњића,
 И шњима су сва три Кулишића ;

- 165 Они воде Ковачевић-Рама,
Свезанијех руку наопако, 565
Дадоше га Јанковић Стојану,
Стојан даде Јероглавац-Марку,
Марко веже за јеле зелене.
Састаше се и Срби и Турци,
Искупише одсјечене главе, 570
Изнесоше рањене јунаке.
Кад погледа Јанковић-Стојане
По дружини и тамо и амо,
Удари се руком по кољену ;
„Јао њему, до Бога милога ! 575
„Нема нама друга најбољега,
„Нема нама од Сења Тадије !
„Богме нам је Таде погинуо.“
Онда Стојан иза гласа виче :
„Бе си, брате, од Сења Тадија ? 580
„Какве тебе савладаше виле
„Данас, брате, у морској отоци ?“
Стојан виче, нико не одвиче.
Опет Стојан иза гласа виче :
„Бе си, брате, од Сења Тадија ? 585
„Јеси ли ми данас у животу ?“
Онда јунак у лужини викну :
„Бе си, брате, од Задра Тодоре ?
„Погибох ти данас у лужини.“
К њему Тодор трчи по авазу, 590
Кад допаде Тодор до Тадије,
Али на њег' нагазила гуја,
Љута гуја са Кладуше Мујо
С' својим братом Гојеним Алилом.
166 Хоће Мујо цуру и кочије, 595

Да он шњоме бјежи на Удбину,
 Али не да од Сења Тадија,
 Већ се туку дрвљем и камењем,
 Најпотље се с Мујом уфатио,
 Уфатио у кости јуначке, 600
 Па се носе по зелену лугу;
 Тадија је пјенам' зашјенио,
 Зашјенио пјенам' бијелијем,
 А Мујо је пола крвавијем;
 А око њих Алил опскакује, 605
 Голу носи сабљу у рукама,
 Па удара од Сења Тадију,
 Седам га је ударио пута,
 Седам му је начинио рана,
 Седам рана од седам педаља; 610
 Кад допаде од Задра Тодоре,
 На Алила ршум учинио,
 Алил баци оковану ђорду,
 Тодор му је савезао руке,
 Па он дође, те говори Мују: 615
 „Чујеш ли ме, са Кладуше Мујо!
 „Пушти мени побратима мога,
 „Жао ми те погубити, Мујо,
 „Јер сам чуо, говоре ми људи,
 „Да си добар јунак на мејдану.“ 620
 За то Мујо хаје и не хаје,
 А кад виђе од Задра Тодоре,
 Он потеже тешку топузину,
 Па удара са Кладуше Муја,
 Док је њега трипут ударио, 625
 167 С Тадијом је њега раставио,
 А с црном га земљом саставио,

Па му свеза наопако руке.
 Под Тадију циде подметнуше,
 Тадију су ране освојиле, 630
 Рањена га носе Јанковићу,
 А везана Муја одведоше
 И дијете Гојена Алила.
 У кочије Тадију метнуше,
 Код ђевојке рањена Тадију ; 635
 Цура дере везене јаглуке,
 Те Тадији крвцу устављаше.
 Отале се свати подигоше,
 Повезане Турке поведоше,
 И дођоше Задру бијеломе ; 640
 Побацаше Турке у тавницу,
 А Тадији хећиме нађоше ;
 Кад Тадији ране извидаше,
 Онда Турке за благо пустише,
 И вјенчаше Косу за Тодора. 645
 Давно било, сад се спомињало,
 Кано Бурђев данак у години,
 Баш к'о добар јунак у дружини.
 Тамо расло клење и јасење,
 Међу нама здравље и весеље ! 650

Ропство Јанковића Стојана.

Кадно Турци Котар поробише,
 Поараше дворе Јанковића,
 Заробише Смиљанић-Илију,
 Заробише Јанковић-Стојана ;
 У Илије млада оста љуба, 5

- Млада љуба од петнаест дана ;
 У Стојана млађа оста љуба,
 Млађа љуба од недеље дана ;
 У Стамбол и одведоше Турци,
 Поклонише цару честитоме. 10
 Тамо били за девет година
 И десете за седам месеци,
 Тамо и је царе потурчио,
 Код себе им дворе саградио.
 Ал' беседи Смиљанић Илија : 15
 „Ој Стојане, да мој мили брате !
 „Сутра јесте петак Турски светац,
 „Цар ће отић' с Турцима у шетњу,
 „А царица с булама у шетњу ;
 „Већ ти кради кључе од ризница, 20
 „Ја ћу красти кључе од арова,
 „Пак да пуста блага наградимо,
 „Да узмемо два добра коњица,
 „Да бежимо у Котаре равне,
 „Да гледамо робље неробљено, 25
 „Да љубимо лице нељубљено.“
 И ту су се браћа послушала.
- 169 Кад освану петак Турски светац,
 Оде царе с Турцима у шетњу,
 А царица с булама у шетњу ; 30
 Стојан краде кључе од ризница,
 А Илија кључе од арова,
 Награбише небројена блага,
 Па узеше два добра коњица,
 Побегоше у Котаре равне. 35
 Кад су били близу до Котара,
 Ал' говори Јанковић Стојане :

- »О Илија, да мој мили брате!
 »Иди, брате, двору бијеломе,
 »А ја идем моме винограду, 40
 »Винограду, моме рукосаду,
 »Да прегледам мога рукосада:
 »Ко га веже, ко ли га залама,
 »Коме ли је допао у руке.«
 Од' Илија двору бијеломе, 45
 Стојан оде своме винограду;
 Нађе мајку Јанковић Стојане,
 Нађе мајку у свом винограду:
 Косу реже остарила мајка,
 Косу реже, па виноград веже, 50
 А сузама лозицу залива
 И спомиње свог Стојана сина:
 »Ој Стојане, јабуко од злата!
 »Мајка те је већ заборавила,
 »Снае Јеле заборавит' не ћу; 55
 »Снао Јело, неношено злато!«
 Божио је Јанковић Стојане:
 »Божја помоћ, сиротицо стара!
 170 »Зар ти немаш никога млађега,
 »Да тебека виноград уради, 60
 »Већ посрћеш стара и невољна?«
 Она њему боље одговара:
 »Жив ми и здрав, делијо незнана!
 »Немам, рано, никога млађега,
 »До Стојана јединога сина, 65
 »Њега једног заробише Турци,
 »А и њега и Илију мога,
 »Стојанова брата стричевића;
 »Од Илије млада оста љуба,

- »Млада љуба од петнаест дана ; 70
 »Мог Стојана млађа оста љуба,
 »Млађа љуба од недеље дана ;
 »Моја снаша Адамско колено,
 »Чекала га за девет година
 »И десете за седам месеци, 75
 »Данас ми се млада преудаје ;
 »Ја не мого од јада гледати,
 »Већ побего саду винограду.«
 Кад је Стојан разумео речи,
 Брзо оде двору бијеломе, 80
 Заста тамо кићене сватове,
 Лепо су га свати дочекали :
 Како с' коња, таки за трпезу.
 Кад се Стојан вина понапио,
 Поче Стојан тијо беседити : 85
 »Браћо моја, кићени сватови !
 »Јели тестир мало попевати ?«
 Говоре му кићени сватови :
 »Јесте тестир, делијо незнана !
 171 »Јесте тестир, а да за што није ?« 90
 Кличе Стојан танко гласовито :
 »Вила гњиздо тица ластавица,
 »Вила га је за девет година,
 »А јутрос га поче да развија ;
 »Долети јој сив зелен соколе 95
 »Од столице цара честитога,
 »Па јој не да гњиздо да развија.«
 Том' се свати ништа не сећају,
 Досети се љуба Стојанова,
 Отпусти се од ручна девера, 100
 Брзо оде на горње чардаке,

Милова
 Франц

- Па дозива сеју Стојанову :
 »Заовице, рођена сестрице !
 »Ето т' браца, господара мога !«
 Кад зачула сеја Стојанова, 105
 Она стрча доле низ чардаке,
 Трипут совру очима прегледа
 Док је брацу лице угледала ;
 А кад брацу лице угледала,
 Руке шире, у лица се љубе, 110
 Једно друго сузама умива
 Од радости и од жеље живе.
 Ал' говоре кићени сватови :
 »Господару, Јанковић-Стојане !
 »А што ћемо ми за наше благо ? 115
 »Ми смо много истрошили блага
 »Док смо твоју љубу испросили.«
 Беседи им Јанковић Стојане :
 »Стан'те браћо, кићени сватови !
 »Док се мало сестрице нагледим, 120
 172 »Ласно ћемо ми за ваше благо,
 »Ласно ћемо, ако јесмо људи.«
 Кад се Стојан сестрице нагледа,
 Лепо Стојан свате даривао :
 Ком мараму, ком кошуљу танку, 125
 Младожењи рођену сестрицу.
 И одоше кићени сватови.
 Кад у вече о вечери било,
 Иде мајка у двор кукајући,
 Она кука, као кукавица, 130
 И спомиње свог Стојана сина :
 »Ој Стојане, јабуко од злата !
 »Стоју мајка већ заборавила,

„Снае Јеле заборавит' не ћу ;
 „Снао Јело, неношено злато ! 135
 „Ко ће стару дочекати мајку ?
 „Ко пред мене стару ишетати ?
 „Ко ће стару зашитати мајку :
 „„Јеси ли се уморила, мајко ?““
 Кад зачула љуба Стојанова, 140
 Ишетала пред дворе бијеле,
 Прима мајку на господске руке,
 И говори својој старој мајки :
 „Ти не кукај, моја стара мајко !
 „Тебе стару огрејало сунце : 145
 „Ево теби твог Стојана сина !“
 Кад угледа остарила мајка,
 Кад угледа свог Стојана сина,
 Мртва мајка на земљицу паде.
 Лепо Стојан оправио мајку, 150
 Како царски ваља и требајује.

173

26.

Женидба Ива Сењанина.²⁵⁾

Вино пију тридесет Сењана
 У бијелу Сењу на камењу,
 У двореве Сењанина Иве,
 И са шњима Сијењанин Ива,
 Са шњим брат му Комнен барјактаре. 5

²⁵ И *Иво Сењанин* спомиње се у пјесмама по свему народу нашем; али о њему за сад ја не знам ништа више. По свој прилици би се и о њему могло што наћи у Сењскијем или Задарскијем архивима или у какијем књигама из XVII вијека.

Баш се добро напојили вина,
 Па беседи један од Сењана :
 »О Иване, Сењски капетане !
 »Ја за што се не ожениш, Иво ?
 »Да ли немаш за женидбу блага, 10
 »Да л' ти нико не даје девојку ?«
 Још му ништа Ива не поврну,
 А беседе тридесет Сењана :
 »Баш истина, Сијењанин-Иво !
 »Ако немаш са женидбу блага, 15
 »Нас ето не тридесет Сењана,
 »Сваки ће ти позајмити блага,
 »Ишти, Иво, у кога ти драго ;
 »Ако нико не даје девојку,
 »Нас ето не тридесет Сењана, 20
 »Сваки има у двору девојку,
 174 »Који секу, који милу ћерку ;
 »Ишти, Иво, коју тебе драго,
 »Свак ће дати за тебе девојку.«
 Ал' се Иво у грот насмејао, 25
 Па беседи међу свога друста :
 »Браћо моја, тридесет Сењана !
 »То од тога није ни једнога :
 »Имам блага, колико ми драго,
 »Градпо би десет манастира, 30
 »А некмоли себе оженио ;
 »Свак би дао за мене девојку,
 »Ал' ја нигде поискао несам ;
 »Нити ћу се јунак оженити
 »Ни Српкињом, ни другом Туркињом, 35
 »Док је Хајка Туркиња девојка
 »У Удбине града бијелога

Ишти
 Нас

- »Мила сека Фрце Ибрахима ;
 »И ко би ми задобио Хајку,
 »Дао бих му три товара блага, 40
 »Дао бих му токе са прсију
 »Сама злата од четири оке,
 »Дао бих му танка цефердана,
 »Која пушка мало нишан гађа :
 »Черек хода усмрти јунака.« 45
 Кад то рече Сијењанин Иво,
 Саслушаше тридесет Сењана,
 Сви тридесет к земље погледаше,
 Како расте трава на завојке,
 Како дојке у добре девојке ; 50
 Не сме му се нико подватити,
 Да доведе Хајку из Удбине ;
 175 Ал' не гледа Комнен барјактаре,
 Он не гледа, како трава расте,
 Него право Сијењанин-Иву, 55
 Он се смеје, Ивану говори :
 »Јел' истина, Сијењанин-Иво,
 »Да би дао танка цефердана,
 »Који би ти задобио Хајку ?«
 Ал' говори Сијењанин Ива : 60
 »Ето, брате, Божа вера тврда !
 »Не шалим се, но истину кажем,
 »Штогођ рекох, порекнути не ћу ;
 »Но ко би ми задобио Хајку,
 »Дао бих му три товара блага, 65
 »И баш моје токе са прсију,
 »А и мога танка цефердана ;
 »Теке камо јунак да се нађе,
 »Да добије Хајкуну девојку ?«

- Кад то зачу Комнен барјактаре, 70
 Он поскочи на ноге јуначке,
 Па развија крстата барјака,
 А под барјак позивље дружину :
 »Ког је мајка родила јунака,
 »Нек сад са мношћом ка Удбине пође; 75
 »Ако Бог да и срећа јуначка,
 »Те ми тамо добијемо Хајку,
 »Па с' одонуд здраво поврнемо,
 »И дођемо здраво у Сијење,
 »Делићемо три товара блага, 80
 »Делићемо токе Иванове,
 »Само пушку поделити не ћу.«
 Кад то чули Сијењски јунаци,
 176 Одвоји се тридесет Сењана,
 Комнену се под барјак сабраше, 85
 И тако му Божу веру даше,
 Да ће шњиме ка Удбине поћи.
 Па је мало време постајало,
 Крену чету Комнен барјактаре,
 Те полази горе уз планину, 90
 Баш науми право ка Удбине,
 Да би како задобио Хајку.
 Но кад виде Сијењанин Ива,
 Где му Комнен оде ка Удбине
 И понесе танка цефердана, 95
 Тад' се Иво и сам опремио,
 Другу пушку за себе узео,
 Па отиде и он за Комненом.
 Кад су били горе у планине
 На појило, где се поји стадо, 100
 Ал' код воде стадо у пландишту,

- Пландоваше под јелом зеленом,
 Код њег' седи лијепа девојка,
 На ђерђефу ситан везак везе.
- Један јарац зађе по овцама, 105
 Те ју поче стадо растериват',
 А за муку лијепе девојке,
 Где ју јарац растерује стадо ;
 Жао ју је ђерђеф потурити,
- Да протера јарца из оваца, 110
 Па тек стаде онда јарца клети :
 „Кеца, јарче, допадноу мука !
 „Немој мене протериват' стадо.“
 То беседи лијепа девојка,
- 177 А све слуша Комнен барјактаре 115
 Покрај воде из зелене траве,
 Па дозива два касапа млада :
 „И'те, вели, уватите јарца,
 „Изведите мало из оваца,
 „Не кољ'те га, но жива одер'те, 120
 „Па пуштите опет међу овце.“
 Отрчаше два касапа млада,
 Уватише јарца у овцама,
 Изведоше мало из оваца,
- Не заклаше, но жива одреше, 125
 Па пуштише опет међу овце.
 Вређа јарца вуна од оваца,
 Он се криви, до Бога се чује,
 Свети му се лијепа девојка.
- То гледао Комнен барјактаре, 130
 Па говори свему своме друсту :
 „Видите ли, моја браћо драга !
 „Каке муке јесу на тем јарцу,

- »Грђе муке јесу у Турака ;
 »Ко не може таке муке трпет', 135
 »Сад нека се у Сијење врие.«
 То беседи Комнен барјактаре,
 Па разгледа опет по дружине ;
 Ал' да видиш чуда великога !
 Све му друсто изгубило лице, 140
 А из лица изгуби се крвца !
 Собом мисли Комнен барјактаре :
 »Фала Богу, рђавога друста !
 »Како брже променише лице,
 »А из лица изгубише крвцу, 145
 178 »Ја да буде негде на мегдану,
 »Да ми нешто до невоље дође,
 »Каку би ми помоћ учинили ?«
 То тек мисли, ништа не говори,
 А окрену опет уз планину. 150
 Доке Кунор планину проходи,
 Те силази у мете Удбинске,
 Онде јесте ноћцу преноћио.
 Кад у јутру јутро осавнуло,
 Половину нестало му друста ; 155
 Врнули се ноћу ка Сијењу
 Без питања и његова знања.
 Нема куде Комнен барјактаре,
 Но с половин' оде ка Удбине.
 Кад је био близу до Удбине, 160
 Под Удбином у зелена луга,
 Онде једну ноћцу преноћио.
 Док у јутру јутро осавнуло,
 Још му полак не осавну друста :
 Врнули се у бијело Сење 165

- Без питања и његова знања ;
 Салт самшести био осавнуо,
 И ту са шњим Сијењанин Ива,
 И он гледа, да ка Сењу бега.
 Кад то виде Комнен барјактаре, 170
 Ел од друста ништа вајде нема,
 Он говори Сијењанин-Иве :
- »Ходи брате, Сијењанин-Иво !
 »Седи с друстем у зелену лугу,
 »Док се врнем из Удбине беле, 175
 »Да ја идем тевдил у Удбину,
 179 »Да уводим по Удбине беле,
 »Да л' су дома Удбински јунаци,
 »Који дижу чету на Србина :
- »Да л' је дома Хрњо Мустаф-ага, 180
 »Јели дома Гледић Осман-ага,
 »Да л' је дома Зуко барјактаре,
 »Да л' је дома Ковачина Рамо,
 »Јели дома Токовић Османе,
 »Јели дома стари Кејван-ага, 185
 »Да л' је дома будалина Тале,
 »Да л' је дома Фрцо Ибрахиме ;
 »Ако Бог да и срећа јуначка,
 »Те не бидну у Удбине беле,
 »Но се десе негде на крајине, 190
 »Ласно ћемо задобити Хајку.«
 То беседи Комнен барјактаре,
 Па по среде узе цефердана,
 Те отиде право у Удбину.
 Кад је био у Удбину белу 195
 На механу крчмарице Јеле,
 Божу помоћ називао Јеле :

»Божа помоћ, крчмарице Јело!«

Одговара крчмарица Јела :

»Да' Бог добро, Комнен-барјактаре!« 200

Расрди се Комнен барјактаре,

Па с' на Јелу лоше намрштио :

»Кучко једна, крчмарице Јело!

»Што ти Турке градиш каурима?«

Насмеја се крчмарица Јела, 205

Па говори Комнен-барјактару :

»Црн ти живот, Комнен-барјактаре!

180 »Тебе с' чини, ја те не познајем,

»Загари те Удбински познају,

»А камо ли момци и девојке?« 210

Кад то чуо Комнен барјактаре,

У чуду се брзо досетио,

Те говори крчмарице Јеле :

»Богом сестро, крчмарице Јело!

»Прими Бога и светог Јована, 215

»Сакриј мене данас у Удбине,

»Немој мене Турком да прокажеш!«

Ал' девојка рода јуначкога,

Прими Бога и светог Јована,

Па сакрива Богом побратима 220

У подруме, где ју стоји вино,

Те га држа догођ греја сунце ;

Седе сунце, а паде сумраче,

Тад' отиде крчмарица Јела,

Те отвори на подруму врата, 225

Па извади Богом побратима :

»Иди с Богом, куд је тебе драго,

»Ја т' заиста проказати не ћу.«

Тад' говори Комнен барјактаре :

- »Молим тебе, Богом посестримо! 230
- »И тако ти нашега братинства!
- »Да ми кажеш, што те гођ запитам:
- »Јесу л' дома Удбински јунаци,
- »Што све дижу чету на Србина:
- »Јели дома Хрњо Мустаф-ага? 235
- »Да л' је дома Гледић Осман-ага?
- »Да л' је дома Ковачина Рамо?
- »Јели дома Токовић Османе?
- 181 »Јели дома Зуко барјактаре?
- »Да л' је дома стари Ђејван-ага? 240
- »Јели дома будалина Тале?
- »Јели дома Фрцо Ибрахиме?»
- Онда каже крчмарица Јела:
- »Побратиме, Комнен-барјактаре!
- »Истина ћу тебе право казат', 245
- »Веруј Бога и светог Јована,
- »Да т' јамачно преварити не ћу:
- »Ту од тијех нема ни једнога,
- »Одвео их Хрњо Мустаф-ага
- »Ка вашему бијелу Сијењу, 250
- »Да би каки шићар шићарили,
- »Јали негде робље заробили.«
- Онда вели Комнен барјактаре:
- »Ја молим те, Богом посестримо!
- »Знаш ли штогод за Хајкуну казат' 255
- »Сестру милу Фрце Ибрахима:
- »Да ју није когод запросио?
- »И ако је млада запрошена,
- »Тек да није само однешена?»
- Но говори крчмарица Јела: 260
- »Ој Бога ми, Богом побратиме!

- „Баш ју нико није запросио,
 „А некмоли младу однесао.“
 Још је пита Комнен барјактаре :
 „А Бога ти, Богом посестримо ! 265
 „Би ли мене могла научити,
 „Ја како бих задобио Хајку ?
 „Сам' у моје руке да добијем,
 „Па што Бог да и срећа јуначка ;
 182 „Само т' питам, како ћу добити, 270
 „Не питам те, како ћу бегати.“
 Ал' говори крчмарица Јела :
 „Ој Бога ми, Богом побратиме !
 „Ја ћу тебе ласно научити,
 „Ти како ћеш Хајку придобити : 275
 „Право иди пред њине дворове,
 „Пред дворове после по јације,
 „Па закуцај халком на вратима,
 „А подвикни гласом Муставиним :
 „„Бре овамо, Богом посестримо ! 280
 „„Отвори ми на авлије врата,
 „„На руке ми отежала Анђа,
 „„А Сијењске ране одолеле,
 „„Пристигла ме од Сења потера.““
 „Баш ћеш онда преварити Хајку, 285
 „Те ће тебе отворити врата ;
 „Јер кад пође Хрњо Мустаф-ага
 „И поведе чету из Удбине,
 „Он је с Хајком Богом побратиме,
 „Па се Хајке тврдо зафалио : 290
 „„Надај ми се, Богом посестримо !
 „„Кад се врнем од Сијења бела,
 „„Донећу ти дилбер Анђелију,

- „Сестру милу Сењанина Иве
 „И онога Комнен-барјактара.“ 295
 „Но да чујеш, Богом побратиме!
 „Ако да Бог и срећа јуначка,
 „Те ти тамо задобијеш Хајку
 „И изнесеш из Удбине беле,
 „Кад ти биднеш у поље Удбинско 300
 183 „Спрема тврде куле карауле,
 „Ту је Хрњо оставио друста,
 „Оставио три његова друга,
 „Да чувају стражу од Србина,
 „Да Удбину Срби не харају, 305
 „И да му се до невоље нађу,
 „Ако стану бегат' од Сијења,
 „Да их онде припомогне друсто ;
 „Баш је онде стари Ђејван-ага,
 „И са шњиме Тале будалина, 310
 „Његов сестрић Фрца Ибрахима.“
 Све то слуш'о Комнен барјактаре,
 Па отиде право кроз Удбину
 Пред дворе Фрце Ибрахима,
 Пред дворе после по јације, 315
 Па закуца халком на вратима,
 А подвикну гласом Мустафином:
 „Посестримо, Хајкуна девојко!“
 Одазва се Хајкуна девојка.
 Ал' говори Комнен барјактаре: 320
 „Отворај ми на авлије врата,
 „На руке ми отежала Анђа,
 „Сијењске ми ране одолеле,
 „А пристиже од Сења потера,
 „Са свим ми је друсто изгинуло.“ 325

- Кад то чула Хајкуна девојка,
 Залуду јој, што је мудра била,
 Но се она била преварила,
 Баш помисли, да Мустафа виче,
 Те отвори на авлије врата. 330
 Како Хајка отворила врата,
 184 Засјаше се токе на хајдуку,
 Позна Хајка Сењскога хајдука,
 Па учини, да се натраг врне;
 Али Ђипи Комнен барјактаре, 335
 Те довати Хајкуну девојку,
 Довати ју за бијелу руку,
 Једном руком за руку девојку,
 Брго другом за бијела уста,
 Не даде ју више дати гласа; 340
 Па извади танане мараме,
 Те ју тврдо завезао уста,
 Па ју тури на раме јуначко,
 Па поврх ње пасом опасује,
 Док ју добро пасом утврдио, 345
 Па још озго од мача каишем;
 Па побеже из Удбине беле,
 Оде право пољем Удбинскијем,
 И однесе Хајкуну девојку.
 Док у јутру јутро осавнуло, 350
 Зора га је била забелела
 Проћу пусте куле карауле.
 Подранио стари Ђејван-ага,
 Па он гледа преко поља равна,
 Угледао Комнен-барјактара, 355
 Али Ђејван познати не може,
 Шта је оно усред поља равна,

- Већ потеже на белцу колане,
 Па се белцу на рамена маши
 И отиде пољем широкијем. 360
 Кад достиже Комнен-барјактара,
 Како приђе, Комнена познаде,
 185 И позна му Хајку на леђима,
 Па потрже злаћена кубура,
 Те да гађа са леђа јунака, 365
 Ал' не може од Хајке девојке,
 Већ залази њему испријека ;
 Док он њему испријека зађе,
 Комнен нави танка цефердана,
 Нави њега с десна на лијево, 370
 Те погледа стара Ђејван-агу,
 Њега гледа, пушке огањ дава,
 Те погоди стара Ђејван-агу
 С леве стране под пазухо лево,
 На другу му протерује страну 375
 Са зрнима цигерицу белу.
 Паде Ђејван у зелену траву,
 Оде белац преко поља равна.
 Комнен пуни танка цефердана,
 Опет бега преко поља равна. 380
 Угледа га Тале будалина,
 Угледа га с куле карауле,
 Ел погуби стара Ђејван-агу,
 Па потеже кулашу колане,
 Јоште му се на рамена баци, 385
 Право оде преко поља равна
 У потеру Комнен-барјактару.
 Кад достиже Комнен-барјактара,
 Познаде га, и познаде Хајку,

- Па потрже злаћена кубура, 390
 Те да гађа у леђа јунака,
 Ал' не може од Хајке девојке,
 Већ залази с коњем испријека;
 186 Док он с коњем испријека зађе,
 Комнен нави танка џефердана, 395
 А загледа Тала на кулашу,
 Њега гледа, пушке огањ даде,
 Те погоди Тала на кулашу
 С леве стране под пазухо лево,
 На другу му страну протерује 400
 Са зрнима џигерице беле.
 Паде Тале у зелену траву,
 Кулаш оде у поље широко.
 Комнен пуни танка џефердана,
 Опет бега преко поља равна. 405
 Фрцо био на воду студену,
 Таман с воде на кулу изиђе,
 И у пољу пламен угледао,
 Кад је Комнен Тала погубио,
 Па потрча доле у ахаре, 410
 Те притеже на аиче колане,
 Па се њему на рамена маши,
 Право оде у потеру брго.
 Док он стиже Комнен-барјактара,
 Већ се Комнен горе доватио, 415
 Па се натраг био обазрео,
 Те говори Фрце Ибрахиму:
 „Врн' се натраг, добри пријатељу!
 „Ја сам твоју сестру наумио
 „За Ивана за брата мојега, 420
 „Те ми те је жао погубити.“

x аиче - аич (Хаи) + те
 Коњ

То не слуша Фрца Ибрахиме,
 Но се к њему ближе приближава;
 Још га учи Комнен барјактаре:
 187 »Врн' се натраг, изешће те змија! 425
 »Ја погубих онаке јунаке,
 »Још погубих усред поља равна,
 »Камо л' тебе погубити не ћу
 »Рђавшега у гору зелену!
 »Ваља да си од старијех чуо: 430
 »За хајдуком у гору не иди.«
 Ал' не слуша Фрцо Ибрахиме,
 Но к хајдуку коња натерује;
 Наљути се Комнен барјактаре,
 Па навија танка цефердана, 435
 Наслони га на јелову грану,
 Још загледа Фрцу Ибрахима
 Баш у прси, где пуца спучава:
 Како пуче пушка цефердане,
 Паде јадан Фрца Ибрахиме 440
 Испод пута у зелену траву;
 Поврну се Комнен барјактаре,
 Те он закла Фрцу Ибрахима,
 Да с' не мучи у зелене траве,
 Па увати алчу његовога, 445
 Јаше алчу и товари Хајку,
 Па отиде горе уз планину.
 Мало горе уз планину пође,
 Ал' јунаку одолела жеђца,
 Како свакем у битке јунаку, 450
 А једну је воду запазио
 У планине подоље од друма,
 Па се сврну, да с' воде напије.

- Када близу воде долазио,
Тешка журба на воде студене! 455
- 188 Ту се Комнен чуду досетио,
Па се мало натраг поврнуо,
Веза коња за једну јелику,
Веза Хајку за другу јелику,
Па довати пушку по сриједи, 460
Те се краде од јеле до јеле,
Прикраде се до воде студене,
Шта да види? Чуда великога!
На воде је тридест Удбињана,
Крај свакога двори по девојка, 465
Крај курвића Хрње Мустаф-аге
Баш уз њега дилбер Анђелија,
Мила сестра Комнен барјактара
И онога Сењанина Иве!
Кад то виде Комнен барјактаре, 470
Он запиње танка цефердана,
Наслања га на зелену јелу,
Љуто гледа Хрњу Мустаф-агу,
Њега гледа, пушке огањ дава;
Како га је добро погодио, 475
Баш у пуца, где му срце куца,
Обори га крај воде студене.
Како пуче пушка цефердане,
Јуриш чини Комнен барјактаре,
А отрже мача зеленога, 480
Па подвикну, што га глас доноси
(Кад подвикну Комнен-барјактаре,
Све са јела лисје опадаше):
„Овамо те, Сијењска потеро!
„Ја погубих Турска четобашу, 485

- »Држ'те друге да ватамо живе!«
 189 Па учини јуриш међу Турке.
 Тад' се Турци грдно препадоше,
 Сваки бежи те на своју страну,
 Ни двојица заједно не беже; 490
 А дотрча Комнен-барјактаре
 Међ' девојке крај воде студене,
 И девојке одмах разговара:
 »Не бојте се, тридест девојака!
 »Ето стиже чета од Сијења.« 495
 Па загледа Хрњу Мустаф-агу,
 Ал' у њему јоште куца душа,
 Ману Комнен мачем пламенитим,
 Те одвоји од Муставе главу,
 Па обриса мача зеленога, 500
 Поврну га у коре сребрне;
 Па прилази на воду студену,
 Те се ладне воде напојио;
 После пуни танка џефердана,
 Баци пушку на раме јуначко, 505
 Па позива тридест девојака,
 И узимље од Муставе главу,
 Па се трагем натраг поврнуо,
 Те одреша Хајкуну девојку,
 Па ју даје дилбер Анђелији: 510
 »Бидни девер, дилбер Анђелија!
 »Наше снахе Хајкуне девојке.«
 Па одреша алчу Фрцинега,
 Јоште му се на рамена маши,
 Те полази ка бијелем Сењу. 515
 Да в'иш, брате, чуда великога!
 Тридест свата, тридест девојака,

- 190 А невеста Хајкуна девојка,
 Мили девер дилбер Анђелија,
 Која води за руку девојку! 520
 Отидоше право ка Сијењу.
 На два сата сунце их засело,
 На два сата далеко од Сења;
 Кад су дошли у бијело Сење,
 Већ два сата ноћи проходило. 525
 Кад су били двору на помолу,
 Из далека Комнен барјактаре
 Многе свеће у конаку види,
 Собом мисли, ништа не говори:
 „Шта ће свеће многе у конаку, 530
 „Што толике нигда биле несу?“
 Па утаја тридест девојака,
 Да ни једна није говорила,
 Нег' приђоше тајом до конака.
 Баш када су под чардаке били, 535
 Многа журба горе у конаку,
 А он тајом иде уз мердивен
 И за њиме тридест девојака;
 Кад је био горе на чардаке,
 Ал' да видиш чуда великога! 540
 Сакупио Сијењанин Ива,
 Сакупио Сијењске јунаке,
 Сву господу и стару и младу,
 Па Комнену покој душе даје,²⁶⁾
 Напијају Комнену за душу: 545
- 191 „Бог да прости Комнен-барјактара!“
 Онда Комнен отворио врата,
 Па у друсто добар вече каже,

²⁶⁾ т. ј. даје му даћу за покој душе.

- И баци им од Муставе главу:
 »Добар вече, Сијењска господо!« 550
 Кад видеше Сијењска господа,
 Све на ноге устануло било,
 Све устаде и старо и младо,
 Руке шире, те се шњиме љубе:
 »Благо нама за наша јунака! 555
 »За јунака Комнен-барјактара!«
 Ко не може да стигне у тело
 Да пољуби Комнен-барјактара,
 А они га љубе у одело.
 Још се шњиме изљубили несу, 560
 Ал' девојке отворише врата
 И пред њима дилбер Анђелија
 Води Хајку за бијелу руку.
 Да в'иш, брате, велике радости!
 Заседоше за софру јунаци, 565
 А турише Комнен-барјактара,
 Турише га у чело трпезе,
 Па стадоше напијат' у здравље
 Њинем брату Комнен-барјактару.
 Двојица му напили за здравље, 570
 Па су трећу чашу њему дали;
 А он узе чашу у десницу,
 Чашу узе, па се прекрстио
 И истином Богу зафалио:
 »Фала Богу и часу ономе! 575
 »Добар сам ви шићар шићарно:
 192 »Добио сам Хајкуну девојку,
 »Три сам Турске одсекао главе
 »Проћу пусте куле карауле;
 »Отео сам тридест девојака 580

»У планине на воде студене,
 »Што Мустава био заробио,
 »И њему сам одсекао главу;
 »Па ето ти, Сијењанин-Иво!
 »На част тебе Муставина глава, 585
 »И на част ти Хајкуна девојка;
 »Твоје благо и моје и твоје,
 »Друста немам, да га с њиме делим;
 »Твоје токе нек ти опет стоје,
 »Само т' не дам танка цефердана: 590
 »Ова ј' пушка за ова јунака,
 »Од себе ју одвојити не ћу,
 »Док с' од мене душа не одвоји.«
 Вита јело, узаман зелена!
 А дружино, узаман весела! 595
 Нек су живе све јуначке главе,
 Које дижу чете на крајину!

(27)

Опет женидба Сењанина Ива.

Кад се жени Сењанине Иво,
 На далеко запреси девојку,
 На далеко у земљи приморској
 У некака приморскога бана;
 Иво проси, бане му је даје. 5
 Много, кажу, потрошио благо,
 193 До три чизме жутијех дуката;
 А за дуго рока оставио,
 Одгодио за годину дана,

- Док му узри бјелица пшеница 10
 И у брду винова лозица,
 И док скупи кићене сватове,
 И док дође у приморје равно
 По ђевојку питому Ружицу.
 Пак отиде двору бијеломе. 15
 Но да видиш хала и белаја!
 Натури се алајбег Мехмеде
 Од Удбиње од Турске крајине,
 Те препроси питому Ружицу.
 Више Турчин натурио блага, 20
 Кажу, брате, пуних шест чизама
 Све жутијех у злату рушпија;
 А за мало рока оставио,
 Од првога петка до другога,
 Докле само оде у Удбињу, 25
 И сакупи кићене сватове.
 Но кад чула лијепа ђевојка,
 Доватила дивит и хартију,
 Те начини књигу на кољену
 Свом драгану од Сења Ивану: 30
 „О Иване, прва срећо моја!
 „Не куп' свата, не трошидер блага,
 „Веће купи тридесет јунака,
 „По избору бољег од бољега,
 „Који воли на бој ударити, 35
 „Него пити жежену ракију;
 „Па ме чекај у Пролом-планини.“
 194 На брзо му књигу оправила.
 Кад Ивану ситна књига дође,
 Те виђео, што му ситна каже, 40
 Удари се руком по кољену:

»Авај мене, до Бога милога!
 »Бе ми Турчин одведе ђевојку.«
 Пак дозивље сестрића Тадију:
 »О Тадија, мој мио сестрићу! 45
 »Изиђиде на бијелу кулу,
 »Развиј барјак, удри у ледину,
 »А опали двије пушке мале,
 »Подај хабер Сењу бијеломе,
 »Те сакупи тридесет јунака; 50
 »Немој пуштат' рђу под барјака,
 »Но јунака бољег од бољега;
 »Јер ми други одведе ђевојку,
 »Од Удбиње алајбег Мехмеде.«
 Кад то зачу дијете Тадија, 55
 Разви барјак, уд'ри у ледину,
 А истури двије пушке мале,
 Хабер даде Сењу бијеломе;
 Састаде се тридесет Сењана
 По избору бољи од бољега, 60
 А међ' њима дијете Тадија,
 Зелен га је барјак оклопио,
 А јамака кита од барјака.
 У том дође Сењанине Иво,
 Те се чета на пут отиснула; 65
 Стиже чета у Пролом планину,
 А кад дође друму на раскршће,
 Прошли Турци у приморје равно,
 195 Ал' се јоште повратили нису;
 Ту их чека Сењанине Иво 70
 Од дан' до дан' три бијела дана;
 Кад четврто јутро освануло,
 Стаде јека равнога приморја,

- А удари хука у планину,
 Кренуше се кићени сватови 75
 Уз приморје кроз Пролом планину;
 Тада рече Сењанине Иво:
 »Није л' мајка уродила сина
 »И у чету моју опремила,
 »Да отиде доље низ планину, 80
 »Да уводи силу и сватове,
 »Јели много коња и јунака,
 »Можемо ли боја учинити?«
 Али вели дијете Тадија:
 »Мој ујаче, од Сења Иване! 85
 »Ти не држи вјере у другоме,
 »Но сам иди, те Турке развиди.«
 Кад то зачу од Сења Иване,
 Оде право друмом низ планину,
 Па се попе на јелу зелену, 90
 Оде гледат' коње и јунаке:
 Има свата три стотине равно
 По избору бољи из Удбиње.
 Кад то виђе Сењски капетане,
 Препале се, срамота га било, 95
 Те плашљиво у дружину дође,
 Мучно дође, а мучније каже:
 »Браћо моја, тридесет Сењана!
 »Да се, браћо, у со прометнемо,
 176 »Не би Турком осолили ручка, 100
 »Толика је сила у Турчина!
 »Но падните по трави зеленој,
 »Покријте се грањем јеловијем,
 »Докле прође сила и сватови.«
 Али вели дијете Тадија: 105

»Мој ујаче, од Сења Иване!
 »Не плаши ми по планини друга,
 »А ти бјежи, куда тебе драго.«
 Но Ивана друштво послушало,
 Попадалаше по трави зеленој, 110
 Покрише се грањем јеловијем;
 Ал' не ћеде дијете Тадија,
 Већ се вуче од јеле до јеле,
 Довуче се друму на раскршће,
 Заклони се за јелу зелену. 115
 Ал' ето ти силе и сватова:
 Напријед је алајбег Мехмеде
 На његову ату доратасту,
 Голу сабљу баца под облаке,
 А у б'јеле дочекује руке; 120
 За Турчином алајбег-Мехмедом,
 За њим иде Осман Туре младо
 На вранчићу врата широкога,
 На коњу је ноге прекрстило,
 Пола голе сабље повадило, 125
 Па удара у ситну тамбуру,
 Уз њу Туре Турски попијева;
 За њим иде Плоча Сијаија
 На ђогату коњу помамноме,
 И он пола сабље повадио, 130
 197 А шешану носи преко крила,
 Често гледа тамо и овамо;
 А за њим је на кулашу Тале,
 Тале бјеше ђевер код ђевојке,
 И он води коња под ђевојком. 135
 Кад ђевојка на биљегу дође,
 Она викну из грла бијела:

- »Бе си, Иво? Ниђе те не било!
 »Одведе ме алајбег Мехмеде
 »На срамоту тебе и твојима.« 140
 Но то Иво и слуша и гледа,
 Па се Иво вере око клада,
 К'о шугава овца од обада;
 А кад зачу дијете Тадија,
 У ђетету срце заиграло, 145
 Па дијете срце слободило:
 »Што си ми се, срце, уплашило?
 »Једном си се од мајке родило,
 »А другом ћеш, срце, умријети.«
 Па довати танку приморкињу, 150
 Којано је пуста харчалија:
 Од два грла, од зрна четири,
 И сувише дванаест сачама;
 Наслони је на лијеву руку,
 Те загледа алајбег-Мехмеда, 155
 А десном јој даде ватру живу;
 На добро га мјесто погодио,
 Под калпака међу оба ока,
 Турчин паде у траву на главу;
 Но кроз њега зрно пролећело, 160
 Те погоди Осман-Туре младо
 198 У његове токе на прсима,
 И он паде у зелену траву,
 Ни земља га жива не дочека;
 Па до њега бјеше погодило 165
 Посред паса Плочу Сијаију,
 Те Турчина укинуло с гласа.
 Кад тројицу земљи обалио,
 Остали се препадоше Турци,

А повика дијете Тадија: 170
 „Бе су ваше? Остале ви пусте!“
 На мах пуче тридесет пушака,
 На мах паде за тридест Турака;
 Тад' хајдуци јуриш учинише,
 По планини рашћераше Турке. 175
 Но да видиш будалине Тала!
 Како бјеше ђевер уз ђевојку,
 Он довати са коња ђевојку,
 Па је баци за се на кулаша,
 Па побјеже с њоме низ планину; 180
 Од Сењана то нико не виђе,
 Јер се бјеху, брате, забавили
 Око пуста ћара и шићара;
 Но угледа дијете Тадија,
 Па се пусти за њим низ планину, 185
 Но кад виђе, ђе стићи не може,
 А он викну из грла бијела:
 „Ујна моја, лијена ђевојко!
 „Ак' не желш млада погинути,
 „Посагни се доље попониже, 190
 „Укажи ми плећи на Турчину.“
 Послуша га лијена ђевојка,
 199 Показа му плећи на Турчину,
 Земљи паде дијете Тадија,
 Те он гађа на кулашу Тала, 195
 На добро га мјесто погодно,
 У аздију међу плећи живе;
 Турчин паде са коња кулаша,
 Тале паде, Тадија допаде,
 Увати му дебела кулаша, 200
 А русу му одсијече главу,

Па одведе коња и ђевојку
 На планину Сењанину Иву,
 Па овако бјеше говорио :
 »Ето, ујко, лијепе ђевојке, 205
 »И ето ти Талова кулаша ;
 »Но ја с тобом друговати не ћу,
 »Кад си тако страшљив међу друштвом.«

28.

Кунина Златија.

*Кленак у
 рату, преко
 Саве код Мачва*

Књигу пише Хасанагиница
 Из Удбиње из Турске крајине,
 Мила ћерка Хамзе капетана
 Из Клијенка града бијелога,
 Те је шаље својој старој мајци : 5
 »У з'о час ме удомила, мајко!
 »У Удбињу у Турску крајину
 »За мојега Куну Хасан-агу ;
 »Ево има девет годиница,
 »Како си ме удомила, мајко, 10
 200 »Још ја не знам, што је мушка глава,
 »Нит' је моје лице обљубљено :
 »Љети ага иде по четама,
 »Те доводи танане робиње,
 »Па он љуби лијепе робиње ; 15
 »Зими ага иде у механе,
 »Те он љуби крчмарице младе ;
 »Већ ти више књига доћи не ће,
 »Хоћу ти се млада објесити

IV⁶, 113. — 131. Ја биг. остарјег. — 236. Шл' ти није. — 253.
 Богу затекао.

- »О капији каменој авлији, 20
 »Ил' ћу скочит' са бијеле куле,
 »Те бијела уломити врата.«
 Кад је нени така књига дошла,
 И кад виђе, шта јој књига каже,
 Она тајом другу ситну пише, 25
 Те је шаље лијепој Златији :
 »Не вјешај се, мила кћери моја !
 »Не вјешај се, не гријеси душе ;
 »Него чујеш, моја кћери драга !
 »Ето близу Сења бијелога 30
 »И у Сењу Сењанин-Ивана,
 »Два пута те у мене просио :
 »Ти обуци рухо сератлијско,
 »Обуци се, како мушка глава,
 »И усједни агина ћогата, 35
 »Кога ага рани за мегдана,
 »Па ти бјежи Сењу бијеломе,
 »Једва ће те влаше дочекати.«
 Кад Златији така књига дође,
 Књигу гледа, а на њу се смије ; 40
 Још Златији добра срећа била,
 201 Хасан-аге дома не бијаше ;
 Златија се стаде опремати :
 Ев' облачи зелену доламу,
 На којој су токе позлаћене, 45
 Којено су пет стотин' дуката ;
 А на главу самурли калпака,
 Око њега девет челенака
 (Да је коме стати погледати,
 Како једно другом одговара : 50
 Самур-калпак, а обрве црне,

Одсјаује девет челенака) ;
 А на ноге ковче и чакшире
 До кољена у срму залите,
 Од кољена извезене златом ; 55
 Све агино рухо облачила,
 Које ага носи у џамију ;
 Па припаса свијетло оружје.
 Кад се када л'јепо опремила,
 Опремила и опусатила, 60
 Накупила у егбета блага,
 Кака блага ? Све жута дуката,
 Па отиде у нове арове,
 Те опреми агина ђогата,
 Кога ага рани за мегдана, 65
 Уд'ри нањга седло позлаћено,
 Па по седлу златну абацију,
 Подрешена жутим дукатима,
 Заузда га уздом позлаћеном ;
 Па кад хоџа заучи јацију, 70
 Посједнула дебела ђогата,
 Окрену га у Кунар планину,
 202 Оде право Сењу бијеломе ;
 Добар ђога путе увјецбао
 Под његовим Куном Хасан-агом 75
 Идућ' често к Сењу бијеломе,
 Те јуначку чету четујући.
 Каде свану и огрија сунце,
 И кадуна на Кунар планину ;
 Па одсједе дебела ђогата, 80
 Па извади злаћена дурбина,
 Она гледи у приморје равно,
 Док угледа Сење на крајини,

- Ђе се б'јеле пребијеле цркве ;
 Па посједе дебела ђогата, 85
 Окрену га кроз Кунар планину.
 Кад је била до Уцбара града,
 Ту је каду ноћца застанула,
 У механи конак учинила,
 И онђе је рујна пила вина, 90
 Па у јутру добро поранила,
 Рано дође к Сењу бијеломе,
 Кад господа из цркве излази.
 Кад изиш'о Сењанине Иво
 Са својијех тридест капетана, 95
 Па на кули рујно пију вино,
 Тад' кадуна пред авлију дође,
 На авлији отворена врата,
 Ућерала коња у авлију,
 У авлији Иванова мајка, 100
 Њојзи Божју помоћ називала,
 Она њојзи љевше приватила :
 „Бог д'о добро, млади сератлија !“
 203 Њу ми пита лијепа кадуна :
 „Ој Бога ти, остарјела бако ! 105
 „Јесу л' ово двори Иванови ?“
 Вели њојзи мајка Иванова :
 „Баш су ово двори Иванови.“
 Опет пита лијепа Златија :
 „Јели дома Иво капетане ?“ 110
 Казује јој мајка Иванова :
 „Јесте дома Иво капетане,
 „Ено њега на бијелој кули
 „С његовијех тридест капетана,
 „Ђе он с њима ладно пије вино.“ 115

- Па је пита мајка Иванова :
- »Ој Бога ти млади сератлија !
- »Откуда си ? Шта л' за Ива питаш ?«
- Вели њојзи лијепа кадуна :
- »Ја сам, нено, из Турске крајине, 120
- »Па сам дош'о Иву Сењанину,
- »Иво ми је Богом побратиме,
- »Како смо се, нено, побратили,
- »Од онда се нијесмо виђели.«
- Кад то зачу мајка Иванова, 125
- Отрчала на бијелу кулу,
- Па казује Сењањину Иву :
- »О мој синко, Сењанине Иво !
- »Турско момче у авлију дође,
- »Казује се, да ти је побратим, 130
- »Ја бих млада и остарјех, синко,
- »Мушке главе љевше вид'ла нисам !
- »На њему је дивно одијело
- »И његову дебелу ђогату,
- 204 »Жарко га је огријало сунце, 135
- »Од њег' ждрака по авлији бије,
- »Те јаркоме одсјаује сунцу.«
- Када Иван разабра бесједу,
- Брже викну своје вјерне слуге :
- »Сад Турчину коња приватите, 140
- »Па га зов'те на бијелу кулу.«
- Одмах слуге коња приватише,
- А кадуну за бијелу руку,
- Те је воде на бијелу кулу ;
- Како када на кулу изиђе, 145
- Јунацима Божју помоћ даје,
- Они њојзи љевше приватише,

- И кадуни мјесто начинише
 Уз кољено Сењанин-Ивану,
 Па стадоше ладно пити вино, 150
 Јунаци јој ожђелдије дају,
 Ожђелдије и добродошнице.
 Кад се ладна напојише вина,
 Те им винце уљезе у лице,
 Проговара Иво Сењанине : 155
 »Ој Бога ти, незнан добар јунак!
 »Откуда си, од које л' крајине?
 »Како ли се зовеш по имену?«
 Проговара лијепа кадуна :
 »Ја сам јунак из Турске Удбиње, 160
 »По имену Арнаут-Османе,
 »Барјактар сам Куне Хасан-аге,
 »Па се јесам с агом завадио
 »Дијелећи шићар у Удбињи,
 »Од аге сам јунак побјегао 165
 205 »И теби сам данас добјегао,
 »Турска ми је вјера омрзнула,
 »А ришћанска јесте омиљела,
 »Доиста се хоћу покрстити,
 »Ако мене хоћеш приватити.« 170
 Кад то зачу од Сења Иване,
 Он пригрли лијепу Златију,
 Па говори од Сења Иване :
 »Бе аферим, Арнаут-Османе!
 »Да ја знадем, да је то истина, 175
 »Да се хоћеш јунак покрстити,
 »Дао бих ти сеју Анђелију,
 »Анђелију сеју за љубљење,
 »И још бих ти кулу начинио

- „Поред моје, баш као и моју, 180
 „Дао бих ти пола очевине
 „И сувише небројена блага.“
 Ал' говори лијепа Златија :
 „Фала теби, Иво господару!
 „На твојему таком разговору; 185
 „Ја од тебе и не гледам блага,
 „И ја имам блага небројена ;
 „А чујеш ли, Иво господару :
 „Доиста те преварити не ћу.“
 Па дозива лијепа кадуна, 190
 Она виче Иванове слуге :
 „Донес'те ми егбе са ђогата.“
 Донесоше егбе са ђогата,
 Пуне пуне жутијех дуката,
 Па говори лијепа Златија : 195
 „Вичи, Иво, твога хаза^{на}ндара,
 206 „Нек остави егбе с дукатима,
 „Нек имамо блага за ашлука,
 „Да имамо за што пити вино.“
 Викну Иво свога хазнадара, 200
 Те однесе егбе с дукатима,
 И остави у хазна-одају.
 Кад то виђе од Сења Иване,
 Он пригрли лијепу кадуну,
 Па је љуби међу очи црне : 205
 „Бе аферим, Арнаут-Османи!“
 Па му чашу вина наздравио.
 Пише вино три бијела дана,
 Док и света неђељица дође,
 Зове Иво сву господу редом, 210
 Па одведе Арнаут-Османа,

Те у цркви њега покрстио
И Јован му име нађенуо,
Зањга своју секу привјенчао.

Кад је тавна ноћца настанула 215

И млађенце у ђердек сведоше,

Ал' да видиш чуда великога :

Намјери се ђаво на ђавола,

Одмиче се једно од другога.

Кад у јутру јутро освануло, 220

Поранио од Сења Иване,

Те он шета по бијелој кули,

Па дозива мила зета свога :

»О мој зете, Јован-барјактаре !

»Јеси ли ми мирно освануо ? 225

»Јел' ти у ђуд моја Анђа сека ?«

Говори му Јован барјактаре :

207 »Господару, Иво Сењанине !

»Јесам теби и здраво и мирно,

»Ком госпођа у ђуд бити не ће ? 230

»Ал' ми ј' Анђа нешто невесела.«

Пита Анђу остарјела мајка :

»Кћери моја, лијепа Анђуша !

»Што си мајци тако невесела ?

»Ил' те нешто Јован окарао ? 235

»Ал' ти није господар по вољи ?«

Проговара лијепа Анђуша :

»Прођи ме се, моја стара мајко !

»Мени Јован ни мукает није,

»Нит' ме кара, нити ме милује.« 240

Кад то чула остарјела мајка,

Она каже од Сења Ивану :

»О Иване, да мој мили сине !

- »Анђа нам је врло невесела,
 »Јован Анђи ни мукает није.« 245
 Кад то зачу Иван Сењанине,
 Он говори барјактар-Јовану :
 »Чујеш море, барјактар-Јоване !
 »Што је моја сека невесела ?
 »Ти јој ниси ни мукает био !« 250
 Проговара Јован барјактаре :
 »Господару, Иво Сењанине !
 »Ја се јесам Богу зарекао
 »Да јој не ћу лица обљубити,
 »Доке једном у чету не одем, 255
 »Да окушам моју срећу прву
 »Од како сам вјеру мијењао ;
 »Него дај ми Комнен-барјактара,
 208 »И дај мени до тридесет друга,
 »Да ја идем у Кунар планину, 260
 »Да дочекам Куну Хасан-агу.«
 То се Иву од ина не море,
 Даде њему Комнен-барјактара,
 И даде му до тридесет друга ;
 Оде Јован у Кунар планину. 265
 У планини ноћцу заноћили.
 Кад у јутру јутро освануло,
 Поранила лијепа кадуна,
 Те се пење на зелену јелу,
 Она гледа друму на пропланке, 270
 Док угледа лијена кадуна,
 Ђе промиче барјак кроз планину ;
 Она сиђе са зелене јеле,
 Па се врати натраг у дружину,
 Те дружини она казивала : 275

- »Ето оздо Куне Хасан-аге
 »С његовијех тридест Удбињана,
 »Него да их добро дочекамо :
 »Ви удрите, који кога може,
 »Нек барјактар гледа барјактара, 280
 »Хасан-агу ни један немојте,
 »Ја ћу њега жива уватити,
 »Јер је бржи ђогат од дората.«
 То су они у ријечи били,
 Док ето ти Куне са дружином. 285
 Како ага у бусију дође,
 Одмах пуче тридесет пушака,
 Убише му седамнаест друга,
 Па за оштро гвожђе приватише,
 209 Осјекоше до тридесет глава, 290
 А побјеже ага на дорату,
 А за њиме када на ђогату ;
 Она ћера агу низ планину,
 Док пристиже њега на окуци,
 Удари га тешком топузином ; 295
 Колико га лако ударила,
 Из бојна га седла иставила ;
 Ага паде, а када допаде,
 Бијеле му савезала руке,
 Па посједе његова дората, 300
 А ђогата води у поводу,
 Па пјешице агу призајмила.
 Кад ишћера агу у дружину,
 Дорина му поклони Комнену,
 Па одоше к Сењу на крајину. 305
 Кад су били Сењу бијеломе,
 На муштулук Иву отрчаше :

- »Дај муштулук, Иван-господару!
 »Ево теби Јован-барјактара,
 »Бе он иде здраво и весело, 310
 »Води жива Куну Хасан-агу,
 »Носи тридест глава јуначкијех.«
 Кад дођоше у бијело Сење,
 Проговара од Сења Иване :
 »Бе аферим, мој зете Јоване! 315
 »Кад си таки јунак на мегдану.«
 Говори му Златија кадуна :
 »Господару, од Сења Иване!
 »На поклон ти шићар од јунака,
 »А дај мени Куну Хасан-агу, 320
 210 »И дај мени свилене тенефе,
 »Да објесим Куну Хасан-агу.«
 Даде Иван, не рече ријечи.
 Поведоше Куну Хасан-агу ;
 Кад су били на воду Врбову, 325
 Проговара Златија кадуна :
 »Чујеш море, Куно Хасан-ага!
 »Ви'ш да ћу те сада објесити!
 »Ја нијесам Јован барјактаре,
 »Веће твоја Златија кадуна : 330
 »Ево има девет годиница,
 »Како си ме од мајке одвео,
 »Нијеси ми лица обљубио.«
 Па објеси агу код Врбове,
 Па се врати на бијелу кулу, 335
 Па говори Сењанину Иву :
 »Господару, од Сења Иване!
 »Ја нијесам Арнаут-Османи,
 »Него када Куне Хасан-аге,

„Па сам дошла, да ти будем љуба.“ 340

То је Иво једва дочекао,

Води каду у бијелу цркву,

Те изнова каду покрстио,

Дивно јој је име нађенуо,

Дивно име : Питома Ружица, 345

Па је онда за се привјенчао,

И весеље велико чинио,

Сву господу на весеље звао.

211

29.

Млади Марјан и Арнаут-Осман.

Књигу пише од Удбине Панца,

Те је шаље у Сијење Иве :

„Да ме чујеш, Сијењанин-Иво !

„Хајде мене мору на закуке

„На мирење и на братимење : 5

„Доста било боја по крајина,

„Доста нама гинуше јунаци,

„Но ми хајде мира да чинимо ;

„Ал' да чујеш, Сијењанин-Иво !

„Не поведи сестрића твојега, 10

„Баш сестрића млада Маријана,

„И ја не ћу Арнаут-Османа,

„Јер су оба кавгације млади,

„Те те нама заденути кавгу,

„Сви можемо изгинути лудо.“ 15

Књига оде Сијењанин-Иве.

Кад он виде, што му књига каже,

То је Иве врло мило било,

Те он купи по Сењу јунаке,
 Сакупио тридесет јунака, 20
 А све крадом од сестрића свога,
 Од сестрића млада Маријана,
 Крадом оде из бијела Сења,
 Још за ноћи, мору на закуке,
 На мору га јутро осавнуло ; 25
 Ал' пре њега уграбили Турци,
 Уграбили, и совру завили,
 212 Поседали један до другога,
 Уврх совре Панца од Удбине
 И до њега Арнаут-Османи. 30
 Како дође Сијењанин Ива,
 Он Турцима Божу помоћ даје,
 И сви Турци на ноге устали,
 Баш устаде Панца од Удбине,
 Руке шири, те се шњиме љуби, 35
 Сваки њему Божу помоћ прима,
 Ал' не прима Арнаут-Османи,
 Нит' се курва од места помера,
 Преко гледа Сијењанин-Иву.
 Ал' Ивану место начинише 40
 До истога Панце Хусеина,
 С друге стране Арнаут-Османи,
 А остале један до другога,
 Измешаше и Србе и Турке,
 Па узеше рујно пити вино. 45
 Вино пије Панца од Удбине,
 И наздрави Сијењанин-Иве ;
 Вино пије Сијењанин Ива,
 А наздрави Арнаут-Осману ;
 Кад Осману чаша вина дође, 50

- Он наздрави другу покрај себе :
- »Здрав си, брате ! да пијемо вино,
 »Ни за здравље цара ни ћесара,
 »Нити/ каке проче ²⁷⁾ поглавара,
 213 »Но једнога доброга јунака, 55
 »Ко ће данас заподенут' кавгу;
 »Ја баш њему напијам у здравље.«
 То наздрави, па попио вино.
 Тада редом низа совру дају,
 Вино пију и Срби и Турци. 60
 Препаде се Сијењанин Ива
 Од беседе Арнаут-Османа,
 Те од срца лоше уздануо
 За својега млада Маријана,
 И погледа ка бијелем Сењу. 65
 Неко види, неко и не види,
 Де Иване гледа ка Сијењу,
 Добро види Арнаут-Османа,
 Па говори Сијењанин-Иве :
 »Курво једна, Сијењанин-Иво ! 70
 »Што то често гледаш ка Сијењу ?
 »Ти се надаш од Сења индату,
 »Ти све нама од преваре радиш.«
 Ал' говори Сијењанин Ива :
 »Вера моја тако ми помогла ! 75
 »Не надам се од Сења индату,
 »Нит' ја вама од преваре радим.«
 У те речи Сијењанин-Иве

²⁷⁾ Ову ријеч, *прочи*, ја нигдје више у народу нијесам чуо, и управо не знам, да ли ју је Анђелко Вуковић, од кога сам преписао ову пјесму, донио из Косова, или ју је примио у Србији од каквога писара.

- Прамен се је магле заденуо
 Преко поља од Сијења бела. 80
 Право иде мору на закуке;
 Неко види, неко и не види,
 Добро види Арнаут-Османе,
 Руком дара Сијењанин-Иву:
 »Знаш ли, каже, Сијењанин-Иво, 85
 214 »На што магла од Сијења слуги.
 »Која иде на море дебело?«
 То Ивану врло мило било:
 »Све на добро, вели, ако Бог да!
 »Ја се надам добрем берићету.« 90
 То је мало постајало време,
 Та се магла примакнула близу,
 Тек из магле јунак искочио,
 Баш на вранцу млади Маријане.
 Како јунак у дружину дође, 95
 Он одседе вранца дебелога,
 У дружину Божу помоћ даје:
 »Божа помоћ, и Срби и Турци!«
 Све на ноге устануло било,
 Ал' најпрви Арнаут-Османе, 100
 Руке шири, те се шњиме љуби,
 Па Марјану место начињаше
 До онога Панце Хусеина,
 Али не ће млади Маријане,
 Но он седе те баш до Османа, 105
 Па му даше добродошну вина.
 Прекрсти се млади Маријане
 И помену Бога по закону,
 Па наздрави другу покрај себе:
 »Здрав си, брате! да пијемо вино, 110

- »Ни за здравље цара ни ћесара,
 »Нити друге проче поглавара,
 »Но једнога доброга јунака,
 »Што ће данас заподенут' кавгу;
 »Ја баш њему напијам у здравље.« 115
 То беседи, па се напи вина,
 215 Меће очи по дружине редом,
 Како му је измешано друсто,
 Све измешан Србин до Турчина.
 Кад то гледа млади Маријане, 120
 Неко види, неко и не види,
 Добро види Арнаут-Османи,
 Арнаутски друсту говорио:
 »Црн ви живот! изела ве змија!
 »Видите ли, да смо изгинули, 125
 »Кака ватра између нас дође!
 »Како гледа тамо и онамо,
 »Двоји Србе између Турака:
 »Ви'ш, да хоће да подене кавгу;
 »Већ ни ништа чекат' није вајде, 130
 »Но удрите сваки свога друга,
 »Ја ћу најпре млада Маријана.«
 То беседи Арнаут-Османи,
 А баш мисли, да нико не знаде
 Од Сењана од Ивина друста; 135
 Ал' да видиш чуда великога!
 Добро знаде, баш који ваљаде:
 Разабрао млади Маријане,
 Па поскочи, ка' да се помаши,
 А отрже сабљу пламениту, 140
 Те удара Арнаут-Османи,
 Од једнога два комата гради;

Па у Турке јуриш учинио,
 Док се мало време одморио,
 Обрну се, шта је учинио : 145
 Од тридесет шездесет зградио,
 И најзад је Панцу погубио,
 216 Па до Иве сабљу дотерао,
 Да га није садржало друсто,
 И њега би онде погубио, 150
 Зашто држи веру у Турчину.

30.

Опет то, али друкчије.

(из Црне горе)

Књигу пише од крајине Мујо,
 А пиље је побратиму своме,
 А на име од Сибиња Јанку :
 »Море чу ли, драги побратиме!
 »Мож' ли знати, јес' ли запазио, 5
 »Када смо се, побро, братимили,
 »Братимисмо, а не извршисмо?
 »Ти окупи тридесет бановах,
 »Но не зови бановац-Секула,
 »Шњима ходи у поље Косово; 10
 »Ја ћу довест' тридест Удбињанах,
 »Не ћу звати мојега сестрића,
 »А сестрића Грубац-Осман-агу:
 »У вино су љуте шјанције, *и јанаџије*,
 »У дружину брзе кавгаџије, 15
 »Па под шатор кад се састанемо
 »Од шјаности т' заметнути кавгу.«
 Кад је Јанка књига допанула,

- И он виђе, што му ситна пише,
 Он се мучи, што ће од Секуле; 20
 Секулу је санак преварио;
 217 Но је Јанко љуби говорио:
 „Немој, љубо, доказат' Секули,
 „Ја на станак у Косово пођох
 „Побратиму од крајине Мују.“ 25
 Оно рече, на ноге скочио,
 И поведе тридесет бановах.
 Када Јанко у Косово дође,
 И ту Турке под шатором нађе,
 Међу њима Грубац-Осман-ага. 30
 Кад је Мујо угледао Јанка,
 Скочи Туре од земље на ноге,
 Руке шире у лица се љубе;
 Па им Турци мјесто учинише,
 Па им дају вино и ракију. 35
 Кад се рујна понапише вина,
 Тадер рече од крајине Мујо:
 „О сестрићу, Грубац-Осман-ага!
 „Знаш ли, Туре, што смо говорили?
 „Ти уфати побратима мога, 40
 „Па му свежи наопако руке.“
 Скочи Туре, ријеч не чинило,
 И повеза Јанка с бановима;
 Тадер рече војевода Јанко:
 „Аох мене! мој мио сестрићу! 45
 „Да си овђе с твојијем ујаком,
 „Не би мене савезали Турци.“
 Секула је дома остануо,
 И њега је санак преварио,
 Брзо заспа, хитро поскочио, 50

- Е је ружан санак угледао,
Својој ујни санак кажевао :
- 218 » Чу ли мене, моја мила ујна !
» Мало заспах, виђех санак ружан
» За ујака војеводу Јанка : 55
» Провре вода мутна и крвава,
» Она провре прео сред Косова,
» И дофати ујака мојега,
» Понесе му коња и оружје ; —
» Да ј' отиша' на станак Турцима, 60
» Ја би река', да би погинуо.«
А ујна му ријеч говорила :
» Кам да није, дијете Секула !
» Отиша' је Јанко у Косово,
» А на станак од крајине Мују ; 65
» Данас те га Турци изгубити.«
А кад зачу дијете Секула,
Узе брзо коња и оружје,
Па потрча у поље Косово ;
Он нагони Косовијем вранца, 70
Пред њим биза²⁸⁾ самовољна пође,
Па Турскога обиде шатора,
Она Јанку уз кољено дође ;
Пита Јанка од крајине Мујо :
» А за Бога, побратиме драги ! 75
» Чија биза од планине дође
» Те обиде шатора мојега,
» Она тебе уз кољено дође ?
» А каква је, јад је задесио !
» Окована у ферецу златну ; 80

²⁸⁾ Биза у Црној гори зове се *псето*.

- »Бог зна, има добра господара.«
- 219 А Јанко му ријеч говорио :
- »Чу ли мене, драги побратиме !
- »Ово ми је биза Секулова,
- »Кад идемо друмом проз планину, 85
- »Обидује многе каравуле,
- »А да мене не запану Турци.«
- У то скочи од крајине Мујо,
- И погледа пољем Косовијем,
- Али виђе коња и јунака, 90
- Жестоко ли зечки поскакује !
- Од друмовах маглу подизаше,
- Од копитах ватра сијеваше ;
- А виђе га од крајине Мујо,
- Хитро пита побратима свога : 95
- »А за Бога, побратиме Јанко !
- »Откуд вама љетни дажд находи ?
- »Јер је пала магла Косовијем,
- »Сијевају из магле свијеће.«
- Скочи Јанко, гледа низ Косово, 100
- Угледао врана и Секула,
- Побратиму ријеч говорио :
- »Није, побро, даждиц Косовијем ;
- »Сушна магла и сушица муња,
- »Која ће ни јаде запијеват' : 105
- »Ево иде дијете Секула,
- »На дајка се напучио свога,
- »Е сам њега дома оставио.«
- Тадер рече од крајине Мујо :
- »О сестрићу, Грубац-Осман-ага ! 110
- »Отидиде на друм пред Секулом,
- »Те му спути наопако руке,

- 220 »Доведи га мене под шатором,
 »Да не чини пакост од Тураках.«
 Скочи Туре, коња узјахало, 115
 И отиде на друм пред Секулом,
 И Секули ријеч говорио :
- »Вежи руке, бановац-Секула!
 »Иди мудро, не погини лудо!«
 Секула му ријеч говорио : 120
 »О Турчине, жељела те мајка!
 »Мене ј' мајка на рођењу клела,
 »Од једнога да не вежем руке.«
 И разгрну међедину суру,
 Те извади топуз из терџије, 125
 Њим удари Грубац-Осман-агу,
 Паде Осман у зелену траву,
 Секула му руке савезао,
 Остави га напред друма пута,
 Па потрча Турском у шатору, 130
 И Турски је шатор обиграо,
 Па Турцима ријеч бесједио :
- »Веж'те руке, пасја вјеро Турци!«
 Кад то зачу од крајине Мујо,
 Свој дружини савезао руке, 135
 Он Турцима, а Секула њему;
 Па уљеже под шатор Секула,
 Све избачи Турке и банове,
 Избачи их напред Косовога,
 Да их пече сунце Петровога.²⁹⁾ 140
- 221 Па почину под шатор Секула,
 Девет лулах попио дувана;

²⁹⁾ Ваља да дана или имена, или је погрјешка мјесто *Петрова* ?

Па изиде насред Косовога,
 И шездесет коња доводио,
 Те товари Турке и банове, 145
 Он товари по два на једнога;
 Па их зајми преко Косовога,
 И дофати Грубац-Осман-агу,
 Те га бачи на трешељ даици;
 Све их зајми у Сибињу граду. 150
 Кад Секула на двореве дође,
 Он дозива своју милу ујну:
 „Ну ход' ујна, да растоваримо.“
 Скочи млада, ријеч не чинила,
 Растовари Турке и банове, 155
 Па их међу у ледну тавницу;
 Вјерна љуба Јанка дофатила,
 Те га она бачи у тамницу,
 И плећима пао на подницу,
 И многе му кости запуцале, 160
 А Јанко је љуби говорио:
 „Авај, љубо, да те Бог убије,
 „Што учини, памет изгубила!“
 А она му тадер бесједила:
 „Давно си је, Јанко, изгубио: 165
 „Буд ли хојде у поље Косово,
 „Што ти не зва дијете Секулу?“
 Па тамницу ледну затворише,
 Ту стојаше за неђељу данах;
 Но се Јанко у јад домислио, 170
 У тамницу књигу накитио,
 222 Те ју посла својој сестри Јани:
 „Брже, Јано, да си двору моме,
 „Јанко ти се мучно разболио,

„Ходи, сестро, да се опростимо.“ 175
 Теке Јану књига допанула,
 Једино је слово погледала,
 Брзо Јанку на дворове пође.
 То зачуо дијете Секула,
 Секула се препаде од мајке, 180
 Из тавнице Јанка извадио.
 Каде Јана на дворове дође,
 Она Јанка у столове нађе,
 Са Јанком се дивно уштала,
 Но се Јанко сестри пожалио : 185
 Све јој каза што ј' истина била ;
 Па је Јанку сестра говорила :
 „Чу ли, Јанко, живота ми твога !
 „Да сам тебе нашла у тавницу,
 „Боље бих ти притврдила руке, 190
 „Ту би стоја' три године данах
 „Докле би ти кости окапале.“
 Она скочи, довати Секула :
 „Хај, Секула, дома да идемо !“
 Куми Јанко сестру од невоље : 195
 „Немој ми га, моја мила секо !
 „Е ја немам до њега никога.“
 Ијетко се Јане напучила,
 Па скочила тавници на врата,
 Од тамнице врата отворила, 200
 И извади тридесет бановах,
 Те их посла Јанку на дворове,
 А доведе дијете Секула,
 Те посјече тридесет Тураках.

одбрањено
 Лубе

Смрт Сењанина Ива.

Санак снила Иванова мајка,
 Ђе је Сење тама попанула,
 Ђе се ведро небо проломило,
 Сјајан мјесец пао на земљицу
 На Ружицу наред Сења цркву; 5
 Ђе звијезде крају прибјегнуле,
 А даница крвава ижљегла,
 А кука јој тица кукавица
 Усред Сења на бијелој цркви.
 Кад се баба из сна пробудила, 10
 Узе штаку у десницу руку,
 Оде право ка Ружици цркви,
 Те казује протопоп-Неђељку,
 Казује му, шта је у сну снила.
 А кад стари баку саслушао, 15
 Он јој оде санак толковати:
 „Чујеш мене, остарила мајко!
 „Зло си снила, а горе ће бити,
 „Што је Сење тама попанула,
 „Оно ће ти пусто останути; 20
 „Што л' се ведро небо проломило,
 „И што мјесец пао на Ружицу,
 „То ће тебе Иво погинути;
 „Што су зв'језде крају прибјегнуле,
 „То ће остат' многе удовице; 25
 „Што ј' даница крвава ижљегла,
 „То ћеш стара остат' кукавица;
 224 „Што л' ти тица кука на Ружици,

- »То ће ти је оборити Турци,
 »А и мене стара погубити.« 30
 Тек што стари у ријечи бјеше,
 Ал' ето ти Сењанина Ива,
 Сав му вранац у крв огрезнуо,
 На Ивану седамнаест рана,
 Носи десну у лијевој руку; 35
 Догна вранца пред бијелу цркву,
 Па говори остарилој мајци :
 »Скин' ме, мајко, са коња вранчића,
 »Умиј мене студеном водицом,
 »А причести вином црвенијем.« 40
 Хитро га је мати послушала,
 Скиде њега са коња помамна,
 Па га уми студеном водицом,
 И зали га вином црвенијем;
 Па га пита остарила мајка : 45
 »Што би, сине, у земљи Талији ?«
 Оде Иво 'вако говорити :
 »Добро, мати, у земљи Талији :
 »Доста, мајко, робља наробисмо,
 »А јошт више блага задобисмо, 50
 »Па се здраво дома повратисмо ;
 »Но кад бисмо на првом конаку,
 »Ту нас стиже и прва поћера,
 »Црни коњи, а црни јунаци,
 »Црне носе око главе чалме, 55
 »По једном се ватром претурисмо,
 »Од њих нико не остаде, мајко,
 »Од нас нико не погибе, мајко ;
 225 »Но кад бисмо на другом конаку,
 »Ту нас стиже и друга поћера, 60

»Б'јели коњи, а бјешњи јунаци,
 »Бијеле им око главе чалме,
 »По једном се ватром претурисмо,
 »Од нас нико не погибе, мајко,
 »Од њих нико не остаде, мајко ; 65
 »Но кад бисмо на трећем конаку,
 »Ту нас стиже и трећа поћера,
 »Црна струка, а дугачка пушка,
 »Прегореле ноге до кољена,
 »По једном се ватром претурисмо, 70
 »А по други бити започесмо,
 »Од њих, мајко, нико не погибе,
 »Од нас, мајко, нико не остаде,
 »До остаде твој сине Иване,
 »И он ти је рана допадноу, 75
 »Ево десне у лијевој руке!
 То говори, а с душом се бори,
 То изусти, лаку душу пусти,
 И умрије, жалосна му мајка !
 Бог му дао у рају насеље ! 80
 Нама, браћо, здравље и весеље !

(32)

Смрт Илије Смиљанића.

Нешто пишти у зеленој трави :
 Ил' је вила, или љута гуја ?
 Нит' је вила, нити љута гуја,
 Веће пишти Смиљанић Илија,
 226 Илија је рана допадноу. 5
 Ал' ето ти Мандушића Вука,
 Па он пита свога побратима :

- »Што ми цвилиш, драги побратиме ?«
 Вели њему Смиљанић Илија :
- »Ране су ми, брате, одољеле.« 10
 Вели њему Мандушићу Вуче :
- »Мореш ли ми драги побратиме,
 »Мореш ли ми ране пребољети,
 »Да ти тражим лагане хећиме,
 »Да ти градим мекане мелеме ?« 15
 Проговара Смиљанић Илија :
- »Не мучи се, не тражи хећима,
 »Не харчи се, не гради мелема,
 »Већ ме носи моме б'јелу двору,
 »Моме двору, мојој старој мајци, 20
 »Да ми мајка моје ране вида,
 »Љуба моја да стере постељу,
 »Сеја моја да ме водом поји.«
 Вели њему Мандушићу Вуче :
- »Да те носим, побро, моме двору, 25
 »Мати моја да ти ране вида,
 »Љуба моја да стере постељу,
 »Сеја моја да те водом поји.«
 Проговара Смиљанић Илија :
- »Аја Богме, драги побратиме ! 30
 »Туђа мајка ране повређује,
 »Туђа љуба бреговито стере,
 »Туђа сеја горком водом поји.«
 То изусти, а душицу пусти.

Сватови Нука Новљанина

Кулу гради Нуко Новљанине
 У Новоме граду бијеломе,
 У ширину од триста табана,
 У висину од девет тавана;
 Од Солуна пет стотин' чекића, 5
 Три стотине ђеце аргатара;
 Градио је четири године.
 Кад је Нуко кулу начинио,
 Мајсторима благо одбројио,
 На демир се пенџер³⁰⁾ наслонио, 10
 Чини сеир бијела Новина,
 Сав му Нови кула натфатила;
 А у Нуке нигђе никог нејма,
 Потље једна на оцаку мајка,
 Пак је Нуки мајка бесједила: 15
 »А мој сине, Новљанине Нуко!
 »Кад си таку начинио кулу,
 »Јер се не шће оженити, сине,
 »Док ти могу по двору ходити
 »И од двора кључе преносити?« 20
 Онда Нуко мајци говорио:
 »Ја старице, моја мила мајко!
 »Ево пуне три године дана,
 »Како тражим за себе ђевојке:
 228 »Бе ја нађем за себе ђевојку, 25
 »Нема, мати, за нас пријатеља;

³⁰⁾ Демир пенџер значи гвозден пенџер, као и у стиху 106.

- »Бе ја за нас пријатеља нађем,
 »Нема, мати, за мене ђевојке.
 »Већ сам чуо, моја мила мајко!
 »Тамо доље код Градашца б'јела 30
 »У некака Јусуф-алајбега
 »Има, мати, сирота ђевојка,
 »А и за нас добри пријатељи;
 »Већ ми, мати, спремај брашњенице,
 »Хоћу ићи ка Градашцу б'јелу, 35
 »Да ја просим сироту ђевојку.“
 Стара мати тешко³¹⁾ дочекала,
 Па Нукици спрема брашњенице,
 Нуко спреми себе и дорина,
 Па посједе претила дората, 40
 Оде право ка Градашцу б'јелу,
 Б'јелу двору Јусуф-алајбега.
 Лијепо га беже дочекао,
 Три бијела дана придржао,
 Виђе Нуко сироту ђевојку, 45
 Севдис'о је и бегенис'о је,
 Нуко проси, алајбег му даје.
 Док је Нуко цуру испросио
 И на цуру прстен ударио,
 И док рече: »Моја је ђевојка,“ 50
 Он похарчи хиљаду дуката;
 На прстену свадбу уговара:
 229 »Ова свадба до мјесеца дана,
 »Док ја дођем бијелу Новину
 »И покупим кићене сватове.“ 55
 Отален се Нуко подигнуо,

31) *Тешко* овде значи *једва*.

- Оде Нуко бијелу Новину,
У путу га књига достигнула
Од сироте лијепе ђевојке,
У књизи је цура накитила : 60
- »Мој драгане, Нуко Новљанине!
»Не води ми мложине сватова,
»Сирота сам лијепа ђевојка,
»Пуно свата дароват' не могу;
»Три хиљаде и триста сватова, 65
»То ти могу даривати, Нуко.«
Кад је Нуко књигу прегледао,
И Нуко се књизи зачудио,
Што му пише сирота ђевојка,
И у чуду ка Новину дође. 70
- Када дође бијелу Новину,
Спреми дора у подруме дође,
Па он иде на танану кулу,
Па узима дивит и хартију,
Ситну књигу на кољену пише, 75
Те је шаље у Турску Удбину
На кољено Хрњици Мустафи :
- »Ето књига, Хрњо Мустаф-аго!
»Ходи мени у сватове, Мујо!
»Да ми будеш сватски старјешина, 80
»И поведи свог брата Алила,
»Да ми буде ђевер уз ђевојку,
»И поведи хиљаду сватова.«
- 230 Па је другу књигу накитио,
Те је шаље Куни Хасан-аги : 85
»Ето књига, Богом побратиме!
»Поведи ми хиљаду сватова.«
Па је трећу књигу накитио,

- Те је шаље ка Пећини Ст'јени
 На кољено Ковачевић-Рамаи : 90
 »Ето књига, Ковачевић-Рамо!
 »Хајде мени у сватове, побро!
 »И поведи хиљаду сватова.«
 Па четврту књигу накитио,
 Те је шаље побратиму своме, 95
 Побратиму, Накић-Хусеину :
 »Хајде мени у сватове, побро!
 »И поведи триста коњаника.«
 Па је пету књигу накитио,
 Те је шаље Лики и Крбави 100
 На кољено Личанину Талу :
 »Хајде мени у сватове, Тале!
 »Да ми будеш чауш у сватов'ма,
 »И поведи тридест Орашана.«
 Таке књиге Нуко растурио, 105
 Па он сједе код демир-пенџера,
 На демир се пенџер наслонио,
 Чини сеир бијела Новина ;
 Ал' ето ти поште књигоноше,
 Пошта бјеше танано Латинче, 110
 Како дође, у одају уђе,
 Капу скида, Бог помоћ назива²³⁾
 231 И Нукици пољубио руку,
 У руци му књигу оставио.
 Гледа књигу Новљанине Нуко, 115
 Али књига од Сења Ивана,
 У књизи му Иван накитио :
 »Побратиме, Нуко Новљанине !

³²⁾ Мјесто „Бог помоћ“ у говору би се казало *Божеју* помоћ.

- » Чуо јесам, казују ми људи,
 » Да си, Нуко, кулу начинио 120
 » У ширину од триста табана,
 » У висину од девет тавана,
 » Куцало ти пет стотин' чекића,
 » Три стотине ђеце аргатара,
 » Градио си четири године; 125
 » Да Бог даде, хаирли ти било!
 » Јеси, Нуко, цуру испросио,
 » Да Бог даде, у сто добрих часа!
 » Да ме хоћеш у сватове звати!
 » Добра дора у подруму раним 130
 » Три године дана бијелијех,
 » Рад бих био огледати дора,
 » Огледати на твојој кошији,
 » Море ли ми узимат' кошије.«
 А кад виђе Нуко Новљанине, 135
 А кад виђе, шта му књига каже,
 Он по оној другу ситну пише:
 » Побратиме, Иван-капетане!
 » Ходи мени у сватове, побро,
 » И поведи дора од мејдана, 140
 » Ал' не води мложине сватова,
 » Сирота је лијепа ђевојка,
 » Пуно свата дароват' не море.«
 232 Истом Нуко књигу отиснуо,
 Ал' ето ти друге књигоноше, 145
 Како дође, у одају уђе,
 Капу скида, Бог помоћ назива,
 И Нукици пољубио руку,
 У руци му књигу оставио.
 Гледа књигу Нуко Новљанине, 150

- Али књига од Ердеља бана,
 У књизи му бане накитио :
 »Побратиме, Нуко Новљанине !
 »Чуо јесам, казују ми људи,
 »Да си, Нуко, кулу начинио, 155
 »А шта ћу ти дуљит' лакрдију? ³³⁾
 »Да Бог даде, хаирли ти било !
 »Јеси, Нуко, цуру испросио,
 »Да Бог даде, у сто добрих часа !
 »Да ме хоћеш зовнут' у сватове ! 160
 »Добра вранца у подруму раним,
 »Побратиме, четири године,
 »Рад бих био огледати вранца,
 »Огледати на весељу твоме,
 »Какав ми је за мејдана вранац.« 165
 Кад је Нуко књигу разгледао,
 И кад виђе, шта му књига каже,
 Ни мало му мило не бијаше,
 Ал' се њему на ино не море,
 Већ по оној другој ситну пише : 170
 233 »Побратиме, од Ердеља бане !
 »Ходи мени у сватове, побро,
 »П поведи вранца од мејдана,
 »Ал' не води мложине сватова,
 »Сирота је лијепа ђевојка, 175
 »Пуно свата дароват' не море.«
 Таку Нуко књигу накитио,
 Па је посла од Ердеља бану.
 Истом Нуко књигу отиснуо,

³³⁾ Ја управо не знам, или би овај стих ваљало узети : да говори пјевач од себе (као и на страни 167 [IV⁶ ; III^в, стр. 244, овде стр. 237, стих 532]), или да га бан пише у књизи.

- Ал' ето ти треће књигоноше, 180
 Како дође, у одају уђе,
 Капу скида, Бог помоћ назива,
 И Нукици пољубио руку,
 У руци му књигу оставио.
 Гледа књигу Нуко Новљанине, 185
 Ал' та књига Крле капетана,
 У књизи му Крла накитио :
 »Побратиме, Нуко Новљанине!
 »Чуо јесам, казују ми људи,
 »Јеси, Нуко, начинио кулу, 190
 »Да Бог даде, хаирли ти било!
 »Јеси, Нуко, цуру испросио,
 »Да Бог даде, у сто добрих часа!
 »Да ме хоћеш у сватове звати!
 »Добра зеку у подруму раним, 195
 »Побратиме, за седам година,
 »Не види ми сунца ни мјесеца,
 »Рад бих био огледат' зеленка,
 »Огледати на весељу твоме,
 »Шта ја раним у подруму своме.« 200
 А кад виђе Нуко Новљанине,
 234 Када виђе, шта му књига пише,
 То је Нуки врло мрско било,
 Ал' се њему на ино не море,
 Већ по оној другој ситну пише : 205
 »Побратиме, Крла капетане!
 »Ходи мени у сватове, побро,
 »И поведи зеку од мејдана,
 »Ал, не води мложине сватова,
 »Сирота је лијепа ђевојка, 210
 »Пуно свата дароват' не море.«

- Кад је Нуко књигу отиснуо,
 На демир се пенџер наслонио,
 Чини сеир бијела Новина,
 Чека Нуко док сватови дођу, 215
 Па да иде довести ђевојку.
 Мало вр'јеме за тим постајало,
 А Нукици очи утекоше,
 Те погледа на Турску Удбину :
 Новљанско се поље замаглило, 220
 Ал' ето ти Хрњице Мустафе,
 Шњим поредо Гојена Алила,
 И за њима хиљада сватова ;
 На селам их Нуко дочекао,
 И они су коње одјахали, 225
 И попели бијеле чадоре
 Испод танке куле Нукичине.
 Ал' ето ти Куне Хасан-аге
 И за њиме хиљада сватова ;
 На селам их Нуко дочекао, 230
 И они су коње одјахали,
 И попели бијеле чадоре
 235 Испод танке Нукичине куле.
 Ал' ето ти Ковачевић-Рама,
 И он води хиљаду сватова ; 235
 На селам их Нуко дочекао,
 И они су коње одјахали,
 И попели бијеле чадоре
 Испод куле танке Нукичине.
 Ал' ето ти Накић-Хусеина 240
 И за њиме триста коњаника ;
 На селам их Нуко дочекао,
 И они су коње одјахали

- И попели бијеле чадоре
Испод танке Нукичине куле. 245
Ал' ето ти Личанина Тала
На кулашу коњу балавومه,
Заврг'о се дреновом батином,
У батини хиљада клинаца,
И за њиме тридест Орашана; 250
На селам их Нуко дочекао,
И они су коње одјахали,
И попели бијеле чадоре
Испод танке Нукичине куле.
Поглавице иду на чардаке, 255
Па сједоше пити вино ладно,
И чекају до три капетана.
Код пенцера са Удбине Мујо,
Често Мујо на пенцер изгледа,
Кад ће рупит' до три капетана; 260
Једном Муји очи утекоше,
Те погледа у поље широко,
Ал' ето ти Иван-капетана
236 На дорату коњу од мејдана,
Све му доро зечки поиграва, 265
А Ивана пјеном пребацује,
За Иваном дванаест барјака,
За барјаци дванаест хиљада
Све катане живе жеравице;
На широко поље изиђоше, 270
И по пољу коње одјахаше
И попеше бијеле чадоре.
А погледа са пенцера Мујо,
Ал' ето ти од Ердеља бана
На вранчићу коњу косатоме, 275

- Вранац му се махом помамио,
 По три копља у небеса скаче,
 По четири равна поља прима;
 И за баном тридесет барјака,
 За барјаци тридесет хиљада 280
 Све катане, како ватре живе;
 На широко поље изиђоше,
 И по пољу коње одјахаше
 И понеше бијеле чадоре.
 Све погледа Хрњо Мустаф-ага, 285
 Ал' ето ти Ђрле капетана
 На зеленку коњу маменоме,
 Зеко му се махом помамио,
 Седам копља у небеса скаче,
 По дванаест равна поља прима, 290
 Из зуба ~~м~~ ватра сипа жива,
 Из ноздрва мавен пламен лиже, " му
 На сапима мудра³⁴⁾ видра игра;
 237 А за Ђрлом шездесет барјака,
 За барјаци шездесет хиљада 295
 Све катане под оклопом војске;
 На широко поље изиђоше,
 И по пољу коње одсједоше
 И попеше по пољу чадоре.
 Колико је поље под Новином, 300
 У ширину четири сахата,
 У дуљину дванаест сахата,
 Све је влашки табор притиснуо.
 Све погледа са пенџера Мујо,
 Око њега редом поглавице, 305

³⁴⁾ Може бити да би мјесто *мудра* требало казати *модра* видра, т. ј. *кожа* од видре?

- Па дозива Нуку Новљанина :
- »Побратиме, Нуко Новљанине !
- »Ти у з'о час кулу начинио,
- »А у гори цуру испросио,
- »У најцрњи свате покупио ; 310
- »Оно није кита и сватови,
- »Већ је оно сила и крајина :
- »Пропашће ти Новин на крајини.
- »Иди, Нуко, у влашку ордију,
- »Наћи чадор Крле капетана, 315
- »Од нас ћеш му поздрав понијети :
- »Нека дођу сва три капетана,
- »Да се рујна напијемо вина.«
- Оде Нуко у влашку ордију,
- Нађе чадор Крле капетана, 320
- Како дође, под чадор униђе,
- Али сједе сва три капетана,
- Они сједе, тере пију вино.
- Њима Нуко Божју помоћ даје,
- 238 И они му љевше прифатили, 325
- Умаче се један до другога,
- И Нукици мјесто начинише,
- Па му вино ожћелдије дају,
- Ожћелдије и добродошлице ;
- Њима вели Нуко Новљанине : 330
- »Чујете ли, до три побратима !
- »Ни сам жељан вина ни ракије,
- »Поздрав вам је са бијеле куле
- »Од нашијех до шест поглавица,
- »Да дођете на танану кулу, 335
- »Да се рујна напијемо вина,
- »Да се мало лафа преметнемо.«

Каил била сва три капетана,
 Па од земље на' ноге скочила,
 И одоше Нукичиној кули, 340
 Изиђоше на горње чардаке
 У одају међу поглавице ;
 Они Турком Божју помоћ вичу,
 Турци њима љевше прифатили,
 За своје се здравље испитали, 345
 И рекоше, да су здраво били.
 Умаче се један до другога,
 Свој тројници мјесто начинише,
 Па им дају вино ожђелдије,
 Ожђелдије и добродошлице. 350
 Кад се рујна накитили вина,
 Онда рече Хрњица Мустафа :
 » Чујете ли, до три капетана !
 » Молимо вас, кано старијега,
 » Нек не иду ти ваши сватови, 355
 239 » Само Турски нек иду сватови,
 » Док лијепу цуру доведемо,
 » Метнућемо на пољу кошију,
 » И ја имам коња за мејдана,
 » Ондар ћемо коње огледати.« 360
 Каил била сва три капетана,
 И одоше сви Турски сватови,
 А осташе власи под Новином.
 И сиђоше ка Градашцу Турци
 Двору б'јелу Јусуф-алајбега, 365
 Лијепо их беже дочекао,
 Три бијела дана придржао ;
 Кад четврто јутро освануло,
 Завикаше кићени чауши,

- Тале виче, к'о кад јелен риче : 370
 »Хазурала, кићени сватови!
 »Кратки данци, далеки конаци,
 »Далеко је Нови на крајини.«
 Лијепо их беже дариваше,
 Ког јаглуком, кога бошчалуком, 375
 А Нукицу коњем и ђевојком.
 Отале се свати подигнули ;
 Кад су дошли бијелу Новину
 У широко поље под Новином,
 Не ће Мујо Нукичиној кули, 380
 Већ устави на пољу сватове,
 И устави од злата кочије,
 Па извади сироту ђевојку,
 Изведе је насред поља равна,
 Па је метну у зелену траву, 385
 И у крило хиљаду дуката,
 240 Па он виче грлом бијелијем :
 »Когоћ има коња за мејдана,
 »Нека води низ поље широко,
 »Метнута је на пољу кошија, 390
 »На кошији лијепа ђевојка,
 »И у крилу хиљада дуката ;
 »Когоћ узме на пољу кошију,
 »На част њему лијепа ђевојка
 »И уза њу хиљада дуката.« 395
 Ту се коњи многи поведоше,
 Пет стотина ата и парина,
 Одведоше низ поље широко,
 Одведоше четири сахата,
 Па пружише свилене гајтане, 400
 За гајтане коње заведоше,

- Кад рекоше, онда потекоше.
 Кад потече коња пет стотина,
 Стаде црне земље тутњавина.
 Нај острагу Крла капетане 405
 На зеленку коњу маменоме,
 Све је Крла стражње окупио,
 На их први сахат ишћерао.
 Кад на други сахат наступили,
 Онда Крла стражње оставио, 410
 Па је Крла прве сустигао,
 Па он шњима из дизгина иде.
 Нешто Крли очи утекоше,
 Те погледа уз поље широко,
 Али пред њим Иван капетане 415
 На дорату коњу од мејдана,
 Далеко је Иван измакао,
 241 Има, брате, од по сата више ;
 Онда Крла прве оставио,
 Мало зеки дизгин попустио, 420
 Па он гони Иван-капетана ;
 Мало гони, ал' га стиже брзо,
 Па спрам њега уставља зеленка,
 Те му зеко иде из дизгина.
 Кад на трећи сахат наступише, 425
 Нешто Крли очи утекоше
 У напредак уз поље широко,
 Ал' пред њиме од Ердеља бане
 На вранчићу коњу маменоме, *маменоме*
 Далеко је бане измакао, 430
 Не би дуга пушка донијела.
 Онда Крла остави Ивана,
 Па поћера од Ердеља бана ;

- Мало гони, ал' га стиже брзо,
 Па спрам њега уставља зеленка, 435
 Те му зеко из дизгина иде.
 Тако ишли хода три сахата,
 На четврти када наступили,
 Нешто Крли очи утекоше
 У напредак уз поље широко, 440
 Али пред њим Хрњичин Алиле
 На ђогату коњу Хрњичином!
 Далеко је Алил одмакнуо,
 Има, брате, хода по сахата!
 Онда Крла оставио бана, 445
 А зеленку дизгин попустио
 И показа златну бакрачлију,
 Па поћера Мујина Алила;
 242 Мало гони, ал' га стиже брзо,
 Како дође, онако и прође; 450
 Алил виче грлом бијелијем:
 »Побратиме, Крла капетане!
 »Зар не жалиш, сам те Бог убио!
 »Зар не жалиш претила зеленка?
 »Таког коња у Турчина нејма, 455
 »У Турчина, ни у каурина:
 »Одлетиле плоче све четири,
 »Из копита црна крвца иде,
 »Хоће њему одлећет' копита.«
 Жао Крли претила зеленка, 460
 Устави га насред поља равна,
 Па одјаха претила зеленка,
 Те му диже ноге све четири,
 И на њима плоче све четири!
 Виђе Крла, ће га преварише, 465

- Па посједе свог коња зеленка,
 Окрену га уз поље широко,
 Па поћера Мујина Алила,
 Тад' потеже из чизме канџију,
 Па састави претила зеленка, 470
 Удара га с обадвије стране.
 Да је коме стати погледати,
 Би рекао и би се заклео,
 Да се зеко земље не дод'јева,
 Већ су подањ крила подметнута. 475
 Мало гони Мујина Алила,
 Мало гони, ал' га стиже брзо,
 Како дође, онако и прође,
 Па доћера коња до ђевојке.
 243 Код ђевојке одсједе зеленка, 480
 Покуци јој из крила дукате,
 А ђевојци коња додаваше,
 Те ђевојка добра зеку вода.
 У то доба Хрњичин Алиле³⁵⁾
 На ђогату коњу Хрњичином, 485
 Па говори Крли капетану :
 »Побратиме, Крла капетане !
 »Твоје рушпе, а наша ђевојка ;
 »Турска вјера поднијет' не море,
 »Да каурин обљуби Туркињу.« 490
 Онда рече Крла капетане :
 »Побратиме, Гојени Алиле !
 »Ја сам Богу јемин учинио,
 »Да се не ћу оженит' влахињом,
 »Већ Туркињом лијепом ђевојком; 495
 »Данас ми је Бог у срећи даде.«

³⁵⁾ т. ј. допаде.

Опет му је Алил говорио :

»Твоје рушпе, а наша ђевојка ;
 »Турска вјера поднијет' не море,
 »Да каурин обљуби Туркињу.« 500

Њему Крла тихо говорио :

»Побратиме, Гојени Алиле !
 »Ја сам Богу јемин учинио,
 »Да се не ћу оженит' влахињом ;
 »А да сам се ћео оженити, 505
 »Ја бих до сад пород изродио ;
 »Веће сам се Богу затекао,

244 »Да се хоћу оженит' Туркињом :
 »Данас ми је Бог у срећи даде,
 »Те је данас добих на јунаштву.« 510

Више Алил не шће говорити,
 Већ потеже двије пушке мале,
 Обје Крли у њедра еасуо.

Нуто Крле, среће добре ти је !
 На њему је панцијер-кошуља, 515
 Ни једна му ране не зададе ;

Он допаде до зеленка свога,
 Свом зеленку у седло пануо ;
 У та доба оба капетана,³⁶⁾
 Па за оштре сабље прифатише, 520

Међу Турке јуриш учинише,
 А за њима табор навалио.
 Ту се с мјеста кавга заметнула,
 См'јешаше се Турци и каури,
 Стаде фука крсташа барјака, 525
 Стаде црне земље тутњавина ;
 Ни брат брата познат' не могаше,

³⁶⁾ т. ј. допадше.

- Камо ли ће Турчин каурина!
 Неки вели: „Јао моја мајко!“
 Неки вели: „Прифати ме, друже!“ 530
 Неки друже уз долину струже.
 А шта ћу ти дуљит' лакрдију?
 Било јада и тамо и амо.
 Од Турака нико не утече,
 Утекоше до три поглавице. 535
 245 Бијел Новин власи поробише,
 Узе Крла сироту ђевојку,
 Одведе је на танану кулу
 И вјенча је себи за љубовцу,
 Шњом у кули пород изродио. 540
 Тад' је Нови под кауре пао,
 Како тада, тако и данаске.

34.

Женидба Ивана Ришњанина.

Њигу пише Новљанин Алија
 У Новоме граду бијеломе,
 Те је шаље од Озина краљу:

Па, 145. — О Ивану Ришњанину, и Алии Новљанину. — 6. лѣпу
 Ефиміу. — 7, 35, 117. мени. — 14. ћерца. — 16. іошт'. — 17, 49, 62
 106. Ришњанин' Ивану. — 19. досади' ће и мени и теби. — 21. она
 каже. — 25. моје. — 32. читашъ. — 34, 45. лѣпа Ефиміа. — 42. Новля-
 нин' Алие. — 43. нам'. — 47. дохвати. — 50, 107, 129, 152, 160. Ри-
 шњанин' Иване. — 56, Кралѣвић' Міхайла. — 57, 65, 95. до'нѣ. — 59,
 178. тридес'тъ. — 65, 69, 72, 104, 143, 163, 242, 244, пакъ. — 71.
 Ришњанин' Ивана. — 72, 80, 89. алкомъ. — 82. нашіе. — 85. муж'кіе.
 — 108. одъ куд'. — 109. Ал' е. ал' е. — 131. о'дешъ. — 134, 260.
 нейма. — 140. мени. теби. — 150. гдѣ. — 162. прихвати. — 168.
 добріе. — 241. Новљанин' Алию. — 243. управо дѣвойцы. — 244, 246.
 ухвати. — 252. изиде. — 262, 264. ухватию. — 267. о'доше. — 273,
 Кралѣвић' Міхайлу. — 274. Кралѣвић' Міхайло. — III^б, 133.

- » Чујеш мене, од Озина краљу !
- » У тебе ми чудну ћерку кажу 5
- » На удају дилбер Јефимију ;
- » Хоћеш ли је мене поклонити,
- » Нека буде млада агиница ? «
- Дође књига бијелу Озину
- На кољено од Озина краљу, 10
- Књигу гледа од Озина краљу ;
- Пак Алији другу отписује :
- » Јест истина, што ти људи кажу,
- » У мен' има ћерка на удају,
- » Али сам је другом поклонио 15
- » Још нејаку од седам година,
- » Поклонио Ришњанин-Ивану ;
- » Ришњани су на гласу јунаци,
- » Досадиће и мене и тебе. «
- 246 Кад Алији ситна књига дође, 20
- Те он виђе, што му књига каже,
- Брже краљу другу отписује :
- » Чујеш ли ме, од Озина краљу !
- » Ето мене у неђељу прву
- » Са мојијех хиљаду сватова. « 25
- Дође књига од Озина краљу,
- Књигу гледа од Озина краљу,
- Књигу гледа, а сузе прољева ;
- Пита њега ћерца Јефимија :
- » О мој бабо, од Озина краљу ! 30
- » Откле књига ? огњем изгорјела !
- » Те је чатиш, а сузе прољеваш. «
- Вели њојзи од Озина краљу :
- » Шћери моја, дилбер Јефимија !
- » Што си мене одвише лијепа, 35

- »Да је Бог д'о, да си ми слијепа!
 »Не просе те млади капетани,
 »Ни од мора морски генерали,
 »Већ те просе Турци и хајдуци:
 »Једно проси Ришњанин Иване, 40
 »А друго је Новљанин Алија;
 »Ето нама Новљанин-Алије,
 »Ето нам га са хиљаду свата,
 »Шћери моја! у неђељу прву.«
 Кад то зачу дилбер Јефимија, 45
 Скочи млада на ноге лагане,
 Пак довати дивит и хартију,
 И начини књигу на кољену
 Свом драгану Ришњанин-Ивану:
 »Мој драгане, Ришњанин-Иване! 50
 247 »Ако мислиш за мене питати,
 »Преспроси ме Новљанин Алија,
 »И ево га с хиљаду сватова,
 »Мој Иване! у неђељу прву.«
 Пак дозива свога милог брата, 55
 Свога брата, Краљевић-Михајла:
 »Иди, брате, у подруме дође,
 »Те избери коња најбољега;
 »Узми, брате, од тридест једнога,
 »Два поведи јоште у поводу, 60
 »Пак ти трчи Рисну на крајину
 »Мом драгану Ришњанин-Ивану,
 »Подај њему овај лист хартије.«
 Скочи Мићо на ноге лагане,
 Па он оде у подруме дође, 65
 Те опреми поамна ђогата,
 Књигу врже у свил'не џепове,

Богату се баци на рамена,
 Па окрену Рисну на крајину. 70
 По вечери у Рисно је дош'о
 Пред авлију Ришњанин-Ивана,
 Па он куца халком на вратима.
 Иван сједи на тананој кули,
 Те он пије црвенику вино,
 Служи му га Облачићу Раде; 75
 Тад' говори Ришњанин Иване:
 „Слуго моја, Облачићу Раде!
 „Спадни, Раде, низ танану кулу,
 „Те отвори на авлији врата,
 „Нетко куца халком на вратима; 80
 „Али пази, не погуби кога
 248 „Од нашијех вјерних пријатеља.“
 Оде Раде низ танану кулу,
 За њим палаш басамаче броји
 Од мушкијех пуно девет педи; 85
 Кад он сиђе низ танану кулу,
 Да отвори на авлији врата,
 Проговори громовитим гласом:
 „Тко то куца халком на вратима?
 „Тражи ноћас врага око врата.“ 90
 Јави му се Краљевић Михајло:
 „Ја сам, брате, Облачићу Раде.“
 Отвори му од авлије врата,
 Пак се с њиме у образ пољуби;
 Води коња у подруме доње, 95
 А Михајла на бијелу кулу.
 Пред њим Иво на ноге скочио,
 У б'јела се лица изљубише,
 Пак сједоше за софру готову.

- Чашом здрави Ришњанин Иване, 100
 А Михајло књигом из њедара.
 Књигу гледа Ришњанин Иване,
 Када виђе, што му књига каже,
 Пламен му се уз образ запали.
 Гледа њега Облачићу Раде,
 Па говори Ришњанин-Ивану :
 »Господару, Ришњанин-Иване !
 »Откуд књига ? од каква ли града ?
 »Ал' ј' од града, ал' је од мејдана ?
 »Што се пламен уз образ запали ?« 110
- Проговара Ришњанин Иване :
 »Слуго моја, Облачићу Раде !
 249 »Ова књига није од мејдана,
 »Већ је књига од моје ђевојке,
 »Од ђевојке прве заручнице ; 115
 »Њу ми јесте други препросио
 »На срамоту мене и мојима,
 »Препросио Новљанин Алија,
 »Ето њега у неђељу прву,
 »Слуго моја ! са хиљаду свата, 120
 »У Озину граду бијеломе ;
 »Веће узми крсташа барјака,
 »Пак ти стрчи низ бијелу кулу,
 »Те удари копље у ледину,
 »И избаци двије пушке мале : 125
 »Брже купи хиљаду Ришњана,
 »Да идемо дочекат' Алију.«
 Вели њему Облачићу Раде :
 »Господару, Ришњанин-Иване !
 »Док ти скупиш хиљаду Ришњана, 130
 »И док одеш бијелу Озину,

- »Алија ће одвести ђевојку ;
 »Кад замакне у Нови с ђевојком,
 »Нема фајде ићи за Алијом ;
 »Већ с' опремај на тананој кули : 135
 »Удри на се рухо крајишничко,
 »Какво носе млади крајишници,
 »Док ја спаднем низ бијелу кулу,
 »И опремам два коња витеза :
 »Мене Вилу, тебе Ластавицу, 140
 »Да идемо бијелу Озину,
 »Не би л' тамо застанули Турке,
 »Па што нама Бог и срећа даде.«
 250 То је Иво послушао Рада :
 Док с' он спреми на бијелој кули, 145
 Рад' изведе два коња витеза ;
 Машише се коњма на рамена,
 Отидоше бијелу Озину.
 Кад су били друму на раскршће,
 Ђе излазе друми од Новога, 150
 Рече ријеч Облачићу Раде :
 »Господару, Ришњанин-Иване !
 »Прошли су нам Турци у Озина,
 »Погнај коња, да идемо брзо,
 »Не би л' тамо застанули Турке.« 155
 У то доба под Озин дођоше ;
 Турци пали около Озина,
 Разапели по пољу шаторе.
 Тад' говори Облачићу Раде :
 »Господару, Ришњанин-Иване ! 160
 »Кад будемо под бијелу кулу,
 »Ти привати коња и мојега,
 »Па окрећи коње испод куле,

- »Ја ћу ићи на танану кулу,
 »На кули је Новљанин Алија, 165
 »Он са краљем пије рујно вино.«
 У то доба под бијелу кулу;
 Од добријех коња одјახаше,
 Узе коње Ришњанин Иване,
 Оде Раде на танану кулу; 170
 Ал' на кули тридесет Новљана,
 Међу њима Новљанин Алија,
 А до њега од Озина краљу.
 Како дође Облачићу Раде,
 251 Тако Турком Турски селам даде. 175
 Пом'коше се један до другога,
 Код Алије мјесто м' учинише,
 Дадеше му тридест ожћелдија,
 Ожћелдија и добродошница,
 Попи Раде тридесет здравица, 180
 Попи Раде, а не скваси брка.
 Тада рече Новљанин Алија :
 »Ој Бога ти, незнан крајишниче!
 »Откуда си? од које л' крајине?«
 Раде им се из далека каже: 185
 »Ја сам јунак из Добуја града,
 »По имену од Добуја Мујо,
 »Ја сам диздар у Добују граду,
 »Пак сам скоро купио дората
 »Од каура за триста дуката, 190
 »И дош'о сам потећи на трку,
 »Да окушам срећу у дорату;
 »Ак' утече коњма Новљанскијем,
 »Заиста га продавати не ћу.«
 Вели њему Новљанин Алија: 195

- »Бе аферим, од Добуја Мујо!
 »И ми коња за трку имамо,
 »Заиста их огледат' хоћемо
 »У равноме пољу Новљанскоме.«
 Истом они у ријечи били, 200
 Повикаше кићени чауши:
 »Спремајте се, кићени сватови!
 »Ко је коњик, потежи колане,
 »Ко је пјешак, притежи опанке,
 »А ти, краљу, изводи ђевојку; 205
 252 »Данци кратки, а конаци дуги,
 »Хоће нам се дома застарати.«
 Мало време за тим постајало,
 На граду се отворише врата,
 Изиђоше два краљева сина, 210
 Изведоше од злата кочије
 И у њима љепоту ђевојку,
 За кочијам' девет сеисана
 Све лијепа руха ђевојачког.
 Тада скочи Новљанин Алија, 215
 А за њиме тридесет Новљана,
 А за њима од Озина краљу,
 А за краљем Облачићу Раде.
 Рече Раде од Озина краљу:
 »Чујеш, море, од Озина краљу! 220
 »Изнеси ми једну купу вина,
 »Имам слугу под бијелом кулом,
 »Да с' напије црвенога вина.«
 Краљ повика своје вјерне слуге,
 Изнесоше једну купу вина, 225
 Купу вина од дванаест ока;
 Наже једном Ришњанин Иване,

- А ишћера Облачићу Раде.
 Појездише хиљада сватова,
 Нареди се алај за алајем : 230
 У првом је Новљанин Алија,
 А у другом лијепа ђевојка.
 Шћаше Иван да заметне кавгу
 У Озину под бијелом кулом,
 Ал' не даде Облачићу Раде : 235
 »Не, Иване, драги господару!
 253 »Док будемо друму на раскршће ;
 »Кад будемо друму на раскршће,
 »Ја ћу пустит' коња Ластавицу,
 »Господару ! уз девет алаја, 240
 »Поћераћу Новљанин-Алију,
 »Па што коме Бог и срећа даде ;
 »А ти хајде управо к ђевојци,
 »Па увати од злата кочије,
 »Посијечи кума и ђевера ; 245
 »И увати девет сеисана,
 »И погуби девет коморција.«
 У то доба на раскршћу бише,
 Пусту коња Облачићу Раде,
 А потеже дугу палошину, 250
 Оде Раде уз девет алаја,
 Док изиђе уз девет алаја,
 Деведесет одсијече глава ;
 Када стиже у алај десети,
 Побјеже му Новљанин Алија ; 255
 Стиже њега Облачићу Раде,
 Удари га по десном рамену,
 На лијевој сиси растави га ;
 Пак се натраг кроз сватове врати,

- Али нема свата ни једнога, 260
 Све утекло дрвљу и камењу,
 А кочије Иван уватио,
 Погубио кума и ђевера,
 Уватио девет сеисана,
 И посјек'о девет коморџија. 265
 Окренуше од злата кочије,
 И одоше Рисну на крајину.
- 254 Кад дођоше Рисну на крајину,^{*)}
 Али сједи Краљевић Михајло,
 Пије вино на тананој кули; 270
 Када дође Ришњанин Иване,
 Онда рече Краљевић-Михајлу:
 „О мој шура, Краљевић-Михајло!
 „Када дођеш бијелу Озину,
 „Поздрави ми краља, таста мога, 275
 „Када пође шћери у походе,
 „Нек не иде бијелу Новоме,
 „Већ нек иде Рисну на крајину.“

35.

Два Куртића и Боичић Алил.

Вино пију два Куртића млада,
 Два Куртића, два брата рођена,
 Шњима пије Боичић Алиле,
 Па се Алил пред Куртићи вали:
 „Чујете ли, два Куртића млада! 5
 „Што је Босне и каурске стране
 „Данас нема нада ме јунака,

*) Овај је стих из II^a. и III°.
 IV°, 233. — Два Турчина.

- »Или Турчина, нити каурина.«
 Веле њему два Куртића млада
 »Не вали се, Боичић Алиле! 10
 »Ти нијеси ни чуо јунака,
 »Да камо ли очима видио :
 »Јеси л' чуо од Јанока Јанка,
 »Који Јанко сваке годинице,
 »Он покупи Јаночке катане, 15
 »Па доведе у поље Удбинско
 255 »Кад приспију за жетву шенице,
 »Те одводи наше жетелице,
 »Њима жени Јаночке бећаре?
 »Ваља рећи, да је јунак Јанко.« 20
 Онда вели Боичић Алиле :
 »Два Куртића, да вас Бог убије !
 »Не валите Турч'на брата свога,
 »Већ валите влаха, другу вјеру !
 »Ја сам јунак бољи и од Јанка. 25
 »А тако ме не родила мајка,
 »Већ кобила, која коња мога,
 »И мушкијем не пасала пасом,
 »И Турскијем не назвала гласом !
 »Покупићу по Босни јунаке, 30
 »Одвешћу их до Јанока града,
 »Погубићу од Јанока Јанка,
 »Сав ћу њему Јанок похарати,
 »Из Јанока робље одводити.«
 Што је Туре пјано бесједило, 35
 То, ђидија, тр'језно учинило :
 Он покупи по Босни јунаке :
 Од Травника два Пашића млада,
 Од Градашца два Градашчевића,

И од Тузле Тузлу капетана 40
 И његова Махмут-бега сина,
 Од Дервенте до два Атлагића,
 Од Новог два млада Церића,
 А од Крупе Арнаутовића,
 Од Острошца два Беширевића, 45
 Од Вакупа два Кулиновића,
 Од Орашца Тала на кулашу,
 256 Од Мостара Цангу буљубашу;
 То вам само старјешине кажем,
 За свакијем пет стотин' Турака; 50
 Одведе их до Јанока града.
 У Јанка је лоша срећа била,
 Бетића се дома не десило,
 Ни његових Јаночких катана,
 Отиш'о је Јанко преко мора, 55
 Преко мора, на Шамлије Турке,
 Код двора му нико не остао,
 Сав му Турци Јанок похараше,
 Из Јанока робље поведоше.
 Кад се збише у поље Јаночко, 60
 Сви су Турци, а једнога нема
 (А нико их ни потући нема),
 Нема оног Тала на кулашу;
 Њега жале по ордији Турци:
 »А бре медет! на кулашу Тале! 65
 »Да ће си нам изгубио главу?«
 Истом они у ријечи бише,
 Ал' ето ти Тала на кулашу,
 И он носи до тридесет глава,
 Све исјек'о бабе по Јаноку, 70
 Старе бабе и ђецу нејаку;

- Онђе му се се потпрдују Турци :
- „Јао Тале ! за луду те вале !
- „Не имаде да јунаке с'јечеш,
- „Већ ис'јече бабе по Јаноку, 75
- „Старе бабе, и ђецу нејаку !
- „Јер ти кога роба не зароби ?
- „Да куд ће ти покор и срамота ?
- 257 „Сад се немаш чиме повалити.“
- Ражљути се будалина Тале, 80
- И он просу до тридесет глава,
- На се метну Српско одијело,
- Ка' што носи Шарићу Цвијане,
- Прав' отиде у Српске Котаре ;
- Ал' је Тале запазио, курва, 85
- А баш сестру Јанковић-Стојана,
- Јал' ј' одвести, јали главу смести.
- Кад он дође Стојанову двору,
- Али Стојан крсно име служи,
- У прољеће светитеља Ђурђа ; 90
- У двору му млога гостиница,
- Пред двором му дивно коло игра,
- Коловођа сестра Стојанова,
- А каква је ! да од Бога нађе !
- Та љепша је од бијеле виле : 95
- Очи су јој два камена драга,
- Два образа два ђула румена,
- Обрвице с мора пијавице,
- Трепавице крила ластавице,
- Б'јели зуби два низа бисера ; 100
- А танка је, како и шибљика ;
- Висока је, како оморика ;
- Каде игра, канда паун шеће ;

- Кад говори, к'о да голуб гуче;
 Кад се смије, канда сунце грије; 105
 Под грлом јој три ситна ђердана,
 Два од злата, трећи од бисера;
 Стоји звека на врату ђердана,
 Стоји шкрипа скута од сандала.
- 258 Кад је згледа будалина Тале, 100
 Увати га Чивутска грозница.
 Онда јој је Тале говорио:
 »Анђелија, секо Стојанова!
 »Донес'дер ми студене водице,
 »Јер сам, душо, врло ожеднио.« 115
 Анђелија рода господскога,
 Она њему добро одговара:
 »Бога теби, незнана делијо!
 »Моја браћа крсно име служе,
 »Иди к њима, те се напиј вина, 120
 »А ја ћу ти коња приватити.«
 Ал' се вати Тале у џепове,
 Те извади три прстена златна:
 »На ти, Анђо, три прстена златна:
 »Ја сам онај Шарићу Цвијане, 125
 »Што те мени Стојан поклонио.«
 Превари се, уједе је гуја,
 Па се вати, да узме прстење,
 Увати је Тале будалина,
 Па је баци за се на кулаша, 130
 Па побјеже преко поља шњоме,
 А попјева танко гласовито:
 »Сив соколе, ће си долетио,
 »Да хоћеш ли здраво излетити
 »И изнијет' тицу препелицу?« 135

Повикаше из кола ђевојке :
 »О Стојане, жив' те Бог убио !
 »Славу славиш, ал' ти не помаже ;
 »Ево дође једна потурица
 »И на њему Српско одијело, 140
 259 »Однесе ти сестру Анђелију
 »На кулашу коњу великоме,
 »На срамоту од таких сердара.«
 За то Стојан ни хабера нема,
 Већ изиђе на високу кулу, 145
 Па припали четири гласника,
 Хабер даје на четири стране,
 Па се врати, сједе пити вино.
 И то време за дуго не било,
 Ал' ето ти четири сердара, 150
 Ето првог Шарића Цвијана,
 И он води хиљаду момака ;
 И другога Вида Жеравице,
 И он води шест стотин' коњика,
 И трећега Смиљанић-Илије, 155
 И он води хиљаду момака,
 Све коњика љутих оклопника ;
 И четвртог Мандушића Вука,
 Он не води ни једнога друга,
 Прав' одоше трагом за Турчином. 160
 У Турчина добар кулаш био,
 Далеко је Турке сустигао,
 На Поцини сниже Велебита.
 Кад му Турци згледаше ђевојку,
 За њу једну по четири дају, 165
 И дају му хиљаду дуката ;
 На то Тале ни да гледа не ће.

- Ту се мало забавише Турци
Гледајући сестру Стојанову ;
Ал' говоре аге и спахије : 170
- »Хај'те, Турци, да брже идемо,
260 »Не би ли се горе доватили ;
»Јер се дигла магла од Котара,
»А кроз маглу сијевају муње ;
»Што се она магла подигнула, 175
»То се дигло праха од копита ;
»Што кроз маглу сијевају муње,
»То с'јевају токе на јунацим' :
»Бојати се Јанковић-Стојана,
»Јер је Стојан од курве копиле ! 180
»А ноћас смо зао сан уснили,
»Да смо ново село населили
»На Попини сниже Велебита ;
»Нека знате, добра бити не ће :
»Чијег Тале роба заробио, 185
»Н'један главе однијети не ће.«
А то луди не слушају Турци,
Док претече Јанковић Стојане
И бусије многе поставио.
Отале се Турци подигоше, 190
На бусију прву нагазише,
На бусију Јанковић-Стојана ;
Пуче пушка Стојанова пуста,
За њом пуче хиљада пушака
И укиде хиљаду Турака ; 195
Пуче пушка Шарића Цвијана,
За њом пуче хиљада пушака
И укиде хиљаду Турака ;
Пуче пушка Вида Жеравице,

- За њом пуче шест стотин' пушака 200
 И укиде шест стотин' Турака ;
 Кад поћера Смиљанић Илија
 261 Са коњици љутим оклопници,
 Да видите јада од Турака !
 Још кад јадни набасали Турци 205
 На онога Мандушића Вука,
 Који нема ни једнога друга ;
 Насред пута ноге прекрстио,
 А кад Вуче осјетио Турке,
 И он скочи на ноге лагане ; 210
 Кад се Вуче у Турке увуче,
 Три стотине глава одсијече ;
 Од Србаља нико не погибе,
 Не погибе, само петерица,
 Од Турака осташ' седмерица, 215
 И пред њима Тале на кулашу,
 Побацио сестру Стојанову,
 Па он бјега с главом без обзира ;
 Ћера њега Стојан на путаљу,
 За Талом се бијел сарук суче, 220
 Стојан комад по комад одс'јеца,
 Говори му Смиљанић Илија :
 »Побратиме, Јанковић-Стојане !
 »Не погуби Тала на кулашу !
 »Нек се вали по Орашцу Турком, 225
 »Да како се био оженио.«
 Њега Стојан ни да слуша не ће,
 Већ г' увати за врат до рамена,
 Па удари шњиме о калдрму
 Стаде праска у Талу кошчина, 230
 Кано плота од седам година.

Сви отале здраво отидоше,
И Јаночко робље повратише.

262

36.

Боичић Алија и Глумац Осман-ага.

Пије вино Боичић Алија
Са даицом Глумац-Осман-агом,
Кад се доста напојише вина,
О свачему били говорили :
О коњима и о јунацима ; 5
Говорио Боичић Алија :
»О мој дајо, Глумац-Осман-ага !
»Што нам стари бољи од нас бише,
»Те их паше боље миловаше
»И везири боље дариваше, 10
»Све калпаке и челенке златне ?«
Говорио Глумац Осман-ага :
»Мој сестрићу, Боичић-Алија !
»Што су нама стари бољи били,
»Јесу они чете четовали, 15
»За коње се нису заклањали
»Ни од коња метериз градили ;
»Но су они чинили јуриша
»Све са сабљом и руком десницом,
»Из каура робље изводили, 20
»Из каура износили главе,
»Пашама су робље поклањали,
»Везирима доносили главе,
»Те их јесу паше миловале
»И везири добро даривали, 25
»Све калпаке и челенке златне.«

- 263 Говорио Боичић Алија :
- »О мој дајо, Глумац-Осман-ага !
- »Да би мене мајка не родила
- »Ни мушкијем пасом опасала 30
- »Ни јуначко име нађенула,
- »Но кобила, која ћога мога,
- »Те ја не ћу чету сакупити,
- »Отићи ћу на Босну поносну,
- »Подићи ћу гн'јездо соколово : 35
- »Баш са Босне Селим-алајбега,
- »С Бање луке два брата Пашића,
- »А од Бишћа Пајазитовића,
- »Испод Бишћа два Иванковића,
- »Изнад Бишћа два Карахоџића, 40
- »Иза Бишћа два Пердузовића,
- »Од Каменца малога диздара,
- »А од Плоче старога диздара
- »И његова Плочу барјактара,
- »Од Удбине Хрњетину Муја, 45
- »Од Кладуше Кладушанин-Зука,
- »Од Лијевна Лијевњанин-Беја,
- »Од Стијене Стијењанин-Дерва,
- »Од Орашца будалину Тала
- »На кулашу коњу будалашу ; 50
- »Земљама ћу друме запрашити,
- »А водама замутит' бродове,
- »Окренућу низ Хрвате војску,
- »Низ Хрвате у Котаре равне,
- »Котаре ћу равне похарати, 55
- »Све Котаре равне до Млетака,
- »Неколико Млетка заватити,
- 264 »Банове ћу дворе похарати

- „И банову сестру заробити,
 „Нијесам се, дајо, оженио, 60
 „Њом се мислим оженити, дајо,
 „Милом сестром бана од Млетака.“
- Што је пјано Туре говорило,
 То тријезно учинило било :
 До вечера Туре сакупило, 65
 Сакупило четири барјака,
 До поноћи дванаест барјака,
 А до зоре двадест и четири,
 Све јунака млада барјактара,
 А војсци се ни броја не знаде ; 70
 Земљама је друме запрашило,
 А водама замути бродове,
 Низ Хрвате војску окренуло,
 Низ Хрвате у Котаре равне,
 Котаре је равне похарало, 75
 Све Котаре равне до Млетака,
 Неколико Млетка заватило
 И банове дворе похарало
 И банову сестру заробило ;
 Зароби је Боичић Алија, 80
 Алија се није оженио,
 Њом се мисли Аљо оженити.
 Здравом, мирно натраг се вратише,
 Сваки јунак роба заробио,
 Али није Тале заробио, 85
 Носи Тале седам мртвих глава
 У зобници о кулашу своме ;
 Ја да видиш јаду започетка!
 265 Обрће се Селим алајбеже,
 Те говори од Орашца Талу : 90

- »Јазук тебе, од Орашца Тале!
 »Ми те данас, Тале, хесапимо,
 »Да ти јеси јунак понајбољи,
 »А ти јеси, Тале, најрђавиј':
 »Камо тебе робак ја робиња? 95
 »Што ће тебе седам мртвих глава,
 »Седам глава, ка' седам камена?
 »Кад станемо, Тале, вечерати,
 »Ко ће тебе лучем свијетлити?«
 Мучно било од Орашца Талу, 100
 Те се маши у струне зобнице,
 Те измаши седам мртвих глава,
 Баци главе у траву зелену,
 Па он свлачи рухо сератлијско,
 А облачи катанске хаљине, 105
 И катанско седло на кулаша,
 Па с' довати Тале на кулаша,
 Оде Тале од брда до брда,
 Као вијор од горе до горе.
 Намјера је Тала намјерила 110
 На курвића Јанковић-Стојана,
 На бијеле дворе Стојанове,
 А Стојану крсно име бјеше,
 Крсно име лијеп Ђурђев данак,
 Слави Стојан своје крсно име, 115
 Пред кућом му дивно коло игра,
 Дивно коло тридест ђевојака,
 И у колу сеја Стојанова,
 Веома је стидна и прикладна,
 266 И на њој је тешко одијело: 120
 Три кавада један врх другога,
 Два кумаша од свиле зелене;

- На грлу јој три ђердана бјеху :
 Два од злата, трећи од бисера ;
 Колико је грло у ђевојке, 125
 Станула би рука од јунака ; ³⁷⁾
 На глави јој тарпош од бисера ;
 Туна Тале пригони кулаша
 И Божју јој помоћ називаше :
 »Божја помоћ, тридест ђевојака !« 130
 Привата му сеја Стојанова :
 »Здраво да си, незнана катано !«
 Говори јој од Орашца Тале :
 »О ђевојко, сестро Стојанова !
 »Ну отиди у бијеле дворе, 135
 »Донеси ми једну купу вина,
 »Јали вина, јали воде ладне,
 »Воду ћу ти ка' и вино платит' .«
 Говори му сестра Стојанова :
 »Одјаш' коња, незнана катано, 140
 »Те ти хајде у бијеле дворе,
 »Те се напи вина изобила .« —
 »Ја не могу коња одјахати,
 »Јер сам јадан тешко обољео
 »Од болести од срца живога ; 145
 »Кад одјашем узјахат' не могу ;
 »Но ти иди у бијеле дворе,
 267 »Те донеси једну купу вина,
 »Да с' напијем вина на коњицу .«
 А ђевојка соја господскога 150
 Жалостива за бона јунака,
 Брзо оде у бијеле дворе,
 Те донесе једну купу вина,

³⁷⁾ Ваља да хоће да каже : дугачко грло са шаке ?

- Пружа купу у десницу руку;
 Не ће Тале вина ни да гледа, 155
 Но ђевојку за бијелу руку,
 Те је баци за се на кулаша,
 Припаса је и два и три пута,
 Четвртијем од сабље каишом,
 Па побјеже преко поља равна, 160
 Како зв'језда преко неба сјајна,
 Оде Тале уз поље Мијоље
 Док достиже дружину осталу,
 Достиже их под гору Мијољу.
 Обрће се Селим алајбеже, 165
 Те говори од Орашца Талу:
 »Хај аферим, од Орашца Тале!
 »Јеси добра роба заробио,
 »Таког овђе у ордији нема!«
 Мило јесте од Орашца Талу, 170
 Мила му је сестра Стојанова,
 Мила му је, те је погледује,
 Драга му је, те говори шњоме:
 »О ђевојко, сестро Стојанова!
 »Јесу л' тебе обични сватови? 175
 »Јел' ти мио млади ђувегија?
 »Јесу ли ти мила два ђевера?
 »Кум ће бити Селим алајбеже,
 268 »Два ђевера два Беширевића,
 »Ђувегија од Орашца Тале.« 180
 Говори му сестра Стојанова;
 »Мила су ми два ђевера млада,
 »Два ђевера, ка' два брата моја,
 »А мио ми јесте ђувегија,
 »Јесу мене обични сватови; 185

- »Тек су мене свати изненада,
 »Нијесам им понијела дара;
 »Имам, јадна, браца устаоца,
 »Ја се уздам у брата мојега
 »Да ће за мном понијет' дарове: 190
 »Из пушака црнијех крушака,
 »Од сабаља крвавих марама.«
 Тако они у ријечи били,
 Обазре се од Орашца Тале,
 Те погледа уз поље Мијоље, 195
 Ал' Мијоље магла попанула,
 Па говори од Орашца Тале:
 »О ђевојко, сестро Стојанова!
 »Онудије сада проходисмо,
 »Оне магле онђе не бијаше; 200
 »Јеси л' свикла, сестро Стојанова,
 »Кад је ведро и кад грије сунце
 »Хоће л' поље магла попанути?
 »Да л' је магла, да л' је Српска војска?«
 Она шути, ништа не говори. 205
 Па дозивље од Орашца Тале:
 »О Турчине, Селим алајбеже!
 »Ти одјаши коња јахаћега,
 »Па узјаши на једека свога,
 269 »Те разгони војску на алаје, 210
 »Нек клањају, нек се Богу моле,
 »Не бисмо ли данас из каура,
 »Из каура изнијели главе,
 »Из каура робље изводили.«
 Послуша га Селим алајбеже, 215
 Те разгони на алаје војску,
 Те клањају и Богу се моле.

Мало било за дуго не било,
 Лесте Српска војска достигнула
 И пред војском Шарићу Цвијане, 220
 За Цвијаном Јанковић Никола;
 Под Цвијаном коњиц узмахује,
 Те претура пјену преко себе,
 Преко себе и преко јунака;
 И за њима тешка војска бјеше; 225
 Како који јунак дохођаше,
 Тако они јуриша чињаху.
 Јесу Турци одвише јунаци:
 Затекао Селим алајбеже,
 Што пропушта Селим алајбеже, 230
 Не пуштају два Беширевића;
 Што пуштају два Беширевића,
 Не пуштају два Карахоџића;
 Што пуштају два Карахоџића,
 Све сијече од Орашца Тале, 235
 Он пос'јече за тридест јунака.
 Мало тако било постајало,
 Мало било, за дуго не било,
 Кад ето ти Јанковић-Стојана,
 Бојно копље на рамену носи; 240
 Како дође Јанковић-Стојане,
 270 Тако бојно копље положио,
 Положи га покрај вранца свога,
 Те прибоде Селим-алајбега;
 Ту се тешко исјекоше војске, 245
 Паде тама од неба до земље,
 Нит' се види небо ни земљица
 Од пустога праха пушчаного
 И од паре коњске и јуначке;

- Моли Бога сестра Стојанова : 250
- »Дај ми, Боже, вјетра од планине,
 »Да однесе маглу из пољица,
 »Да ја видим двије силне војске,
 »Чија л' гине, чија л' задобива.«
- Тако она у ријечи била, 255
- Ал' ето ти од Орашца Тала,
 Носи Тале двије мртве главе ;
 Он удара сестру Стојанову :
- »Познај, кујо, двије мртве главе !
 »Која глава од кога јунака ?« — 260
- »Не удри ме, отпала ти рука !
 »Ласно ми је познавати главе :
 »Једно глава братучеда мога,
 »Братучеда, Јанковић-Николе,
 »Друго глава Шарића Цвијана, 265
- »Што је мене у мајке просио :
 »У ту сам се двојицу уздала,
 »Еда би ме они осветили.«
- Тако они у ријечи били,
 Ал' ето ти Јанковић-Стојана, 270
- Голу сабљу у рукама носи,
 Ману сабљом Јанковић Стојане,
 Те је мало Тала доватио,
- 271 Довати га по рамену десном,
 Десну му је руку осјекао, 275
- Па још бритком сабљом узмахује,
 Те је Талу осјекао главу,
 Па подвикну из грла бијела :
- »А сада те, браћо моја драга
 »Сад крајни обломисмо крила 280
 »Кад прзнога Тала погубисмо.«

- И Српске је војске погинуло
 Не може се знати ни пребројит',
 Нити има краја ни хесапа ;
 А од Турске није остануло 285
 До побјеже Боичић Алија
 Са даицом Глумац-Осман-агом,
 Далеко су гором бијежали,³⁸⁾
 Па у гори стали говорити :
 Говорио Боичић Алија : 290
 »О мој дајо, Глумац-Осман-ага !
 »Оволику војску сатрошисмо
 »Без царева бијела фермана,
 »Брез везека и брез арзована,³⁹⁾
 »Брез пашине ситне бурунџије ! 295
 »Никуд тамо, а никуд овамо :
 »Никуд натраг, никуд наприједа.«
 Тако они у ријечи били,
 Пуче пушка из зелена луга,
 272 Те удари Боичић-Алију, 300
 На лоше га мјесто ударила :
 Међу пуца, ђе му срце куца,
 На плећи му зрно излазило
 И јуначко срце изнијело,
 И бијеле комад цигерице ; 305
 А утече Глумац Осман-ага,
 Он бјежаше преко горе чарне,
 Ал' говори неко из планине :
 »Ќурво једна, Глумац-Осман-ага !
 »Да ти јеси јуче побјегао, 310

³⁸⁾ Бијежали је само ради стиха мјесто бјежали.

³⁹⁾ И везек и арзован ријечи су Турске, као и ферман и бурунџија : везек ја прије нијесам чуо нити знам шта значи ; а арзован (од арзохал?) значи писмена молба или тужба.

»А ја бих те данас уватио ;
 »Ал' ја тебе не ћу ни терати,
 »Но ти иди на твоју крајину,
 »Те се вали шта си задобио.“

37.

Опет то, мало друкчије.

(из Црне горе).

Вино пије Ограшић сердару
 Са дањом старцем Кариманом
 Насред Бишћа града бијелога;
 А пошто се напојише вина,
 Онда рече Ограшић сердару : 5
 »Мој даица, стари Каримане!
 »Што те питам, да ми право кажеш :
 »Што ни бјеху бољи наши стари,
 »Што им боље пролазаху ствари,
 »И боље их паше миловаху, 10
 »И везири боље дариваху,
 273 »И од чове ћурке пригртаху?«
 Но да рече Каримане стари :
 »Мој сестрићу, Ограшеновићу!
 »Што ме питаш, право да ти кажем : 15
 »Што ни бјеху бољи наши стари,
 »Они јесу чете четовали,
 »За коње се н'јесу заклањали,
 »Ни од коњах метериз градили,
 »Но су они чинили урише : 20
 »Све са сабљом и десницом руком,
 »Из каура робље изводили,
 »Из каура износили главе,

- »Па пашама главе поклањали,
 »А везире робљем даривали; 25
 »Са тога их паше миловаху,
 »И везири даром дариваху.«
 Таде рече Ограшић сердару;
 »Мој данца, стари Каримане!
 »Да би мене не родила мајка 30
 »Ни мушкијем опасала пасом,
 »Ни јуначким довикала гласом,
 »Но кобила, која ћога мога,
 »Ако чудо неко не учиним;
 »Ја сам чуо, ће говоре љући: 35
 »Диклић Јањо чардак направлю
 »На саставак Саве и Кораве
 »Без фермана цара честитога,
 »Без тестира са Босне везира;
 »Ту је чудне дворе начинлю 40
 »На шездесет и седам дпреках;
 »Ту је врга' шездесет пандурах,
 274 »А пред њима Крајинића Рада,
 »Да управља и заповиједа.
 »Ја ћу силну војску покупити, 45
 »Зваћу неке Турске поглавице:
 »Саврх Бишћа Османбеговића;
 »Сасред Бишћа Попрженовића;
 »Садно Бишћа Огојеновића;
 »Испријека Гологлавовића; 50
 »Од Новога града бијелога
 »Два Бумбића и два Бадњевића
 »И четири Хазнадаровића;
 »Бурин-бега од Јасеновога;
 »Од Фалема малога диздара, 55

- »Мали пораст, плећих широкијех,
 »Из бојна се седла не виђаше,
 »Ваљатно је, Бог да га убије!
 »Од Удбиње Хрњавину Муја
 »И његова лудога Алила ; 60
 »Од Орашца будалину Тала ;
 »Од Кладуше старца Ђејфан-агу,
 »Сиједа му и брада и глава,
 »И он носи пушку шеишану,
 »По ње му је крвју заливено, 65
 »А од по ње вуком зашивено,
 »А на њу је од међеда глава,
 »А каква је, власи је узели!
 »Јаше стари суру бедевију,
 »Какова је, изјели је вуци! 70
 »Покривена суром међедином.
 »Те ћу силну војску покупити.«
 Како река', тако учинио,
 Велику је војску окупио,
 275 Шњоме хојде на старо селиште, 75
 На селиште, давно разбојиште,
 Ту се бјеше сила сакупила ;
 Но да рече будалина Тале,
 Он говори старцу Ђејфан-аги :
 »Куда си се, кило, подигнула? 80
 »Да се с тобом ђеца подругују!«
 За то стари ни хабера нема
 Но говори Хазнадаровићу :
 »Куд ћеш војску, Ограшић-сердару?«
 А сердар му ријеч проговара : 85
 »Хоћу с војском на Дугу пољану,
 »А Диклића чардак похарати,

- »И посјећи шездесет пандурах,
 »Уфатити од крајине Рада,
 »Повешћу га на двореве жива, 90
 »Оправит' га цару у Стамболу.«
 Ма не вели Туре : ако Бог да!
 Како што му ни помоћи не ће.
 Ондолен се сила загонила,
 Ударише на Дугу пољану, 95
 Робе робје, а сијеку главе,
 Они пале куле и чардаке,
 Опалише сву Дугу пољану,
 Па уд'рише на Диклића кулу;
 Но се бране шездесет пандурах; 100
 Ал' долеће стари Ђејфан-ага,
 И упали сјајну шеишану,
 Од чардака дирек опучио.
 Да је коме стати, па поглејат'!
 Сва је сила на чардак уд'рила, 105
 276 Из чардака крвца удараше.
 Ту погибе педесет пандурах,
 Самоседми остануо Раде,
 На Рада су једанаес ранах,
 Ма се бије, ка' да рањен није. 110
 Од шездесет и седам диреках
 На седам је чардак остануо,
 А шездесет саломише Турци.
 Ондолен се Турци повратише,
 Они воде трист' и тридес робах, 115
 Но се загна будалина Тале
 На двореве Вучкулинов-Вука,
 Похара му бијеле двореве,
 И његову секу заробио,

- Исто љубу Крцуновић-Пера. 120
 Мало било, ништа не стануло,
 Али трче Срби од крајине :
 Диклић Јањо на коња путаља,
 А за њим је триста коњаниках ;
 Зове Јањо Крајинића Рада : 125
 »Јеси ли ми у животу, Раде ?«
 Но му јадни Раде одговара :
 »Ево, Јањо, ће ране завијам ;
 »Погибе ти педесет пандурах,
 »А чардак ти саломише Турци ; 130
 »Да је просто, ко је погинуо !
 »Но непросто робје у Тураках !«
 У ријечи, које бесједио,
 Иде јунак Вучкулинов Вуче,
 А за њим је војске пет стотинах ; 135
 И он стаде на своје дворове,
 Па се уд'ри руком уз кољено :
 277 »Авај, Вуче, дом те не видио !«
 Али трећа војска испанула,
 Пред њоме је Крцуновић Перо ; 140
 Када дође пред своју тазбину,
 Али му је љуба поробјена,
 То се Перо бјеше напучио,
 А завика Вучкулинов Вуко :
 »А сад, браћо, ако Бога знате !« 145
 Когођ дође, он загон учиње.
 Достигоше харамије Турке,
 Стигоше их на селишта стара.
 Да да ли је погледати коме,
 Кад им Српска сила кепсала ! 150
 Вика сабља од крајине Раде,

Вика јунак Вучкулинов-Вука :
 „Ха сад, браћо, за вјеру Христову!“
 Па у Турке коње угонише,
 Но дочека стари Ђејфан-ага 155
 Па велику суру бедевију,
 На њег' уд'ри Вучкулинов Вуко,
 Стан' да видиш муке од старине!
 Вуко јаше хата коња врана,
 А вранац је гиван на кобилу, 160
 За гриву је фата под Турчином.
 Посјекоше старца Ђејфан-агу
 И са њиме других пет стотинах,
 И отеше робље свеколико.

278

38.

Пеул капетан и Хрњетина Мујо.

Мили Боже чуда великога!
 Кад се д'јели срећа од несреће,
 Тавна ноћца од бијела дана,
 Удбињска се отворише врата,
 Те изиђе једна чета мала, 5
 У чети су тридест и три друга.
 Ја ко ли је чети четобаша?
 Четобаша Хрњетина Мујо,
 Барјак носи Сиротан Алиле.
 Примише се горе уз Кунару, 10
 Уз Кунару високу планину;
 Кад дођоше к води чобаници,
 Туна Турци коње одјахаше,

- А у земљу барјак ударише,
 Воду пију, авдес узимају. 15
 Мало било, за дуго не било,
 Ево друге чете од Удбиње
 И у њојзи за тридесет друга.
 А ко ли је чети четобаша?
 Четобаша Танковић Османе, 20
 Барјак носи Рамо барјактаре;
 Примише се поља Удбињскога
 И врлетне Куноре планине;
 Кад дођоше к води чобаници,
 Те се двије чете састадоше, 25
 А сједоше двије четобаше,
 Шећер ију, а ракију пију,
 279 Докле мало ћеив задобише,
 Тад' одоше ријеч говорити;
 'Вако вели Хрњетина Мујо: 30
 »Бре сестрићу, Танковић-Османе!
 »Докле ли си чету подигао?
 »Бе си пушта опазио блага?
 Али вели Танковић Османе:
 »Мој даица, Хрњетина Мујо! 35
 »Ево сам ти чету подигао
 »До Варада украј мора града,
 »Јер ми тамо чудно чудо кажу:
 »Шенлук чини од Варада бане,
 »Сина жени, милу ћер удаје, 40
 »Чудан шићар на кошију тура,
 »Кажу, тура три товара блага,
 »А под благо три коња буина,
 »Уз буине танана робиња,
 »Те је, кажу, у Стамболу нема; 45

- »Хоћу ићи ка Вараду граду,
 »Јал' добити, јали изгубити.
 »Но даица, Хрњетина Мујо!
 »Докле си ти чету подигао?
 »До кога ли каурскога града? 50
 »Чију ли ћеш уцв'јелити мајку?«
 Али вели Хрњетина Мујо:
 »О сестрићу, Танковић-Османе!
 »Кад ме питаш, да ти право кажем:
 »Ево сам ти чету подигао 55
 »До бијеле Крље винограда,
 »А отоле мору на закуку,
 »Јер ми чудо у приморју кажу,
 280 »Чудно чудо кулу Пеулову,
 »Око куле мермерли авлију, 60
 »На авлији димирли капију,
 »На капији седам русих глава
 »Од Удбиње наших поглавица,
 »Уз њих кажу седам цевердана,
 »А покрај њих седам бритких сабљи; 65
 »И сувише, мој мио сестрићу!
 »Кажу људи четири сеира:
 »Двије кћери и два мила сина
 »Све старога Пеул-капетана.«
 Пак у ешку Турчин повикао: 70
 »Дед', Алиле, очи ти испале!
 »Понесидер зелена барјака,
 »Далеко је мору путовати.«
 А кад чуо Сиротан Алиле,
 Он поскочи од земље на ноге, 75
 А довати зелена барјака,
 Отиште се мору низ планину.

- Оде право Хрњетина Мујо
 Ка бијелој Крљи винограду,
 Пеулову дубоку подруму ; 80
 А отиде Танковић Османе
 Ка Вараду украј мора граду.
 Добро бјеше Турчин уграбио :
 Тек изишли коњи на кошију,
 А уд'рише Турци Удбињани, 85
 Те отеше у пољу кошију ;
 Но им лоша срећа прескочила :
 Пеул био у земљи Латинској,
 Те ковао свијетло оружје,
 281 Па пошао ка Вараду граду, 90
 Да он пушти вранца на кошију ;
 А кад виђе, шта су учинили,
 Међу Турке јуриш учинио,
 Погуби им двије поглавице,
 Па им веза у терћију главе, 95
 А оте им три добра шићара,
 И рашћера тридест Удбињана,
 Па отиде рујно пити вино,
 А за кулу ни хабера нема.
 Но да видиш Хрњетине Муја! 100
 Када дође Крљи винограду,
 На подруму обише капију,
 Жељни Турци вина приморскога,
 Па одоше рујно вино пити ;
 Ал' не пије Хрњетина Мујо, 105
 Већ повади дурбин од биљура,
 Па он гледа мору на закуку,
 Док угледа украј мора кулу
 И на кули зелену јабуку,

- Око куле мермерли авлију, 110
 На авлији димирли капију,
 Капији се отворише врата,
 А наљезе дванаест солдата,
 Голе сабље носе у рукама,
 Право иду Крљи винограду, 115
 А за њима од злата кочије,
 У кочијам' четири буина,
 На кочијам' четири сеира,
 Млада ћеца Пеул-капетана.
 Кад то виђе Хрњетина Мујо, 120
 282 Баци дурбин о мермер-калдрму,
 Па весело у дружину рече :
 »Бац'те вино, на зло вама било !
 »Чудан шићар иде к винограду :
 »Ето иду од злата кочије 125
 »И у њима четири буина,
 »А на њима четири сеира,
 »А прати их дванаест солдата ;
 »Но побрже друма уватите,
 »Погубите дванаест солдата, 130
 »Уватите од злата кочије ;
 »Ко увати од злата кочије,
 »Даћу њему стотину дуката.«
 Кад то чуше Турци Удбињани,
 Уватише друма широкога. 135
 Кад наљезе дванаест солдата,
 У глас пуче тридесет пушака,
 Те погибе дванаест солдата,
 А допаде дијете Алиле,
 Те погуби млада кочијаша, 140
 И устави од злата кочије.

- Ал' говори Хрњетина Мујо :
- »О братићу, дијете Алиле !
- »Хајде саде право уз планину,
- »И ти води од злата кочије, 145
- »Па ме чекај код воде чатрње ;
- »А ја одох кули Пеуловој,
- »Да обиђем кулу Пеулову,
- »И да узмем Турске русе главе,
- »Да закопам под мермер-калдрму, 150
- »Па ћу стићи к води у планину.«
- 283 Послуша га дијете Алиле,
- Оде с робљем уз Кунор планину,
- Мујо оде пребијелој кули,
- Па пред кулом одсједе Ћогина, 155
- Заведе га за бијелу кулу,
- А он оде уз бијелу кулу.
- Кад изиђе на ћошка првога
- Од мермера студена камена,
- Ал' на њему дванаест столова, 160
- Бе сиђело дванаест солдата,
- Те чувало пребијелу кулу.
- Оде Турчин на ћошка другога,
- Ал' на њему два астала златна,
- На једноме двије преље златне, 165
- Бе сиђеле двије миле кћери,
- Преле свилу на златно вретено ;
- А на другом дивит и хартија,
- Бе сиђела два нејака сина,
- Те водила по књизи јазију. 170
- Оде Турчин на ћошка трећега,
- Ал' он застрт свилом и кадивом,
- Па на њему четири јастука,

- И под њима четири душека,
 А по свему пули рисовина 175
 Са сувијем поднизана златом,
 Бено сједи Пеул капетане,
 Кад уморан из крајине дође.
 Но да видиш Хрњетине Муја!
 Оде право на ћошак четврти; 180
 Ал' да видиш чуда још већег̃а:
 На њему је седам русих глава,
 284 А покрај њих седам цевердана;
 Позна главу Ковачине Рама
 И његова лака цевердана, 185
 Па га од стра' увати грозница,
 Те се погна кули на прозора.
 Ал' да видиш јада још горијех:
 Ето пољем Пеул-капетана
 На вранчићу коњу помамноме, 190
 Кржаве му ноге до кољена,
 А Пеулу руке до рамена,
 Бијела му брада до појаса,
 Па се кроз њу токе просјаују,
 Као јарко кроз горицу сунце; 195
 Двије носи у терћијам' главе;
 Право дође под бијелу кулу.
 А кад виђе, да је кула пушта,
 Баци двије из терћије главе,
 Па отиде трагом за кочијам'. 200
 Кад то виђе Хрњетина Мујо,
 Од старца се Турчин препануо,
 Оде мислит', куд ће побјегнути;
 Све мислио, на једно смислио,
 Оде право трагом за Пеулом, 205

- И понесе двије русе главе.
 Но да видиш Пеул-капетана!
 Када виђе дванаест солдата,
 Ђе су њему редом изгинули,
 Проли сузе низ бијелу браду, 210
 Па отиде трагом уз планину
 Докле стиже у планини Турке;
 На њих старац јуриш учинио,
 285 Неколико глава укинуо
 И међ' њима главу Алилову, 215
 Па поврати коње и кочије.
 Ал' ето ти Хрњетине Муја!
 Кад га виђе Пеул капетане,
 Привикну му из грла бијела:
 »Стани, курво, хрњави Мустава! 220
 »Чију ли си кулу похарао?
 »А чију л' си ђецу поробио?«
 Па потеже копље убојито
 На Муставу у прси јуначке;
 Но Турчину добра срећа била, 225
 Коњ му паде на прва кољена,
 Високо га копље претурило;
 Кад то виђе Хрњетина Мујо,
 Он потеже копљем убојитим
 На Пеула у прси јуначке, 230
 Не погоди на коњу Пеула,
 Но вранчића међу оба ока.
 Вранац паде у зелену траву,
 А допаде Хрњетина Мујо,
 Да Пеулу одсијече главу; 235
 Но га добро старац дочекао
 На његову пушку Даницкињу,

Погоди га у чело јуначко,
 Ђе саставља самур и обрве.
 Туре паде, а Пеул допаде, 240
 Сабљом ману, откиде му главу,
 Привеза је ђогу у терћију,
 Па отиште право у приморје,
 Те укопа дванаест солдата,
 286 Па отиде пребијелој кули; 245
 Боље чува у приморју кулу.
 И одрани два нејака сина
 До доброга коња и оружја,
 А удаде двије кћери младе
 Преко мора у земљу Латинску, 250
 Те он стече добре пријатеље.
 Бог му дао са животом здравље!
 Вама, браћо, на срећно весеље!

39.

Сењанин Тадија.

Још зорица не забијељела,
 Ни даница лица помолила,
 Од Сења се отворише врата,
 И изиђе једна чета мала
 За тридесет и четири друга; 5
 Пред њима је Сењанин Тадија,
 Барјак носи Комнен барјактару,
 Отидоше брду у планину,
 Примише се под Црвене ст'јене.
 Тадај рече Сењанин Тадија: 10

- »Браћо моја, и дружино моја!
 »Није л' мајка родила јунака,
 »Да отиде овчар-чобанину,
 »Да донесе овна деветака,
 »Добра јарца од седам година, 15
 »За вечеру у моју дружину?«
 Сви јунаци ником поникоше
 И у црну земљу погледаше,
 287 Ал' не гледа Котарац Јоване,
 Веће скочи на ноге лагуне, 20
 Па он оде овчар-чобанину,
 И донесе овна деветака,
 Добра јарца од седам година,
 Донесе их Сењанин-Тадији.
 Оба жива одерао брава, 25
 Па их пусти у јелово грање,
 Грана дирне, стоји дрека јарца,
 Ован ћути, не пушта аваза.
 Тада рече Котарац Јоване:
 »О Тадија, нашој чети главо! 30
 »За што пусти браве одеране?«
 Проговори Сењанин Тадија:
 »Видите ли, моја браћо драга!
 »Какова је мука на хајвану,
 »Још је већа мука у Турака, 35
 »Кад нашега увате јунака;
 »Који може муке поднијети,
 »Да ошуту, моја браћо драга,
 »Ка' одеран ован кроз планину;
 »Који л' муке отрпит' не може, 40
 »Од мене му Богом просто било,
 »Нек се врати Сењу на крајину.«

Па он скочи на ноге лагуне,
 А докопа пушку по средини,
 Оде право уз Црвене ст'јене. 45
 Обазре се Котарац Јоване,
 Ал' се десет повратило друга.
 Вели Јован Сењанин-Тадији :
 »Јер, Тадија, уплаши дружину ?
 288 »Десет нам је друга побјегнуло.« 50
 Вели њему Сењанин Тадија :
 »Нека бјеже, драги побратиме !
 »Када су се они уплашили
 »Од живога одерана јарца,
 »Ја како ће сјутра дочекати, 55
 »Побратиме, Хасан-агу Куну
 »И његових тридест крајишника,
 »Крајишника, како ватре живе ?«
 Кад изишли под Црвене ст'јене,
 Обазре се Котарац Јоване, 60
 Ал' још десет побјегнуло друга.
 Опет вели Котарац Јоване :
 »Јер, Тадија, нашој чети главо,
 »Јер уплаши тридест наших друга ?
 »Још нам десет друга побјегнуло.« 65
 Вели њему Сењанин Тадија :
 »Нека бјеже, Котарац Јоване !
 »Када су се они уплашили
 »Од живога јарца одерана,
 »Ја како ће сјутра дочекати, 70
 »Дочекати Хасан-агу Куну
 »И његових тридест крајишника,
 »Мој Јоване, како ватре живе ?«
 Изиђоше на Црвене ст'јене,

Много
 и он
 ја он
 је он
 он он

- Обазре се Котарац Јоване, 75
 Ал' сам иде Комнен барјактару,
 Па он рече Сењанин-Тадији :
 »Мој Тадија ! од тридест тројица.«
 Вели њему Сењанин Тадија :
 »Не бојте се, моја браћо драга ! 80
 289 »Што уради тридесет јунака,
 »Ако нама добра срећа буде,
 »Оно могу три добра јунака.«
 Ту их бјеше ноћца застанула,
 Указа се један огањ живи, 85
 Побратиме, кроз јелове гране ;
 Рече ријеч Сењанин Тадија :
 »Није л' мати родила јунака,
 »Да отиде огањ да уводи :
 »Ил' су Турци, или су хајдуци ?« 90
 Скочи Комнен на ноге лагуне,
 А узима пушку по средини,
 Одвуче се кроз јелове гране ;
 Кад он дође до огња живога,
 Те погледа иза танке јеле, 95
 Али сједе Удбињани Турци,
 Међу њима Хасан-ага Куна,
 Пију вино и бистру ракију ;
 Дође чаша Хасан-аги Куни,
 Наздрави је у своју дружину : 100
 »Здрави сте ми, моја браћо драга !
 »Та у здравље тридест Удбињана,
 »А у главу Сењанин-Тадије
 »И његових тридесет хајдука,
 »Ако Бог да, те се удесимо !« 105
 Кад се мрка накитише вина,

- Све је пјано како и помамно,
 Пospало је како и поклано,
 Уз јелике пушке прислонили
 Привуче се Комнен барјактару, 110
 Покупи им свијетло оружје,
 290 Па затрпа у јелово грање,
 Ал' не може сабље Куничине,
 Јер је Куна притиск'о пода се,
 Око њега тенеф пресијече, 115
 Испод њега сабљу извадио,
 Однесе је Сењанин-Тадији.
 Пита њега Сењанин-Тадија :
- »Што је тамо, Комнен-барјактаре ?
 »Што је тамо код огња живога ?« 120
 Каже њему Комнен барјактару :
- »О Тадија, нашој чети главо !
 »Код огња је Куна Хасан-ага
 »Са његових тридест Удбињана,
 »Све је пјано како и помамно, 125
 »Пospало је како и поклано,
 »Оружје сам њима покушио,
 »Све закоп'о у јелово грање.«
- Не вјерује Сењанин Тадија,
 Док не виђе сабљу Куничину, 130
 Позна сабљу Хасан-аге Куне,
 Дигоше се до огња живога,
 Ал' спавају око огња Турци,
 Су три стране опколи Тадија :
- С једне стране од Сења Тадија, 135
 С друге стране Комнен барјактару,
 С треће стране Котарац Јоване ;
 Запете им пушке донесоше,

- А Тадија Куни прискочио,
 Удари га ногом у стражњицу, 140
 А викну му грлом бијелијем :
 »Устан', курво, Хасан-ага Куно !
 291 »Дош'о ти је Сењанин Тадија
 »Су тридесет и четири друга
 »У походе око огња живог.' 145
 Скочи Куна кан' да зе помами,
 Привати се сабље оковане,
 А кад виђе, ђе му пусте нема,
 Он погледа на своју дружину,
 А дружина за пушке дугачке, 150
 Ал' пушака уз јелике нема ;
 Онда викну Сењанин Тадија :
 »Устан', курво, Хасан-ага Куно !
 »У мене је свијетло оружје,
 »Устан' вежи тридест крајишника, 155
 »Јер, тако ми моје вјере тврде !
 »Ако пукне тридесет пушака,
 »Свијех ћу их од једном повезат'.'
 Кад се Куна виђе на невољи,
 Он устаде на ноге лагуне, 160
 Те он веже своје Удбињане ;
 Куна веже, а Комнен притеже ;
 Свеза Куна тридест крајишника,
 Куну веже Комнен барјактаре.
 Па одоше у јелово грање, 165
 Извадише свијетло оружје,
 О Турцима објесиш' оружје ;
 Оћераше тројица хајдука,
 Оћераше тридесет Турака,
 Оћераше Сењу на крајину. 170

- Кад су били Сењу на кашију,
 Чудило се мало и велико,
 Говориле Сењанке ђевојке :
 292 »Боже мили ! чуда великога !
 »Бе свезаше три добра јунака, 175
 »Три јунака, тридесет Турака,
 »И без ране и без мртве главе !«
 Проговори Сењанин Тадија :
 »Не чуд'те се, Сењанке ђевојке,
 »То се срела срећа и несрећа, 180
 »Моја срећа, њихова несрећа,
 »Моја срећа несрећу свезала.«
 У то доба под бијелу кулу.
 Свијех тридест баци у тавницу,
 Па на благо одсијече Турке : 185
 За тридесет три товара блага.
 Дође благо Сењанин-Тадији,
 Ал' излази Тадијина мајка,
 Па Тадији сину проговара :
 »Знаш ли, сине, Сењанин-Тадија ? 190
 »Куна ти је баба погубио.«
 Кад то зачу Сењанин Тадија,
 Узе њима три товара блага,
 Па он пушћа тридесет Турака
 Испод сабље тавници на врата ; 195
 Кад наљезе Куна Хасан-ага,
 Клону сабља, отпаде му глава.

Златија старца Ћеивана.

Вала Богу, вала јединоме!
 Књигу пише царе од Стамбола,
 Те је шаље старцу Ћеивану:
 »Чујеш мене, старче Ћеиване,
 »Опреми се на цареву војску, 5
 »Јал' с' опреми, јал' одмјену нађи
 »Без промјене за девет година,
 »Јера ти се од ина не може.«
 А кад старца књига допанула,
 Књигу учи стари Ћеиване, 10
 Грозне сузе низ образе лије,
 Шњима кваси пребијелу браду;
 Невоља му сузе прољевати,
 Јер не има од срца порода,
 После једну ћерку јединицу, 15
 Та Златију лијепу ђевојку;
 »Па га пита Златија ђевојка:
 »О мој бабо, стари Ћеиване!
 »Откуд књига, од кога ли града?
 »Шта л' се у њој жалостиво пише, 20
 »Те ти рониш сузе од очију?«
 Вели Златки старац Ћеиване:
 »Ђери моја, Златија ђевојко!
 »Књига није ни од кака града,
 »Већ је ферман цара честитога: 25
 »Цар ме зове на његову војску,
 »Да војујем за девет година

- 294 »Без промјене, моја мила ћерко!
 »А ја сам ти, ћери, остарио,
 »Те не могу више војевати.« 30
 Но говори Златија Ђевојка:
 »О мој бабо, стари Ђеиване!
 »Сакрој мене рухо сератлијнско,
 »Ка' што носе цареве делије;
 »И дај мене свијетло оружје 35
 »И твојега косната мркова,
 »И с рамена танка цеввердана,
 »И од бедре сабљу са очима,
 »Ја ћу ићи на цареву војску
 »Без промјене за девет година.« 40
 »То је старац једва дочекао,
 Пореза јој рухо сератлијнско,
 Ка' што носе цареве делије;
 Даде ћери свијетло оружје,
 И даде јој косната мркова, 45
 И с рамена лака цеввердана,
 И од бедре сабљу са очима;
 Опреди се Златија Ђевојка,
 Поја' коња, оде у крајину
 До цареве силе и ордије. 50
 А кад дође у цареву војску,
 Све устало мало и велико,*
 Те гледају лијепу Ђевојку, L ку
 Па међ' собом говораху Турци:
 »Добра коња и добра јунака 55
 »У одмјени старца Ђеивана!«
 Златка оде цару честитоме,
 Цар је тури над војском везиром,
 295 Те војева на цареву војсци

* Слично у Чамчази. Кад и Јелена војевати,
 Остарио је јој баба и остарио је јој баба,
 Златка оде цару честитоме (на турцима)

- Брез промјене за девет година, 60
Нико не зна, да је женска глава ;
Но помало Омер челебија,
Мио синак од мора везира,
Он везиру ситну књигу пише :
- »О мој бабо, од мора везиру ! 65
»Што је синак старца Ћеивана,
»Везир јесте над царевом војском,
»Чини ми се, ка' да је ђевојка,
»Јер је танка стаса и узраста,
»А бијела и румена лица.« 70
- Кад је везир књигу проучио,
Он Омеру другу накитио :
- »Мио сине, Омер-челебија !
»Ако си се ашик учинио,
»А ти зови царева везира, 75
»Те с' међите маља и камена :
»Ако буде лијепа ђевојка,
»Нити може маља ни камена ;
»Ако ј' тако познат' не могбудеш,
»Ти је зови у зелену башчу, 80
»Те с' ваљајте по зеленој трави :
»Ако буде лијепа ђевојка,
»За њом ће се повијати трава ;
»Ако ј' тако познат' не могбудеш,
»Ти је зови у бању на воду, 85
»Те скините ковче и дизлуке,
»И с прсију токе и ђечерме :
»Познаћеш јој на прсима дојке
»И на глави косу под калпаком.«
- 296 Кад Омеру ситна књига дође, 90
Те виђео, што му бабо пише,

Он заметну игру пред Златијом,
 Бацат' оде камена с рамена
 И из руке маља око себе ;
 Но се скочи Златија ђевојка, 95
 Претури им маља и камена.
 Кад то виђе Омер челебија,
 Он се диже у зелену башчу,
 Шњиме пође Златија ђевојка ;
 Кад дођоше у зелену башчу, 100
 Попадаше по зеленој трави,
 Ваљају се тамо и овамо ;
 Но ђевојка мудра и паметна,
 Те за собом траву поврташе,
 Ни по том је познат' не могоше ; 105
 Па пођоше у бању на воду,
 Да бијеле пребијело лице ;
 Кад дођоше у бању на воду,
 Отидоше токе распучават'
 И зелене под њима ђечерме ; 110
 Таман Златки да се виде дојке,
 Ал' повика телал у ордији :
 »Туна ко је над војском везире,
 »Б'јели му се похараше двори,
 »Погибе му старац Белване, 115
 »А умрије нена на мукама,
 »Однесе се из ризнице благо,
 »Одведоше коњи и соколи.«
 Кад то чула Златија ђевојка,
 Спучи куја токе на прсима, 120
 297 А припаса сабљу са очима,
 Собом млада до мркова дође,
 Па се коњу на рамена баци,

Те ђевојка воду пребродила,
 Па се натраг Златка обазрела, 125
 Те говори Омер-челебији :
 »О делијо, Омер-челебија !
 »Расте ли ти у пољу пшеница,
 »Као моја коса под калпаком ?
 »Расту ли ти у башчи јабуке, 130
 »Као моје у њедрима дојке ?«
 Па окрену коња коснатого,
 Оде право вилаету своме,
 Своме бабу старцу Ђеивану.

41.

Јерко Латинин и Галовран Луко.

Књигу пише Јерко Латинине,
 Те је шиље горе у подгорје
 Побратиму Галоврану Луки :
 »Побратиме, Луко Галовране !
 »Скуп'дер, брате, под барјак јунаке 5
 »Све по избор' кога бољег знадеш,
 »Доведи и к мене у приморје,
 »Да Талију земљу поарамо.«
 Када Луко ситну књигу прими
 И разуме, што му књига каже, 10
 Он развија свилена барјака,
 298 Удари га у зелену траву,
 Те сакупи шездесет јунака
 Све по избор' бољег од бољега,
 Одведе и Јерку Латинину. 15
 Јерко момке дочекао лепо,
 Даде браћи пушке Талијанке,

- Мор доламе, скерлетне ђечерме
 И убаве ковче и чакшире ;
 Уведе и Јерко у галију, 20
 На јунаке навалио вино ;
 Опише се шездесет јунака,
 Опише се, као земља црна,
 А поспаше, као да помреше ;
 Онда скочи Јерко Латинине, 25
 Па галију отиште од брега.
 Кад се момци с вином разабрали,
 Ал' галија насред мора сиња !
 Невесело шездесет јунака,
 Оће млади у море да скачу. 30
 А беседи Галовране Луко :
 „Побратиме, Јерко Латинине !
 „Певај, брате, браћу разговарај,
 „Да нам браћа у море не скачу.“
 Онда Јерко поче да попева : 35
 „Не бојте се, моја браћо драга !
 „На то су нас и родиле мајке,
 „Јал' добити, јали погинути.“
 То јунаке већма ражалило,
 Те посташе још невеселији ; 40
 Расрди се Галовране Луко,
 Па потеже сабљу оковану,
 299 Те он Јерку одсијече главу,
 Па им Луко поче да попева :
 „Не бојте се, моја браћо драга ! 45
 „Старе мајке, раните се саме,
 „Бог је добар, синови ће доћи ;
 „Наше љубе, не удајите се,
 „Бог је добар, доћ' ће господари ;

„Наше сеје, везите мараме, 50
 „Бог је добар, те ће браћа доћи,
 „Разносиће везене јаглуке.“
 Здраво, мирно сиње море прешли,
 И Талију земљу поараше ;
 А кад су се натраг повратили, 55
 У сиње се море увезоше,
 Јунаци се поболеше тешко
 Од зла бола срдобоље тешке,
 Те тридесет у мору остало,
 А тридесет сиње море пређе 60
 Који јунак у мору остао,
 А на дому има стару мајку,
 Јали мајку, јали љубу верну,
 Јали браца, ја сестру рођену,
 Њима Луко исе учинио, 65
 Учинио њима, к'о и себе ;
 Који л' јунак нигде никог нема,
 Њему јесте издао за душу,
 Како ј' закон у вери ришћанској.

300

42.

Гавран харамбаша и Лимо.⁴⁰⁾

Књигу пише Гавран харамбаша,
 Књигу пише, на мезиле прати,

⁴⁰⁾ Ја мислим да је овај *Лимо* и онај *Лимун*, који је друговао с Бајом Пивљанином, једно *име*, као што је и *Гавран* и пређашњи *Галовран*. Који пјевају *Лимо*, они мисле на *Лим*, т. ј. да је од *Лима* (*Лимљанин* или *Полимац*), и може бити да му је то право презиме, па *Лимуном* да су га прозвали последије у приморју (гледај *Бајо Пивљанин*). Мјесто *Лимо* ја сам слушао и *Лимов*.

- Прати књигу к мору дебеломе,
 Побратиму харамбаши Лиму :
 »Побратиме, Лимо харамбаша ! 5
 »Књигу виђи, не почаси часа,
 »Брже зови Ђура барјактара,
 »Нек развије крстата барјака,
 »Под барјака покупи јунаке,
 »По избору тридесет јунака ; 10
 »Прати хабер, лист књиге бијеле,
 »Прати хабер Роснићу Стевану,
 »Који може стићи и утећи
 »И на домет танком пушком убит',
 »Нек ти с' и он под барјаком нађе. 15
 »Ја кад скупиш, побратиме Лимо !
 »Каде скупиш таку добру чету,
 »Хајде шњоме Бишћу на крајину,
 »У високу Бишћанску планину,
 301 »Ђено има суховрха јела, 20
 »И под јелом један бијел камен,
 »Код камена једна вода ладна,
 »Ту ћеш мене наћи, побратиме,
 »Са мношћом хоћеш сву дружину моју ;
 »Ели мене кажу пријатељи, 25
 »Добар шићар иде уз планину,
 »А од Бишћа Фазли-харачлија,
 »Хоће Турчин с благом уз планину,
 »Кажу, брате, седам мазги блага
 »У Турчина, што је покупио : 30
 »Красан шићар баш за нас хајдуке ;
 »Ту хоћемо благо дијелити,
 »Дијелити благо калпацима,
 »Јал' дружина ране завијати.

- » Чујеш ли ме, побратиме Лимо? 35
- » Хитро хитај и ноћи и дневи,
 » Ја док није Турчин проходио,
 » Да раније друма уфатимо.«
- Њиџа дође харамбаша Лиму,
 Милија му од очију била, 40
- Брже зове Ђура барјактара:
 » Мој соколе, Ђуро барјактаре!
 » Развиј барјак, удри пред капију,
 » Нек се купи тридесет јунака,
 » Немој пуштит' рђу под барјака, 45
- » Но ти купи све главне јунаке,
 » Кој' од ране јаокнути не ће,
 » Поред себе уплашити друга;
 » Ја сам ноћас пратио саију
 » За нашега Роснића Стевана, 50
- 302 » Ел нам Стево хоће требовати.«
 Барјактар га хитро послушао,
 Разви барјак, и скупио друштво,
 И ту дође Роснићу Стеване.
 Друштво диже Лимо харамбаша, 55
- Отидоше, дуго путоваше,
 И на њино мјесто долазише,
 На рочиште, ће су се рочили,
 У Бишћанску високу планину;
 Прије њега Гавран долазио, 60
- И под јелом совру поставио,
 Једу љеба и пијаху вина;
 А кад дође харамбаша Лимо,
 Те им Божу помоћ називаше,
 Сви пред њиме на ноге скочише, 65
- Руке шире, у лица се љубе,

- За лако се здравље упиташе,
 За готову совру засједоше,
 Једу љеба и пијаху вина,
 Све гледају друмом низ планину, 70
 Кад ће сила Фазли-харачлија ;
 Ал' да видиш муке и невоље !
 Нема њима Фазли-харачлије,
 Хајдуцима љеба нестануло,
 Неста љепца и црвена винца : 75
 У торбици танка брашњеница !
 Но сиђеше три четири дана,
 А ниједан љеба не окуси,
 Ни обиде црвенога вина.
 Јунацима мука досадила, 80
 Ал' јунаци тврђи од камења,
 303 Трпе глађу и јуначку жеђу,
 Нити какав ријечи бесједи ;
 Ал' не трпи харамбаша Лимо,
 Побратиму ружно проговара : 85
 »Побратиме, Гавран харамбаша :
 »Знаш ли, море, не знали те људи !
 »Да сам тебе књигу оправдио,
 »Ка' што си је к мене оправдио,
 »Давно бисмо благо дијелили, 90
 »Јал' дружина ране завијала ;
 »Ти ме, море, сломи и превари
 »На далеко Бишћу на крајину,
 »Смори мене и дружину моју
 »А и глађу и јуначком жеђом. 95
 »Брже плаћај мене и дружини :
 »Сваком другу по тридест дуката,
 »Мене старцу стотину пунијех ;

- »Ако л' тако испунити не ћеш,
 »Кунем ти се свачим на свијету! 100
- »Шарка ми је пушка отежала,
 »Отежала на рамену моме,
 »А пушка је моја харчалија :
 »У пушци је дванаест сачама,
 »Свака сачма од дванаест драма, 105
 »А у зрну пуно седамнаест,
 »Пушку ћу ти у прси сасути,
 »Све ћу твоје кости изломити,
 »А твоје ћу срце изгорети,
 »Кроза те ће огријати сунце.« 110
- Препаде се Гавран харамбаша,
 Побратиму Лиму проговара :
- 304 »Немој тако, побратиме Лимо !
 »Мо'ш ти мене данас кидисати,
 »И мо'ш пушком мене иштетити ; 115
 »Но потрпи јоште данак један :
 »Јал' нијесмо друма погодили,
 »Јал' смо стару срећу изгубили,
 »Јали нас је нетко преварио.«
 Ал' то Лимо ништа не слушаше, 120
 Но загледа своју шарку пушку,
 Побратиму кидисати шћаше.
 Скочи Гавран, часа не почаси,
 Пушку своју сподби по сриједи,
 Затрча се хитро низ планину, 125
 Како јељен од године дана,
 А остави друштво на планини,
 Доке дође више Бишћа града
 И виш' оног поља Бишћанскога,
 Он се пење на зелену јелу, 130

- Погледује Бишћу на крајину,
 Ал' је Бишће тама попанула ;
 Кад погледа уз поље Бишћанско,
 Прамен магле поље притискао,
 Не бијаше магла од даждица,⁴¹⁾ 135
 Но од паре коњске и јуначке :
 Ето силе Фазли-харачлије !
 Но да је ти оком сагледати,
 Каква сила иде са Турцима !
 305 Ко најпрви бјеше пред Турцима ! 140
 Силно влашче Петре Мркоњићу,
 Кога кажу да такога нема,
 Који земље многе устрашио
 Шњеговијем јадом и ршумом ;
 Пред Турцима бјеше одмакао, 145
 Не би њега пушка дотурила ;
 На дорату ноге прекрстио,
 А титра се сила с буздоханом,
 Он буздохан баца у висину,
 А у десну дочекује руку ; 150
 За влашићем Петром Мркоњићем,
 За њим иде харачлијн хехаја
 На кулашу коњу дебеломе ;
 За хехајом Фазли-харачлија
 На његову ату бијеломе ; 155
 За Турчином Фазли-харачлијом
 Потпунице седам мазги блага
 И стотина из Бишћа Турака,
 И тридесет из горе пандура,
 Све дружина Петра Мркоњића, 160

⁴¹⁾ Прије сам штампао *одаждица* [Ш16, 173], а сад, пошто сам чуо *даждиц*, мислим, да је овако правије.

Да пропрате благо кроз планину,
Ел планина страшна од хајдука,
Све казују Лима и Гаврана.

А кад виђе Гавран харамбаша,
Каде виђе силу са Турчином, 165
Кад сагледа Петра Мркоњића,

Уфати га дрхат и грозница,
Те низ јелу хитро полетио,
До по јеле од гране до гране,
Од по јеле скочи на земљицу, 170

306 Уз планину хитро потрчао,

Он плашиво у дружину дође,
Мучно дође, а мучније каже :

»Бјеж'те, браћо, куће који може!
»Нити има боја ни шићара, 175

»Каква сила иде са Турчином :

»Но из Бишћа стотина Турака,

»И тридесет из горе пандура

»Све дружина Петра Мркоњића ;

»Нијесам се, браћо, препануо 180

»Од Турака, ни пак од пандура,

»Браћо моја ! да ви право кажем :

»Од Петра ме уфати грозница !

»С коњем ће нас, браћо, погазити,

»А са сабљом главе иштетити.« 185

Шћаше Гавран друштво препанути,

Ал' му не да харамбаша Лимо,

Но му Лимо ружно проговара :

»Копилане, а не побратиме !

»Ни си јунак, нити те родио, 190

»Не плаши ми сву дружину моју.«

Па ти Лимо друштво сјетоваше :

- »Браћо моја! ви се не препан'те,
 »Но ви дуге пушке наперите,
 »Хајте са мном мало под планину, 195
 »Под планину у тијесне друме;
 »Начините тврде метеризе,
 »Исправите плоче поред себе,
 »Те камењем прси заклоните,
 »А ви дуге пушке измолите, 200
 »Да ми силу мало почекамо.
 307 [»Браћо моја и дружино редом!
 »Немој кога да уије гуја,
 »Немој који пушку да истури,
 »Док не пукне моја пушка прва, 205
 »Ја ћу гледат' силнога јунака,
 »Та јунака Петра Мркоњића;
 »Каде пукне моја пушка прва,
 »Онда удри, Ђуро барјактаре!
 »Онда удри харачлијна ћају; 210
 »Ти соколе, Роснићу Стеване!
 »Добро гледај Фазли-харачлију;
 »Ја кад пукне пушка Стефанова,
 »Окрените сви једнијем гласом,
 »Па пушака више не пуните, 215
 »Од појаса маче потргните,
 »А у Турке јуриш учините;
 »А ти море, Роснићу Стефане!
 »Немој, Стево, мача повадити,
 »Нити више крви прољевати, 220
 »Теке гледај Фазли-харачлију,
 »Еда би га с атом раздвојио,
 »Јел га кажу одвише јунака,
 »Побјећи ће Бишћу на крајину,

- »Може дићи све из Бишћа Турке ; 225
 »Осијечи седам мазги блага,
 »Ко остане, с тобом да дијели.«
 Дивно их је Лимо сјетовао
 И дружину своју слободио,
 А мудре је ласно сјетовати. 230
 Уфатише тврде метеризе,
 И камењем прси заклонише,
 308 А дугачке пушке измолише,
 Лијепо се браћа намјестише.
 Стаде јека друма и планине, 235
 Ето силе Фазли-харачлије,
 И пред њиме Петра Мркоњића,
 Но се јунак титра с буздоханом,
 Уз буздохан гвожђе попијева,
 Моли с' Богу за зло без невоље : 240
 »Дај ми, Боже, данас у сусрећу,
 »У сусрећу из горе хајдуке,
 »Да с' окренем шњима по планини
 »На мојему на коњу дорату,
 »Нека виде сви из Бишћа Турци, 245
 »Нека види Фазли-харачлија,
 »Нека виде из горе пандури,
 »Што је јунак Петре Мркоњићу !
 »Како ћу им кости изломити,
 »Како њине посијећи ⁴²⁾ главе.« 250
 То говори, несретња му мајка !
 А не види јаде испријека.
 Зла јунака харамбаше Лима,
 Ђе га гледа низ његову пушку :

⁴²⁾ У говору се каже *посјећи*, а *посијећи* је овдје само да се испуни стих.

- Пуче пушка, не да изговорит', 255.
 Те погоди Петра Мркоњића
 Под калпака међу оба ока ;
 А пусница пушка харчалија,
 До рамена откиде му главу,
 Не би сабља љевше порубила, 260
 Мртав паде под коња дората.
- 309 Пуче пушка барјактара Ђура,
 Те удари харачлијна ћају
 У његове токе на прсима,
 Два му чифта тока иштетио, 265
 Ал' би Туре токе опростило,
 На плећи му чифти искочише,
 Пред чифтима срце од јунака,
 Мртав паде под коња кулаша,
 Ни земља га жива не дочека. 270
 Пуче трећа пушка од хајдука,
 Пуче пушка Роснића Стевана,
 Што вељаху да бољега нема,
 Не погоди коња ни јунака,
 Но је пушку пусту препунио, 275
 Високо га пушка заметнула,
 Те је виту јелу ударила,
 Пола јеле на земљу пануло ;
 Каде пуче пушка Стеванова,
 Окренуше сви једнијем гласом, 280
 Док све њине пушке истурише,
 Паде магла и притиште друма,
 Тада они маче повадише,
 А у Турке јуриш учинише.
 Колико је јунак крви жедан, 285
 Похитао Роснићу Стеване,

- У хитошти мача повадио,
 Посијече глава неколико,
 Па се доцкан Стево досјетио.
 Како га је Лимо сјетовао, 290
 Да он гледа Фазли-харачлију,
 И да гледа седам мазги блага ;
 Обазре се тамо и овамо,
 310 Нема блага, нит' има Турчина ;
 Он потрча друмом низ планину, 295
 Кад је био у поље Бишћанско,
 Ал' ето ти Фазли-харачлије
 На његову ату бијеломе,
 У руке му Татарка канџија,
 Ошибује седам мазги блага, 300
 Те он бјежи Бишћу на крајину.
 Привикну га Роснићу Стеване :
 »Стан', Турчине, Фазли-харачлија !
 »Да си мене јуче побјегао,
 »Опет бих те данас пристигао.« 305
 Ал' то Турчин ништа не слушаше,
 Но све боље пољем издираше ;
 Ђера њега Роснићу Стеване,
 Ђера њега, ал' не може стићи,
 Коњске ноге пољем одмакоше. 310
 Кад се хајдук виђе на невољи,
 Он поклуче на десно кољено,
 На лијево пушку нагињаше,
 Добро гледа и пушком и оком,
 Пуче пушка, али не погоди, 315
 Не погоди Фазли-харачлију,
 Но бијела ата посред врата,
 Вратне му је кости саломо,

- Мртав пусник паде у травицу ;
 Јунак бјеше Фазли-харачлија, 320
 На ноге се с коња дофатио,
 Па с канџијом благо окупио ;
 Не даде му Роснићу Стеване,
 Одмах стиже и одмах престиже,
 Удари га бахом и ршумом, 325
- 311 Обје му је руке савезао,
 Свезана га пољем повратио,
 Шћаше да га ћера у планину.
 Проговара Фазли-харачлија.
 „Богом брате, Роснићу Стеване ! 330
 „Пушти мене моје б'јеле руке,
 „Пушти руке и поклони живот,
 „Прими мене, Стево, за братимство,
 „На поклон ти седам мазги блага,
 „Тек ме данас немој похарчити !“ 335
- Њему Стево за Бога примио,
 Те му пусти руке обадвије,
 Оде Турчин пољем широкијем,
 Оде Стево пољем у планину.
 Кад далеко Турчин одмицаше, 340
 Он се пољем често обзираше,
 Па привикну из бијела грла,
 Он привикну Роснића Стевана :
- „Копилане, Роснићу Стеване !
 „Та л' не видиш, ће си погинуо ? 345
 „Остави ми седам мазги блага,
 „Јел док викнем све из Бишћа Турке,
 „Те опколе друме и планине,
 „Ни главе се наносити не ћеш,
 „А камо ли благо дијелити !“ 350

- Ражљути се Роснићу Стеване,
 Љутито га натраг окупио,
 Још на мјесту мача повадио,
 Одмах трчи, и одмах престиже,
 Од себе га мачем ошинуо, 355
 На двије га поле прекинуо,
 Па се врати, оде уз планину.
 312 А кад дође Стево у планину,
 Ђе су шњима кавгу заметнули,
 Крваво је по друму камење, 360
 Крваве су вите оморике ;
 По камењу и по крвци црној
 Гази јунак харамбаша Лимо
 И он тражи Роснића Стевана,
 Тражаше га, па га помињаше : 365
 »Мој соколе, Роснићу Стеване !
 »Ни мртва те веће наћи не ћу !
 »Мене прође моје четовање.«
 У то доба Стево ударио,
 Виђе њега харамбаша Лимо, 370
 Руке шире, у лица се љубе,
 За лако се здравље упиташе,
 А из крви мало изгазише,
 Обалише седам мазги блага.
 Зове Лимо сву дружину своју, 375
 Тридест друга и четири више,
 Сва дружина и здраво и живо ;
 А дозивље Гавран харамбаша,
 Он дозивље своје много друштво,
 Ал' му друга нема ни једнога, 380
 Сва дружина бутун изгинула,
 И Гавран је рана допануо,

Седамдесет и четири ране,
 Виде му се црне цигерице.
 Кад то виђе Роснићу Стеване, 385
 Он лијепо благо дијељаше,
 Не дијели бројем ни хесапом,
 Но калпаком харамбаше Лима;
 313 Како право благо подијели,
 Све на мртва, као и на жива. 390
 Живи своје благо упртише,
 А мртвијем оста на купове,
 И код блага Гавран харамбаша,
 Да га кљују вроне и гаврани.

43.

Вишњић Јован и Воин трговац.

Вино пије Вишњићу Јоване
 А у Сењу граду бијеломе,
 Пијућ' вино Јован говорио :
 »А тако ми Бога истинога !
 »Сакупићу до тридесет друга 5
 »По мојему Сењу бијеломе,
 »Отићи ћу у Пролог планину,
 »Дочекаћу Воина трговца
 »Кад он пође с мора дебелога
 »Ка бијелу шехер-Сарајеву 10
 »И поћера девет товар' блага,
 »Ја ћу њему благо отимати,
 »На дружину токе поковати,
 »Порезати зелене доламе,
 »Окивати пушке и ножеве.« 15
 Што се Јован био затјецао,

То је Јован био сатворио :
 Он покупи до тридесет друга,
 И отиде у Пролог планину,
 Па он чека Воина трговца 20
 Од Бурђева до Петрова дана ;
 314 А кад било о Петрову дану,
 Ни Воина, ни од њега гласа !
 Онда цвили до тридесет друга
 Уз кољена Вишњићу Јовану : 25
 »О Јоване, наша харамбашо !
 »Поскапасмо и гладни и жедни,
 »Пођа нам свијетло оружје
 »Чекајући шићар у планини,
 »Па шићара добит' не могосмо.« 30
 Бесједи им Вишњићу Јоване :
 »Стан'те, мојих до тридесет друга !
 »Куд су ошли три мјесеца дана,
 »Нека иду јоште три неђеље
 »До Илијна дана бијелога, 35
 »Дотле ћемо њега дочекати ;
 »Ако ли га и дотле не буде,
 »Онда ћемо ићи нашем Сењу.«
 Јована је друштво послушало,
 Те чекаше од Петрова дана, 40
 Од Петрова дана до Илијна ;
 А кад било на светог Илију,
 Поранио Вишњићу Јоване
 Богу с' молит' под јелом зеленом,
 Док се зачу јунак уз планину, 45
 Уз планину друмом широкијем,
 Онда Јован узне танку пушку,
 Те он оде друму широкоме,

- Па он чека на друму широку,
 Да он види тко по друму виче ; 50
 Ал' ето ти црна Арапина,
 Арап иде, а из грла виче :
- 315 »Ђе си данас, Вишњићу Јоване ?
 »Прође Воин и пронесе благо.«
 Јован га је на друму сретао, 55
 Руке шире, у лице се љубе,
 За јуначко питају се здравље ;
 Још бесједи Вишњићу Јоване :
 »Што је, побро ? ако Бога знадеш !
 »Што ли тако ти Јована тражиш ?« 60
 Бесједи му црни Арапине :
 »Не питај ме, драги побратиме !
 »Ево оздо Воина трговца,
 »Ђе он ћера девет мазги блага,
 »Њега прати тридест Арнаута ; 65
 »Уд'рих на њег' са тридесет друга,
 »Не изведох друга ни једнога.«
 Таман они у ријечи били,
 Ал' ето ти Гавран-харамбаше,
 Брзо трчи, а из грла виче : 70
 »Ђе си данас, Вишњићу Јоване ?
 »Прође Воин и пронесе благо.«
 Пред њег' Јован на друм изходио,
 Те он срете Гавран-харамбашу,
 Руке шире, у лице се љубе, 75
 За јуначко питају се здравље,
 Па бесједи Вишњићу Јоване :
 »Што је побро ? ако Бога знадеш !«
 Бесједи му Гавран харамбаша :
 »Ево оздо Воина трговца, 80

- »Бе он ћера девет товар' блага,
 »Њега прати тридест Арнаута,
 »Ја ударих нањ са тридест друга,
 316 »Не изведох друга ни једнога.«
 Кад то чуло друштво Јованово, 85
 Они су се врло препанули,
 Ал' бесједи Вишњићу Јоване :
 »Не бојте се, моја браћо драга !
 »Док је мени пушка Мљетачкиња
 »Од шест педи, од дванаест драма, 90
 »Не ће проћи Воине трговче,
 »Нит' ће проћи, ни проијет' блага.«
 Па разреди по друму дружину,
 Свакога је друга сјетовао :
 »Док не пукне моја пушка танка, 95
 »Немој нико пушке изметнути ;
 »А кад пукне моја пушка танка,
 »Сви заједно пушке изметните,
 »А једнога Бога помените,
 »И за оштро гвожђе приватите, 100
 »Па у једно на друм излетите ;
 »Па што Бог да и срећа од Бога.«
 Таман они у ријечи били,
 Ал' ето ти Воина трговца,
 И за њиме девет товар' блага, 105
 А за благом тридест Арнаута.
 Када Јован сагледа Воина,
 По пушци га танкој погледао,
 Па он пушци живу ватру даде ;
 А кад пуче пушка Јованова, 110
 Онда пуче тридесет пушака,
 Неки згоди, неки и не згоди,

- Јован згоди Воина трговца,
 Воин паде са коња доброга,
 317 Воин паде, а Јован допаде, 115
 Те увати рањена Воина,
 Сваки вата свога рањеника,
 Уватише девет мазги блага ;
 Јован скиде токе са Воина
 И цевердан обливен у злато, 120
 Отпаса му сабљу оковану,
 Па га жива на друму остави,
 А он оде кроз гору зелену
 И оћера девет мазги блага,
 И одведе сву дружину здраву. 125
 А кад они на планину били,
 Они јесу благо дијелили :
 Торбоноши к'о и харамбаши ;
 Узе токе Вишњићу Јоване,
 Даше сабљу црну Арапину, 130
 А цевердан Гавран-харамбаши.
 Ал' да видиш црна Арапина !
 Свој дружини Арап бесјеђаше :
 „Ви сте мени криво учинили :
 „Више ваља златан цевердане, 135
 „Па су боље ток' од сува злата,
 „Него моја сабља окована.“
 Бесједи му Вишњићу Јоване :
 „Не будали, побро Арапине !
 „Ја нијесам тебе преварио ; 140
 „Ако ли се мени не вјерујеш,
 „Ето сабље, а ено Воина,
 „Још ћеш њега у животу наћи :
 „Иди к њему, те ти њега питај,

- »Колико је похарчио злата, 145
- 318 »Док је златне токе саковао,
 »Док је златом сабљу оковао,
 »Док ј' облио цевердан у злато.«
 Отлен оде црни Арапине,
 За њим иде Јован назорице. 150
 Арап дође рањену Воину,
 Па Воину Арап бесјеђаше :
 »Ој Бога ти, Воине трговче !
 »Колико си блага потрошио
 »Док си токе сковао од злата, 155
 »И у злато цевердан облио,
 »И оков'о сабљу димишћију ?«
 Бесједи му рањени Воине :
 »Ој Бога ми, црни Арапине !
 »Потрошио хиљаду дуката 160
 »Док сам моје токе саковао,
 »Хиљадом сам цевердан облио,
 »А хиљадом сабљу оковао,
 »Све у Млеци, ће се кује злато ;
 »Но чу ли ме, црни Арапине ! 165
 »Јоште имам хиљаду дуката
 »У њедрима под десном пазухом,
 »А ја хоћу овђе сад умријет',
 »Ходи узми хиљаду дуката «
 К њему дође црни Арапине, 170
 Завуче му руке у њедарца,
 Дочека га Воине трговче
 Из потаје једном пушком малом,
 Те погоди црна Арапина,
 Арап паде у зелену траву, 175
 Арап паде, а Јован допаде,

319 Те Арапу осижече главу,
 Па ос'јече главу и Воину,
 Па он узе сабљу оковану,
 И отиде кроз гору у друштво, 180
 Крену друштво, оде Сењу граду.

44.

Опет то, мало друкчије.

(из Црне горе)

Бога моли Вишњићу Јоване :
 »Дај ми Боже здравља и весеља!
 »Да дочекам светога Ђорђију,
 »Окупићу шездесет хајдуках,
 »Све хајдуках срца једнолика, 5
 »На њих врћи силно одијело :
 »Вране коње рода Босанскога,
 »Црне капе кроја Бугарскога,
 »Џефердаре кова Млетачкога,
 »А доламе кроја Скадарскога, 10
 »Остре ћорде кова Латинскога ;
 »Искупићу шездесет хајдуках,
 »Па их водит' у Кити планину,
 »Да ја чекам трговац-Воина,
 »Јер Латинин ћера силно благо, 15
 »Силно благо, пуно пет масаках.“
 Како река', тако учинио,
 И дружину своју окупио,
 Ођенуо и наоружао,
 Повеле је у Кити планину, 20
 320 И западе о Ђурђеву дану ;
 Док дочека светога Илију,

- Јовану се дружба насрчила,
 Па хајдуци ријеч говорили :
 »Хајд' Јоване, дома да идемо, 25
 »Није рашта, брате, чекат' дуље.«
 Но је Јован ријеч говорио :
 »Стан'те, браћо, ако Бога знате !
 »Доћ' ће Воин и догнати благо.«
 У ријечи, у које бијаху, 30
 А у Кити пушке попуцале,
 Стаде јека зелене планине,
 Из планине јунак искочио
 На вранчића коња големога,
 На њега су седамнаес ранах, 35
 На коња му двадес и четири ;
 Носи десну у лијевој руку,
 А лијеву о грлу бијелу ;
 Оно бјеше Ковачина Рамо,
 Пред њим Јован на путу изиђе, 40
 Па упита побратима свога :
 »Бе си био, ће ли погинуо ?«
 Но му Рамо ријеч проговара :
 »Казаћу ти, мио побратиме !
 »Ја окупих шездесет Тураках, 45
 »Све Турчина крвава јунака,
 »С којијема не ћах имат' срама
 »Да ударит' хоћах на Котаре ;
 »Ја западох о Бурђеву дану,
 »Ја западох, у Кити планину, 50
 »Те ја чеках трговац-Воина,
 321 »И јутрос му уд'рих у планину,
 »А шњим бјеше тридес Арнавутах,
 »Посјекоше шездесет Тураках ;

- „Но бјеж' и ти, дома да идемо!“ 55
 За то Јован ни хабера нема,
 Ного хитро у дружину пође,
 Па све дружби право кажеваше;
 У разговор, који с' находише,
 Стаде цика танкијех пушаках 60
 Удно Ките зелене планине,
 А планину магла попанула,
 А из магле Харап искочио,
 Бјежи Харап друмом широкијем,
 Ма се често натраг обрташе, 65
 Ка' да бјеше штету учинио.
 Пред њим Јован насред пута пође:
 „Каж', Харапе, куд си пролазио?“
 А Харап је ријеч говорио:
 „Немам ти што до грдила казат': 70
 „Ја западох трговац-Воину
 „Су мојијех шездесет Харапах,
 „Е га чеках по године данах,
 „Ударих му јутрос насред пута,
 „Шњиме бјеше тридес Арнавутах, 75
 „Посјекоше шездесет Харапах.
 „Кунем ти се; а вјеру ти дајем,
 „Ко с Воином боја био није,
 „Не умије Бога благодарит';
 „Ного бјежи, дома да идемо.“ 80
 А Јован му ријеч бесједио:
 „Хајд', Харапе, да га причекамо!“
 322 И одоше, те му западоше.
 Но Воина близу напуштише:
 На Воина токе Крајинића, 85
 Штоно их је на мејдан добио,

Низ прси је токе запучио,
 Јован пали сјајна цефердара,
 Те погоди трговац-Воина,
 На прси га зрно ударило, 90
 На плећи му парте изнијело ;
 А хајдуци танке пушке пале,
 Те убише тридес Арнавутах,
 Узеше им благо свеколико.
 Ного виђи црна Харапина ! 95
 Како паде на жива Воина,
 Да му свуче токе Крајинића ;
 Но је Воин јунак од јунака,
 Смртан вади ножић трговачки,
 Шњим Харапа на срце уд'рио, 100
 Цикну Харап, а Јована вика,
 По авазу Јован доскочио,
 Обојици посијече главе,
 Да с' не муче, кад помоћи нема ;
 Здраво Јован своме двору пође. 105

45.

Мајстор Манојло.

Изгуби се пашина јабука
 У Будиму граду бијеломе.
 Пушта паша лакога телала,
 323 Телал виче по Будиму граду,
 Да се један за другога јемчи ; 5
 За којегга јемац не изиде,
 Хоће њега паша погубити.

Све се један за другога јемчи,
 Све богати те за богатога,
 Сиромаси један за другога. 10
 За једнога јемац не изиде,
 За јунака мајстора Манојла;
 Баш га паша погубит' хоћаше,
 Но побеже мајсторе Манојло:
 Он довати пушку по сриједи, 15
 Одметну се горе у планину,
 Хајдукова три године дана:
 Узаптио државу Будимску,
 Свуда друме, куд су скеле ишле:
 Нит' се дава женит', ни удават', 20
 Нит' мирија ка цару да прође,
 Ни трговац да тргује с благом,
 Нит' хација да иде на ћабу.
 А долазе многе давуције
 У Будиму паше на дивана: 25
 »Аман, пашо! види ни зулума
 »Од курвића мајстора Манојла.
 »Ето данас три године дана,
 »Како се је курвић одметнуо
 »Хајдуковат' горе по планина, 30
 »Узаптио државу Будимску,
 »Све друмове, куд скеле пролазе:
 »Нит' се дава женит', ни удават',
 »Нит' мирија царева да прође,
 324 »Ни трговац да тргује с благом, 35
 »Нит' хација да иде на ћабу.«
 Кад то чуо паша од Будима,
 Он ми пушта лакога телала,
 Виче телал по Будиму белом:

- „Јели мајка родила јунака, 40
 „Да увати мајстора Манојла,
 „Да доведе паше на дивана ;
 „Јал' живога паше да доведе,
 „Јал' од њега да донесе главу ?
 „Даје паша три товара блага, 45
 „И даће му по санцака свога,
 „Те да суди, како паша суди.“
 Вика телал по Будиму белом :
 Ко би даље, чини се не чуо,
 Ко је ближе, к земљи погледује 50
 Како расте трава на завојке,
 Како дојке у добре девојке.
 Еле нема у Будим јунака,
 Да увати мајстора Манојла ;
 А зачула танана невеста, 55
 Мила кума мајстора Манојла,
 Те узимље једно мушко чедо,
 Мушко чедо, три године дана,
 Три године, и крштено било,
 Па одлази паше на дивана : 60
 „Јел' истина, наш пашо честити !
 „Да ћеш дати три товара блага,
 „Ко увати мајстора Манојла ?“
 Ал' говори паша од Будима :
 „Веруј, млада, Бога јединога ! 65
 325 „Што ја рекнем, порекнути не ћу :
 „Ко би мене њега уватио,
 „Те довео жива на дивана,
 „Јал' од њега да донесе главу,
 „Дао бих му три товара блага, 70
 „И дао бих по санцака мога,

„Те да суди, како ја што судим.“
 Превари се танана невеста,
 Мила кума мајстора Манојла,
 Узе чедо, оде у планину, 75
 Редом виче горе по планина,
 По планина, куд Манојла кажу,
 По имену кума крштенога :
 „Де си куме, мајсторе Манојло ?
 „Ето данас три године дана, 80
 „Како њијам чедо некрштено,
 „Све ја чекам кума крштенога
 „Ради Бога и закона свога.“
 То дочуо мајсторе Манојло,
 И по гласу познавао куму, 85
 Па он сиђе озгор из планине,
 Те он нађе своју милу куму,
 Узе куме кумче из наруча,
 Љуби јунак кумче у наруче,
 Њему кума пољубила руку, 90
 По закону и образ и руку,
 Па појдоше ка бијеле цркве.
 Кад су били белом манастиру,
 Излоди стари игумане
 И са шњиме попе свештениче, 95
 Те сретеше мајстора Манојла ;
 326 У оба се хајдук благосови,⁴³⁾
 Обојице пољубио руке,
 Они њему пољубише лице.
 Па су пред њим отворили цркву, 100

Изаход

⁴³⁾ т. ј. рече свакоме : *Благосови !* Тако Србин каже свагда кад се саставе са свештеником, а он му на то одговори : „*Да си благосовен !*“ или : „*Бог да благосови !*“

Најпре уђе стари игумане,
 Па за њиме попе свештениче,
 Најзад оде мајсторе Манојло
 И он носи кумче у наруче;
 А проклета кума Манојлова! 105
 Где се кучка натраг поврнула,
 И за собом затворила врата,
 Па привика што ју глас доноси:
 »Овамоте, Турци јаничари!
 »Ет' овамо мајстора Манојла, 110
 »У цркву сам њега затворила.«
 Кад то виде мајсторе Манојло,
 Он потрже мача зеленога,
 Да посече стара игумана
 И онога попа свештеника, 115
 Још хоћаше кумче у наруче,
 Ал' говори стари игумане:
 »Немој, брате, ако Бога знадеш!
 »Ел, тако ми Бога истинога!
 »За то, брате, ништа знали несмо.« 120
 Тад' верова мајсторе Манојло,
 Па поврну мача у ножнице,
 327 А потеже тешка буздохана,
 Њега диже, а Бога помиње:
 »Јаки Боже! опрости ми греха: 125
 »Хоћу цркве да саломим врата;
 »Ако Бог да и срећа јуначка,
 »Те побегнем здраво у планину,
 »Боља ћу ју саградити врата,
 »Боља врата, од сухога злата!« 130
 У те речи мајсторе Манојло,
 А врата се отворише сама,

Те искочи мајсторе Манојло,
 Разгледује тамо и онамо,
 Ал' пред црквом ниде нико нема, 135
 Сал⁴⁴⁾ његова она мила кума,
 И она се протурила стеном.
 Кад то виде мајсторе Манојло,
 Прекрсти се и Бога помену :
 „Фала тебе, самостворитељу!“ 140
 Па се врну у бијелу цркву,
 Те он крсти оно мило кумче,
 Крсти кумче и крштено било ;
 Кумче онде био оставио,
 Он изиђе пред бијелу цркву, 145
 Те дарива своју милу куму :
 Тура њојзи два дуката жута
 На рамена, ка' све на камена,
 Па с' удара с пете у дупета,
 Право оде опет у планину, 150
 Грђи зулум после паше ради.

328

46.

Костреш харамбаша.

Књигу пише царе од Стамбола,
 Те је шаље ка Турској Удбињи
 На Турчина од Удбиње Зула :
 „Чујеш, Зуле, Удбињски диздаре !
 „Добро слушај, што ти књига пише : 5
 „Мене, Зуле, тужбе додијаше

⁴⁴⁾ Сал скраћено од Турске ријечи салт = само.

- » Од мојијех хоџа и хаџија
 » И Турака Босанских спаџија
 » На некака Костреш-харамбашу
 » У Тијани високој планини, 10
 » Ђе им није с миром пролазити
 » И по Босни тимар' облазити,
 » Ни хаџијам' ђабу полазити,
 » Од курвића Костреш-харамбаше;
 » Но покупи чету по Удбињи, 15
 » Иди шњоме Тијани планини,
 » Те потражи силна каурина.«
 Оде књига ка Турској Удбињи
 На кољено од Удбиње Зулу.
 Кад је Зуле књигу проучио, 20
 Те виђео, што му царе пише,
 А он проли сузе од очију.
 Њега пита Чулко барјактаре :
 » Господару, од Удбиње Зуле!
 » Откуд књига, од које л' крајине? 25
 » Шта л' се у њој жалостиво пише,
 » Те ти рониш сузе од очију?«
 329 Вели Зуко Чулку барјактару :
 » Слуго моја, Чулко барјактаре!
 » Није књига од наших крајина, 30
 » Ни од наших Котарских сердара ;
 » Већ је ферман цара честитога,
 » У њему ми царе запов'једа,
 » Да покупим чету по Удбињи,
 » Па да идем Тијани планини, 35
 » Да ја тражим Костреш-харамбашу ;
 » А ја, слуго, за Костреша не знам,
 » Нит' сам чуо Тијану планину;

- »Па сад не знам, што ћу и како ћу :
- »Зло је поћи, кад ја пута не знам, 40
- »А горе је цара не слушати.
- »Него, слуго, Чулко барјактаре !
- »Развиј барјак, удри у ледину,
- »И истури пушку хаберника,
- »Подај хабер по нашој Удбињи, 45
- »Скупи, слуго, триста Удбињана,
- »Да тражимо каква калауза,
- »Да нас води Тијани планини,
- »Не би л' нашли кулу Кострешеву,
- »Не би ли нам Бог и срећа дао, 50
- »Не би ли га како погубили,
- »Јал' у руке жива задобили,
- »Да се нашем цару удворимо.«
- Вели Зуку Чулко барјактаре :
- »Не будали, драги господару ! 55
- »Далеко је Тијана планина :
- »Одавде је до мора сињега
- »Равних, Зуко, тридесет конака.
- 330 »А уз море тридест и четири
- »До Тијане високе планине ; 60
- »Уз планину кажу три конака,
- »Бе је кула Костреш-харамбаше.
- »Ја сам једном с четом пролазио,
- »И ћерао силна каурина
- »По приморју три четири дана, 65
- »Док нас хајдук у гору замами,
- »Па опколи са својом дружином,
- »Те повата свијех у планини,
- »Погуби нам три најбоља друга :
- »Четобашу старца Ђеивана, 70

- „И делију танка барјактара,
 „Калауза Зулић-Хусеина ;
 „Нас тридесет не шће погубити,
 „Но удари сваком по биљегу,
 „Мене ј' онда уши осјекао, 75
 „Па је мене Костреш наручио,
 „Да не ходим, ни чету проводим,
 „Јер ако му ђегођ руке дођем,
 „Да ћ' и мене укинути главу ;
 „Но ме с' прођи, драги господару! 80
 „Не води ме Тијани планини.“
 Но му вели од Удбиње Зуко :
 „Не будали, моја вјерна слуго !
 „Него развиј зелена барјака.“
 А Чулку се од ина не може, 85
 Веће разви зелена барјака,
 А истури пушку хаберника,
 Хабер даде по Турској Удбињи,
 Те сакупи триста Удбињана,
 331 На атима а под миздрацима, 90
 Па пођоше Тијани планини,
 Калаузи Чулко барјактаре.
 Путоваше тридесет конака,
 Док дођоше под ломну планину.
 Под планином конак учинише, 95
 Туна Турци за три бише дана,
 Докле добре коње одморише,
 Па пођоше врху на планину.
 Но кад бјеху на пола планине,
 Али сједи Костреш харамбаша, 100
 Хајдук сједи на друму широку,
 Танку Брешку држи преко крила,

- Па он гледа чету Зуканову,
 Како Турци иду уплашени,
 Па отиде хајдук говорити 105
 Калаузу Чулку барјактару :
 „Зар си, Чулко, ријеч погазио ?“
 Па опали Брешку оковану,
 Те укиде Чулка барјактара,
 Пуст остаде барјак на ледини ; 110
 Остали се препадоше Турци,
 Побјегоше по гори зеленој,
 А не знаду стаза ни богаза ;
 Па кад пукла пушка Кострешева,
 Те је чула сва дружина редом, 115
 У планини Турке опколише,
 На њих живу ватру оборише,
 Докле Турке с коњма раставише,
 Па их, брате, живе поваташе,
 Доведоше пред бијелу кулу, 120
 332 Па их пита Костреш харамбаша :
 „Ко је овој чети четобаша ?“
 Везана му Зука доведоше ;
 Њега пита Костреш харамбаша :
 „Та откле си, млада потурицо ? 125
 „Од које си земље и крајине ?
 „Како ли те по имену вичу ?
 „Ко л' је тебе на ме оправдио,
 „Да ме мучиш са мојијем друштвом ?
 „Зар ти мало ћара по крајинам', 130
 „Но т' донесе ђаво у планину ?“
 Па се хајдук на ноге подиже,
 Те Зукану осијече главу ;
 А повикну редом на дружину,

Те по гори повјешаше Турке ; 135
 Узеше им рухо и оружје,
 Па весели на кулу одоше,
 Те сједоше мрко пити вино
 Све у здравље Костреш-харамбаше,
 Бог му дао са животом здравље ! 140

47.

Четири ускока.

Још зорица не забијелила,
 Ни даница лица помолила,
 А од дага ни помена нема,
 Но прођоше четири ускока
 Поред Јајца града бијелога, 5
 Сваки води по два добра коња,
 333 Све једнаке коње доратасте,
 Доратасте и путоногасте
 Све једино у ноге лијеве ;
 Сваки носи по тридест стријела, 10
 Сваки носи по двадест пушака
 Све на један арзлак изгоњене,
 А на један чакмак догоњене,
 Све на једну бурму завијене ;
 Сваки носи зелене гадаре 15
 Под колане с обадвије стране ;
 О појасу сабље Аламанке,
 А на њима од челика балче ;
 На главе им капе од три вука,
 На леђима коже од међеда, 20

- На рамена бијели штитови ;
 Примише се горе уз Везенту,
 Уз Везенту високу планину,
 Од Јајца их нико не виђео,
 Но их виђе чобанче Иванче 25
 Из Везенте високе планине
 Од оваца аге Јазап-аге,
 Те сестрими гору и планину :
 „Богом сестро, горо и планино !
 „Чувај мене овце и чобане, 30
 „Док отидем Јајцу бијеломе,
 „Док отидем, и опет се врнем.“
 Па се баци доље низ Везенту,
 Оде право Јајцу бијеломе.
 Таман јарко огријало сунце, 35
 Иван дође Јајцу на капију,
 Ал' ето ти Јајцу на капији
 334 Сједи онђе три алај' Турака :
 Један алај хоће и хаџије,
 Други алај од Босне спахије, 40
 Трећи алај од града левери ;
 Што је алај од града левери,
 Међу њима ага Јазап-ага,
 А до њега четеџија Тале,
 А до Тала Фрчић Ибрахиме, 45
 А до њега Шадић Хусеине,
 Кад виђеше чобанче Иванче,
 Говори му ага Јазап-ага :
 „О мој сине, чобанче Иванче !
 „Што си ми се, сине, уморио ? 50
 „Јесу л' здраво овце и чобани ?
 „Јал' да ниси душмане гледао ?

- »Да ћерамо, да не оставимо.«
 Вели њему чобанче Иванче :
 »Ој Бога ми, аго Јазап-аго ! 55
 »Здраво су ти овце и чобани,
 »Но ја јесам душмане гледао :
 »Јоште зора не забијелила,
 »Ни даница лица помолила,
 »А од дана ни помена нема, 60
 »Но прођоше четири ускока
 »Покрај Јајца пољем Јајачкијем,
 »Сваки води по два добра коња,
 »Све једнаке коње доратасте,
 »Доратасте и путоногасте 65
 »Све једино у ноге лијеве ;
 »Сваки носи по тридест стријела,
 »Сваки носи по двадест пушака
 335 »Све на један арзлак изгоњене,
 »Све на један чакмак догоњене, 70
 »Све на једну бурму завијене ;
 »Сваки носи зелене гадаре
 »Под колане с оба двије стране ;
 »О појасу сабље Аламанке,
 »А на њима од челика балче ; 75
 »На главе им капе од три вука,
 »На леђима коже од међеда,
 »На рамена бијели штитови ;
 »Примише се горе уз Везенту,
 »Уз Везенту високу планину ; 80
 »Од Јајца их нико не виђаше,
 »Ја их виђех, те их вама кажем.«
 То кад зачу ага Јазап-ага,
 Он подвикну четецију Тала :

- „Развиј барјак, четеџија Тале, 85
 „Па га побиј Јајцу на капију,
 „Нек се беру под барјака Турци,
 „Да ћерамо по гори душмане,
 „Да ћерамо, да не оставимо.“
 Разви барјак четеџија Тале, 90
 Пободе га Јајцу на капију,
 Стаде брати под барјака Турке.
 Кад је доба око ручка било,
 Скупило се четири стотине,
 Па кренуше чету уз планину : 95
 Понајпрви ага Јазап-ага,
 И за њиме четеџија Тале,
 А за Талом Фрчић Ибрахиме,
 А за њиме Шадић Хусеине,
 336 А за њима сви остали Турци ; 100
 Пред њима је чобанче Иванче.
 Изљегоше на планину Турци,
 Бјеше таде подне заучило,
 Гаху Турци авдес узимати,
 Ал' не има нигђе воде ладне : 105
 Иван знаде једну воду ладну,
 Води Турке, да им воду каже.
 Кад на воду наиђоше Турци,
 Ал' хајдуци к води долазили,
 И код воде коње поткивали, 110
 Остала им са коња ескија ; ⁴⁵⁾
 Повија се по кулашу Тале,
 Те из кала плочу извадио,

⁴⁵⁾ *Ескија* оvdје значи *стара* плоча, и може бити да је оvdје стиха ради начињена ова ријеч (од Турскога *ески* = стар), јер је ја нигдје прије вијесам чуо, а и оvdје ево у другоме стиху: „Те из кала *плочу* извадио.“

- Па се на њу Тале зачудио,
 А дружини плочу показује : 115
 »Видите ли, дружинице моја!
 »Хајдуци су к води долазили,
 »И код воде коње поткивали,
 »Остала им са коња ескија,
 »Но колико у њој мало гвожђа, 120
 »Мом би кулу све четири биле
 »И двадесет и четири клинца!«
 Од чуда су плочу измјерили,
 Сама плоча шест литара дође.
- 337 Тад' говори ага Јазап-ага : 125
 »А мој сине, чобанче Иванче!
 »Ти да видиш четири ускока,
 »А би ли их јунак познавао?
 Проговара чобанче Иванче :
 »Ој Бога ми, аго Јазап-аго! 130
 »Да им јунак мртве видим главе,
 »Мртве би им главе познавао,
 »А камо ли да их видим живе!
 »Један јунак лица ђевојачка,
 »Не имаше браде ни бркова, 135
 »Већ му перчин покрива рамена;
 »Други јунак смеђе наустице,
 »Трећи јунак црне брке веже,
 »А четврти с'једу браду креше.«
 Кад то зачу четеџија Тале, 140
 Он дружини био говорио :
 »Чусте л', Турци, сва моја дружино!
 »Вјера моја и тако ми Бога!
 »Како каже чобанче Иванче,
 »Како каже четири ускока, 145

- »Свијех ћу ви по имену казат':
 »Што је јунак лица ђевојачка,
 »Оно јесте Дмитар од Удбара;
 »Што је јунак смеђе наустице,
 »Оно јесте Карапанца Марко; 150
 »А који ви црне брке веже,
 »Оно јесте Мандушићу Вуче;
 »А који ли с'једу браду креше,
 »Оно јесте Шандићу Јоване,
 »Он ме јесте један пут гонио 155
 338 »Преко Плавше високе планине,
 »Тек ми бјеше врло зобан куле,
 »А још таде хоћах погинути;
 »Већ чусте ли, сва моја дружино!
 »Ход'те, браћо, да се поврнемо, 160
 »Док смо 'вако здраво и весело;
 »Јел хоћемо изгинути лудо.«
 Рече таде Фрчић Ибрахиме:
 »Јадан Тале, залуду те вале!
 »Тебе вале, да си добар јунак, 165
 »Ти си зао, да горега нема!
 »Нит' си јунак, нит' си од јунака;
 »Подај барјак, ко је за барјака,
 »Ти се врни Јајцу бијеломе,
 »Те ти чувај Јајачка говеда; 170
 »А тако ми Бога јединога!
 »Ја се тако повратити не ћу,
 »Док не ћерам по гори душмане,
 »И не носим од душмана главе
 »У терћији добра коња мога.« 175
 Рече таде четечија Тале:
 »На ти барјак, Фрчић Ибрахиме,

- „На ти барјак, ти си за барјака,
 „Ти си јунак, ти си од јунака,
 „Те ти иди, те ћерај душмане; 180
 „Ал' тако ми Бога великога!
 „Кад ћеш виђет' Шандића Јована
 „Каквога је намрчена брка,
 „Бијежаћеш,⁴⁶⁾ но побјећи не ћеш,
 339 „Бранићеш се, одбранит' се не мо'ш, 185
 „Молићеш се, помоћи ти не ће.“ *)
 Па се врну четеџија Тале,
 И за њиме ага Јазап-ага,
 С њима оде стотина Турака,
 Прав' одоше Јајцу бијеломе; 190
 Ал' не хоће Фрчић Ибрахиме,
 Већ он узе зелена барјака,
 Па се крену горе уз планину,
 И за њиме Шадић Хусеине,
 С њима оде три стотин' Турака. 195
 Каде бише у гору зелену,
 Тад' хајдуци у поље широко,
 Из горе их угледаше Турци,
 Међу собом жубор учинише,
 Како ће их најлакше уд'рити. 200
 То зачуо Дмитар од Удбара,
 Те дружини ријеч говорио:
 „Чујете ли, дружинице моја!
 „Нешто жубор у гори зеленој,
 „Турци ће нам у поћеру поћи, 205

⁴⁶⁾ У говору би се казало *бјежаћеш* а *бијежаћеш* овдје је да се испуни стих.

*) Стихови 185 и 186 праметнути су као што је у Шб.

- „Те можемо изгинути лудо,
 „Но ме, дружбо, мало почекајте,
 „Да се врнем у гору зелену,
 „Да ја видим, шта има у гори.“
 Па се Дмитар у гору поврну, 210
 Ал' у гори огрезну у Турке.
 Кад се Дмитар обрете у Турке,
 Он одапе тридесет стријела,
 Те тридесет обори Турака,
 И упали двадесет пушака, 215
 340 Те обали двадесет Турака,
 Па довати зелена гадара,
 Те разгони по горици Турке ;
 Остадоше Турски коњи пусти,
 А Турски су коњи врло зобни, 220
 Дмитров коњиц врло омршао,
 Дмитар бјеше момче ацамија,
 На Турске се коње преварио,
 Од свога се коња одвојио,
 Турскијех се коња доватио ; 225
 Враг донесе сеиз-циганина,
 Иза кладе упали шешаном,
 Па подвикну из грла проклета :
 „Бе сте, Турци? Ниђе вас не било !
 „Да бијемо рањена хајдука.“ 230
 Тад' из горе навалише Турци
 И на Дмитра пушке оборише,
 Све у Дмитра зрна уставише,
 Док су Дмитра били оборили,
 Те му русу осјекоше главу, 235
 Па се на њу Турци зачудише,
 Колика је глава од хајдука.

Ал' говори Шандићу Јоване :
 »О дружино, браћо моја драга !
 »Нешто буна у гори зеленој, 240
 »А отиде Дмитар од Удбара,
 »У Турке ће Дмитар угазити,
 »По гори ће разагнати Турке,
 »Остануће Турски коњи пусти,
 »А Турски су коњи узобљени, 245
 »Дмитар јесте момче аџамија,
 »На Турске ће с' коње преварити,
 341 »Од свог ће се коња одвојити,
 »С Турскијех ће коња погинути ;
 »Но хајдете, да се поврнемо.« 250
 Те се они натраг поврнуше.
 Кад у гори уишли у Турке,
 Сваки тегле по тридест стријела,
 Сваки пале по двадест пушака,
 Многе Турке оборили били, 255
 Па тргоше зелене гадаре
 Савијати по горици Турке.
 Погубише три стотин' Турака,
 Жива ока утекнуло није,
 Тек утече Фрчић Ибрахиме 260
 На крџату коњу Дмитровоме,
 И Дмитрову однесао главу.
 Ђера њега Шандићу Јоване
 Кроз Везенту високу планину,
 Ђера њега пуна два сахата, 265
 Ал' га нигђе сустигнут' не може,
 Па крџату Јован говорио :
 »Стан', крџате, изјели те вуци !
 »Не носи ми Дмитрова крвника.«

- Таде коњиц усред поља стаде, 270
 Јел познаде друга Дмитровога.
 Ту допаде Шандићу Јоване,
 Те удари Фрчић-Ибрахима,
 Удари га зеленим гадарем,
 Удари га по десном рамену, 275
 Десну му је осјекао руку,
 Клону рука низ чошну доламу;
 Други пут га удари гадарем,
 Удари га преко половине,
 342 Два му вита ребра пресјекао, 280
 Виде му се цигерице црне,
 Виде му се и црне и б'јеле;
 Трећи пут га удари гадарем,
 По лицу га био ударио,
 Одс'јече му лице до вилице, 285
 Виде му се зуби до ресице,
 Па га онда са крџата баци:
 „Иди саде, Фрчић Ибрахиме,
 „Право иди Јајцу бијеломе,
 „Те се вали четеџији Талу, 290
 „Како ћераш по гори душмане,
 „Како носиш од душмана главе.“
 Онда узе и коња и главу,
 Те се Јован натраг поврнуо,
 Па су Дмитра саранили л'јепо, 295
 Па одоше здраво уз планину.

48.

Од Хорвата Мато.

Подиже се Ђуприлијћ везире,
 Он отиде у лов у планину,

И са шњиме лале и везири ;
 Лов ловили по гори ходили,
 Све планине обредили редом, 5
 Ништа није везир уловио :
 Ни јелена нити каурина,
 Ни кошуте нити кауркиње,
 Па се натраг био повратио,
 343 Док му рече ага Хасан-ага : 10
 »Ој везиру, честито кољено !
 »Све планине обредисмо редом,
 »А нијесмо ништа уловили :
 »Ни јелена нити каурина,
 »Ни кошуте нити кауркиње ; 15
 »Још да хоћеш мене послушати,
 »Да ловимо и пландиште дивље,
 »Не бисмо ли штагођ уловили :
 »Ја јелена јали каурина,
 »Ја кошуту јали кауркињу.“ 20
 Послуша га Ђуприлијћ везире,
 Захајкаше и пландиште дивље,
 А одоше лале на засједу ;
 Кад дођоше до воде чатрње,
 А код воде добар јунак спава, 25
 На њему је кршно одијело,
 Сјају му се токе кроз бркове,
 Као мјесец кроз јелове гране ;
 Преко крила дуга пафталија,
 Сва у срми и у суву злату ; 30
 За појасом двије Даницкиње,
 Међу њима ножи и синџири ;
 А на глави калпак и челенке ;
 То је јунак од Хорвата Мато

- Кад га виђе Ђуприлијћ везире, 35
 Он призива своје тевабије,
 Опколише, те га притискоше,
 Бијеле му савезаше руке,
 Од лаката тенеф до ноката,
 Из ноката црна крвца иде. 40
- 344 Оћера га двору бијеломе,
 Па га тури на дно у тамницу ;
 Тамница је кућа необична,
 У њојзи је вода до кољена,
 А у води гује и акрепи, 45
 Гује пију, а акрепи ију ;
 Јадан Мато није обикнуо,
 Па везиру бјеше бесједио :
 „Ој везиру, честито кољено !
 „Пушти мене из тамнице клете, 50
 „Ево тебе једна кула блага.“
 Не шће везир њему ни гледати ;
 Дава Мато двије куле блага,
 А везир му ни гледати не ће,
 Већ му вели Ђуприлијћ везире : 53
 „Да ми дадеш и три куле блага,
 „Не бих тебе јунак испустио ;
 „Већ ме чули, од Хорвата Мато !
 „Можеш дати мене дуговање ?
 „Можеш дати орахову лађу, 60
 „А на њојзи думен од калаја,⁴⁷⁾
 „Од калаја и сувога злата ;
 „Наврх њега алем камен драги,

⁴⁷⁾ „Думен од калаја“ слушао сам и у другијем пјесмама, и може бити да је томе узрок, што се од *сребра* у стиху не може ласно намјестити (?)

- »Са којим се види путовати
 »У поноћи кано усред подне ? 65
 »Можеш дати из потаје ђога,
 345 »Ког ђогина у крајини нема,
 »У Турчина ни у каурина ;
 »О ђогину сабљу оковану,
 »Сва у сребру и у суву злату, 70
 »На балчаку алем камен драги,
 »Према кога коња коват' могу
 »У поноћи кано усред подне ?
 »Можеш дати од злата синију
 »И на њојзи три чирака златна 75
 »И на њима три камена драга,
 »Да ваљају три царева града ?
 »Ако не мо'ш дати дуговање,
 »Кости ће ти твоје останути,
 »Кости твоје у тамници мојој.« 80
 Онда рече од Хорвата Мато :
 »Ој везиру, честито кољено !
 »Хоћу дати, а да за што не ћу ?
 »Али ево муке и невоље :
 »Нема нитко за ме у тамницу 85
 »Док ја одем до бијела двора,
 »Док ја одем и опет се вратим.«
 Истаче се Лакић Хусеине :
 »Побратиме, од Хорвата Мато !
 »Ја ћу пасти за те у тамницу, 90
 »Док отидеш и опет се вратиш.«
 И ту они рока уфатише
 За три дана и три ноћи тавне,
 Па ми Туре паде у тамницу,
 А пуштише од Хорвата Мата, 95

- Оде Мато двору бијеломе.
 Ал' прођоше три бијела дана,
 346 До три дана и три ноћи тавне,
 Нема Мата ни од њега гласа!
 Кад то виђе Ђуприлијћ везире, 100
 Он дозива лале и везире :
 »Чујете ли, лале и везири !
 »Вид'те курве, Лакић-Хусеина,
 »Ђе испусти црна каурина !
 »Но чујете, лале и везири ! 105
 »Добар тумбас ватре начините,
 »Изведите Лакић-Хусеина,
 »На ватри га курву изгорите.«
 Послушаше лале и везири,
 Добар тумбас ватре начинише, 110
 Изведоше Лакић-Хусеина ;
 Каде они њега изведоше,
 На ватри га јадна сагореше.
 Тако данак био оставио. 115
 А тавна је ноћца прифатила,
 Вечераше и акшам клањаше,
 Пак и земан од ложнице дође,
 Док погледа Ђуприлијћ везире,
 Ал' се сија море од запада !
 Онда викну лале и везире : 120
 »Изидите, лале и везири !
 »Нешто сјаји море од запада :
 »Јели који кадгод запамтио
 »Да се сјаји море од запада ?
 »Ил' је сунце ил' је мјесечина ?« 125
 Изидоше лале и везири,
 Те гледају море од запада,

- Па сви шуте, ништа не бесједе,
 347 Проговара ага Хасан-ага :
- »Ој везиру, честито кољено ! 130
 »Нит' је сунце, нит' је мјесечина,
 »Но је оно од Хорвата Мато,
 »И он ћера много дуговање :
- »Бијели се орахова лађа,
 »И сјаји се думен од калаја, 135
 »Од калаја и сувога злата,
 »И на њему алем камен драги ;
 »И б'јели се из потаје ђого,
 »О ђогину сабља окована,
 »И на њојзи алем камен драги, 140
 »И сија се од злата синија,
 »И на њојзи три чирака златна
 »И на њима три камена драга,
 »Што ваљају три царева града.«
- У ријечи, коју бесеђаху, 145
 Али стаса од Хорвата Мато,
 И он стаса морем дебелијем,
 Па с устави под бијела града,
 Па он викну Ђуприлијћ-везира :
- »Ход', везиру, узми дуговање.« 150
 Скочи везир од земље на ноге,
 Па повикну лале и везире,
 За њим пође тридесет Турака,
 Отидоше води на обалу ;
- Кад дођоше од Хорвата Мату, 155
 Први иде Ђуприлијћ везире
 А за њиме сва Турска господа,
 Они иду на танану лађу,
 Сеир чине много дуговање ;

- 348 Онда рече од Хорвата Мато : 160
 »Ој везиру, честито кољено !«
 »Довед'те ми побратима мога,
 »И њему сам дара доносио :
 »Добра сам му коња доводио,
 »Добра коња и млада сокола.« 165
 Излану се момче из Турака :
 »Давно ти је побро погинуо.«
 Кад то зачу од Хорвата Мато,
 Грчки збори Грчићу Манојлу :
 »Думенција, Грчићу Манојле ! 170
 »Ти отисни на дубљине лађу.«
 Кад то чуо Грчићу Манојло,
 Он отиште на дубљине лађу,
 Повезаше тридесет Турака,
 Па бацише у воду студену, 175
 Па су лађу двору повратили
 И у лађи Ђуприлијћ-везира.
 Кад су дошли двору бијеломе
 Скупила се сва господа Српска
 Све им каза од Хорвата Мато, 180
 Све им каза, каква је невјера ;
 Онда рече сва господа Српска :
 »Што с' чинио, Ђуприлијћ-везиру,
 »Што с' чинио, то си дочекао.«
 Добар тумбас ватре начинише, 185
 И на ватри њега сагореше.

49.

Љуба хајдук-Вукосава.

Подиже се Туре од Удбиње,
 Од Удбиње кржаве крајине,

- 349 Младо Туре Боичић Алиле,
 Подиже се у лов у планину,
 И он узе слуге и левере 5
 И поведе хрте и огаре ;
 Лов ловио три бијела дана,
 Лов ловио, ништа не добио ;
 А кад трећи бјеше око подне,
 Таде добар шићар задобно, 10
 Уватио хајдук-Вукосава
 Од приморја мјеста питомога.
 Још се вали Боичић Алиле :
 „Хоћу њега ка цару водити,
 „И хоћу га цару поклонити.“ 15
 Па га не ће ка цару водити,
 Но га баци у ледну тамницу,
 Ту тамнова три године дана.
 Кад хајдуку мука одољела,
 Он дозивље Боичић-Алила : 20
 „Ој Турчине, Боичић-Алиле !
 „Ну дај мене лист књиге бијеле
 „И калема, чим се књиге пишу,
 „Е ћу писат' једну ситну књигу,
 „Да је пошљем мајци и љубовци.“ 25
 То је Алил њега послушао,
 Даде њему лист књиге бијеле
 И калема, чим се књиге пишу ;
 Хајдук пише књигу на кољену :
 „Стара мајко, не надај се у ме, 30
 „Вјерна љубо, преудаји ми се.“
 А кад књига у приморје дође,
 Заплака се и сестра и мајка,
 350 Љуба му се гротом насмијала,

- Па пошета низ чаршију млада, 35
 Докле дође бемберу Михату,
 Па Михата била братимила :
 »Богом брате, Михате бембере !
 »Обриј мене русу косу с главе,
 »Остави ми делијнске перчине.« 40
 То јој Михат за Бога примио,
 Те јој русу косу обритвио,
 Остави јој делијнске перчине ;
 Она млада у дворе се врати,
 На се баца одијело дивно : 45
 Обукла је ковчали чакшире,
 Па обуче памукли кошуљу,
 А по њојзи од злата кошуљу,
 Да од пота не штети кошуљу ;
 Па обуче црвену доламу, 50
 На доламу пуца с обје стране,
 Свако пуце од по литре злата,
 Ама што је пуце под грџоцем,
 У њем' има двије литре злата,
 Забурмано, па се одбурмава, 55
 Те њим влашче пије вино ладно ;
 Па обуче токе позлаћене,
 Опаса се мукадем-појасом,
 А за појас двије пушке мале,
 У златан су калуп саљеване, 60
 А међу њих јатагана златна ;
 А на главу калпак и челенке,
 Један калпак, седам челенака ;
 Па оседла коња дебелога,
 351 Оседла га седлом сребрнијем, 65
 Па га покри чохом до кољена,

Од кољена ките до копита,
 Пригрну га суром међедином,
 Заузда га ђемом од челика,
 О врату му бисер објесила, 70
 Ситан бисер и камење драго,
 Кад он иде ноћи у поноћи,
 Да се види њему путовати,
 У по ноћи, као усред подне;
 Па се коњу на рамена баци, 75
 А довати тешку топузину,
 Па ми топуз у висине баца,
 А вата га у бијеле руке;
 Нагна коња низ чаршију млада,
 Удара га десном бакрачлијом, 80
 Колико ми скаче полагано,
 Испод ногу камен излијеће,
 На дућане туче базерђане,
 Докле дође побратиму своме,
 Побратиму, бемберу Михату, 85
 Па је њему била бесједила:
 »О Михате, мио побратиме!
 »Да нијеси мене обритвио,
 »Би ли рек'о, е сам женска глава?«
 А Михат јој бјеше бесједио: 90
 »Ој Бога ми, мила посестримо!
 »Да нијесам тебе обритвио,
 »Бих рекао, е си јунак добар,
 »Добар јунак, царева делија.«
 Отолен ми коња погоњаше, 95
 352 Ђера коња ка Удбињи граду,
 Кога ћаше на путу сретати,
 Сатисне га с пута испод пута;

- Доклен дође у Удбињу града
 Пред двореве Боичић-Алије ; 100
 Скочи Туре Боичић Алија,
 Да привати коња под делијом,
 А она га уд'ри топузином :
 »Хајд' отоле, курвино копиле!
 »Ти ли си се царе учинио, 105
 »Да ти држиш цареве хаине?
 »А мене је царе оправдио,
 »Да ја водим тебе и хајдука,
 »Оба хоће царе изгубити,«
 (Но се Туре препануло љуто) ; 110
 Па му даде коња да провађа,
 А она ми чибук запалила.
 Често Туре до невјесте до'ди,
 Да му рече, коња да остави,
 Па му она бесједила млада : 115
 »Остави ми коња дебелога,
 »Дај му доста зоби и сијена,
 »Сигурај ми господску вечеру,
 »Сигурај ми, што у двору немаш :
 »Дебелога испод Скадра меса, 120
 »А погаче из поља Косова,
 »Црвенога вина из Видина,
 »А ракије из Демир-капије ;
 »Јал' ћу твоју изгубити главу.«
 Љуто је се Туре препануло, 125
 Пак ми тражи по Удбињи граду,
 353 Те невјести сигура вечеру.
 Невјеста ми стаде вечерати,
 Свијетли јој Боичић Алиле ;
 А пошто је вечерала млада, 130

- Ал' ево ти муке од невјесте :
 Не може се распасати млада,
 Да јој Туре не угледа дојке !
 Све мислила, на једно смислила,
 Па му пружи ногу и чакширу :⁴⁸⁾ 135
 »Ој Турчине, Боичић-Алиле !
 » — — — — —
 » — — — — —
 » — — — — —
 » — — — — — « 140
 Кад то чуо Боичић Алиле,
 Преко куле иде назадачке,
 А невјеста за њим потрупачке,
 Из б'јеле га изагнала куле,
 Па за њиме затворила врата, 145
 Па се таде рајет учинила.
 Кад свануло и сунце грануло,
 Таде узе свијетло оружје,
 И посједе коња големога,
 Па отиде на тамничка врата, 150
 Ту стражара од тамнице нађе,
 Те му русу откинула главу,
 Па у врата топузином гађа :
 »А излази, цареви хаине !
 »Е је мене царе оправдио, 155
 354 »Да ја водим тебе и Алију.«
 Хајдуку је мука одољела,
 Каил бјеше изгубити главу,
 Па изиде из ледне тамнице,
 Удари га топузином тешком, 160

⁴⁸⁾ У говору нијесам чуо чакшира (у јед. броју), него чакшире (у мн.).

- Удари га и два и три пута,
~~Да се како не омисле Турци ;~~
 Па ми зове Боичић-Алила :
 »Ој Турчине, Боичић-Алиле!
 »Доведи ми коња под хајдука, 165
 »Па сигурај и себе и коња.«
 Оде Туре у кулу бијелу,
 Те довати коња дебелога
 И у руку оковану ђорду,
 И уза њу пет стотин' дуката : 170
 »На то тебе, царева делијо,
 »Те ме немој ка цару водити.«
 То је млада једва дочекала,
 Па бацила на коња хајдука,
 Па побјеже пољем зеленијем. 175
 Кад је била у гори зеленој,
 Ту имаде једна раскрсница,
 Ђе се до два друма растављају,
 Један иде ка Стамболу граду,
 Други иде у приморје равно, 180
 Онда вели лијепа невјеста :
 »Ну погледај, море хаинине!
 »Познајеш ли штогођ од оружја ?«
 Кад се хајдук бјеше загледао :
 »Ја познајем, но ми је залуду ; 185
 »Но одкуд је тебе допадуло ?« —
 355 | »Твоја ми га љуба донијела,
 | »Уз'о сам је за вјерну љубовцу.«
 Кад то чуо хајдук Вукосаве,
 Тад хајдука увати грозница ; 190
 Ал' му вели лијепа невјеста :
 »А не бој се, драги господаре !

»Ја сам твоја вјерена љубовца ;
 »Но опрости оне топузине,
 »Е сам млоге ноге осветила.“⁴⁹⁾ 195
 Отле ошли у приморје равно,
 Здраво ошли, весела им мајка !
 Њима мајка, а мене дружина !

50.

Стари Вујадин.

Ђевојка је своје очи клела :
 »Чарне очи, да би не гледале !
 »Све гледасте, данас не виђесте,
 »Ђе прођоше Турци Лијевњани,
 »Проведоше из горе хајдуке : 5
 »Вујадина са оба два сина ;
 »На њима је чудно одијело :
 »На ономе старом Вујадину,
 »На њем' бињиш од сувога злата,
 »У чем паше на диван излазе ; 10
 »На Милићу Вујадиновићу,
 »Још је на њем' љепше одијело ;
 »На Вулићу брату Милићеву,
 356 »На глави му чекркли челенка,
 »Баш челенка од дванаест пера, 15
 »Свако перо по од литру злата.“
 Кад су били бијелу Лијевну,
 Угледаше проклето Лијевно,
 Ђе у њему бијели се кула,
 Тад' говори стари Вујадине : 20
 »О синови, моји соколови !

⁴⁹⁾ Што ју је он газио и тукао ногама.

- »Видите ли проклето Лијевно,
 »Бе у њему бијели се кула?
 »Онђе ће нас бити и мучити :
 »Пребијати и ноге и руке, 25
 »И вадити наше очи чарне ;
 »О синови, моји соколови !
 »Не будите срца удовичка,
 »Но будите срца јуначкога,
 »Не одајте друга ни једнога, 30
 »Не одајте ви јатаке наше,
 »Код којих смо зиме зимовали,
 »Зимовали, благо остављали ;
 »Не одајте крчмарице младе,
 »Код којих смо рујно вино пили, 35
 »Рујно вино пили у потаји.“
 Кад дођоше у Лијевно равно,
 Метнуше их Турци у тавницу,
 Тавноваше три бијела дана,
 Док су Турци вијећ' вијећали, 40
 Како ће их бити и мучити ;
 Кад прођоше три бијела дана,
 Изведоше старог Вујадина,
 Пребише му и ноге и руке ;
 357 Кад стадоше очи вадит' чарне, 45
 Говоре му Турци Лијевњани :
 »Казуј, курво, стари Вујадине !
 »Казуј, курво, дружину осталу,
 »И јатаке, куд сте доходили,
 »Доходили, зиме зимовали, 50
 »Зимовали, благо остављали ;
 »Казуј, курво, крчмарице младе,
 »Код којис сте рујно вино пили,

»Шли рујно вино у потаји ?«
 Ал' говори стари Вујадине : 55
 »Не лудујте, Турци Лијевњани !
 »Кад не казах за те хитре ноге,
 »Којено су коњма утјецале ;
 »И не казах за јуначке руке,
 »Којено су копља преламале 60
 »И на голе сабље ударале ;
 »Ја не казах за лажљиве очи,
 »Које су ме на зло наводиле
 »Гледајући с највише планине,
 »Гледајући доље на друмове, 65
 »Куд пролазе Турци и трговци.«

51.

Мали Радоица.

Мили Боже, чуда големога !
 Јали грми, јал' се земља тресе ?
 Ја се бије море о мраморје ?
 Ја се бију на Попина виле ?
 Нити грми, нит' се земља тресе, 5
 Ни се бије море о мраморје,
 358 Ни се бију на Попина виле ;
 Већ пуцају на Задру топови,
 Шенлук чини ага Бећир-ага,
 Уватио Малог Радоицу, 10
 Па га меће на дно у тавницу ;
 У тавници двадесет сужања,
 А сви плачу, један попијева,
 Те остало друштво разговара :

- »Не бојте се, браћо моја драга! 15
- »Еда Бог да каквагођ јунака,
»Који ће нас јунак избавити.«
- А кад к њима Радоица дође,
Сви у једно грло заплакаше,
Радоицу љуто проклињаху : 20
- »Радоица, допаднуо мука!
»И ми смо се и уздали у те,
»Да ћеш ти нас кадгођ избавити,
»Ето и ти саде к нама дође!
- »Тко ли ће нас јунак избавити?« 25
- Вели њима Мали Радоица :
- »Не бојте се, браћо моја драга!
»Већ у јутру кад данак осване,
»Ви дозов'те агу Бећир-агу,
»Па му каж'те, да ј' умрo Раде, 30
»Не би ли ме ага закопао.«
- Кад свануло и сунце грануло,
А повика двадесет сужања :
- »Бог т' убио, ага Бећир-ага!
»Што доведе к нама Радоицу? 35
»Јер га синоћ објесио нисп,
»Већ се код нас ноћас преставио,
359 »Хоће ли нас поморити смрадом?«
- Отворише на тавници врата,
Изнесоше пред тавницу Рада, 40
Онда вели ага Бећир-ага :
- »Нос'те, сужњи, те га закопајте.«
- Ал' говори Бећир-агиница :
- »Ев' Бога ми! ниј' умрo Раде,
»Ниј' умрo, већ се ућутио ; 45
»Налож'те му ватру на прсима,

„Хоће ли се помакнути, курва.“

Ложе њему ватру на прсима,

Ал' је Раде срца јуначкога,

Ни се миче, ни помиче Раде.

50

Опет вели Бећир-агиница :

„А Бога ми ! ниј' умјро Раде,

„Ниј' умјро, већ се ућутио,

„Већ уват'те змију присојкињу,

„Те турајте Раду у њедарца,

55

„Хоће ли се од ње уплашити,

„Не ће ли се, курва, помакнути !“

Уватише змију присојкињу,

Па турају Раду у њедарца,

Ал' је Раде срца јуначкога,

60

Ни се миче, ни се од ње плаши.

Опет вели Бећир-агиница :

„А Бога ми ! ниј' умјро Раде,

„Ниј' умјро, већ се ућутио,

„Већ узмите двадесет клинаца,

65

„Удрите их под ноктове ⁵⁰⁾ Раду,

360 „Хоће ли се помакнути, курва.“

И узеше двадесет клинаца,

Ударају под ноктове раду, *Раду,*

И ту Раде тврда срца био,

70

Ни се миче, ни душицом дише.

Опет вели Бећир-агиница ;

„А Бога ми ! ниј' умјро Раде,

„Ниј' умјро, већ се ућутио,

„Сакупите коло ђевојака

75

„И пред њима лијепу Хајкуну,

„Хоће ли се насмијати на њу.“

⁵⁰⁾ У говору би се казало под нокте.

- Сакупише коло ђевојака
 И пред њима лијепу Хајкуну,
 На Рада је коло наводила, 80
 Преко Рада ногама играла,
 А каква је, да је Бог убије!
 Од свију је и већа и љепша,
 Љепотом је коло зачиниола,
 А висином коло надвисиола, 85
 Стоји звека на врату ђердана,
 Стоји шкрипа гаћа од сандала;
 Кад је згледа Мали Радоица,
 Лијевијем оком прогледује,
 Деснијем се брком насмијава; 90
 А кад вид'ла Хајкуна ђевојка,
 Она сними свилена јаглука,
 Њиме покри Рада по очима,
 А да друге не виде ђевојке;
 Па је своме баби говориола: 95
 „Јадан бабо, не гријеши душе,
 „Већ носите сужња, закопајте.“
- 361 Онда вели Бећир-агиница:
 „Бре немојте закопати курве,
 „Већ га бац'те у дебело море, 100
 „Те наран'те рибе приморкиње
 „Лијенијем хајдучкијем месом.“
 Узе њега ага Бећир-ага,
 Па га баци у дебело море.
 Ал' је Раде чудан пливач био, 105
 Далеко је Раде отпливао,
 Пак изиђе на бријегу мора,
 Па повика из грла бијела:
 „Јао моји б'јели ситни зуби!

- „Повад’те ми клинце из ноката.“ 110
И он сједе и ноге прекрсти,
И повади двадесет клинаца,
Па их метну себи у њедарца.
Опет не ће да мирује Раде :
Кад је тавна ноћца настанула, 115
Иде двору аге Бећир-аге,
Па постаја мало код пенџера,
Истом ага за вечеру сијо,
Па с кадуном својом бесједио :
„Моја кадо, моја вјерна љубо ! 120
„Ево има девет годин’ дана,
„Как’ ј’ отиш’о Раде у хајдуке,
„Да не могох сербес вечерати
„Све од страха Малог Радоице ;
„Богу вала, кад га данас нема, 125
„И кад њему хака главе дођох !
„И оно ћу двадест објесити,
„Док у јутру бијел дан осване.“
362 А то Раде и слуша и гледа,
Па у собу к њему улетео, 130
За вечером агу уватио,
Увати га за врат до рамена,
Истрже му главу из рамена ;
Па увати Бећир-агиницу,
Па потеже клинце из њедара, 135
Удара их под нокт~~ове~~ кади,
Док јој пола клина ударио,
И душу је, кучка, испустила ;
Њој говори Мали Радоица :
„Нека знадеш, Бећир-агинице, 140
„Да каква је мука од клинаца !“

- Па увати Хајкуну ђевојку :
- »О Хајкуна, срце из њедара !
- »Дај ми нађи од тавнице кључе,
- »Да испустим двадесет сужања.« 145
- Нађе Хајка од тавнице кључе,
- Он испусти двадесет сужања.
- Опет јој је Раде говорио :
- »О Хајкуна, душо моја драга !
- »Дај ми нађи од ризнице кључе, 150
- »Да што мало за ашлука тражим,
- »Далеко ми ј' дому путовати,
- »Треба ми се путем понапити.«
- Отвори му сандук од тал'јера,
- Онда јој је Раде бесједио : 155
- »О Хајкуна, срце моје драго !
- »Што ће мени таке плочетине ?
- »Коња немам, да шњима поткивам.«
- Отвори му сандук од дуката,
- 363 Он на друштво дукате дијели ; 160
- Па увати Хајкуну ђевојку,
- Одведе је у земљу Србију,
- Доведе је у бијелу цркву,
- Од Хајкуне гради Анђелију,
- Па је узе за вјерну љубовцу. 165

52.

Раде од Сокола и Ашин-бег.

Вино пију до три побратима
 У планини под јелом зеленом :
 Једно бјеше од Сокола Раде,
 Друго побро Сава од Посавља,

- Треће Павле од Сријема равна ; 5
 Шњима пије деведесет друга.
 Док се рујна напојише вина,
 Али вели од Сокола Раде :
- » Чујете л' ме, до два побратима !
 » Ђето прође, грозна зима дође, 10
 » Лист опаде, а гора остаде,
 » По гори се ходити не може ;
 » Ђе ће који зимовати зиму ?
 » Код кака ли главна пријатеља ? «
- Ал' му вели од Сријема Павле : 15
 » Побратиме, од Сокола Раде !
 » Ја ћу, брате, зимовати зиму
 » У Иригу граду бијеломе
 » Код мог брата Драшка капетана ;
 » Јер сам седам зимовао зима, 20
- 364 » И ову ћу зиму презимити ;
 » Са мном хоће шесет мојих друга. «
- Вели Сава од равна Посавља :
 » Ев' ћу и ја зимовати зиму
 » У Посављу код баба мојега, 25
 » У његову дубоку подруму ;
 » Са мном хоће тридест мојих друга ;
 » Но ти, побро, од Сокола Раде !
 » Ђе ћеш, брате, зимовати зиму ?
 » Имаш кога од рода својега ? « 30
- Вели Раде од Сокола града :
 » Чусте ли ме, до два побратима !
 » Ево немам никога од рода,
 » Но једнога Богом побратима,
 » У Соколу бега Ашин-бега, 35
 » Код њега сам, браћо, зимовао

Лукана Целовић
~~БЕОГРАД~~
Luka Celović
353
БЕОГРАД

- »Девет зима у девет година,
»И десету хоћу зимовати ;
»Но чујете л', до два побратима !
»Каде, браћо, грозна зима прође, 40
»Зима прође, Бурђев данак дође,
»Те се гора преођене листом,
»А земљица травом и цвијетом,
»И запоје тица шеврљуга
»У питомој покрај Саве драчи, 45
»А чује се на планини вуче
»Опет, браћо, да се састанемо,
»Бе ћемо се данас растанути :
»Тко не дође, браћо, на рочиште,
»Чекајте га за неђељу дана ; 50
»Кога не би за неђељу дана,
365 »Чекајте га за петнаест равно ;
»Тко не дође за петнаест дана,
»Тражите га, браћо, на зимовник.«
То рекоше, на ноге скочише, 55
У б'јела се лица изљубише,
Цевердане пушке загрлише,
Оде сваки своме вилајету :
Оде Павле ка Иригу граду,
Шњиме оде шездесет хајдука ; 60
Сава оде ка равну Посављу,
Шњиме оде тридесет хајдука ;
Раде оде ка Соколу граду,
По акшаму у Сокола дође
На авлију бега Ашин-бега ; 65
Куцну Раде халком на вратима,
Бего бјеше на бијелој кули
Са кадуном лег'о у душеке,

Но кадуна бега пробудила,
 »Господару, бего Ашин-бего! 70
 »Неко куца халком на вратима,
 »Баш ка' да је рука од хајдука,
 »Од хајдука, твога побратима,
 »Побратима, од Сокола Рада.«
 Бего скочи на ноге лагане, 75
 Те на кули отворио врата,
 Па се скиде низ бијелу кулу,
 Те авлији отворио врата,
 Срете Турчин Богом побратима,
 У б'јела се изљубише лица, 80
 Па за лако упиташе здравље,
 И одоше на бијелу кулу;
 366 И кадуна Рада сусретнула,
 Пољуби га у бијелу руку
 И привати лака цевердана, 85
 Раде сједе на меке душеке,
 А кадуна донесе вечеру.
 Оде хајдук вечер' вечерати,
 Уз вечеру ладно пити вино;
 Док се мало вином напојио, 90
 Па се оде хајдук распасиват':
 Ев' отпаса три ђемера злата,
 У свакоме по триста дуката,
 Два поклони Богом побратиму:
 »Нај то тебе, Богом побратиме! 95
 »Што ћеш мене зимус изранити.«
 Трећи себе под узглавље баци,
 Па се руком у доламу маши,
 Те извади три низа дуката,
 Поклони их Ашинбеговици: 100

- »Нај то тебе, моја мила снахо !
 »Одавно ти доходио нисам
 »Ни понуда каких доносио.«
 И даде јој мрежу од бисера :
- »Нај то тебе, моја мила снахо ! 105
 »Што ћеш мене зимус послужити
 »И опрати танке преоблаке.«
 Па доламу под узглавље баци,
 И остави два мача зелена,
 Оба Раде покрај себе баци. 110
 Хајдук бјеше трудан и уморан :
 Заспа Раде, као јагње младо,
 Покрај њега бего Ашин-бего.
- 367 Но кадуна бега пробудила,
 Па је њему млада говорила : 115
 »Господару, бего Ашин-бего !
 »Слушај добро, што ћу говорити :
 »Сутра ће те прекорити Турци,
 »За што раниш из горе хајдука ;
 »Но погуби побратима твога.« 120
 Превари се бего Ашин-бего,
 Те Радова мача доватио,
 Њиме закла Богом побратима,
 Заборави Турчин извадити
 Испод главе токе и доламу ; 125
 Па он узе од Сокола Рада,
 Те га баци низ бијелу кулу,
 Нек га једу орли и гаврани.
 Тако стаде, не било за дуго,
 Зима прође, а прољеће дође, 130
 Те се гора преођеде листом,
 Црна земља травом и цвијетом,

- А пропоја тица шеврљуга
 У питомој покрај Саве драчи ;
 Вуче викну у кршну Поцерју ; 135
 Хајдуци се горе доватише
 И дођоше гори на рочиште :
 Први дође од Сријема Павле,
 Други дође Сава од Посавља,
 И са њима деведесет друга ; 140
 Али нема од Сокола Рада ;
 Чекаше га за петнаест дана,
 Па с' одатле скупа подигоше,
 Те одоше ка Соколу граду
 368 На авлију бега Ашин-бега. 145
 Павле куцну халком на вратима,
 Бего бјеше на бијелој кули,
 Са кадуном вечер' вечераше ;
 Но кадуна бегу говорила :
 „Неко куца халком на вратима, 150
 „Но се сиђи низ бијелу кулу,
 „Те отвори на авлији врата.“
 Бего оде низ бијелу кулу,
 Те авлијнска отворио врата ;
 Но се врло бего уплашио, 155
 Кад угледа двије харамбаше
 И са њима деведесет друга,
 Па побјеже уз бијелу кулу,
 Но му Павле не даде бјегати,
 У по куле њега уватио, 160
 Па га пита од Сријема Павле,
 „Што ли си се, бего, уплашио ?
 „Та ев' ми смо Радова дружина,
 „Па смо дошли да се састанемо ;

- „Но води нас од Сокола Раду.“ 165
 Али вели бего Ашин-бего :
 „Та Бога ми, двије харамбаше !
 „Давно је се Раде престадио,
 „О Савину усред зиме дану,
 „Ја сам онда Рада укопао, 170
 „И његово потрошио благо
 „Дијелећи кљасту и слијепу.“
 Вели Сава од равна Посавља :
 „Ако си му похарчио благо,
 „А камо му токе и долама, 175
 369 „И Радова два мача зелена?“
 Па потрже троструку канџију,
 Оде бити младу беговицу ;
 Но кад булу добољело б'јеше,
 На чардаку отворила врата, 180
 Те изнесе рухо и оружје ;
 Кад хајдуци виђеше доламу,
 Ја како је крвљу покапана,
 Уватише бега Ашин-бега,
 Сведоше га низ бијелу кулу 185
 У авлију међу много друштво,
 Па г' одоше сабљам' дијелити,
 Исјекоше бега на комаде,
 Осветише Богом побратима,
 И бегову кулу похараше, 190
 Па одоше здраво и весело.

Опет то, мало друкчије.

Пију вино до три побратима
 У зелену лугу посавскоме :

- Једно ми је Сава од Посавља,
 Друго ми је Старовлаше Павле,
 А треће је од Коњица Јанко; 5
 Шњима пије до тридесет друга.
 Када су се понапили вина,
 Онда рече Сава од Посавља:
 »Браћо моја и моја дружино!
 »Љето прође, Дмитров данак дође, 10
 370 »Снијег паде, друми западоше,
 »Планине се снијегом завише,
 »По гори се ходити не може;
 »Да тражимо себи зимовника,
 »Бе ће који зиму презимити.« 15
 Ал' говори Старовлаше Павле:
 »Побратиме, Сава од Посавља!
 »Ја имадем и оца и мајку
 »Чак далеко у Влаху Староме
 »У Приликама' више Моравице; 20
 »Ја сам код њих три зиме зимео
 »И с миром се понапио вина,
 »И ову ћу зиму презимити
 »И са мношћом до петнаест друга.«
 Ал' говори Сава од Посавља: 25
 »Ја имадем Богом побратима,
 »Богом побра Наста базерђана.
 »У лијепу шеру Митровици;
 »Код њега сам три зиме зимео
 »И с миром се понапио вина, 30
 »И ову ћу зиму презимити
 »И са мношћом до петнаест друга.«
 Ал' говори од Коњица Јанко:
 »Мила браћо и дружино драга!

- »Ја не имам ни кога од рода, 35
 »Већ Турчина Богом побратима
 »У Коњицу граду бијеломе,
 »Побратима, бега Али-бега;
 »Код њега сам три зиме зимио
 »И с миром се вина понашио, 40
 »И ову ћу зиму презимити
 371 »И с миром се вина понапити;
 »Него, браћо, да се послушамо:
 »Када дође лијеп данак Бурђев,
 »Те се гора преођене листом, 45
 »А земљица травом и цвијетом,
 »Опет овђе да се састанемо;
 »Кој' не дође овђе на рочиште,
 »Да онога сложено потражимо,
 »Невјера се може догодити.« 50
 То рекоше, пак се изљубише,
 Пак одоше сваки на своју страну:
 Дневи леже, а ноћу путују,
 И тако им Бог и срећа даде,
 Ни тица им пута не прелеће, 55
 Дође Павле двору бијеломе,
 Дође Сава шеру Митровици,
 Дође Јанко бијелу Коњицу,
 Побратиму бегу Али-бегу;
 Па он куцну халком на вратима, 60
 На руци му прстен од мерџана,
 Халка звечи, прстен одговара.
 То зачула Алибеговица,
 Па говори своме господару:
 »Господару, беже Али-беже! 65
 »Неко куца халком на вратима,

- „Чини ми се, мој је ђевер Јанко.“
 Скочи беже на, ноге лагане,
 Брже стрча са горњег чардака,
 Те отвори на авлији врата; 70
 А кад виђе свога побратима,
 Руке шире, у лице се љубе,
 372 За јуначко питају се здравље,
 Па га води на горње чардаке,
 Носи пред њег' вино и ракију 75
 И господску сваку ђаконију.
 Кад је било вече по вечери,
 Тад' устаде од Коњица Јанко,
 Пак отпаса два свил'на ђемера,
 Оба пуна жутијех дуката, 80
 Па их даје побратиму своме:
 „Побратиме, беже Али-беже!
 „Одавно се јесмо побратили,
 „Ал' се јоште нисмо даривали;
 „На част теби овај ђемер блага, 85
 „А овај ти на оставу дајем,
 „Када пођем, опет да га нађем.“
 Пак се Јанко маши у доламу,
 Те извади три дробна ђердана,
 Два од злата, трећи од бисара, 90
 Па их даје Алибеговици:
 „Снахо моја, Алибеговице!
 „Одавно те мојом снахом зовем,
 „А нисам те јоште даривао;
 „На част теби три златна ђердана!“ 95
 Кад легаше санак боравити,
 Јанко бјеше санан и уморан,
 Па он заспа, као јагње лудо;

- Ал' не спава беже Али-беже,
 Већ говори својој вјерној љуби: 100
- »Чу ли мене, моја вјерна љубо!
 »Ја ћу заклат' побратима Јанка;
 »Шта ће хајдук у двору мојему?«
- 373 Али-бегу љуба говорила:
 »Немој, бего, да од Бога нађеш! 105
 »Није право, нит' ће добро бити:
 »Он је теби Богом побратиме,
 »Ти си њему зад'о вјеру тврду;
 »Ако ли се лакомиш на благо,
 »Док је, бего, у животу Јанко, 110
 »Биће блага и теби и Јанку «
 Ал' то бего ништа не слушаше,
 Већ извади ножа племенита,
 Па он закла побратима свога,
 Као јагње о Ђурђеву дану. 115
- Мало време за тим постајало,
 Зима прође, а прољеће дође,
 Књигу пише Старовлаше Павле
 Своме побру Сави од Посавља:
 »Побратиме, Сава од Посавља! 120
 »Зелене л' се лугови посавски?
 »Кукају ли сиње кукавице?
 »Има л' траве око воде Саве?
 »Иду л' Савом водом болозани?
 »Сију ли већ Турци лубенице? 125
 »Намећу ли Шокци воденице?
 »Јели веће јање за заклање?
 »Може ли се по гори ходити?«
 Сава њему књигу отписује:
 »Побратиме, Старовлаше Павле! 130

- » Зелене се лугови посавски,
 » И кукају сиње кукавице,
 » Има траве око воде Саве,
 » Иду Савом водом болозани,
 374 » Сију веће Турци лубенице 135
 » И намећу Шокци воденице,
 » Јесте веће јање за заклање.
 » Сад се може по гори ходити;
 » Него хајде да се састанемо
 » На рочишту о Бурђеу дану. « 140
 Када дође лијеп данак Бурђев,
 Бурђев данак, хајдучки састанак,
 Састаше се до два побратима,
 И са њима до тридесет друга,
 Али нема од Коњица Јанка! 145
 Чекаше га још неђељу дана
 Преко рока и преко земана;
 Кад виђеше да га опет нема,
 Тад' говори Сава од Посавља:
 » Браћо моја и моја дружино! 150
 » Што нам нема од Коњица Јанка?
 » Да л' га није невјера изјела
 » Од Турчина Богом побратима?
 » Хајте, браћо, да га потражимо! «
 Дугоше се до два побратима 155
 И за њима тридесет хајдука;
 Кад дођоше бијелу Коњицу
 Пред двореве бега Али бега,
 Ал' капија пуста затворена,
 Затворена и замандаљена; 160
 Куца Павле халком на вратима,
 А кад нитко не шће отворити,

- Затрча се Сава од Посавља,
 Те прескочи камену авлију,
 И дружини он отвори врата. 165
- 375 Кад нађоше бега Али-бега,
 Пита њега Сава од Посавља:
 »Камо, бего, од Коњица Јанко?«
 Вели њему беже Али-беже:
 »Јанко вам се јесте преставио, 170
 »И ја сам га л'јепо саранио
 »По закону вашем ришћанскоме.«
 Вели њему Сава од Посавља:
 »Кад се, бего, преставио Јанко,
 »Кам' Јанкова три ћемера блага? 175
 »Кам' Јанково рухо и оружје?«
 Тад' говори беже Али-беже:
 »Јанко вам је благо оставио,
 »Оставио благо и оружје,
 »Кад дођете, да га однесете; 180
 »А рухо сам с њиме укопао.«
 Ал' говори Сава од Посавља:
 »Буд си, бего, чоху укопао,
 »Ти нијеси сребро укопао:
 »Кам' Јанкова зелена долама, 185
 »На долами тридесет путаца,
 »Свако пуце по од литру злата,
 »А које је пуце под грџоцем,
 »Оно јесте од три литре злата,
 »И оно се на бурму отвора, 190
 »Те јунаци њиме пију вино?«
 Од ина се бегу не могаше,
 Већ изнесе зелену доламу;
 Ал' долама крви покапана,

- На рамену десном прорезана ! 195
 Кад то виђе Сава од Посавља,
 376 Пропи Јунак сузе низ образе,
 Удари се руком по кољену,
 Колико се лако ударио,
 На кољену чиста чоха пуче ; 200
 Пак тргоше ноже од појаса,
 У каблиће бега учинише ;
 Бијеле му дворе похараше,
 Похараше, ватром попалише ;
 Пак одоше у гору зелену 205
 Јанка жалећ', себе сјетујући,
 Да с' не држи вјера у Турчину.

54.

Вук Јеринић и Зукан барјактар.

- В**ино пије тридест капетана
 У бијелу граду Шибенику,
 Међу њима Јеринићу Вуче.
 А кад су се напојили вина,
 Говорио Јеринићу Вуче : 5
 » Чујете ли, браћо моја драга !
 » Браћо моја, тридест капетана !
 » Јесте ли ви добро упамтили,
 » И узнали и очим' виђели,
 » Каде Турске чете долажаху 10
 » Из Удбиње из Турске крајине,
 » Тко највише чете довођаше,
 » Из приморја робље одвођаше
 » И јуначке главе одношаше ?

- »Тко ли глава бјеше пред Турцима?« 15
- 377 Бесједи му тридест капетана :
- »Наш соколе, Јеринићу Вуче !
- »Ми знадемо, и јесмо виђели,
- »И врло смо млади упамтили,
- »Каде Турске чете долажаху, 20
- »Тко највише бјеше пред четама,
- »Тко највише бјеш' нам досадио :
- »Од Удбиње Зукан барјактаре
- »Највише нам бјеше досадио,
- »Он највише робља одвођаше 25
- »И јуначке главе одношаше.«
- А кад зачу Јеринићу Вуче,
- Он узима дивит и хартију,
- Те направи једну ситну књигу
- У Удбињу у Турску крајину, 30
- По имену Зукан-барјактару :
- »О Зукане, Турска поглавицо !
- »Ето теби ситну књигу пишем :
- »Ласно ти је било четовати
- »И зло чинит' по нашој крајини, 35
- »Док нијесам био дорастао
- »А до коња и до оштре сабље ;
- »А данас сам јунак дорастао,
- »Ходи мени на мејдан јуначки
- »У Грахово у поље широко, 40
- »Или, Зуко, ће је теби драго ;
- »Немој никог' водит' од крајине,
- »До Хајкуну своју вјерну љубу,
- »Које данас у Турчина нема ;
- »А ја не ћу никога водити, 45
- »Нег' Анђушу моју сеју милу,

- 378 »Које данас у приморју нема :
 »Тко добије сјутра на мејдану,
 »Нека обје води у крајину.«
 А кад Зуку ситна књига дође, 50
 Те видио, што му књига каже,
 На књигу се гротом насмијао ;
 Гледала га вијерница љуба
 Па му љуба била бесједила :
 »О Зукане, драги господару ! 55
 »Откле књига, од кога ли града ?
 »Од кака ли главна господара ?
 »Што л' се тако смијешљиво пише ?«
 Бесједи јој Зукан барјактаре :
 »О Хајкуна, моја вјерна љубо ! 60
 »Ова књига отуд из каура,
 »Из бијела града Шибеника,
 »Од једнога млада капетана,
 »Капетана, Јеринића Вука ;
 »Јер ме Вуче скоро побратио, 65
 »И дарове мени припремио,
 »Мене Вуче зове на дарове,
 »На дарове и на миловање,
 »Да с' видимо я да с' дарујемо,
 »Потврдимо Богом побратимство ; 70
 »И овако побро овђе пише,
 »Да поведем тебе, моја љубо.«
 Па дозива своје вјерне слуге :
 »Чујете ли, моје вјерне слуге !
 »Опремајте два коња витеза, 75
 »Хоћу данас ићи у приморје
 »А једноме Богом побратиму
 379 »У бијела града Шибеника.«

- Њему слуге коње опремише.
 Посједоше коње витезове, 80
 Отидоше у приморје равно.
 Кад су били у Грахово равно,
 Бијели се чадор у Грахову,
 Пред чадором два коњица врана ;
 Кад то виђе љуба Зуканова, 85
 Бесједила Зукан-барјактару :
 „Господару, Зукан-барјактаре !
 „Откуд они чадор у Грахову ?“
 Бесједи јој Зукан-барјактаре :
 „О Хајкуна, моја вјерна љубо ! 90
 „Оно побро посл'о сретаоце,
 „Да сусрету мене и тебека.“
 (Они мало иду у напредак
 Низ Грахово низ поље широко
 Док дођоше бијелу чадору, 95
 А то Вуче сједи под чадором,
 Те он пије црвенику вино,
 Служи му га сеја Анђелија.
 Одја Турчин коња пред чадором,
 Он од Вука вјере не искаше, 100
 Веће право под чадор отиде,
 А за њиме вијерница љуба ;
 А кад Турчин под чадора уђе,
 Ондај Вуче на ноге устаде,
 Руке шире, у лице се љубе, 105
 Питају се за јуначко здравље,
 Па сједоше ладно пити вино ;
 А кад су се вина напојили,
 380 Бесједио Јеринићу Вуче :
 „О Турчине, Зукан-барјактаре ! 110

- »Деде реци својој вјерној љуби,
 »Нека скине пече и вереце,
 »Да јој виђу пребијело лице,
 »Би ли лице за влашића било.«
 Рече Зуко својој вјерној љуби, 115
 Она скиде пече и вереце,
 Показала своје б'јело лице,
 Сину лице ка' и жарко сунце;
 А кад виђе Јеринићу Вуче,
 Да кака је лијепа Туркиња, 120
 У њему је срце заиграло,
 Стаде звека тока на прсима
 И на глави од злата челенке.
 Ондај рече Зукан барјактаре:
 »О ђидијо, Јеринићу Вуче! 125
 »Деде реци твојој милој сеји,
 »Нека скине злаћену мараму,
 »Да јој виђу пребијело лице,
 »Би л' влахиња за Турчина била.«
 Ондај рече Јеринићу Вуче, 130
 Скиде Анђа злаћену мараму;
 Кад је Туре Анђу сагледало,
 Од радости на ноге скочило,
 Па говори Јеринићу Вуку:
 »Устај, Вуче, већ се прођи вина! 135
 »Доста смо се вина напојили;
 »Устај, Вуче, те опремај вранца!«
 Уста Вуче на ноге лагуне,
 У лице се с Турком пољубио,
 381 Један другом крвцу халалише, 140
 Па опрема сваки коња свога.
 Добријех се коња доватише,

- И убојна копља узимаше.
 Обзире се Турчин на Анђушу,
 Па Анђуши с коња бесјеђаше : 145
 »О Анђуша, Јеринића секо!
 »Ако мени буде до невоље,
 »Буди мени данас у невољу;
 »Ако Бог да и срећа од Бога,
 »Те погубим твога брата мила, 150
 »Узећу те себи за љубљење,
 »Моја љуба теби робињица.«
 Ал' бесједи Јеринићу Вуче :
 »О Хајкуна, Зуканова љубо!
 »Још се јунак нисам оженио, 155
 »Ако мени буде до невоље,
 »Буди мени данас у невољу;
 »Ако Бог да и срећа од Бога,
 »Те погубим твога господара,
 »Узећу те себи за љубовцу, 160
 »Купићу ти четири робиње,
 »А четири код двора имадем,
 »Што сам јунак собом заробио
 »Све из ваше бијеле крајине.«
 Кад то зачу кићена Хајкуна, 165
 У многе се мисли замислила,
 Све мислила, на једно смислила :
 »Кад ћу бити Анђи робињица,
 »Волим бити Вуку госпођица.«
 Отидоше у поље јунаци. 170
- 382 Оде Турчин у поље широко,
 Оста Вуче чекат' на мејдану;
 На њега се Турчин наћерао,
 И њега је Вуче дочекао,

- Те му бојно копље саломио : 175
 Оста Турчин чекат' на мејдану,
 На њега се Вуче догонио,
 Њега Турчин јесте дочекао,
 Те је Вуку копље саломио ;
 А кад они копља изломише, 180
 Онда оштре сабље повадише,
 Па удари јунак на јунака.
 Они оштре сабље изломише,
 Врло Турчин обранио Вука.
 Кад се Вуче виђе на невољи, 185
 Он наћера вранца на ђогата,
 Док Турчина за грло докучи,
 Они оба у траву падоше,
 Па се носе по пољу широку ;
 Турчина су пјене попаднуле, 190
 Јесу Вука мутне и кржаве,
 Јер је Вука рана освојила ;
 А кад виђе кићена Хајкуна,
 Она трчи низ поље широко,
 Те од сабље находи комаде, 195
 Па полеће на оба јунака,
 За њом трчи дилбер Анђелија,
 Па бесједи Анђуша ђевојка :
 „Немој, була, ти на брата мога,
 „Јер тако ми Бога истинога ! 200
 „Ако згодиш мога брата мила,
 383 „Живој ћу ти очи извадити.“
 Ал' бесједи љуба Зуканова :
 „Стани, Анђо, ти не иди за мном,
 „Ја не хоћу твога брата мила, 205
 „Веће хоћу душманина мога,

„Који мене хоће да зароби
 „И у службу другом да ме даде.“
 Па долеће Хајка до јунака,
 Те удари Зукан-барјактара, 210
 Удари га по свилену пасу,
 Грдну му је рану задавала,
 Виде му се б'јеле цигерице ;
 Онда Вуче освоји Зукана,
 И обали у зелену траву, 215
 Хајкуна му сабљу додавала,
 Закла Вуче Зукан-барјактара,
 А кад закла Зукан-барјактара,
 Онда сједе у зелену траву,
 К њему дође Хајка и Анђуша, 220
 Завише му оне ране грдне,
 Па се напи црвенога вина ;
 Па савише бијела чадора,
 Добријех се коња доватише,
 Отидоше право Шибенику, 225
 Те је Вуче ране извидао ;
 Води Хајку у бијелу цркву,
 Те ј' у цркви био покрстио,
 И за се је Вуче привјенчао.
 Лијеп пород изродио шњоме : 230
 Двије шћери и четири сина.

Куна Хасан-ага и Драгић војвода.

Књигу пише Куна Хасан-ага
 У Удбињи граду бијеломе,
 Те је шиље у приморје равно

- А на руке Драгић-војеводи :
- »Здраво да си, Драгић-војевода! 5
- »Тебе фали сва твоја крајина,
- »Да си добар јунак на мејдану,
- »А менека не куди дружина ;
- »Веће дођи, да се огледамо
- »Под Удбињом у пољу широку, 10
- »И доведи ћерцу Анђелију,
- »Ја ћу моју секу Јесмијану :
- »Ко погине, нек се не спомиње,
- »Ко л' остане, нека обје води.«
- Књига дође Драгић-војеводи, 15
- Књигу учи Драгић војевода,
- Књигу учи, грозне сузе рони :
- »Авај мене и до Бога мога !
- »Ја сам јунак веће остарио,
- »И јуначки мејдан оставио, 20
- »Ја не могу мејдан дијелити.«
- Гледао га нејаки Матија,
- Гледао га, па је говорио :
- »Ој Бога ти, мој рођени бабо !
- »Откуд књига, од кога ли града? 25
- »И до сад су књиге долазиле,
- 385 »Ал' их ниси са сузам' учио.«
- Вели њему Драгић војевода :
- »Прођи ме се, мој нејаки сине!
- »Ова књига од Удбиње града, 30
- »Од проклетог Куне Хасан-аге,
- »Зове мене Куна на мејдана
- »Под Удбињу у поље широко,
- »Да поведем ћерцу Анђелију,
- »Он ће повест' секу Јесмијану, 35

- „Ко погине, нек се не спомиње,
 „Ко л' остане, нека обје води;
 „Ја сам јунак веће остарио
 „И јуначки мејдан оставио,
 „Ја не видим мејдан дијелити, 40
 „А срамота не изић' Турчину.“
 Кад то чуо нејаки Матија,
 Он је своме бабу бесједио:
 „Не брини се, мој рођени бабо!
 „Ја ћу за те на мејдан изићи.“ 45
 Говори му Драгић војевода:
 „Ид' одатле, мој нејаки сине!
 „Још ти ниси боја ни видио,
 „А камо ли да на мејдан идеш.“ —
 „Ој чујеш ме, мој рођени бабо! 50
 „Ја ћу ићи, макар ћу не доћи,
 „Под срамотом теб' оставит' не ћу.“
 Кад то виђе Драгић војевода,
 Да се Мато оканити не ће,
 Он му даје кључе од ризнице: 55
 „Иди, Мато, на ћемерли кулу,
 „Оправи се, штогод љепше можеш,
 386 „И обуци секу Анђелију,
 „Обуци јој ћузел одијело;
 „Па ти узми оно копље бојно, 60
 „И припаши сабљу Аламанку,
 „Коју ти је и бабо носио,
 „Свагда Турске главе доносио;
 „И ти узми челикли наџака,
 „И узми ми штуца зеленога!“ 65
 Док је Мато себе опремио,
 Опремио себе и сестрицу,

- Дотле бабо коња опремио,
 Добра коња ђога од мејдана,
 Покрио га суром међедином, 70
 Колико је на њојзи ноката,
 О свакоме виси литра злата ;
 Па је бабо Мату сјетовао :
- »Ој чујеш ли, мој нејаки сине!
 »Иди мудро, не погини лудо; 75
 »Кад ми дођеш под Удбињу града,
 »Под Удбињом шатор је разапет,
 »Под њиме је Куна Хасан-ага,
 »Он ми пије оно рујно вино,
 »Вино служи сеја Јесмијана; 80
 »Тебе Куна мамиће на земљу,
 »Ти се не дај, сине, преварити,
 »Не одјахуј ђога од мејдана.
 »Ако теби Куна узговори,
 »Да ти најпре заходиш ђогата, 85
 »Ни у том се не дај преварити:
 »Чиј је мејдан, оног и заходба;
 »Па ако ти Бог и срећа даде,
 387 »Те останеш здраво на биљегу,
 »Добро гледај Куну Хасан-агу; 90
 »Ако ли га копљем не погодиш,
 »Удри њега сабљом Аламанком;
 »Ако ли га сабља не сијече,
 »Па њему су шипке од челика,
 »Удри њега челикли наџаком; 95
 »Ако ли га наџак не завати,
 »Па њему је панцијер-кошуља,
 »Удри њега штуцем зеленијем,
 »Удри њега под пазухо л'јево.“

- Попе ми се Мато на Ђогата, 100
 Баци за се сеју Анђелију,
 Три пута је припасао пасом,
 И четвртом од сабље кајасом,
 Па ми оде преко поља равна,
 Кано зв'језда преко неба сјајна. 105
 Кад је био под Удбињу града,
 Али Куна шатор разапео,
 Под њим сједи, пије рујно вино,
 Служи му га сеја Јесмијана ;
 Вино пије, низ поље погледа 110
 Кад ће рупит' Драгић војевода.
 Мато њему Божју помоћ назва :
 „Божја помоћ, Куно Хасан-аго !“
 Обазре се Куна Хасан-ага,
 Кад сагледа нејаког Матију : 115
 „Бог помог'о, курвино копиле !“
 Говори му нејаки Матија :
 „Бе чујеш ли, Куно Хасан-аго !
 „Ја нијесам курвино копиле,
 388 „Мени се зна и отац и мајка.“ 120
 Вели њему Куна Хасан-ага :
 „Сјаши, море, да пијемо вино !“
 Ал' говори нејаки Матија :
 „Ја нијесам дош'о вино пити,
 „Већ јуначки мејдан дијелити.“ 125
 Препаде се Куна Хасан-ага,
 Па извади два мача зелена,
 Бацио их пред Мата у траву :
 „Узми, Мато, кога теби драго,
 „Да не речеш, да је пријевара.“ 130
 Говори му нејаки Матија :

»Не будали, Куно Хасан-аго!
 »Ја не треба мача ни једнога,
 »У мене је сабља Аламанка,
 »Коју ми је и бабо носио, 135
 »Турске главе свагда доносио.«

Кад то виђе Куна Хасан-ага,
 Да га д'јете не ће да послуша,
 Он говори нејаку Матији:

»Заход' коња, нејаки Матија, 140

»Да ја теби стојим на биљегу.« —

»Није тако, Куно Хасан-аго!

»Твој је мејдан, твоја и заходба.«

Кад то зачу Куна Хасан-ага,
 На ино се њему не могаше, 145

Већ он скочи на свога дорина;

Спушћа Мато секу Анђелију,

Он је спушћа у зелену траву,

Па је сеји тихо говорио:

»Не бој ми се, сејо Анђелија!« 150

389 Па он стаде Куни на биљегу;

Стаде Куна коња заходити

И бојнијем копљем обходити;

Добро га је био загледао

Баш у чело међу оба ока; 155

Али ђогат вичан је мејдану,

Клече ђого на прва кољена,

Преко Мата копље прелећело,

У бијелу ст'јену ударило,

Преби му се на двоје на троје. 160

Онда стаде Куна на биљегу,

Узе Мато коња заходити;

Кад то виђе Куна Хасан-ага,

- Како д'јете вјешто коња игра,
 Још вјештије бојно копље држи, 165
 Он побјеже с јуначког биљега;
 За њим трчи нејаки Матија:
 „Стан', Турчине, ниси утекао!
 „Јоште јуче да си потекао,
 „Данас бих те јунак уфатио,“ 170
 Па потеже челикли наџака,
 Те удари Куну Хасан-агу;
 Али њега наџак сјећ' не море,
 На њему је панцијер-кошуља;
 Он потеже сабљу Аламанку, 175
 Удара га по свилену пасу,
 Али њега сабља сјећ' не море,
 На њему су шипке од челика,
 Бритка му се сабља саломила;
 Он ми шчепа штуца зеленога, 180
 Удара га под пазухо л'јево,
 390 Посади га у траву на главу,
 Турчин паде, а Мато допаде,
 Те му русу одсијече главу,
 Па је метну ђогу у зобницу, 185
 И он води куниног дорина,
 Па га даје секи Анђелији:
 „Јаши коња, сејо Анђелија;“
 А узима сеју Куничину,
 Па је баци за се на ђогата, 190
 Однесе је двору бијеломе,
 Одведе је у бијелу цркву,
 Покрсти је и вјенча је за се.
 Лијеп пород они породише: 195
 Двије ћери и четири сина.

Иво Сенковић и ага од Рибника.

Књигу пише Ага од Рибника,
 Па је шаље Сенковићу Ђурђу :
 »О јуначе, Сенковићу Ђурђу !
 »Ја сам чуо и људи ми кажу,
 »Да си добар јунак од мејдана ; 5
 »А и мене не куди дружина :
 »Ако с', Ђурђу, јунак од мејдана,
 »Од мејдана и од сабље бритке,
 »Оди к мени под бела Рибника,
 »Од' на мејдан, да се огледамо ; 10
 »Ако л', Ђурђу, на мејдана не ћеш,
 »Преди мени гаће и кошуљу,
 391 »Нек ја знадем, да си ми покоран.«
 Гледа књигу Сенковићу Ђурђе,
 Гледа књигу, а сузе пролива, 15
 Ал' га пита Сенковићу Иво :
 »Родитељу, што сузе проливаш ?
 »До сад су ти књиге долазиле
 »И кроз твоје руке пролазиле,
 »Али ниси суза проливао.« 20
 Ал' беседи Ђурађ Сенковићу :
 »Драго чедо, Сенковићу Иво !
 »Јесу до сад књиге долазиле,
 »Ал' овака нигда дошла није ;
 »Ако ли је кад и дошла 'вака, 25
 »А баба је онда млађи био,
 »Па се није од књига плашио :
 »Ово ј' књига аге од Рибника,
 »Ага мене на мејдан зазива,

- »Ја сам, сине, врло остарио, 30
 »Не могу се ни коња држати,
 »Камо л' терат' по мејдану с Турци,
 »А прести се нисам научио,
 »Турком прести не могу кошуља.«
 Ал' беседи Сенковићу Ива : 35
 »Родитељу, Сенковићу Ђурђу !
 »Ако с', бабо, остарио врло,
 »Те не можеш на мејдан изићи,
 »Од Бога си мене испросио,
 »Бог је мене теби поклонио, 40
 »Ја ћу, бабо, на мејдан изићи,
 »Оћу твоју заменити главу.«
 Ал' му Ђураћ поче беседити :
 392 »Драго чедо, Сенковићу Иво !
 »Можеш, сине, на мејдан изићи, 45
 »Отићи ћеш, ал' ми доћи не ћеш ;
 »Јер си, сине, јако неразуман,
 »Још ти нема ни шеснаест лета,
 »А Турчин је јунак од мејдана,
 »Да му нема у крајини пара ; 50
 »На њему је руво страховито :
 »Рисовина и самуровина,
 »А на коњу сама међедина,
 »Бојно копље вуком покројено ;
 »Само ћеш се рува поплашити, 55
 »А камо ли кад подвикне Турчин,
 »И поцикне коњиц под Турчином,
 »Од страа ћеш пасти са коњица,
 »И своју ћеш изгубити главу ;
 »Па што ћ' тужан после тебе баба ? 60
 »Ко л' бабу лебом доранити ?

- »Ко л' по смрти стара саранити?«
 Ал' говори Сенковићу Иво :
- »Што б' се, бабо, рува поплашио ?
 »Ја с' не бојим ни жива курјака, 65
 »А камо ли мртви кожетина ;
 »Ако може Турчин подвикнути,
 »И ја могу, бабо, подвикнути ;
 »Већ дај мени тестир и благослов,
 »Да Турчину на мејдан изиђем ; 70
 »Док је, бабо, твога чеда Иве,
 »Не ћеш Турком ти прести кошуља.«
 То се Бурђу на ино не може.
 Свог му добра дору оседлао,
 393 Дору седла, испод гриве љуби : 75
 »Ао, доро, врло добро моје !
 »Доста ли смо, доро, војевали,
 »Из Турака робље изводили,
 »Од Турака глава доносили :
 »Сад сам, доро, остарио врло, 80
 »Ја не могу више војевати,
 »Сад те шиљем с главом неразумном,
 »Са Иваном, са јединим сином :
 »Ива ј', доро, глава неразумна,
 »Чувај, доро, моје чедо, Иву.« 85
 Па Ивана оправдио лепо :
 Све му своје руво обукао
 И своју му сабљу припасао,
 Па Ивана лепо световао :
 »Ао Иво, моје чедо драго ! 90
 »Пођи, сине, пош'о у добри час !
 »Тамо, сине, добре среће био !
 »Бог те здраво и мирно носио,

- » Од душманске руке заклонио !
 » Грдне ране и руке душманске ! 95
 » И крепка ти десна рука била !
 » И оштра ти бритка сабља била !
 » Слободне ти очи на Турчина !
 » Кад ти дођеш под Рибника бела,
 » Ти се немој поплашити, сине ! 100
 » Оштро гледај, а оштро беседи,
 » Оштро агу на мејдан зазивај.
 » Кад с Турчином на мејдан изиђеш,
 » Немој доре уздом забунити,
 » Ја сам дору боју научио, 105
 394 » Вешт је дора боју и мејдану,
 » Дора ће те собом заклањати,
 » Испод бритке сабље уклањати.«
 А кад Иван примио благослов,
 Љуби бабу у скут и у руку, 110
 И у земљу, где он чизмом стаје,
 Стару мајку целива у руку :
 » Простите ми, моји родитељи !«
 Па се Ива коња приватио,
 Па на мејдан оде певајући, 115
 Родитељи осташе плачући.
 Кад је био на пољу Рибничком,
 Угледа се један шатор бели,
 Пред шатором копља ударена,
 А за копља коњи повезани, 120
 Под шатором ага од Рибника,
 Седи ага, пије малвасију,
 С њиме пију два пашина сина ;
 Кад је дорат коње угледао,
 Завриштао дорат под Иваном ; 125

- Ал' беседе два пашина сина :
- »Господине, аго од Рибника !
- »Ето старца Сенковића Бурђа !
- »Сад ћеш, аго, изгубити главу,
- »Данас ћеш се с нама растанути.« 130
- Кад погледа ага од Рибника,
- Ал' угледа Сенковића Иву :
- »Не бојте се, моја браћо драга !
- »Оно није Бурђа Сенковићу,
- »Већ је оно Сенковићу Ива ; 135
- »У з'о час га бабо оправдио,
- 395 »Лудо ти ће данас погинути !
- »Ал' га, браћо, погубити не ћу,
- »Јер је Ива дете неразумно,
- »Већ га оћу жива уватити ; 140
- »А у Бурђа много кажу блага,
- »Зањ ћу узет' шест товара блага.«
- У том Ива пред шатора дође,
- Божју помоћ Турком називао :
- »Божја помоћ, Рибничани Турци !« 145
- Лепо Турци помоћ приватише :
- »Здрав јуначе, Сенковићу Иво !
- »Које добро, Сенковићу Иво ?
- »Које добро, што си до нас дош'о ?«
- Ал' беседи Сенковићу Иво : 150
- »Ко је овде ага од Рибника,
- »Нека мени на мејдан изиђе ;
- »Агине ми књиге досадише,
- »Родитеља на мејдан зазива ;
- »Родитељ је врло остарио, 155
- »Он не може на мејдан изићи,
- »Ја сам дош'о за мог родитеља.«

- Ал' беседи ага од Рибника :
- »Ман' се, Иво, врага и мејдана !
- »Још мејдана ни видио ниси, 160
- »А камо ли да си излазио ;
- »Већ од', Иво, да пијемо вино ;
- »Греота је тебе погубити,
- »Јер си теке на свет настануо ;
- »Већ се предај, Сенковићу Иво ! 165
- »И без ране и без мртве главе ;
- »А ево ти тврду веру дајем,
- 396 »Да ти ништа учинити нећу :
- »У твог бабе много кажу блага,
- »Подај благо, па откупи главу.« 170
- Ал' беседи Сенковићу Иво !
- »О Турчине, аго од Рибника !
- »Нисам дош'о, да ти се предајем,
- »Већ сам дош'о, да се огледамо
- »И јуначки мејдан поделимо ; 175
- »Већ на мејдан, ако жена ниси !
- »Јер ми пије дуго за стајање.«
- Цикну ага, кано змија љута,
- Па он скочи на ноге јуначке,
- Па се добра вранца приватио, 180
- Па беседи ага од Рибника :
- »О јуначе, Сенковићу Иво !
- »Играј коња, па удри на мене.«
- Ал' беседи Сенковићу Ива :
- »О Турчине, аго од Рибника ! 185
- »Ја сам мога заморио дору
- »Из далеке земље путујући,
- »Па не могу дору заиграти,
- »Већ ти оћу стати на белегу,

- „Играј вранца, па удри на мене, 190
 „С белеге се уклонити нећу,
 „Јуначки ћу тебе дочекати.“
 То Турчину врло мило било,
 Па разигра вранца по мејдану,
 Па потрже бојно копље оштро, 195
 Па повикну, као змај планински;
 „Држ’ се добро, Сенковићу Иво!
 „Немој рећи, да је пријевара.“
 397 На Ивана јуриш учинио,
 Гледа копљем у срце јунака; 200
 Клече дорат у зелену траву,
 Иву копље високо надмаши,
 Не може му калпак оборити,
 А камо ли ранити јунака;
 Ману сабљом Сенковићу Ива, 205
 Аги копље до руке просече.
 А кад види ага од Рибника
 Да му ништа нема од мејдана,
 Даде плећа, стаде бијегати,
 Да утече у бела Рибника; 210
 За њим Ива напусти дората,
 Колико се дорат уморио,
 Брзо дорат вранца састигао,
 На сапи му главу наслонио,
 Аги кида ките на појасу; 215
 Ал’ беседи ага од Рибника:
 „Боже мили, гди ћу погинути!
 „Од јунака да би погинуо,
 „Не би мени ни по јада било,
 „Већ од добра коња Иванова!“ 220
 Ал’ је Иван дете неразумно,

- Он се сабљом не маша Турчина,
 Не ће њему да одсече главу,
 Веће ради, да увати жива,
 Да га води баби за поштење; 225
 У том с' Турчин пушке досетио,
 Преко себе пушку опалио,
 Ал' Бог даде, не погоди Иве,
 Већ дората међу очи чарне;
 398 Паде дорат у зелену траву, 230
 А Иван се на ноге дочека;
 А кад види ага од Рибника,
 Да ј' Ивана с коњем раставио,
 Врати вранца натраг на Ивана:
 »Што сад мислиш, Сенковићу Иво? 235
 »Што сад мислиш, чему ли се надаш?
 »С добрим сам те дором раставио;
 »Већ предај се, Сенковићу Иво!
 »Робом и кад, а гробом никада.«
 Цичи Иван, ка' и змија љута: 240
 »О Турчине, аго од Рибника!
 »Жив се теби ја предати не ћу;
 »Ако си ме с коњем раставио,
 »Са сабљом ме раставио ниси,
 »Ево сабље родитеља мога, 245
 »Која ј' доста на мејдану била,
 »Одсекла је доста Турски глава,
 »Бог је добар, и данас ће твоју.«
 Цикну Турчин, к'о и змија љута,
 Натерује вранца на Ивана, 250
 Ал' је Иван јунак од мејдана,
 Не ктеде се с пута уклонити,
 Ни с' Турчину теде покорити,

Већ јуначки чека на мејдану,
 Ману сабљом и десницом руком, 255
 Добру вранцу главу одсекао ;
 Паде вранац и притиште агу,
 Насмеја се Сенковићу Иво :
 »Што сад мислиш, аго од Рибника?
 »Што сад мислиш, чему ли се надаш?« 260
 399 Поче ага Иву братимити :
 »Богом брате, Сенковићу Иво !
 »Немој мене данас погубити,
 »Ишти блага, колико ти драго.«
 Ал' беседи Сенковићу Ива : 265
 »Волим твоју једну мртву главу,
 »Него благо цара честитога.«
 Ману сабљом, одсече му главу,
 Метну главу у јанкесу⁵¹⁾ пасу,
 Брже с аге поскида одело, 270
 С аге скиде, на себе обуче.
 Угледаше два пашина сина,
 Гди погибе ага од Рибника,
 Пак беседе два пашина сина :
 »Да душмана жива не пустимо, 275
 »Да ми нашег агу осветимо !«
 Брзо Турци коње уседоше,
 Па Ивана брзо потераше,
 Бежи Иван, како горско звере,
 Док Бог даде, у гору замаче ; 280
 Ето Турком невоље велике :
 На коњма га терати не могу,
 Добре Турци коње одседоше,

⁵¹⁾ Ову ријеч *јанкеса* нигда прије нијесам чуо, нити знам шта је, ако није она кеса, што у катана виси доље остраг.

- Па за јелу коње повезаше,
 Пак пешице терају Ивана ; 285
 Ал' је мудра глава у Ивана :
 400 Он је Турком очи завао,
 Докле њега протрчаше Турци ;
 Онда с' Иван коњма повратио,
 Па одреши два коња витеза, 290
 Једног јаше, а другога води ;
 Кличе Ива кроз луг попевати :
 „Фала Турци, два пашина сина !
 „Кој' ми данас коње поклонисте !“
 Кад зачуше два пашина сина, 295
 Брже трче на друм пред Ивана,
 Али на друм не смеше изићи,
 Већ из горе братише Ивана :
 „Богом брате, Сенковићу Иво !
 „Врати нама два коња витеза, 300
 „Даћемо ти шест стотин' дуката.“
 Ај' беседи Сенковићу Ива :
 „Не будал'те, два пашина сина !
 „Волим ова два коња витеза,
 „Него благо од вашег Рибника ; 305
 „Не могу вас кроз гору терати,
 „Не би вама коњи требовали ;
 „Ено вама вранца и дората,
 „Који није на крајини било.“
 Оде Иван двору певајући, 310
 Осташ' Турци у гори плачући.
 Кад је Иван близу двора био,
 Угледа га стара мила мајка,
 Па свог сина познати не може,
 Јер је Иван руво променио, 315

- Променио руво и коњица,
 Пак запишта, као љута змија,
 401 Проли сузе низ бијело лице,
 Она трчи у дворове Ђурђу :
 »Јао Ђурђу, драги господару ! 320
 »У з'о час си Иву оправдио,
 »Оправдио, да т' замени главу !
 »Иво нам је тамо погинуо,
 »Ево иде ага од Рибника,
 »Сад ће наше дворе поарати, 325
 »А нас оће, Ђурђу, заробити,
 »Да под старост служимо Турчина !«
 А кад Ђурађ саслушао речи,
 Проли сузе низ јуначко лице,
 Пак он ђипи на ноге јуначке, 330
 Пак припаса мача зеленога,
 Пак он брже на чаире трчи,
 Те увати стару бедевију,
 Нејма каде да седлом оседла,
 Већ се голој на рамена баци; 335
 Пак излети Ђурађ пред Ивана,
 Ал' свог сина познати не може,
 Јер је Иво руво променио,
 Променио коња и одело ;
 Пак повика Сенковићу Ђурђу : 340
 »Стани, курво, аго од Рибника !
 »Ласно ти је дете погубити,
 »Коме нема ни шеснаест лета ;
 »Ал' од', аго, те погуби старца !«
 Ал' беседи Сенковићу Иво : 345
 »Бог ми с тобом, родитељу Ђурђу !
 »Нисам, бабо, ага од Рибника,

- »Ја сам, бабо, твоје чедо Ива.«
 402 Од жалости јунак и не чује,
 Он не чује, што беседи Ива, 350
 Већ салети своје чедо Иву,
 Салети га, да одсече главу;
 Ето Иви големе невоље!
 Оће јунак да изгуби главу,
 Да од кога, већ од бабе свога! 355
 А кад види, да ће погинути,
 Даде плећа, пак стаде бегати,
 За њим Бураћ пусти бедевију:
 »Стани, аго, утећи ми не ћеш!«
 Брзо Бураћ састигао Иву, 360
 И оће му да одсече главу;
 Кад се види Ива на невољи,
 Он се маши у јанкесу пасу,
 Баци главу аге од Рибника,
 Баци главу пред свог родитеља: 365
 »Бог ми с тобом, родитељу Бурђу!
 »Ето т' главе аге од Рибника!«
 Кад је Бураћ угледао главу,
 Баци мача у зелену траву,
 Пак он скочи с бедевије старе, 370
 Под Иваном коња приватио,
 Своје чедо на руке привати,
 Пак Ивана и грли и љуби:
 »Вала, Иво, моје чедо драго!
 »Који с' баби заменио главу, 375
 »Свој господи образ осветлао,
 »Свој господи и нашој крајини!
 »Ал' што с' Турско руво облачио?
 »Мало бабо душу не огреши,

- 403 »Мало тебе не погуби, сине!« 380
 Али Ива поче беседити:
 »Родитељу, Сенковићу Ђурђу!
 »По чем би се могао познати,
 »Да сам био тамо на мејдану
 »Кад с господом у диван изиђем? 385
 »Господа ми не би веровала,
 »Да сам тамо био на мејдану,
 »Да оданде обележја немам.«

57.

Вук Анђелић и Бан Задранин.

- Двоје брце
за браћа
штукати*
- П**роцвилио сужањ Милутине
 У тавници бана Задранина,
 Горко цвили девет годиница.
 Кад настала година десета,
 Тад' говори сужањ Милутине: 5
 »Господине, бане Задранине!
 »Хоћеш мене пустит' на откупе?
 »Јели мени много дуговања?«
 Вели њему бане Задранине:
 »Кучко курво, сужањ-Милутине! 10
 »Хоћу тебе пустит' на откупе,
 »Ал' је теби много дуговања:
 »Три стотине Сријемских волова,
 »Пет стотина Бачкијех овнова,
 »Дв'је хиљаде жутијех дуката 15
 »И четири гроша бијелијех;
 »И три добра коња од Удбиње:
- 404 »Прво вранчић Попрженовића,

- »Друго кулаш Тала од Орашца,
 »Треће ђогат Хрњице Мустафе.« 20
 Кад то зачу сужањ Милутине,
 Он ми пише једну ситну књигу
 Своме брату Анђелијћу Вучу:
 »А мој брате, Анђелијћу Вуче!
 »Мени бане отс'јече откупе: 25
 »Три стотине Сријемских волова,
 »Пет стотина Бачкијех овнова,
 »Дв'је хиљаде жутијех дуката
 »И четири гроша бијелијех;
 »И три добра коња од Удбиње: 30
 »Прво вранчић Попрженовића,
 »Друго кулаш Тала од Орашца,
 »Треће ђогат Хрњице Мустафе.
 »Откупљуј ме, мој рођени брате!
 »Откупљуј ме, не држи ме овђе; 35
 »Тавница је кућа необична.«
 Оде књига Анђелијћу Вучу;
 Кад је Вуче књигу проучио,
 Те виђео, што му књига каже,
 Он се стаде свуда прометати, 40
 Док састави Сријемске волове,
 И састави од Бачке овнове
 И бијеле гроше и дукате;
 Али коња набавит' не може:
 Турци коња ни пошто не даду. 45
- 5 Онда Вуче стаде размишљати,
 Све мислио, на једну смислио:
 Од јада се Вуче преобуче:
 405 Удри на се тузачке халине,
 А на рамо дренову батину, 50

- О батини искрпљену торбу;
 Па он оде од града до града,
 Те он проси шљепачку подјелу.
 Дође двору бана Задранина,
 Ал' пред двором Кумрија робиња, 55
 Она њија од злата бешику,
 У бешици два банова сина;
 Божју јој је помоћ називао:
 »Божја помоћ, госпо бановице!
 »Удијели туцаку јунаку 60
 »А за здравље твојијех синова,
 »И твојега бана господара,
 »Тако ти га Господ сачувао
 »Бритке сабље Анђелијћа Вука,
 »Да с' не сретне ил' сустигне шњиме!« 65
 Кад то чула Кумрија робиња,
 Она скочи на ноге лагане,
 Па отиде на горње чардаке,
 Те казује госпи бановици,
 Њој говори госпа бановица: 70
 »Отвор', Кумро, сепетли сандуке,
 »Па извади три дуката жута,
 »Те их подај туцаку јунаку: *просијак!*
 »Два за здравље мојијех синова, *Кумрија!*
 »Трећи бана мога господара.« 75
 Али Вуче не чека подјеле,
 Већ он откри злаћену бешику,
 Па извади два банова сина,
 Обојицу метну у торбицу,
 406 Па прескаче од трна до трна, 80
 Привлачи се од грма до грма,
 И утече (весела му мајка!),

- И однесе два банова сина. —
 Кад Кумрија сиђе са чардака
 И изиђе пред бијеле дворе, 85
 Али нема туцака јунака. —
 Кад је било сунце на заходу,
 Ал' говори госпа бановица:
 »О Кумрија, моја робињице!
 »Пробуди ми два нејака сина 90
 »Да ми ђецу сунце не залази.«⁵²⁾
 Кад Кумрија открила бешику,
 Она врисну, како љута гуја.
 Њу ми пита госпа бановица:
 »Што је, Кумро? Ујела те гуја!« — 95
 »Није, госпо, мене, веће тебе;
 »Мене једна, а тебе четири:
 »Нема нама ђеце ни једнога!
 У то доба бан из лова дође,
 И донесе двије утве тице, 100
 Двије тице утве златокриле,
 Па дозивље Кумрију робињу:
 »О Кумрија, моја робињице!
 »Донеси ми два нејака сина,
 »Да им дадем двије тице утве, 105
 »Нек се ђеца њима забављају.«
 Кумрија му с вриском одговара,
 407 Да не има ђеце ни једнога.
 Кад то чуо бане Задранине,
 Он говори Кумрији робињи: 110
 »Јел' ко данас двору долазио?
 Вели њему Кумрија робиња:
 »Господине, бане Задранине!

⁵²⁾ И сад се говори, да не ваља спавати кад сунце залази.

- »Данас није нитко долазио,
 »Осим једног туцака јунака.« 115
 Њу ми пита бане Задранине:
 »Какови је био туцак јунак?
 »Јели вама штогођ говорио?«
 Кумрија му на то одговара:
 »То је био страшан туцак јунак: 120
 »Мрка брка, а крвава ока,
 »Куд погледа, оком расијече,
 »Као муња из мутна облака;
 »Па он мени јесте говорио:
 »»Удијели, госпо бановице! 125
 »»А за здравље твојијех синова,
 »»И твојега бана господара,
 »»Тако ти га Господ сачувао
 »»Бритке сабље Анђелијћа Вука,
 »»Да с' не сретне ил' сустигне шњиме!«« 130
 Тад' говори бане Задранине:
 »То је главом Анђелијћу Вуче.«
 Па он брже ситну књигу пише,
 Те је шаље Анђелијћу Вуку:
 »Богом брате, Анђелијћу Вуче! 135
 »Немој мени ђеце поморити,
 »Поморити и глади и жеђу;
 »Пустићу ти брата Милутина.«
 408 Ал' Вук бану књигу отписује:
 »Господине, бане Задранине! 140
 »Не ћу теби ђеце поморити:
 »Нема њима од злата бешике,
 »Него им је дрвена бешика,
 »Два комада јелова дрвета;
 »Нема њима меда ни шећера, 145

»Нит' им има ране материне,
 »Но им има скроба овсенога
 »И дебела мяса овнујскога;
 »Ал' ти ђецу ја послати не ћу,
 »Док ми не даш брата Милутина, 150
 »И узањга три товара блага;
 »Јер су скупља два банова сина
 »Од једнога сужња из тавнице.«
 Када бану ситна књига дође,
 Те он виђе, што му књига каже, 155
 Од ина се њему не могоше,
 Већ он пусти сужња Милутина,
 И даде му три товара блага,
 Те поврати до два своја сина.

милутину бану Анђелију за срамоту
 58.

**Опет Вук Анђелијћ и бан
 Задранин.**

300-400

Вино пије бане Задранине *С оукоо ил двоје дуче лудо -
 Закем!*
 Усред Задра на бијелој кули,
 С баном пије тридесет Задрана;
 Кад се бане накитио вина,
 409 'Вако оде њима бесједити: 5
 »Чујете л' ме, тридест ђеце лудо!
 »Хоћу једну чету покушити,
 »Добру чету, три стотин' Задрана,
 »Шњоме ћу се, ђецо, подигнути,
 »Спустићу се низ приморје равно 10
 »До бијела села Челебијћа,
 »А до куле Вука Анђелијћа,

»Б'јелу ћу му кулу похарати,
 »Вјерну ћу му љубу заробити,
 »Погубићу Мића Анђелијћа, 15
 »Мила брата Анђелијћа Вука;
 »Пак ћу отле чету повратити
 »У Удбињу у Турску крајину,
 »Не би л' кака роба заробио.«
 Што је бане пијан говорио, 20
 То тријезан бане учинио :
 Он подвикну на граду тобције,
 Опалише дванаест топова,
 Бане просу рушке по калдрми, 25
 А глас оде по Задру бијелу,
 Састаде се три стотин' јунака
 Под барјака бана Задранина,
 А бан гледа са бијеле куле;
 То је бану врло мило било, 30
 Па он слеће низ бијелу кулу
 И весео у дружину дође!
 А слуге му ата изведоше,
 Баница му донесе оружје,
 Када бане припаса оружје, 35
 Довати се ата доратаста,
 410 Оде с четом низ приморје равно.
 Добра бану срећа прескочила :
 Када дође селу Челебијћу
 Б'јелој кули Вука Анђелијћа,
 Али Вука дома не бијаше, 40
 Већ отиш'о с љубом у Котаре
 Побратиму Шарићу Цвијану,
 А на пусто кулу оставио,
 Те му бане кулу похарао

И мила му брата заробио, 45
 Мила брата, Мића Анђелијћа;
 Па отале чету окренуо,
 Ноћом бане бјеше ударио
 У јацију кроз Турску Удбињу;
 И ту бану добра срећа била, 50
 Те сусрете тридест ђеце лудо,
 Ђе идаху млада из џамије
 А ђитапе носе под пазухом;
 Када ђеца чету опазише,
 Побацаше књиге по калдрми, 55
 Па стадоше млада да бјегају,
 Ал' не даде бане бијегати,⁵³⁾
 Но подвикну на своје јунаке,
 Поваташе тридест ђеце лудо,
 Одведоше Задру бијеломе, 60
 Бан их баци на дно у тавницу,
 Ђено лежи вода до кољена,
 411 А јуначке кости до рамена.
 Тако стаде за годину дана,
 Но пропишта Мићо Анђелијћу, 65
 Љуто пишти јутром и вечером
 И проклиње дане и године
 И Анђушу своју стару мајку,
 Која га је на свијет родила;
 'Вако сужањ Мићо говораше: 70
 »Авај мене до Бога милога!
 »Ђе погибох јунак у тавници
 »За младости и љепоте моје
 »А код мога големога блага!«

⁵³⁾ У говору би се казало *бјегати*, а *бијегати* је само да се испуни стих.

- Тако сужањ Мићо сјетоваше, 75
 А мишљаше, нико га не чује,
 Но га зачу од Задара ⁵⁴⁾ бане,
 Па подвикну Рада тавничара :
 »Доведи ми Мића Анђелијћа.«
 Хитро га је Раде послушао, 80
 Те отвори на тавници врата,
 И изведе Мића у авлију.
 Пита њега од Задара бане :
 »О мој сужњу, Мићо Анђелијћу !
 »Која ти је голема невоља, 85
 »Те ти пиштиш у мојој тавници ?
 »Ал' т' је мало вина, ал' ракије,
 »Ал' је мало љеба бијелога ?«
 Вели њему Мићо Анђелијћу :
 412 »Господару, бане Задранине ! 90
 »Свашта доста у твојему здрављу,
 »Но је мене, бане, досадила
 »Та тавница кућа необична ;
 »Но за Бога, бане Задранине !
 »Пушти мене из тавнице клетe, 95
 »Ишти блага, кака тебе драго.«
 Ал' говори бане Задранине :
 »Болан, сужњу, Мићо Анђелијћу !
 »Мож' ли мене откуп саставити,
 »Што ћу, сине, за тебе искати ? 100
 »Да ми дадеш три товара блага,
 »И још до три коња из Удбиње :
 »Прво ћога Ковачине Рама,
 »И кулаша будалине Тала,
 »И вранчића Хрњетине Муја ; 105

⁵⁴⁾ »Од Задара« је (мјесто од Задра) само да се испуни стих.

- »Јоште сабљу Јанковић-Стојана,
 »Што су на њој три балчака златна,
 »И у њима три камена драга,
 »Ваља, кажу, три царева града ;
 »Јоште, сине, Мићо Анђелијћу, 110
 »Да ми пошље Анђелијћу Вуче
 »Његовога лака цевердана
 »И од паса двије пушке мале,
 »Штоно их је у Млетку ковао,
 »За њих дао хиљаду дуката ; 115
 »И жутога хрта Дукађинца,
 »И десницу из рамена руку ;
 »Па ћу тебе, сине, опростити,
 »И пуштити са дна из тавнице.«
 Кад то зачу Мићо Анђелијћу, 120
 413 Он заиска дивит и хартије,
 Да он Вуку ситну књигу пише ;
 Бан подвикну своје вјерне слуге,
 Донесоше дивит и хартију,
 Оде Мићо ситну књигу писат', 125
 А казује бане Задранине.
 Док му ситну књигу написаше,
 На брзо му књигу оправеше.
 А кад Вуку ситна књига дође,
 Књигу учи, грозне сузе рони, 130
 Па се скочи од земље на ноге,
 И он узе три товара блага,
 Оде право у Турску Удбињу,
 Те он купи до три добра коња,
 За њих даде три товара блага ; 135
 Па се врати у равне Котаре
 До бијеле Јанковића куле,

Те купује сабљу у Стојана,
 За њу даде тридест кеса блага ;
 Па отиде двору бијеломе, 140
 Спреми Вуче три товара блага,
 И он спреми лака цеввердана,
 И од паса двије пушке мале,
 И жутога хрта Дукаћинца ;
 Пак добави од мора хећиме, 145
 Шћаше сјећи своју десну руку ;
 Но се Вуче нешто присјетио,
 Не шће сјећи у рамену руке,
 Нити откуп брату оправити,
 Веће скиде господско од'јело, 150
 А обуче просјачке хаљине,
 414 Па на раме торбу и тојагу,
 Оде право Задру бијеломе.
 А кад дође Задру на капију,
 Оде просит' од врата до врата, 155
 Докле дође пред банова врата,
 Па уиђе у авлију Вуче,
 Али њему Бог и срећа даде,
 Ево бана дома не бијаше,
 Већ отиш'о у лов у планину, 160
 А баница у зеленој башчи,
 Само сједи Кумрија робиња
 У авлији на зеленој трави,
 Она чува два банова сина ;
 Њојзи Вуче Божју помоћ даде, 165
 Кумрија му боље приватила :
 »Добро дође, сужањ-невољниче !«
 Али вели Анђелијћу Вуче :
 »А за Бога, госпођа банице !

- »А за Бога! (сви ћемо пред Бога), 170
 »Угледај ме, сужња невољника!«
 Ал' бесједи Кумрија робиња:
 »Стани мало, сужањ-невољниче!
 »Ја нијесам госпођа баница,
 »Баница је у зеленој башчи; 175
 »Но причувај двоје ђеце лудо,
 »Док ја одем у зелену башчу,
 »Добра нам је госпођа баница,
 »Хоће тебе добро даривати.«
 Оста Вуче ђецу чувајући, 180
 А отиде танана робиња
 Ка баници у зелену башчу;
 415 Али скочи Анђелијћу Вуче,
 Те докопа двоје ђеце лудо,
 Упрти их на плећи јуначке, 185
 Па утече Задру на капију. —
 Мало време, за дуго не било,
 Ал' ето ти Кумрије робиње,
 Она носи три дуката жута,
 Да дарује сужња невољника; 190
 А кад млада у авлију била,
 Али нема двоје ђеце лудо,
 Нити има сужња невољника;
 Поврати се у зелену башчу,
 Те казује госпођи баници: 195
 »Чу ли мене, госпођа банице!
 »Утече нам сужањ невољниче
 »И однесе двоје ђеце лудо!«
 Кад то чула госпођа баница,
 Љуто писну, до Бога се чује, 200
 Па истрча на бијелу кулу,

- Те избаци пушку хаберника,
 Даде хабер бану у планини.
 А кад бане пушку опазио,
 Он се своме јаду досјетио, 205
 Па потрча Задру бијеломе;
 А кад дође пред бијеле дворе,
 Срете њега госпођа баница,
 Рони сузе низ бијело лице,
 А пита је Задранине бане : 210
 »Што је тебе, госпођа банице!
 »Те прољеваш сузе од очију?
 Њему вели госпођа баница :
 416 »Господару, Задранине бане!
 »Кад ти оде у лов у планину, 215
 »А ја сједох у зеленој башчи
 »Свилу прести, по ђерђефу вести,
 »А оставих двоје ђеце лудо
 »У авлији с Кумријом робињом,
 »А дошао сужањ у авлију 220
 »Молити се за Бога једнога.
 »Не би ли му штогођ даривала;
 »Кумра дође у зелену башчу,
 »Да однесе туцаку подјелу,
 »А он узе двоје ђеце лудо, 225
 »И побјеже граду на капију,
 »Ни ко знаде, ко је, ни откуд је.«
 Ал' бесједи бане Задранине :
 »Не бој ми се, госпођа банице!
 »Није оно сужањ невољниче, 230
 »Већ је оно Анђелијћу Вуче.«
 Па бан сједе ситну књигу писат',
 Те је шаље Анђелијћу Вучу :

- »О чу ли ме, Анђелијћу Вуче!
 »Пази мене два нејака сина, 235
 »Пустићу ти брата Милутина,
 »И пустићу тридест Удбињана,
 »И даћу ти доста пуста блага;
 »Само немој ђецу намучити.«
 Када Вуку ситна књига дође, 240
 А он бану другу отписује:
 »Чу ли мене, од Задара бане!
 »Пазићу ти два нејака сина,
 »Ка' ти мога брата Милутина;
 417 »Ово ћу ти искат' за откупа: 245
 »На тридесет младих Удбињана
 »Да начиниш тридесет долама,
 »И да даш им тридест кеса блага,
 »Што су млади много дангубили;
 »Подај моме брату Милутину 250
 »Твоју, бане, зелену доламу,
 »Што су на њој токе Смиљанића;
 »И подај му свијетло оружје,
 »Штоно си га у Млетку ковао,
 »А у твојем Задру оправдио, 255
 »Дао за њга хиљаду дуката;
 »И подај му вранца косатога,
 »Нек дојаше двору бијеломе;
 »И спреми му, бане, за ашлука,
 »За ашлука три товара блага; 260
 »А мене ћеш, бане, оправити,
 »Да поплаћам коње у Удбињи,
 »За три коња три товара блага,
 »А за сабљу Јанковић-Стојана,
 »За њу, бане, тридест кеса блага; 265

- »А на част ти твоја десна рука,
 »Да мо'ш опет шњоме четовати
 »И робити ђецу по крајини;
 »Пак ћеш онда откуп понијети
 »И доћи ћеш к мене у приморје 270
 »На високу Велебит планину
 »Код студене воде Смиљанића,
 »Ту ћемо се, бане, састанути
 »И ми наше робље пром'јенити.«
 Па му Вуче књигу оправно. 275
- 418 А кад бану ситна књига дође,
 Он добави тридесет терзија,
 Те скројише тридесет долама
 На тридесет младих Удбињана;
 И даде им тридест кеса блага; 280
 Мићу даде зелену доламу,
 Што су на њој токе Смиљанића;
 И даде му свијетло оружје,
 И за ашлук три товара блага;
 Вуку спреми, што му Вуче пише, 285
 Па поведе тридесет робова
 И Вукова брата Милутина,
 Стиже бане у приморје равно
 У високу Велебит планину
 На студену воду Смиљанића, 290
 Али прије бјеше дош'о Вуче
 И довео два банова сина,
 Шњима сједи, пије рујно вино;
 А кад стиже бане Задранине,
 Пред њим Вуче на ноге скочио, 295
 Руке шире, у лица се љубе,
 За јуначко питају се здравље,

- Бане грли два нејака сина,
 А Вук свога брата Милутина,
 Пак сједоше пити рујно вино, 300
 Док се браћа мало познадоше,
 Па лијепо робље под'јелише,
 И здраво се дома повратише :
 Оде бане Задру бијеломе,
 Оде Вуче у приморје равно ; 305
 Бан одведе два нејака сина,
 419 А Вук свога брата Милутина
 И робова тридест Удбињана.
 Лијепо их Вуче дочекао,
 У Удбињу здраво оправлио. 310
 Бог му дао здравље и весеље,
 Што му врати жалост за срамоту !

59.

Лов на Божић.

- Сењани се у лов подигнули
 Среће ради на божић у јутру,
 Да јуначку срећу окушају.
 Тако њима Бог и срећа даде :
 До подне им ведро и лијепо, 5
 Од подне се нешто наоблачи,
 Па окрену снијег са сјевером ;
 Смрзоше се токе за јелеке,
 А јелеци за танке кошуље,
 А кошуље за плећи јуначке, 10
 Бритки мачи за јуначка бедра.
 Ал' говори Сењанине Иво :
 „Да мој брате, Јуре барјактаре !

- »Не знаш ђегођ, камене пећине,
 »Бе би могли ватру наложити 15
 »И јуначки живот повратити?«
 Ал' говори Сењанине Јуре :
- »Не знам, брате, камене пећине,
 »Већ ја знадем тамо у планини
 »Не далеко цркву Петровицу, 20
 420 »Ту можемо ватру наложити
 »И јуначки живот одржати.«
 Кад дођоше цркви Петровици,
 Вели њима Сењанине Иво :
- »Дете, браћо и моја дружино, 25
 »Да ми овђе ватру наложимо
 »Од пушака нашијех кундака,
 »Од мачева нашијех ножница.«
 Ал' говори Јуре барјактаре :
- »Ви не мојте танке пушке кварит', 30
 »Танке пушке и бритке мачеве :
 »Оружје нам може требовати;
 »Него да ми ватру наложимо
 »Од столова и од свијетњака,
 »Па кад дође лијеп данак Петров, 35
 »Што будемо на ватру сложили,
 »Оно ћемо љепше поградити.«
 Сва дружина њега послушала,
 Брже боље ватру наложише
 Од столова и од свијетњака, 40
 И јуначки живот повратише.
 Кад у јутру јутро освануло,
 Тад' изиђе Сењанине Јуре,
 Он изиђе пред бијелу цркву,
 Али снијег у стре' ударно, 45

Око цркве опколили Турци.
 Кад то виђе Сењанине Јуре,
 Он се онда натраг повратио,
 Па подвикну на своју дружину :
 „А на ноге, браћо и дружино! 50
 „А на ноге и на пушке танке!
 421 „Око цркве опколили Турци.“
 Поскочише Сењани јунаци,
 Стадоше се огњем преметати,
 Док им неста праха и олова, 55
 Пра' још бјеше, ал' олова нема;
 Ал' говори Сењанине Иво :
 „Браћо моја и моја дружино!
 „Ја имадем на мојој долами,
 „Имам тридест сребрних путаца, 60
 „У пушчани калуп саљевана,
 „Да пунимо тридесет пушака,
 „Не би л' сребро боље среће било.“
 Напунише тридесет пушака,
 И убише тридесет Турака, 65
 Паке бритке маче потргоше,
 Око цркве рашћераше Турке,
 Пак одоше Сењу бијеломе
 Пјевајући и поп'јевајући.

60.

Бој и међу собом.

Вино пију Сењани јунаци
 На капији Сења бијелога,
 Међ' њима је барјак сав од свиле,
 Па по свили сав извезен златом;
 Вјетар душе пак барјаком њише, 5

И баш вију ките од барјака
 По калпаци Сењских витезова :
 Једно био Галија Томића,
 422 А друго је Петре Мркоњића,
 А треће је Влашкалиновићу, 10
 А четврто Мандушићу Вуче,
 А пето је Сењски капетане,
 Па бесједи Сењски капетане :
 »Мили Боже, чуда големога !
 »Штогод има у Сењу јунака, 15
 »Баш у Сењу и около Сења,
 »Нејма бољег од мене јунака ;
 »Нити бољег коња од мог барне.«
 Не отрпи Галија Томића,
 Већ говори Сењском капетану : 20
 »Не фали се, Сењски капетане !
 »Зар не знадеш, Сењски капетане,
 »Кад разбисмо пашу Босанскога
 »И Босанске разгонисмо Турке,
 »Пак мој зеко бржи од твог барне, 25
 »Јер три фата у висину скаче,
 »А четири пред барну твојега,
 »У копита земљу захиташе,
 »Па твој барни очи засипаше ?«
 Расрди се Сењски капетане, 30
 Па говори Галији Томића :
 »Ђути, курво, Галија Томићу !
 »Ђути, курво, више не бесједи !
 »Зар не видиш до три самокреса
 »За мојијем свиленијем пасом ? 35
 »Па кад тргнем једног самокреса.« —
 И он трже једног самокреса,

- И удари Галију Томића.
 Како га је лако ударио,
 423 Мртав паде Галија Томићу 40
 Преко крила Влашкалиновића;
 Ал' га Петар и грли и љуби:
 »Драги брате, Галија Томићу!
 »Да л' немило ти јунак погину!«
 Ал' говори Мандушићу Вуче: 45
 »Курво, кучко, Сењски капетане!
 »Камо ти мач и мегдан јуначки,
 »Веће бијеш огњем изненада?
 »Зар не видиш пушке преко крила,
 »Та баш ове старе Млетачкиње, 50
 »Којано је у Млеци кована,
 »Три ковача три неђеље дана,
 »Три ковача и три помагача;
 »Пуна жива огња напуњена,
 »Све олова и ситнога праха: 55
 »Пет је сачми по од осам драма,
 »А зрно је од осамнест драма?«
 Истом он то рече и не рече,
 Пак он шари даде огањ живи.
 Пуче шарка, као и гром сињи, 60
 Капетану срце разлијела.
 Пак устаде Петар Мркоњићу,
 И за њиме Влашкалиновићу,
 И за њима Мандушићу Вуче,
 Који уби Сењског капетана; 65
 Три одоше, а два остадоше
 На капији Сења бијелога.
 Отидоше у бијела Сења;
 Мртав оста Галија Томићу,
 Покрај њега Сењски капетане. 70

Вучко Љубичић.

Вино пију шездесет Сењана
 Бијеломе Сењу на капији,
 Над њима се алај-барјак вије,
 На барјаку сребрна челенка
 Од двадесет и четири стуба, 5
 На чекрк се за барјаком вије;
 На челенки триста трепетљика;
 Кад с' обрне на чекрк челенка,
 Стоји јека триста трепетљика,
 Како листак, кадно ветар дува. 10
 Ал' беседи од Сења Иване:
 »Браћо моја, шездесет Сењана!
 »Пијте вино и веселите се,
 »Док у јутру бели дан осване,
 »Сутра ћемо преко Велебита, 15
 »Да идемо под Грачац у гору,
 »Да тражимо Вучка Љубичића,
 »У Вучка је пушка Јуришина,
 »Бритка сабља арамбаше Плавше,
 »И обоје токе Тадијине, 20
 »Мркоњића и калпак и перје;
 Те Сењаном носи на срамоту.«
 Пише вино шездесет Сењана,
 Пише вино и веселише се
 Док у јутру бели дан освану; 25
 Кад у јутру бели дан освану,
 Отидоше преко Велебита

425 И дођоше под Грачац у гору;

- За три дана по гори одили, 30
 За три дана и три ноћи тамне,
 Они траже Вучка Љубичића,
 Они траже, не могу да нађу,
 Вучко седи Грачцу на капији,
 Те он пије оно вино ладно
 С побратимом Грачанином Марком. 35
 Ал' допаде итар гласоноша
 На сокола Вучка Љубичића :
 »На зло сео, Вучко Љубичићу!
 »На зло сео и вино попио!
 »Сењани те по планини траже, 40
 »А ти седиш, пијеш вино ладно!«
 Кад је Вучко разабрао речи,
 Итро скочи на ноге јуначке,
 На се меће токе Тадијине,
 Паше сабљу арамбаше Плавше, 45
 И устиче калпак Мркоњића,
 И узима пушку Јуришину.
 Беседи му Грачанине Марко :
 »Повед', брате, тридесет Грачана,
 »Грачани су бољи од Сењана : 50
 »Пушком бију, како и Сењани,
 »Сабљом секу боље од Сењана.«
 Ал' беседи Вучко Љубичићу :
 »Бојме, брате, не ћу ни једнога :
 »Кад ћу многе расцвелити мајке, 55
 »Боље нека плаче моја сама ;
 »Кад ћу сеје с браћом раставити,
 »Боље нека стоји моја сама ;
 426 »Кад ћу љубе у род опремити,
 »Боље нека иде моја сама.« 60

- Па он оде под Грачац у гору,
 Намера га добра намерила
 Гди Сењани пију вино ладно;
 Њима Вучко вишња Бога назва:
- »Божја т' помоћ, чети арамбаша!« — 65
- »Да' Бог добро, незнана делијо!
 »Каде тако по планини одаш,
 »Не знадеш ли Вучка Љубичића?
 »Гди је, курва, синоћ вечерао,
 »Гди л' ће к ноћи на вечеру доћи?« 70
- Ал' беседи Вучко Љубичићу:
- »Побратиме, чети арамбаша!
 »Што је тебе, те за Вучка питаш?
 »Или ти је опсовао мајку?
 »Или ти је љубу обљубио? 75
- »Или те је на мејдан зазвао?« —
 »Бре курва му стара мајка била!
 »Није мене опсовао мајке,
 »Моје љубе ни видио није,
 »Нити ме је на мејдан зазвао; 80
- »Већ ј' у њега пушка Јуришина,
 »Бритка сабља арамбаше Плавше,
 »И обоје токе Тадијине,
 »Мркоњића и калпак и перје;
 »Све свијетло руо и оружје 85
- »По избору наши арамбаша,
 »Сењаном га носи на срамоту.«
 Онда рече Вучко Љубичићу:
- »Сам си курва, чети арамбаша!
 427 »Сам си курва и пао од курве, 90
- »Јунаци те тако позивају;
 »Ако ј' у мен' пушка Јуришина,

- „Бритка сабља арамбаше Плавше,
 „Оружје сам на боју добио,
 „Отео сам, украо га нисам : 95
 „Ја сам Плавшу женски уватио,
 „Пак му ништа учинио нисам,
 „Тек отпас'о сабљу од појаса ;
 „Ако ј' перје Петра Мркоњића,
 „Згуби Петра, освоји му перје ; 100
 „Ако с' у мен' токе Тадијине,
 „С' жива сам и Тадије скинуо.
 „Све сам от'о, ништ' украо нисам.
 „Чин' ми, курво, шта ћеш ми чинити!“
 Кад то виде чети арамбаша, 105
 Земљи клече на десно колено,
 Својој пушци живи огањ даје,
 Не увати, да је Бог убије!
 Узе другу пушку од дружине,
 Ал' ни она не да огња жива! 110
 Кад то виде Вучко Љубичићу,
 Клече земљи на десно колено,
 Јуришиној пушци огањ даде;
 Вешто курвић нишанџија беше,
 Арамбашу вешто погодио, 115
 Прострели га кроз десницу руку,
 Паде јунак у зелену траву.
 Скупише се шездесет Сењана,
 Арамбашаи устављају крвцу,
 Арамбашаи ране завијају ; 120
 428 Залети се Вучко Љубичићу,
 Те уграби Сењски алај-барјак
 Од шездесет Сењана јунака,
 Ста бегати Грачцу бијеломе,

За њим трче шездесет Сењана; 125
 Кад се Вучко виде на невољи,
 Узе барјак у лијеву руку,
 Бритку сабљу у десницу руку,
 Пак се јунак бритком сабљом брани,
 Он погуби тридесет Сењана, 130
 Тридесет се натраг повратише.
 А отиде Вучко Љубичићу,
 Здраво оде Грачцу бијеломе,
 И однесе Сењски алај-барјак;
 Грачани га дивно дочекаше, 135
 Дадоше му у граду сердарство
 Над четири стотине јунака,
 Поклонише кулу на Жегари;
 И данас је кула на Жегари,
 Позива се Вучка Љубичића. 140

62.

Човјек-паша и Михат чобанин.

(из Црне горе).

Чести паши муштулуци греду:
 „Ево воде чобана Михата.“
 Кад Михата паши доведоше,
 Сједе њега паша уз кољено,
 Па чобану Турчин говорио: 5
 „А за Бога, чобане Михате!
 429 „Јел' истина, што ми љуђи кажу,
 „Е ти имаш у Призрен дворове,
 „Око њих је камена авлија,
 „У авлију седам чардаковах, 10
 „На сваки је кључаница златна;

- »А још имаш великога вранца,
 »Узда му је, како змија љута,
 »Грива му је, ка' јелену брада?
 »Јел' истина, чобане Михате, 15
 »Е ти имаш девет пауновах,
 »А за њима девет павуницах,
 »И пред њима мудра видра шета,
 »А за њима златоутва шкрипа,
 »Међу њима окићена куна: 20
 »То је твоја вјереница љуба,
 »Колико је б'јела и румена,
 »Када пије воду оли вино,
 »Види јој се проз грло бијело;
 »Па ни на њу, момче, гледат' не ћеш, 25
 »Ного љубиш Призренске ђевојке,
 »Неку на час, неку на срамоту?
 »А имаш ли зелену ливаду,
 »Што је косиш трипут на годину?«
 Цо му Михат ријеч бесједио: 30
 »Све ј' истина, драги господаре!
 »Што си чуо, ништа лажа није:
 »Павуни су браћа моја мила,
 »Павунице, то су ми снашице;
 »Мудра видра, то је наша мајка; 35
 »Златоутва, то је наша сека.«
 Паша му је ријеч бесједио:
 430 »А за Бога, чобанин-Михате!
 »Буд ли има благо без хесапа,
 »Што одврже тебе у хајдуке? 40
 »Што ли љуби Туркиње ђевојке?
 »Рашта поби моје сератлије?«
 Вели Михат: »Право ћу ти казат':

- »Што ја љубих Туркиње девојке :
- »Кад удари цвијет у планину, 45
- »Кад порасте ружа на божуру,⁵⁵⁾
- »Дизаху се Призренске девојке,
- »Беријаху цвијет по планини,
- »Вјешаху га за моје оруже ;
- »И сам би се, пашо, преварио, 50
- »А некмоли ова лудаија !
- »Што л' одврже мене у хајдуке :
- »Не роди ми ливада сијено,
- »Ја појавих у Мораву⁵⁶⁾ овце,
- »Ја хиљаду дадох за сијено, 55
- »А хиљада по путу остаде,
- »Остаде ми триста јаловијех,
- »И остаде стотина угичах,
- »Бачише ми триста јагањацах ;
- »Али иде триста сератлијех, 60
- »Сви минуше, тридес се врнуше,
- »Узеше ми тридес јагањацах ;
- »Кад припуштних овце и јагањце,
- 431 »Стаде блека тридес подојницах,
- »Свака блеји, гледа на Михата, 65
- »Откуд ћу им јагњад принуштити !
- »Пуче, пашо, мене срце живо.
- »Па повиках десет пауновах,
- »Потрчасмо на друм пред Турцима,
- »Посјекосмо тридес сератлијех, 70
- »И отесмо тридес јагањацах,
- »Те дадосмо овцама јагањце.«

⁵⁵⁾ Овдје *ружа* ваља да значи божуров *цвијет*, као што се и *на-*
чињен од *чега* му драго на ружу налик цвијет зове *ружа*.

⁵⁶⁾ т. ј. дође у *Србију*. Како се из нахије Пожешке и Ужичке
изиђе в југу, и данас људи ову сјеверну страну, в Дунаву, зову *Моравом*.

Таде паша говори Михату :
 »О Михате, Турски душманине!
 »Бе се мука код главе⁵⁷⁾ нагнала, 75
 »Па та мука глави не помогла,
 »И ту муку опалила муња!
 »Бе се глава код муке нагнала,
 »А та глава муци не помогла,
 »И ту главу посјекли крвници!« 80
 Дарова му стотину цекинах,
 И даде му лаке пратиоце ;
 Пратили га до двора његова.
 Михат свога вранца изводио,
 Послао га паши у пешкешу. 85

63.

Дружина Михата хајдука.

Одметну се Мијате ајдуче,
 Одметну се у гору зелену,
 Од зулума бега Љубовића,
 432 Од глади је црну земљу јео,
 А од жеђи с листа воду пио, 5
 Док је јунак дружбу сакупио :
 Бојца Вука, рођена нећака,
 И Жегавца његова нећака,
 И Ивана Мокропољанина,
 И Нићету пред четом војводу, 10
 Жеравицу и Помамљеницу,
 И Видоја љуту Жеравицу,
 И Паука старога ајдука,
 И онога Стрмоглеђу Луку,

⁵⁷⁾ т. ј. на главу или ка глави.

На коме је капа од два вука 15
 И челенка од четрџест пера ;
 И Романа друга вијернога,
 Љута Стегу и црна Гаврана,
 Стега стега, црни Гавран веже,
 Куд га веже, срце му се стеже, 20
 И онога Јерка чобанина,
 Који носи дренову батину,
 Седам ока суве дреновине,
 Три карике пуно девет ока,
 Све цериће по гори посуши. 25
 Кад је Мијат дружбу сакупио,
 Ал' беседи Мијате ајдуче :
 »Слушајте ме, моја браћо драга !
 »Слушајте ме, што ћу беседити ;
 »Да идемо, да бега арамо.« 30
 Па одоше двору беговومه,
 А код двора бега не бијаше,
 Већ кадуна млада беговица ;
 Ал' удара Мијате ајдуче,
 433 Он удара прстеном у врата : 35
 »Отвор' врата, млада беговице !«
 Ал' беседи млада беговица :
 »Ид' одатле, незнана делијо !
 »Ја ти не смем отворити врата
 »Од проклетог Мијата ајдука.« 40
 Ал' беседи Мијате ајдуче :
 »Отвор' врата, млада беговице !
 »Та давно је Мијат погинуо,
 »Још јесенас о Мијољу дану.«
 Врат' отвара млада беговица, 45
 Мијат грли младу беговицу,

Он је јунак и грли и љуби,
 Па шњом оде у бијеле дворе,
 А јунаци горе на чардаке.
 Док се Мијат буле наљубио, 50
 Јунаци се понасуше блага,
 Бели гроша и жути дуката ;
 Па беседи Мијате ајдуче :
 »С Богом остај, посестримо моја !
 »Да с' у здрављу опет састанемо !« 55
 Ал' беседи млада беговица :
 »С Богом пош'о, Мијате ајдуче !
 »Да Бог даде да се разумремо,
 »Ал' да једно друго не видимо !«

64.

Опет то, али друкчије.

Протужило тридест и пет друга
 Код кољена Мијат-харамбаше :
 434 »О Мијате, наша поглавицо !
 »Свуд ходисмо, Босну преходисмо,
 »Бе знадосмо дворе, похарасмо, 5
 »Бе нађосмо благо, однесосмо ;
 »Још нам једни двори остадоше,
 »Красни двори Љубовић-спахије
 »Код онога шера Невесиња,
 »И у њима чудно кажу благо : 10
 »У подруму три сандука блага,
 »На чардаку има и четири ;
 »И имаде диван-кабаница,
 »Којано је у Дивну кројена,

- »А сувијем златом попуњена 15
 »Од врх главе до зелене траве ;
 »И имаде пушка Млетачкиња,
 »Којано је у Млетку ковата,
 »Три туџека за петнаест дана,
 »Она бије сваке тилисуме ; 20
 »И имаде сабља димишћија,
 »Којано је у Шаму ковата,
 »Три ковача за петнаест дана,
 »Сва у суво окована злато,
 »И на њој су три балчака златна, 25
 »У балчаку алем камен драги,
 »Према ком се види путовати
 »У по ноћи, ка' и у по дана ;
 »Хајдуку би чудно требовало ;
 »Хајд'мо и те дворе похарати !« 30
 Вели њима Мијат харамбаша :
 »Браћо моја, тридест и пет друга !
 »Знадем, браћо, и ја за те дворе,
 435 »Моремо их лако походити,
 »Ал' ако ми онђе изгинемо, 35
 »Ил' грднијех рана допаднемо,
 »Немојте ми душе проклињати ;
 »Ако л' како благо добијемо,
 »Братски ћемо благо дијелити.«
 То рекоше, на ноге скочише, 40
 И заједно Бога поменуше,
 Отидоше Љубовића кули ;
 Од куле су хабер уватили,
 Да спахије дома не имаде,
 Отиш'о је с четом у Хрватску, 45
 Плијен гонит', робље задобити.

- А кад било вече о јацији,
 И дођоше до близу капије,
 Од хајдука један зајаука :
- »Авај мени до Бога милога ! 50
 »Што ћу јадна робиња до в'јека ?
 »Сјутра ће ме буле докопати,
 »Да им перем сане и кашике,
 »Да им чиним измет до вијека !«
- Узе Мијат троструку канџију, 55
 Све хајдуке редом удараше,
 Они цвиле, кано горске виле,
 Жаловито, како и робиње.
 То зачула на кули кадуна,
 Па дозива Кумрију робињу : 60
 »Устан' брже, Кумрија робињо !
 »Те отвори на авлији врата,
 »Спахија ми дође из Хрватске
 »И доведе робља племенита,
 436 »Којено ће тебе одм'јенити, 65
 »А и мене вјерно послужити.«
- Њој говори Кумрија робиња :
 »Не см'јем, кадо, живота ми мога !
 »Јер се бојим, горски су хајдуци ;
 »Кад спахија пође из Хрватске, 70
 »На дан ће ти гласе оправити,
 »Да се њему на вечеру надаш.«
- А хајдуци цвиле без престанка ;
 Ражљути се Љубовића када,
 Па удара Кумрију робињу, 75
 Удари је руком по образу,
 Сама слеће низ танану кулу,
 Те отвора на авлији врата,

- Отворила девет кључаница
И десету браву Дубровачку ; 80
Кад отвори на авлији врата,
Па хајдуке пушти у авлију,
Засјаше се токе на доламам'
И за пасом свијетло оружје ;
Виђе када, да су то хајдуци, 85
Даде плећи, њаше побјегнути,
Не даде јој Мијат побјегнути,
Увати је Мијат на чардаку,
За Мијатом тридест и пет друга,
Потегоше топузине тешке, 90
Па на каду љуто замахују,
Замахују, а не ударају ;
Љута каду увати грозница
Гледајући на страшне хајдуке,
Па Мијату онда бесједила : 95
- 437 „О Мијате, мој по Богу брате !
„Не дај мене твоме друштву тући !“
Вели њојзи Мијат харамбаша :
„Сејо моја, Љубовића кадо !
„Кажѝ браћу, ђе ти имаш блага ?“ 100
Њему када отвори комору,
У комори три сандука блага,
Све су сами гроши и вижлини.
Онда Мијат друштву бесједио :
„Браћо моја, тридест и пет друга ! 105
„Овђе блага нема за хајдука.“
Опет Мијат кади бесједио :
„Моја сејо, Љубовића кадо !
„Кажѝ брати и за друго благо.“
Отвори му и другу комору, 110

- И ту има четири сандука,
 Све су сами крстати тал'јери.
 Опет Мијат друштву бесједио :
- »Браћо моја, тридест и пет друга!
 »И још блага нема за хајдука.« 115
- Узе Мијат троструку канџију,
 Па на каду љуто замахује,
 Замахује, а не удара је,
 Већ канџијом бије по дувару :
- »Видиш сејо, Љубовића кадо! 120
 »Видиш ову троструку канџију,
 »Кад те њоме станем ударати,
 »Просјећ' ћу ти свилену верецу,
 »И под њоме танану кошуљу,
 »Још ћу мало коже захитити ; 125
 »Кад те, секо, станем ударати,
 438 »Кано братац у милости сеју ;
 »Кажи брати и за треће благо.«
 Мора јадна када да му каже,
 Отвори му и трећу комору, 130
 У буцаку кожа бивољача
 Заливена Латинскијех рушпи.
 Онда Мијат друштву казивао :
- »Браћо моја, тридест и пет друга!
 »Овђе нешто блага за хајдука, 135
 »Товар'те се, не претовар'те се,
 »Бојати се од Босне поћере.«
 Хајдуци се онђе товарише,
 И сву они кожу изручише,
 И врло се не претоварише ; 140
 Онда их је Мијат испратио,
 Заборави и пушку и сабљу,

Заборави диван-кабаницу.
 Кад је Мијат друштво испратио,
 Сам се опет натраг повратио, 145
 Па кадуни онда бесједио :
 »Сејо моја, Љубовића кадо !
 »Јеси ли се гостима надала ?
 »Јеси л' брату вечеру справила ?«
 Вели њему Љубовића када :
 »О Мијате, драги побратиме ! 150
 »Ја се јесам гостима надала,
 »Ал' такијем нигда ни до в'јека ;
 »И теби сам вечеру справила.«
 Сједе Мијат с кадом вечерати,
 А мало је Мијат вечерао, 155
 Од ђаволства онда заплакао :
 439 »Моја сејо, Љубовића кадо !
 »Љето прође, црна зима дође,
 »Хајдуку је кућа кабаница,
 »А у мене кабанице нема, 160
 »Донес'дер ми диван-кабаницу,
 »И донеси и пушку и сабљу,
 »Да ја идем, јер ме чека друштво,
 »Док се није друштво повратило,
 »Па ће бити више сијасета.« 165
 Мора јадна да устане када,
 Довати му диван-кабаницу,
 И довати и пушку и сабљу ;
 Огрну се Мијат кабаницом,
 А објеси пушку о рамену, 170
 И припаса сабљу о појасу,
 Па милује каду по образу ;
 Под грлом јој три ситна ђердана,

Један ђердан од ситна бисера,
 Други ђердан од драгог камења, 175
 Трећи ђердан од Латинских рушти;
 Милујућ' је Мијат по образу
 Сва три њојзи одр'јеши ђердана,
 Па их пушти себи у џепове,
 Па је онда кади бесједио : 180
 »С Богом сејо, Љубовића кадо!
 »Скоро ћу те опет походити.«
 Вели њему Љубовића када :
 »О Мијате, за невољу брате!
 »Хајде с Богом, пош'о у добри час! 185
 »Моје т' очи више не видиле!
 »А кад више у гости ми дош'о,
 »Да би Бог да', мене не нашао!«

440

65.

Виде Даничић.

Вино пије Мијат харамбаша
 У високој гори Куновици,
 Шњиме пије Лазо барјактаре,
 А до Лаза Даничићу Виде,
 Око Вида тридесет хајдука. 5
 Кад с' хајдуци вином напојише,
 'Вако рече Мијат харамбаша :
 »Побратиме, Лазо барјактаре,
 »И вас, браћо, тридесет хајдука!
 »Није л' мајка родила јунака, 10
 »Јал' сестрица браца одњијала
 »Без бешике на десници руци,
 »У чету га моју опремила,

- »Да отиде у Лијевна града,
 »Да сакује токе триесторе 15
 »На мојијех тридесет хајдука,
 »И начини тридест челенака
 »На нашијех тридесет калпака ;
 »Сваке токе да су позлаћене ;
 »Моје токе од оке четири, 20
 »Оне да су од сувога злата,
 »И у њима три камена драга,
 »Нек се знаду токе Мијатове ?
 »Свакоме ћу оном поклонити
 »С мојих плећа зелену доламу, 25
 »Од рамена лака цевердана.«
 Када ријеч у дружину дође,
 441 Сви хајдуци ником поникоше
 И у црну земљу погледаше,
 Како трава на увојке расте, 30
 Као дојке у младе ђевојке :
 Не пониче Даничићу Виде,
 Већ поскочи на ноге лагане,
 А довати лака цевердана,
 Раскака се шњиме низ планину, 35
 Као јелен од седам година,
 Оде право ка Лијевну граду.
 За њим трчи Мијат харамбаша :
 »Побратиме, Даничићу Виде!
 »Врат' се амо, немој лудовати! 40
 »Ти се прођи бијела Лијевна,
 »Не оста ми бољи у дружини ;
 »А знаш добро, што смо учинили :
 »Ономад смо убили Турчина,
 »Од Лијевна старога Мал-агу, 45

- »Скинули смо токе са Мал-аге,
 »Па ето их на прсима твојим ;
 »А скинули ковче и чакшире,
 »Па ето их на ногама твојим ;
 »Узели му лака цевердана, 50
 »Па ето га о рамену твоме ;
 »Ако ли се повратити не ћеш,
 »Ти обуци диван-кабаницу,
 »Те заклони токе на прсима,
 »А поврати од шајка калчине, 55
 »Те заклони ковче и чакшире,
 »А нај тебе мога цевердана,
 »Те шњим иди у Лијевна града.«
- 442 Послуша га Даничићу Виде :
 Он обуче диван-кабаницу, 60
 Те заклони токе на прсима ;
 А поврати од шајка калчине,
 Те заклони ковче и чакшире ;
 А поврати пушку Мал-агину,
 И он узе пушку Мијатову ; 65
 Оде право, куд је наумио.
 Мирно дође у Лијевна града,
 И сакова токе и челенке,
 Па он пође горе уз планину.
 Но кад дође Турској караули, 70
 Ал' ту бјеше тридесет Турака,
 Метаху се камена с рамена
 И скакаху скока јуначкога ;
 Када дође Даничићу Виде,
 Он Турцима Турски селам даде, 75
 Турци њему боље приватише :
 »Добро дође, незнана делијо !«

Ал' да видиш Даничића Вида !
 Он узима камен на рамена,
 Једном баци, те свијем одбаци ; 80
 Једном скочи, те свијем одскочи,
 Па окрену право у планину.
 Но ето ти Туре Мал-агића
 Са Хајкуном својом милом сејом,
 Кад дођоше Турској караули, 85
 Жале им се Турци Лијевњани,
 Шта учини незнана делија.
 Но да видиш Туре Мал-агића !
 Оно узе камен на рамена,
 443 Једном баци, док Виду добаци ; 90
 Другом баци, далеко одбаци ;
 И прескочи скоком јуначкијем.
 Тад' викнуше Турци Лијевњани :
 »Врат' се амо, Босанска делијо !
 »Одбаци ти Туре Мал-агића 95
 »И одскочи скоком јуначкијем.«
 Кад то зачу Даничићу Виде,
 Поврати се Турској караули,
 Па се хајдук бјеше уморио,
 Те распучи диван-кабаницу 100
 (Засјаше се токе на прсима),
 Узе бацат' камена с рамена,
 Те Турету далек' одбацио ;
 Но говори Хајкуна ђевојка :
 »Зло ви било, Турци Лијевњани ! 105
 »Ово није Босанска делија,
 »Већ је ово Даничићу Виде !
 »Видиш, брате, токе бабајкове !«
 Ал' је Виде Турски разабрао,

- Па довати лака цевердана, 110
 И побјеже пољем ка планини,
 А ћера га Туре на ћогину.
 Таман хајдук у гору зелену,
 Турчин трже пушку кубурлију,
 Те он гађа Даничића Вида : 115
 Погоди га у ногу лијеву,
 На десну се хајдук дочекао,
 Цевердану живу ватру дао,
 На добро га мјесто погодио :
 Ће спучава токе на прсима, 120
 444 Обали га са коња ћогата ;
 Туре паде у зелену траву,
 Ал' не може Виде да допадне,
 Да му русу одсијече главу.
 У то доба допадоше Турци, 125
 Да погубе Даничића Вида,
 Но му добра срећа прискочила,
 Те му пушка бјеше гласовита,
 Те се чула у Ћунор планину,
 Познао је Мијат харамбаша, 130
 'Ваку ријеч рече у дружину :
 „Браћо моја, тридесет хајдука !
 „Ено пуче лаки цевердане,
 „Виде ни је муке допануо.“
 Па поскочи на ноге лагане, 135
 Оде право низ гору зелену,
 А за њиме тридесет хајдука.
 Таман Турци Вида да свладају,
 А допаде тридесет хајдука,
 Те с' уд'рише Турци и хајдуци. 140
 По једном се ватром претурише,

Од Турака мало тко утече,
 Од хајдука мало тко погибе,
 Осим један Лазо барјактаре,
 А рани се Даничићу Виде. 145
 Ту хајдуци Лаза укопаше,
 Од Турака шићар задобише,
 Па се натраг у гору вратише,
 Однесоше рањенога Вида,
 Да се Виде у планини вида. 150
 Тако сваком ономе јунаку,
 Кој' не слуша свога старијега!

445

66.

Михат Томић и паша од Требиња.⁵⁸⁾

(из Црне горе).

Књигу пише паша од Требиња,
 Па је шаље у племе Дробњаке
 А на име Милутину кнезу:
 „Море чу ли, Милутине кнеже!
 „Купи мене два товара вина, 5
 „А и трећи бијеле ракије,
 „И испеци тридесет овновах,
 „И направи тридесет одајак,
 „И ти скупи тридест ђевојаках,
 „Мене паши Ружицу ђевојку.“ 10
 Кад је кнеза књига допанула,

⁵⁸⁾ Ова се пјесма у главној ствари ни мало не разликује од пете („Груица и паша са Загорја“), само што је мало друкчија и што су друга имена. И од једнога и од другогa могло је нешто бити истина; јер су и у наше вријеме народне старјешине кашто наговарале хајдуке те су убијали Турке зликовце и силеџије, од којијех се друкчије нијесу могли бранити.

- И он виђе, што му књига пише,
 Од књиге се љуто узмучио ;
 Но га пита вјереница љуба :
- »А што ти је, драги господару ?« 15
 Све јој кнеже по истини каже.
 Но му вјерна љуба бесједила :
- »А не бој се за то, ако Бог да !«
- 446 Па је ситну књигу написала,
 Те је посла Томића Михату : 20
 »Мили куме, Томића Михате !
 »Доведи ми тридесет хајдуках,
 »Шњима ходи на моје дворове,
 »Е ј' уљега' паша од Требиња,
 »Уљега' је у племе Дробњаке, 25
 »Те он купи данке и харача,
 »Па и то му јоште доста није,
 »Већ ђевојке љуби на срамоту ;
 »Но ти дођи и доведи друштво,
 »Не би ли му погубио главу.« 30
- Кад Михата књига допанула,
 И кад виђе, што му књига каже,
 С хајдуцима у Дробњаке пође,
 Докле дође кнезу на дворове.
- Но га дивно кума дочекала, 35
 Све му млада за пашу кажује,
 У то скочи тридесет хајдуках,
 Направише тридесет одајах,
 А по селу рухо покупише,
 Обуче се тридесет хајдуках, 40
 Сваки пође у своју одају ;
 Кнез испече тридесет овновах.
 А кад дневи око подне било,

- Али паша са Турцима дође,
 Дробњаци га дивно дочекали, 45
 Разредише Турке по одајах ;
 Но уљезе паша код Михата,
 Дивно ли се Михат увијаше !
 А пољепше од сваке невјесте
 447 Пред пашом је овца испечена, 50
 На њу Туре не обрће главе,
 Но све гледа оком на Михата,
 Па Михату ријеч говорио :
 „О Ружице Милутина кнеза !
 „Распучи ми ковче на чакшире.“ 55
 Но се дивно Михат увијаше,
 Распучи му ковче на чакшире ;
 Но не може Туре дочекати,
 Већ му врже у њедрима руке,
 Те он тражи дојке у ђевојке. 60
 Но му Михат ријеч говорио :
 „Пружи, пашо, понапријед руке,
 „А да видиш какве су ту дојке !“
 Мало шену понапријед руке,
 Али нађе двије пушке мале ; 65
 Тадер скочи од земље на ноге,
 И хоћаше избјежат' на врата,
 Но му не да Томићу Михате,
 Већ упали двије пушке мале,
 И пашино срце опалио, 70
 Пос'јече му главу од раменах.
 А да ти је, друже, послушати,
 Ка' хајдучке пушке запуцаше,
 По одајах бију пашајлије !
 Сваки свога пос'јече Турчина, 75
 И узе му благо и оружје.

За што Бајо оде у хајдуке.⁵⁹⁾

(комад од пјесме).

Књигу пише Пивљанине Бајо,
 Те је шаље у приморје равно
 449 А Турчину Ришњанину хаџу :
 »Мож' ли знати, Ришњанине хаџо !
 »Мож' ли знати и паметовати, 5
 »Кад ја бијах морски целебџија,
 »А ти бјеше морски ђумругџија ;
 »Ја доћерах на море волове,
 »А ти не шће на моје волове
 »Узет' ђумрук гроше ни дукате, 10

⁵⁹⁾ Бајо је Пивљанин живљео на свршетку XVII и у почетку XVIII вијека. У Црној се гори приповиједа (као што спомиње и Г. Симо Милутиновић у Црногорској и Херцеговачкој *пјеванији* на страни 95), да је ондје на Цетињу погинуо од Турака 1712 године. Да је био родом из Пиве (у Херцеговини), то показује његово презиме (*Пивљанин*). У Пиви се јамачно мора знати, и из кога је села и има ли јоште ко од његова рода ; а може бити да се онамо што и више и друкчије приповиједа, *за што* је отишао у хајдуке. Он је, као што се и пјева и приповиједа, лети с подоста друштва хајдуковао или *четовао* против Турака по Херцеговини, а зиме је проводио у приморју код Пераста, гдје се и сад показују зидине од куће и његове и његова друга *Лима харамбаше* (онуда се приповиједа, да су под кућама или кулама имали тамнице, у којима су држали Турке, кад би кога жива ухватили). Пераштани отприје нијесу међу се примали људи нашега закона, али су се опет доласку овакога јунака и Турскога непријатеља, као што је био Бајо Пивљанин, врло обрадовали, јер су и они били онда у великоме страху од Турака, који су их често узнемиривали. У Перасту се приповиједа, да се Бајо Пивљанин ондје звао *Никола сердар* : по свој прилици му је крштено име било *Никола*, а *Бајо* надимак ; а сердарство ваља да су му дали Пераштани. Кад Турци 1712 године ударе на Црну гору, Бајо, као што се приповиједа отиде са својим друштвом Црногорцима у помоћ и онамо погине, На онијем крајевима он се спомиње и у пословици :

Не боји се Бајо пушке џефердара,
 Него пушке опутом свезане.

- »Него уђе у моје волове,
 »Те изабра бољег и бољега,
 »Укиде ми на мору цијену,
 »Те сам тада љуто штетовао
 »И своју сам кућу раскућио, 15
 »Постао сам горски харамбаша?
 »Данас имам тридесет хајдука,
 »У Лимова мога и у мене;
 »Већ ми сакуј токе тридестере
 »Од чистога сребра каљенога, 20
 »Тридест тока на тридест јунака;
 »Мени сакуј и Лимову моме
 »Двоје токе од сувога злата,
 »Нек се знаде, ће смо харамбаше.
 »Ако ли ми то послати не ћеш, 25
 »Изиђи ми на мејдан јуначки,
 450 »Пак што коме Бог и срећа даде.“
 Кад Турчину ситна књига дође,
 И он виђе, шта му књига каже,
 Ону гледа, Бају другу пише: 30
 »Харамбаша, Пивљанине Бајо!
 »Не дам теби токе тридестере
 »Од чистога сребра каљенога,
 »Тридест тока на тридест хајдука,
 »И сувише теби и Лимову 35
 »Двоје токе од сувога злата;
 »Већ ти волим на мејдан изићи,
 »Још ћу повест' моју кадунцику,
 »Ти поведи твоју влахињицу;
 »Па ако ми Бог и срећа даде, 40
 »Те добијем тебе на мејдану,
 »Одвешћу ти твоју вјерну љубу;

»Ако л' теби Бог и срећа даде,
 »Те добијеш мене на мејдану
 »На част теби моја кадунцика.« 45

— — — —
 — — — —
 — — — —

68.

Ришњанин хаџија и Лимун трговац.

Кад се жени Ришњанин хаџија,
 На далеко запреси ђевојку,
 Преко Саве преко воде ладне
 451 У лијепу шеру Митровици,
 У некаква Митровског диздара. 5
 Прстен ставља, свадбу уговара
 Три мјесеца бијелијех дана :
 »Док отидем Рисну на крајину,
 »И покупим кићене сватове,
 »И док дођем шеру Митровици.« 10
 Строши хаџо хиљаду дуката,
 Па одатле опреми дората,
 Оде право Рисну бијеломе,
 Кад изиђе на Гласинац равни,
 Ту сустиже Лимуна трговца, 15
 Гони Лимун хиљаду волова.
 На Лимуну свијетло оружје :
 За појасом двије пушке мале,
 Све у чисто заљевене злато ;
 О бедрици мача зеленога ; 20
 О рамену дуга прекоморка,

И на њој је тридесет павата,
 Свака павта од десет дуката,
 Код нишана тридесет дуката.
 Бесједи му Ришњанин хаџија : 25
 »Ја Лимуне, од мора трговче !
 »Добро т' имаш свијетло оружје !
 »Да ми хоћеш тако начинити,
 »Дао бих ти хиљаду дуката.«
 Вели њему Лимуне трговче : 30
 »Ој Бога ми, Ришњанин-хаџија !
 »Ја оћерах на Млетке волове,
 »Док ја продам хиљаду волова,
 »Купићу ти свијетло оружје,
 452 »А у нашем Задру оправити, 35
 »Послаћу ти Рисну на крајину.«
 Ал' говори Ришњанин хаџија :
 »Дај, Лимуне, двије пушке мале,
 »Да ја видим, би л' ми уисале.«
 Даде Лимун двије пушке мале. — 40
 »Дај, Лимуне, мача зеленога,
 »Да ја видим, би л' ми уисао.«
 Даде Лимун мача зеленога. —
 »Дај, Лимуне, дугу прекоморку,
 »Да ја видим, би л' ми уисала.« 45
 Даде Лимун дугу прекоморку.
 А кад хаџо све узе оружје,
 Те припаса себе око паса,
 Он окрену ата доратаста,
 Па он пође равнијем Гласинцем. 50
 За њим Лимун јадан пристајаше :
 »Богом брате, Ришњанин-хаџија !
 »Не носи ми свијетла оружја,

- »Тврду тебе моју вјеру дајем,
 »Док ја продам хиљаду волова, 55
 »Хоћу тебе боље начинити,
 »Начинити, па га поклонити.«
 Обзире се Ришњанин хаџија,
 Па потеже дугу прекоморку,
 А говори Лимуну трговцу : 60
- »Врат' се курво, Лимуне трговче!
 »Твојом ћу те пушком сагубити.«
 Кад то виђе Лимуне трговче,
 Он се јадан к воловима врати,
 Па говори Ришњанин-хаџији : 65
- 453 »Нос' оружје, Ришњанин-хаџија!
 »Добро знадем, куд си пролазио :
 »На Сави си цуру испросио ;
 »Ал', тако ми моје вјере тврде!
 »У Рисну је загрлити не ћеш 70
 »За живота и за здравља мога ;
 »Далеко је од мора до Саве,
 »Да ако се његођ удесимо :
 »Ја оћерах на море волове,
 »Док ја продам хиљаду волова, 75
 »Побоље ћу начинит' оружје,
 »Ал' ти више трговати не ћу :
 »Ја имадем Богом побратима
 »У Перасту Пивљанина Баја,
 »И у њега сто двадесет друга, 80
 »Одврћ' ћу се к њему у хајдуке,
 »Толико ћу друга накупити,
 »Чекаћу те у Коритим' равним,
 »Кад, хаџија, поћеш по њевојку,
 »Па што коме Бог и срећа даде : 85

- »Ја повратит' шалу за срамоту,
 »Јали своју изгубити главу.«
 Оде хаџо Рисну на крајину,
 Лимун оде мору дебеломе
 И оћера хиљаду волова ; 90
 Он продаде на мору волове,
 Па у Млетку начини оружје,
 Па он оде бијелу Перасту,
 Одврже се к Бају у хајдуке,
 Скупи себе сто двадесет друга. 95
 Оде хабер Ришњанин-хацији,
 454 Он не смије купити сватова.
 Тако стаде године четири.
 А кад пета настаде година,
 Књигу пише Митровски диздару, 100
 Те је шаље Ришњанин-хацији :
 »О мој зете, Ришњанин-хација !
 »Ти у мене испроси ђевојку,
 »Нит' је водиш, ни одговор дајеш
 »Ево има четири године : 105
 »Да је била од седам година,
 »Сад би веће била за удадбу.«
 Дође књига Рисну на крајину,
 Кад је виђе Ришњанин хација,
 Нуто њему муке и невоље ! 110
 Другу хаџо књигу начинио,
 Оправи је Митровском диздару :
 »О мој тасте, Митровски диздару !
 »Кад сам оч'о од твојега двора,
 »С љутом сам се гујом завадио, 115
 »Са Лимуном на равну Гласинцу :
 »Отео му свијетло оружје ;

- „Сад с' одврг'о Лимун у хајдуке,
 „Једнако ме чека у планини
 „Са његових сто двадесет друга 120
 „И с толико јоште Бајовијех.“
 Па он стаде купити сватове.
 Скупи хаџо хиљаду сватова,
 Па он спрема брата Дурмиш-бега,
 Да му буде ђевер уз ђевојку; 125
 Дурмиш-бега брата сјетоваше :
 „Чујеш мене, брате Дурмиш-беже !
 455 „Тајом мене кроз Корита прођи,
 „Прођи, брате, отуд и одовуд :
 „Знаш која је у Коритим' гуја, 130
 „Љута гуја Лимун харамбаша.“
 Одатле се свати подигоше ;
 Кад су били кроз Корита равна,
 Туда они мирно пројездише,
 Јера Лимун не шће ударити : 135
 Нема хаџа, а нема ђевојке ;
 Отидоше шеру Митровици.
 Лијепо их диздар дочекао :
 Придржа их неколико дана,
 Па дарива кићене сватове 140
 Ког јаглуком, кога бошчалуком ;
 Дурмиш-бегу коња и ђевојку :
 „Ето, бего, коња и ђевојке,
 „Док ти дођеш Рисну на крајину,
 „Тебе коњиц, хаџији ђевојка.“ 445
 За ђевојком маћи пристајаше,
 Па ђевојци тихо бесјеђаше :
 „Бегоћ, шћери, на конаку будеш,
 „Одсвакле ми ситну књигу врати,

- »Да ја знадем, ђе сте здраво били.« 150
 Одатле се свати подигоше,
 И одоше бијелу Зворнику,
 Ту су први конак учинили.
 Рано рани лијепа ђевојка,
 Гради књигу, те матери шаље : 155
 »Здраво смо ти, мајко, у Зворнику.«
 Одатле се свати подигоше,
 Изиђоше на Гласинац равни,
 456 Код оцака у Шаин-пашића
 Ту су други конак учинили. 160
 Кад у јутру освануло јутро,
 А ђевојка ситну књигу гради,
 Те је шаље својој старој мајци :
 »Здраво смо ти, мајко, на Гласинцу.«
 Одатле се свати подигоше 165
 До у Прачу у касабу малу,
 И ту трећи конак учинише.
 Ран' у јутру урани ђевојка,
 Она гради књигу на кољену,
 Те је врати својој старој мајци : 170
 »Здраво смо ти до Праче касабе.«
 Одатле се свати подигоше,
 У Јабуци конак учинише
 Код оцака бега Повлачића.
 И одатле цура књигу врати : 175
 »Здраво смо ти у Јабуци, мајко.«
 Па с' одатле свати подигоше,
 На Загорју конак учинише
 Код Ченгија двора бијелога.
 И одатле цура књигу врати : 180
 »Здраво смо ти на Загорју, мајко.«

- Одатле се свати подигоше,
И дођоше на равно Чемерно.
И одатле цура књигу врати:
»Здраво смо ти, мајко, на Чемерну.« 185
- Па с' одатле свати подигоше,
И дођоше у Врбицу малу.
И одатле цура књигу врати:
»Здраво смо ти у Врбици, мајко.«
- 457 Одатле се свати подигоше, 190
У Церници конак учинише.
Кад у јутру јутро освануло,
Уранила лијепа ђевојка,
Рони сузе низ бијело лице.
Говори јој ђевер Дурмиш-беже: 195
»Снахо моја, живота ти твога!
»Што прољеваш сузе од очију,
»Те не градиш књигу на кољену,
»Те не шаљеш својој старој мајци?«
- Говорила лијепа ђевојка: 200
»Ој Бога ми, мој мили ђевере!
»Ја сам ноћас чудан сан уснила:
»Ударисмо кроз Корита равна,
»Сва Корита притиснула тама,
»А из таме испадоше вуци, 205
»Све сватове наше рашћераше,
»Тебе обје одгризоше руке,
»Мене живој срце ишчупаше.«
- Говори јој беже Дурмиш-беже:
»Бе не лудуј, моја снахо драга! 210
»Сан је лажа, а Бог је истина;
»Већ ти мајци ситну књигу пиши.«
Тад' ђевојка књигу начинила:

„Ето, мати, књиге најпотоње.“
Отале се дигоше сватови. 215

Дурмиш-беже свате сјетоваше :
„Не пјевајте, ни пушке бацајте,
„Уставите зиле и борије,
„А савијте свилене барјаке,
„Док прођемо кроз Корита равна.“ 220

458 То су бега свати послушали :
Кад су били у Корита равна,
Уставише зиле и борије,
А савише свилене барјаке,
Ни ко пјева, ни ко пушке баца, 225
Тајом иду кроз Корита равна,
Млидијаху, нико не виђаше,
Ал' то гледа Бајо и Лимуне
Са стијене из Кобиље главе ;
Па Лимуну Бајо говораше : 230

„Ој Лимуне, драги побратиме !
„Ја сам чуо, ће говоре људи :
„„Од како је гавран поцрњео,
„„Није хајдук разбио сватова ;““
„Гријота је уд'рит' на сватове 235
„И ђевојци срећу укинути ; —
„Да сватове данас пропустимо,
„Чекаћемо Ришњанин-хацију,
„Кад хација у пунице пође.“

Лимун свога послушао побра,
Пропустише кићене сватове. 240

Кад су били на измак Корита,
Бог убио црна Циганина !
Кој' завика из грла бијела :
„Чала сада, наше мектербаше ! 245

- »На срамоту Бају и Лимуну,
 »Кад прођосмо кроз Корита равна,
 »А не смјеше уд'рит' на сватове.«
 Ударише зиле и борије,
 Стаде јека бубња и свирала, 250
 Стаде праска малијех пушака,
 459 Стаде вика добријех јунака.
 Кад то зачу Бајо и Лимуне,
 Обојица на ноге скочише,
 А за њима до двије стотине, 255
 Побратиме, и четрест друга,
 Па спадоше у богазе тврде,
 Засједоше у богазим' Турке,
 Међу усе⁶⁰⁾ упушћаше Турке,
 На њих живу ватру оборише, 260
 Па једнога Бога поменуше,
 А мачеве оштре повадише,
 Међу Турке јуриш учинише,
 Ра̀стиснуше на четири стране,
 Као вуци бијеле јагањце : 265
 Што пропушћа Пивљанине Бајо,
 Дочекује Лимун харамбаша ;
 Доста љутих починише јада !
 Од сватова нико не утече ;
 Оста јадна на друму ђевојка, 270
 И код ње је ђевер Дурмиш-беже,
 Око ње је саклопио руке ;
 Ал' долеће Лимун харамбаша,
 Па говори младу Дурмиш-бегу :

⁶⁰⁾ *Међу ус* је (мјесто *међу се*) само да се испуни стих ; могло би се казати и *међу себе*, али ми се чини да је онако обичније, као што сам и овдје чуо од Подруговића.

- »Пусти руке од моје ђевојке.« 275
 Вели њему ђевер Дурмиш-беже:
 »Не ћу Богме, Лимун-харамбаша,
 460 »Да б' отпале обје до рамена.«
 Ману мачем Лимун харамбаша,
 Одс'јече му руке до рамена.⁶¹⁾ 280
 Паде беже у зелену траву,
 Лимун узе за руку ђевојку;
 Велик они шићар покупише,
 Па одоше уз Кобиљу главу,
 Па сједоше пити рујно вино, 285
 Служи вино Туркиња ђевојка
 Златном чашом и бијелом руком.
 Пошао је Ришњанин хаџија,
 Да он срете кићене сватове
 С његовијех стотину Ришњана; 290
 Кад се прими уз Рудине равне,
 Чу хаџија пушке у Коритим',
 Своме се је јаду досјетио.
 Брже иде у Корита равна,
 Када дође у Корита равна, 295
 По богазу крвца огрезнула;
 Нађе брата свога Дурмиш-бега
 Осјечених руку до рамена;
 Све му беже право казиваше.
 Вели њему Ришњанин хаџија: 300
 »Дурмиш-беже, ако Бога знадеш!
 »Куд ли оде Бајо са Лимуном?«
 Дурмиш-бег му право казиваше: *

⁶¹⁾ Приповиједају, да се и сад у Коритима познаје гробље тијех сватова, и да на једном камену стоји изрезано, како је дјевер загрлио снаху, а Лимун га ударио мачем, те му осјекао руке.

- 461 „Отидоше уз Кобиљу главу.“
 Одатле се натура хаџија, 305
 Он се вуче од јеле до јеле,
 Док изиђе на Кобиљу главу;
 Али сједи Бајо и Лимуне,
 Они пију вино и ракију,
 Служи њима Туркиња ђевојка 310
 Златном чашом и бијелом руком;
 Кад то виђе Ришњанин хаџија,
 Он узима пушку Лимунову,
 Сложи пушку низ лијеву руку,
 А десном је принесе образу, 315
 На Лимуну састави нишане,
 Па јој десном даде ватру живу;
 Пуче пушка као и гром сињи,
 Не погоди Лимун-харамбашу,
 Већ виш' њега лијепу ђевојку, 320
 Баш ђевојку међу обје дојке.
 Кад то виђе Бајо и Лимуне,
 Поскочише на ноге лагане,
 И на ватру јуриш учинише,
 Рашћераше стотину Ришњана, 325
 Сакри им се Ришњанин хаџија.
 Вратише се лијепој ђевојци,
 Узе Лимун за руку ђевојку,
 Вели њему Туркиња ђевојка:
 „Прођи ме се, Лимун-харамбаша! 330
 „Прва ме је пушка ударила,
 „У њедрима срце покварила.“
 То изусти, а душу испусти.

Одиган саван
1850

Шта освета чини.

Књигу пише Стана Станојева,
 Те је шаље свом милом ђеверу,
 Свом ђеверу Николићу Ташу:
 »Мој ђевере, Николићу Ташо!
 »Мож' ли знати и паметовати, 5
 »Када Турци Брда похараше,
 »Равна Брда и камене Ровце?
 »Тад' утекох ја зету нашему
 »Са Станојем и два моја сина,
 »Нашем зету, кнезу Иванишу; 10
 »Станоја ми у јаму турише,
 »А менека младу продадоше,
 »Продаше ме бегу Челебијћу,
 »А Челебијћ мене препродаде,
 »Препродаде бегу Љубовићу; 15
 »Ја утекох у гору зелену,
 »Ходих млада по гори зеленој,
 »Пасох траву за петнаест дана,
 »Пасох траву, каконо и срна,
 »И не виђех љеба залогаја. 20
 »Сада ено бега Љубовића
 »Код незета кнеза Иваниша,
 »Изиш'о је да купи хараче;
 »Сад м' освети, мој мили ђевере!
 »Ако ли ме осветити не ћеш, 25
 »Послаћу ти другу и преслицу,
 »Те ти преди како и Брђанка.«
 463 Када Ташу ситна књига дође,
 И он виђе, што му књига каже,

- Ону гледа, другу ситну пише, 30
 Те је шаље Рисну и Перасту
 На кољено Пивљанину Бају :
 »Богом брата, Пивљанине Бајо!
 »Развијдер ми свилена барјака,
 »Окрвави на копљу јабуку, 35
 »Пак ти купи под барјак јунаке,
 »Све крвнике и бескућанике,
 »Који нема ни оца ни мајке,
 »А за вјерну љубу и не знаде ;
 »Ком је кућа диван-кабаница, 40
 »Мач и пушка и отац и мајка,
 »Два пиштоља два брата рођена ;
 »Кој' се рани мачем по крајини,
 »Као соко крил'ма по облаку ;
 »Брже хајде мом бијелу двору: 45
 »Ево данас бега Љубовића,
 »Твог злотвора, а крвника мога,
 »Изиш'о је да купи хараче ;
 »Сада му се осветит' можемо
 »И вратити жао за срамоту.« 50
 Када Бају ситна књига дође,
 И он виђе, што му књига каже,
 Он дозива Лимов-харамбашу,
 Те он разви свилена барјака,
 Окрвави на копљу јабуку, 55
 Одмах скупи тридесет јунака,
 Све крвника и бескућаника,
 Који нема ни оца ни мајке,
 464 А за вјерну љубу и не знаде ;
 Ком је кућа диван-кабаница, 60
 Мач и пушка и отац и мајка,

Два пиштоља два брата рођена,
 Кој' се рани мачем по крајини,
 Као соко крил'ма по облаку;
 Па одоше у Васојевиће, 65
 Б'јелу двору Николића Таша;
 Отолен се друштво подигнуло
 Б'јелу двору кнеза Иваниша,
 Напред иде Николићу Ташо;
 Кад су били пред бијеле дворе, 70
 Ал' ето ти сестре Комненије
 Ђе Турцима носи рујно вино;
 Кад угледа сестра брата свога,
 Баца вино на земљицу чарну,
 Па рашири своје б'јеле руке, 75
 Она трчи брата да загрли:
 „Ходи, брате, да се пољубимо!“
 Ал' говори Николићу Ташо:
 „Стани, сестро, док се дарујемо!“
 Пак потеже мача од бедрице, 80
 Уд'ри сестру по свилену пасу,
 Двије поле на земљу падоше,
 Из ње паде оно мушко чедо,
 Па се ваља по зеленој трави;
 Па у дворе јуриш учинише, 85
 И убише бега Љубовића,
 И остале Турке исјекоше;
 Посјекоше кнеза Иваниша;
 Сам побјеже дијете Павлица,
 За њим трчи Николићу Ташо; 90
 Ал' говори дијете Павлица:
 „Не трч' за мном, мој мили ујаче!
 „Ја с' нијесам био ни родио,

„Кад је бабо заметнуо кавгу.“
 Не б' утекло дијете Павлица,
 Ал' се бјеше вргло на ујака,
 На ујака Николића Таша,
 А бијаше брже од ујака,
 И утече, весела му мајка!

95

70.

Бајо Пивљанин и бег Љубовић.

Књигу пише беже Љубовићу
 У лијепу селу Невесињу,
 Те је шаље Пиви каменитој

Па, 167. — *О Пивљанину Бају и Бегу Љубовићу.* [У напомени:] Бајо Пивљанинъ (како Србљи приповѣдаю) живіо е предъе 100 година. Био е родомъ изъ Херцеговине изъ предѣла Пиве (у коем' предѣлу Дрина извире) и трговао е с' воловима, пакъ су му еданпутъ Турскій мытари (Гьумрукчжіе) на мору отели најболѣ волове изъ чжедепа, и тако е после на онимъ обирцѣма врло штетовао, и изъ очаянїя, или да се освети Турцѣма, отишао у хайдуге; но онъ нїе прлїо баба, нити е плвнїо трговаца, него е имао до 100. момака пакъ с' е тувао с' Турцѣма и живіо независимъ одъ нѣхъ, а зими е највише пребывао у приморью. О нѣму пѣсана има много, (а особито по Херцеговини) како годъ и о Новаку. — 12. насред' равног'. — 15, 33. посла'ћу. — 41. рта. — 42. крхата. — 46. чита. — 48, 86, 112, 175, 181. пакъ. — 51. твоје. — 53. бѣ. бѣ. — 55. на врх' равног'. — 59. дозвѣдѣ. — 60, 177, 180. Нѣгошевић' Мату. — 61, 113, 169. Нѣгошевић' Мато. — 65. види. — 68, 147, 151. кадифу. — 77. на врх'. — 90. кои теби. — 91. Узми больїи, а остави горїи. — 95. дохватисе. — 101. изидоше. — 102. Нѣгошевићъ Мату. — 104, 130, 137. нейма. — 105. о'де. — 108. сврх'. — 111. Нѣгошевић' Мату. — 118, 119, 125. да' ћу. — 124. біелїе. — 128. не хѣе. — 132, 139. кадифа. — 160. ухватїо. — 171. бѣ. — 173. дохвату. — 174. [У напомени:] У Невесињском' пољу и садъ стои гробъ Нѣгошевића (или Нѣгушевића) Мате, и отъ гроба на неколико корака има каменъ ударенъ у земљу: Херцеговци приповѣдаю да е Мата безъ главе отъ онѣга камена до гроба отрчао: и да е за споменъ тога онаї каменъ ударенъ у земљу. — 185. жутїе. — IIIб, 205. — Без 62-ге напомене.

- На кољено Пивљанину Бају :
- » Чујеш море, Пивљанине Бајо ! 5
- » Ти си мене за срце ујео,
- » Ти си мога брата погубио ;
- » Изиђи ми на мејдан јуначки,
- » Ево теби три мејдана дајем :
- » Један мејдан у кршним Корит'ма, 10
- » Други мејдан под гором Трусином
- » Насред равна поља Невесињског,
- » Трећи мејдан, ће се удесимо.
- » Ако ли ми не смијеш изићи,
- » Послаћу ти ђерђеф и преслицу, 15
- » Уз преслицу Мисирско повјесмо
- 466 » И вретено дрва шимширова,
- » Те ми преди гаће и кошуљу,
- » И учкур ми у гаће навези.«
- Када Бају ситна књига дође, 20
- И кад виђе, што му књига каже,
- Он узима дивит и хартију,
- Те он бегу књигу отписује :
- » Господару, беже Љубовићу!
- » Штета теби погинут' од мене, 25
- » Мени жао умријет' од тебе ;
- » Него хајде, да се помиримо :
- » Ако сам ти брата погубио,
- » Мене јесте младост занијела,
- » И ја сам се давно покајао ; 30
- » Него хајде, да се помиримо :
- » Послаћу ти лијепу јабуку,
- » Уз јабуку стотину дуката.«
- Када књига Љубовићу дође,
- И кад виђе, што му Бајо пише, 35

- Тад' он Бају другу књигу пише :
- »Ао Бајо, Пивљанско копиле!
 »Ја се с тобом помирити не ћу
 »Да ми дадеш хиљаду дуката,
 »Док не доћеш мом бијелу двору, 40
 »Не пољубиш хрта међу очи,
 »И крјата коња у копито,
 »Онда мене у скут и у руку,
 »И преда мном у земљицу црну.«
 Када Бајо ситну књигу прими, 45
 Књигу чати Пивљанине Бајо,
 Главом маше, зубима шкргуће,
 467 Па он бегу другу отписује :
- »Чујеш море, беже Љубовићу!
 »Не љубих ти паса међу очи, 50
 »Ни твојијех коња у копита,
 »Да бих знао, да бих погинуо,
 »Него ћу ти на мејдан изићи,
 »Чекај мене под гором Трусином
 »Наврх равна поља Невесињског, 55
 »На погледу селу Невесињу
 »И кадуни твојој вјерној љуби.«
 Књигу посла Пивљанине Бајо,
 Пак дозива свога побратима,
 Побратима Његошевић-Мата : 60
 »Побратиме, Његошевић-Мато!
 »Љубовић ме на мејдан зазива,
 »Опремај се, мили побратиме!
 »Да идемо под гору Трусину :
 »Вићи, побро, ће ћу погинути, 65
 »Ил' како ћу бега погубити.«
 Опреми се Пивљанине Бајо,

Уд'ри на се свилу и кадиву,
 Пак припаса два мача зелена,
 Оба мача од једног ковача; 70
 Опреми се Његошевић Мато,
 Пак пођоше до два побратима
 Од честите Пиве камените,
 Машише се планине Трусине,
 И сиђоше пољу Невесињском; 75
 Али Турчин чека на биљези,
 Наврх поља шатор разапео,
 Под шатором сједи, пије вино,
 468 Служи му га слуга Шабан-ага.
 Како дође Пивљанине Бајо, 80
 Како дође, он под шатор уђе,
 Како уђе, он на земљу сједе,
 Када сједе, онда Бога назва:
 »Добро јутро, беже Љубовићу!
 »У зао час по ме или по те.« 85
 Па отпаса два мача зелена,
 Бегу баци оба преко крила:
 »Ето, беже, два мача зелена,
 »Оба мача од једног ковача,
 »Ти избери, кога теби драго, 90
 »Узми бољег, остави горега,⁶²⁾
 »Да не речеш, да је пријевара.«
 Кад то виђе беже Љубовићу,
 Он поскочи на ноге лагане,
 Довати се сабље оковане: 95
 »Ао Бајо, Пивљанско копиле!
 »Што ће мени Ришњански мачеви

⁶²⁾ По правилу би боље било: »Узми бољи, а остави гори;«
 али сам оставио, као што ми је пјевао слијепец Филип.

- „Та код моје сабље Шамлијанке?“
 Уста Бајо на ноге лагане,
 Обојица на двор изиђоше, 100
 Изиђоше, пак се растадоше.
 Бајо посла Његошевић-Мата,
 Да опица бега Љубовића,
 Да на њему панцијера нема.
 Оде Мато бега да опица; 105
- 469 Кад опица бега Љубовића,
 Ал' на њему до три панцијера,
 Три панц'јера, један сврх другога;
 Када виђе беже Љубовићу,
 Ће ће дознат' Пивљанине Бајо, 110
 Он загрли Његошевић-Мата,
 Па га љуби у бијело лице:
 „Богом брате, Његошевић-Мато!
 „Немој казат' Пивљанину Бају,
 „Да на мени панц'јери имају; 115
 „Ако мени Бог и срећа даде,
 „Те погубим Баја на мејдану,
 „Даћу теби све рухо Бајово,
 „И даћу ти оружје његово,
 „И све благо, што код њега нађем; 120
 „Честита ћу тебе учинити:
 „Б'јеле ћу ти дворе саградити
 „У лијепу селу Невесињу
 „Поред мојих двора бијелијех,
 „И даћу ти хиљаду дуката.“ 125
- Превари се Његошевић Мато,
 Превари се, уједе га гуја,
 Не шће казат' Пивљанину Бају,
 Већ превари свога побратима,

Да на бегу ништа више нема, 130
 Осим једна танана кошуља,
 По кошуљи свила и кадива.
 Тад' Љубовић посла свога слугу,
 Да опипа Пивљанина Баја;
 Оде слуга, те опипа Баја, 135
 И врати се, те он бегу каза,
 470 Да на Бају панцијера нема,
 Него само танана кошуља,
 И по њојзи свила и кадива.
 Тада они на мејдан дођоше, 140
 Трже Бајо мача зеленога,
 А Љубовић сабљу Шамлијанку,
 Пак ђевери од њих одступише,
 А они се ударат' стадоше.
 Куд удара Пивљанине Бајо, 145
 Куд удара бега Љубовића,
 Просијеца свилу и кадиву,
 А из свиле жива ватра сипа;
 Куд удара беже Љубовићу,
 Куд удара Пивљанина Баја, 150
 Просијеца свилу и кадиву,
 А из свиле црна крвца лије
 И комади одлијећу меса,⁶³⁾ 155
 .Буто бјеше Баја обранио,
 Обранио по десници руци.
 Када виђе Пивљанине Бајо,
 На невјери да ће погинути,
 Баци мача у зелену траву,
 Пак Турчину под сабљу подлеће:

⁶³⁾ Приповиједају, да је тада Љубовић ударио Баја по десној мишици и одсјекао три литре меса.

- Десном га је руком уватио 160
 За десницу и за бритку сабљу,
 А лијевом за грло бијело,
 Обори га у зелену траву,
 Од љутине зубима га закла.
- 471 ~~Кад то виђе Његошевић Мато,~~ 165
 Он побјеже преко поља равна
 Са Турчином слугом Шабан-агом,
 За њим трчи Пивљанине Бајо :
 „Стани побро, Његошевић-Мато !
 „Да си мени јуче побјегао, 170
 „Опет бих те данас сустигао“
 Сустиже га накрај поља равна,
 Удари га мачем на довату,
 До рамена одс'јече му главу,
 Па он виче слугу Шабан-агу : 175
 „Врат' се натраг, слуго Шабан-ага,
 „Те ти скидај Његошевић-Мата,
 „Тврда вјера! ништа теби не ћу.“
 Поврати се слуга Шабан-ага,
 Те он скиде Његошевић-Мата, 180
 Па отиде селу Невесињу.
 Бајо скиде бега Љубовића,
 Скиде с њега рухо и оружје,
 На њем' нађе три ћемера блага,
 Сва три пуна жутијех дуката, 185
 С њег' отпаса, а себи припаса,
 Пак посједе бијесна путаља,
 Оде право к мору на крајину
 У Латине, видат' десну руку.

Синовица попа Милутина.

Од како је свијет постануо,
 Није љепши цвијет процватио,
 Што је данас на ову годину
 У Врањеву више Колашина
 У онога кнеза Радоице 5
 Синовица попа Милутина,
 По имену млада Анђелија;
 Ал' ђевојка сирота остала
 Иза оца, јер га изгубила,
 Пак остала у стрица својега, 10
 По имену попа Милутина.
 Бре каква је цура пристанула!
 Глас је дала на четири стране,
 Те су на њу свати⁶⁴⁾ навалили,
 Побратиме, са четири краја, 15
 Те ми просе лијепу ђевојку;
 Ал' Анђуша за свате не мари,
 Већ свакога она одбијаше.
 То се попу веће досадило
 Сваки данак свате причекиват', 20
 Једно јутро попе уранио
 И ишет'о пред бијелу кулу,
 Пак дозивље своју снаху милу:
 „Иконија, мила снахо моја!
 „Хоћу теби нешто говорити; 25
 473 „Ти имадеш шћерцу на удају,
 „Снахо моја, младу Анђелију,
 „Ето на њу свати навалили,

⁶⁴⁾ Свати овдје значи као *просци*.

- »Те ју просе са четири стране,
 »Све по избор' бољи од бољега; 30
 »Ал' залуду, моја снахо мила!
 »Она не ће свата ни једнога;
 »Већ што ћемо од живота свога?
 »Свати нама храну изједоше,
 »Сватски коњи зопцу позобаше, 35
 »Ми остасмо, снахо, сиромаси;
 »Већ чу ли ме, моја снахо мила!
 »Ти отиђи на бијелу кулу,
 »Те ти зовни твоју Анђелију,
 »Све јој реци, што је и како је, 40
 »Нек с' удаје, за кога јој драго,
 »Ето, снахо, на бијелој кули
 »Сада има свата на пробира,
 »Све по избор' од добријех кућа;
 »Ти јој свате кажи по имену, 45
 »И л'јепо је у томе разуми,
 »Нек обере, кога њојзи драго.«
 Кад то чула снаха Иконија,
 Она оде на бијелу кулу,
 Те дозивље своју милу шћерку: 50
 »Шћери моја, млада Анђелијо!
 »Удаји се, моја шћери драга!
 »Ето теби свата на пробира,
 »Све по избор' бољи од бољега,
 »Узми, шћери, кога теби драго; 55
 »Да ти неке по имену кажем:
 474 »Од првих је, мила шћери моја,
 »А од Гацка поља широкога,
 »Од богате куће Жарковића,
 »Ово ти је добар муштерија; 60

- »А друго је теби муштерија
 »Од широка поља Невесиња
 »И богате куће Ивковића,
 »Хајде, шћери, Невесињу равну,
 »Тамо теби лоше бити не ће; 65
 »И трећега да ти, Анђо, кажем,
 »Од Мостара града бијелога
 »Од богате куће Петровића,
 »Ово ти је добар муштерија;
 »Сада узми, кога теби драго.“ 70
 Кад је Анђа мајку разумјела,
 Анђа мајци тихо одговара :
 »А чу ли ме, мила нано моја!
 »Што ми кажеш Гацко поље равно
 »И богату кућу Жарковића, 75
 »Ја сам чула, ће говоре људи
 »О Гатачком пољу широкоме,
 »Око њег' су велике планине :
 »Једно Равно, а друго Чемерно,
 »А треће је Голија планина; 80
 »Тамо снијег нигда не престаје,
 »Већ све лежи један на другоме;
 »Тога свата ево, мати, не ћу.
 »Што ми кажеш Невесиње равно
 »И богату кућу Ивковића, 85
 »Ја сам чула, ће говоре људи
 »А о томе Невесињу равном,
 475 »Да ту нема никакове цркве;
 »Ни тога ти, мајко, свата не ћу;
 »Што ми кажеш кућу Петровића 90
 »Од Мостара града бијелога,
 »Чула јесам, ће говоре људи,

- » У Мостару граду бијеломе
 » Добро стоји кућа Петровића,
 » Тамо рађа вино и шеница, 95
 » Око њег' су цркве манастири :
 » Ја ћу поћи ка Мостару граду.«
 Кад је мати ријеч саслушала,
 Брзо трчи низ бијелу кулу,
 Пак ђеверу попу долазила, 100
 Те му каза, што је и како је ;
 А кад попе снаху разумијо,
 Он отиде на бијелу кулу,
 Ђено сједе господа сватови,
 Па им попе пође говорити : 105
 » О сватови, моја браћо драга !
 » Ви се моме двору потрудисте
 » А просити моју синовицу,
 » Фала вама, моја браћо драга !
 » На поштењу и на вашем труду, 110
 » Који сте се мени потежили ;
 » Ево сада, моја браћо драга !
 » Анђа узе себи заручника
 » По имену Петровић-Стевана
 » Од Мостара града бијелога, 115
 » Хоће поћи ка Мостару граду.«
 Када свати њега разумјеше,
 Тад' се попу смјерно поклонише,
 476 Још лијепо њему зафалише,
 Оде сваки свом бијелу двору, 120
 Сам остаде Петровић Стеване ;
 Узе јунак лијепу ђевојку,
 Па је баца за се на вранчића,
 Оде здраво бијелу Мостару ;

Када дође двору бијеломе, 125
 Узе Анђу за бијелу руку,
 Те је води у бијелу цркву,
 И вјенча је себи за љубовцу ;
 Лијеп пород изродио шњоме :
 Двије шћери и четири сина. 130
 Бог сам знаде јели тако било,
 А ми, браћо, да се веселимо.

72.

Сестра Ђурковић-сердара.

Откуда је свијет постануо,
 Није љепши цвијет процватио
 Што је данас на ову годину
 У Лијевну граду бијеломе
 Мила сестра Ђурковић-сердара, 5
 По имену лијепа Марија ;
 Глас је дала на четири стране.
 Испроси је Смиљанић Илија
 Из приморја из кршних Котара ;
 Ал' на Мару просци навалили, 10
 Браћо моја, са четири стране ;
 Најпослије Турци навалили,
 477 А просити лијепу Марију :
 Једно бјеше цури муштерија
 Од крајине Куна Хасан-ага, 15
 Пак Марији књигу начинио,
 И у књизи овако говори :
 „О Маријо, секо Ђурковића !
 „И ја сам ти, цуро, муштерија ;
 „Хоћеш поћи за ме Хасан-агу, 20

- „Пак ћеш бити у двору госпођа?“
 Кад Марији така књига дође,
 Ону гледа, намах другу пише,
 Те ју шаље Куни Хасан-аги :
- „О Турчине, Куно Хасан-аго! 25
 „Влахиња сам, прилика ти нисам,
 „Већ ти тражи за себе Туркињу;
 „Ја сам цура давно испрошена,
 „Испрошена у кршне Котаре
 „За ђидију Смиљанић-Илију.“ 30
 Друго бјеше Мари муштерија
 А од Босне Шарац Махмут-ага,
 Те Марији књигу начинио :
- „О Маријо, секо Ђурковића!
 „И ја сам ти, цуро, муштерија, 35
 „Хоћеш поћи за ме Махмут-агу,
 „Па ћеш бити у двору госпођа?“
 Кад Марији и та књига дође,
 Књигу гледа, одмах другу пише,
 Пак је шаље Шарац-Махмут-аги : 40
 „О Турчине, Шарац-Махмут-ага!
 „Влахиња сам, прилика ти нисам,
 „Ваћ ти тражи за себе Туркињу;
 478 „Ја сам цура давно испрошена,
 „Испрошена у кршне Котаре 45
 „За сокола Смиљанић-Илију.“
 Треће бјеше цури муштерија
 А некакви Кудуз-Дел-Алија,
 И он Мари књигу оправдио,
 Овако је њојзи говорио : 50
 „О Маријо, секо Ђурковића!
 „И ја сам ти, цуро, муштерија,

- „Хоћеш поћи за ме Дел-Алију,
 „Пак ћеш бити у двору госпођа?“
 Кад Марија и ту књигу прими, 55
 Њу ми гледа, намах другу пише,
 Овако је њему говорила :
 „О Турчине, Кудуз-Дел-Алијо!
 „Влахиња сам, прилика ти нисам,
 „Већ ти тражи за себе Туркињу : 60
 „Ја сам цура давно испрошена,
 „Испрошена у кршне Котаре
 „За јунака Смиљанић-Илију.“
 Такве Мара књиге оправила,
 За тим време мало постајало ; 65
 Бре да видиш Смиљанић-Илију!
 Стаде купит' кићене сватове
 По Котару и околo њега ;
 Кад Илија свате покупио,
 Он се диже Лијевну б'јеломе 70
 А да води Мару Бурковића,
 Кад су дошли Л'јевну на крајини,
 Тамо су их л'јепо причекали,
 Придржали три четири дана,
 479 Земан дође, треба путовати, 75
 Пак повикну чауш по сватов'ма :
 „Хазур свати, хазур је ђевојка !
 „Земан дође, да се двору пође.“
 Тад' ђевојку браћа изведоше,
 Дадоше је младијем ђевер'ма, 80
 А сватове редом дариваше,
 Све по реду што за кога бјеше ;
 Пак се свати тада подигоше,
 И пођоше пољем широкијем ;

- Кад су били низ поље широко, 85
 Сви сватови шемно и весело:
 Који има коња од мејдана,
 Поиграва пољем широкијем;
 Ко имаде грло поуздано,
 Попијева пјесне од јунака. 90
 Тако свати весело иђаху,
 Ал' не иде Смиљанић Илија,
 Већ се јунак тешко замислио,
 С миром јаше дебела путаља;
 Од сватова нико га не гледа, 95
 Ал' га гледа лијепа ђевојка,
 Не могаше срцу одољети,
 Већ до Ила догони дората,
 Пак Илији стаде говорити:
 „О бора ти, драги господару! 100
 „А што си се тако замислио?
 „Што је теби? каква је невоља?
 „Сви сватови шемно и весело,
 „А ти јеси тешко невесео?
 „Ах! кажи ми, ако сам ти мила!“ 105
 480 Тад' говори Смиљанић Илија:
 „Чујеш мене, Маро Ђурковића!
 „Пред нама је Пролога планина,
 „Пак знадеш ли, Маро Ђурковића,
 „Који су те сватови просили 110
 „Од Турака, драга душо моја?
 „Данас сва три јесу у Прологу
 „И довели чету у планину,
 „Уфатили све бусије редом:
 „Није ласно проћи кроз планину: 115
 „За то сам ти данас невесео.“

- Кад Илију Мара разумјела,
 Она њему другу проговара :
 „Господару, кад се бојиш тако,
 „Да проведеш свате кроз планину, 120
 „Дај ти мени мушко одијело,
 „И дај мени свијетло оружје,
 „Ја ћу поћи прва у планину,
 „И уздам се у Бога вишњег,
 „Да ћу проћи у кршне Котаре.“ 125
- Кад Илија Мару разумијо,
 Не знаде јој друго говорити,
 Већ он скида с' себе одијело,
 Па га даје лијепој ђевојци,
 И даје јој свијетло оружје; 130
 Бре да видиш лијепу ђевојку!
 Кад обуче ђузел одијело
 Све у срми и у чисту злату,
 А припаса свијетло оружје,
 Начини се млада сератлија, 135
 А ђевојка и од себе л'јепа ;
- 481 Па одагле отиште дората
 И оћера пољем пред сватов'ма.
 Здравом дошла у Пролог планину,
 На бусију прву ударила, 140
 На бусију Куне Хасан-аге,
 Говори јој Куна Хасан-ага :
 „А бора ти, млада сератлијо !
 „Откуд идеш тако из далека ?
 „Нијеси ли од Лијевна града? 145
 „Ја виђе ли свате Смиљанића ?
 „И воде ли Мару Ђурковића ?“
 Одговара лијепа ђевојка :

- »О бора ми, из горе хајдуци!
 »Ја сам таман из Лијевна града, 150
 »Видио сам свате Смиљанића,
 »Ал' не воде Мару Ђурковића:
 »Не да мати Смиљанић-Илији,
 »Већ је мати Мару поклонила
 »А некакву Куни Хасан-аги.« 155
 Када Турчин ријеч разумијо,
 Машио се руком у џепове,
 Пак извади двадесет дуката,
 Те их даје лијепој ђевојци:
 »На то теби, млада сератлијо, 160
 »Кад ти сађеш у кршне Котаре,
 »Те се напиј вина и ракије.«
 Пак одатле отиште дората
 Док на другу удари бусију,
 На бусију Шарац-Махмут-аге; 165
 Пред Марију испадоше Турци,
 Па говори Шарац Махмут-ага:
 482 »А бора ти, млада сератлијо!
 »Отклен тако јеси запутио?
 »Нијеси ли од Лијевна града? 170
 »Не виђе ли свате Смиљанића?
 »И воде ли Мару Ђурковића?«
 Проговара лијепа ђевојка:
 »А бора ми, из горе хајдуци!
 »Ја сам главом од Лијевна града, 175
 »Видио сам свате Смиљанића,
 »Ал' не воде Мару Ђурковића:
 »Не да мати Смиљанић-Илији,
 »Већ је даје Шарац-Махмут-аги,
 »Да је води у Босну поносну.« 180

- Кад је Туре ријеч саслушало,
 Фатило се руком у џепове,
 Те извади двадесет дуката,
 Па их даје лијепој ђевојци :
- »Па то теби, млада сератлијо, 185
 »Кад ти сиђеш тамо у Котаре,
 »Те се напиј вина и ракије.«
 И одатле поћера дората,
 Поћера га доље низ планину,
- Те нагази на трећу бусију, 190
 На бусију Кудуз-Дел-Алије;
 Бре да видиш Кудуз-Дел-Алије!
 Кад опази коња и јунака,
 Он му ноће оштро говорити :
- »Чујеш ли ме, млада сератлијо! 195
 »Отклен идеш, од кога ли града?
 »Куд ли јеси тако запутио?
 »Не идеш ли од Лијевна града?
 183 »Не виђе ли свате Смиљанића?
 »И воде ли Мару Бурковића?« 200
 Говори му лијепа ђевојка :
 »А бора ми, из горе хајдуци!
 »Ја сам јунак из Лијевна града,
 »И ја иђем у кршне Котаре,
 »Да с' напијем вина и ракије; 205
 »Видио сам свате Смиљанића,
 »Ал' не воде Мару Бурковића :
 »Мајка Мару не да Смиљанићу,
 »Већ ће мајка Мару поклонити
 »А некакву Кудуз-Дел-Алији.« 210
 То Турчину врло мило било,
 Фатио се руком у џепове,

- Па извади тридесет дуката,
 Те их даје лијепој ђевојци :
- »На то теби, млада сератлијо : 215
 »Кад ти дођеш у влашке Котаре,
 »Па се напиј вина и ракије.«
 И одатле отиште дората,
 Здраво прође све бусије редом,
 Оде право у кршне Котаре ; 220
 А кад' дође млада у Котаре
 Ка бијелој кули Смиљанића,
 У авлију коња нагонила
 И под кулом разјаха дорина,
 Кад ево ти лијепе Анђуше, 225
 Миле секе Смиљанић-Илије,
 Брже лети низ бијелу кулу,
 А да види какав јунак дође ;
 Када спаде доље на авлију,
 484 Па сагледа лијепа јунака, 230
 Бијаше се много зачудила
 Његовоме стасу и образу,
 Јер га таког ни виђела није ;
 Једва Анђа сама себи дође,
 Па се врати на бијелу кулу, 235
 Па матери својој казиваше :
 »Какав јунак у авлију дође,
 »Таквог, мајко, ни виђела нисам :
 »Ја каква је стаса и образа !
 »Баш је љепши од сваке ђевојке, 240
 »Већ чу ли ме, драга нано моја !
 »Ако јунак буде на конаку,
 »Питај, мати, доброга јунака,
 »А јели се до сад оженио ;

- „Ако Бог да и срећа донесе, 245
 „Те с' не буде јоште оженио,
 „Ја ћу млада баш за њега поћи,
 „Јали зањага, јал' већ ни за кога.“
 Мајка Анђи онда проговара:
 „Бре не преши, моја шћери драга! 250
 „Док видимо, ко је и откуд је,
 „Што ли иђе тако по свијету.“
 За тим мало бјеше постајало,
 Ал' ево ти Смиљанић-Илије
 И он води кићене сватове, 255
 Здраво прошли Пролога планину,
 Јер им нису ништа учинили
 Кад нејмаде лијепе ђевојке;
 Муком иду кићени сватови:
 Ни пјевају, нити пушкарају, 260
 Барјактари савили барјаке;
 485 Јера мисли Смиљанић Илија,
 Да је веће Мара одведена,
 За то с миром сватове проводи,
 Није ласно доћи без ђевојке! 265
 Кад Илија дође у авлију,
 Пред њега је Анђа истрчала,
 Не пита га: „Како си ми, брате?“
 Већ му одмах ријеч проговара:
 „А чу ли ме, мој брате Илија! 270
 „Откада си кулу начинио,
 „Ваки јунак није доходио,
 „Мој Илија, на бијелу кулу;
 „Ја га таквог нисам ни виђела,
 „Ни његова стаса ни образа: 275
 „Љепши јунак од сваке ђевојке;

- „Већ, Илија, брате од матере!
 „Молим ти се, како брату моме,
 „Да ме дадеш овоме јунаку;
 „Ако ли ме њему дати не ћеш, 280
 „Нека знадеш, жива бит' не могу.“
 Кад Илија сестру разумијо,
 Одмах ти се бјеше досјетио,
 Да је главом Мара Бурковића,
 Пак Анђуши сестри проговара : 285
 „Анђелијо, моја секо драга!
 „Није оно момак јабанџија,
 „Већ је оно лијепа ђевојка
 „По имену Мара Бурковића.“
 Тад Илија грлом подвикује : 290
 „Браћо моја, кићени сватови!
 486 „Ви пјевајте и пушке бацајте,
 „Ево нама лијепе ђевојке!
 Па што ћу вам дуљит' лакрдију :
 Ту Илија одведе ђевојку, 295
 Одведе је у бијелу цркву,
 Па је вјенча себи за љубовцу;
 Лијеп пород шњоме породило:
 Двије шћери и четири сина;
 У младости шћери поудао, 300
 У старости сине иженио.
 Бог сам знаде, јели тако било,
 А ми, браћо, да се веселимо!

Женидба Јова Сарајлије

Запросио Сарајлија Јово
 На далеко лијепу ђевојку;

- По даљини ни далеко није :
 Преко Босне у Херцеговину ;
 Ал' се с љутом змијом завадио, 5
 С љутом змијом Лимуном хајдуком,
 Тешко му се Лимун заклињао :
 „А да би ме не родила мајка,
 „Већ кобила, која коње рађа!
 „Не ћеш твоје загрлити злато 10
 „У твојему шехер-Сарајеву.“
 Тако стаде три године дана,
 Пише књигу ђевојачка мајка :
 „А мој зете, Сарајлија Јово !
 487 „Ево има три године дана, 15
 „Од како си испросио злато,
 „Нит' је водиш, нит' одговор дајеш,
 „Већ су мени свати додијали,
 „Ја ћу дати Мару за другога.“
 Књига дође Сарајлији Јову, 20
 Књигу учи, грозне сузе рони ;
 Питала га остарјела мајка :
 „А мој сине, Сарајлија Јово !
 „Отклен књига, огњем изгорјела !
 „Те је тако жалостиво учиш ?“ 25
 Мајци Јово право казиваше :
 „А бора ми, моја стара мајко !
 „Ова ј' књига од моје пунице,
 „Да ја идем и водим ђевојку,
 „Али ће је дати за другога ; 30
 „Сјетуј мене, мила мајко моја !
 „Ја како ћу провести ђевојку
 „Од проклетог Лимуна хајдука ?“
 Мајка Јову тихо бесједила :

- „Сине Јово, жив ми био мајци! 35
 „Купи, сине, кићене сватове,
 „Све јунаке младе нежењене,
 „Који нејма ни оца ни мајке,
 „Кога нема нико зажалити;
 „Хајде, сине, на срећу јуначку.“ 40
 То је Јово мајку послушао,
 Те покупи до триста сватова,
 Све јунака, младих нежењених,
 Који нејма ни оца ни мајке,
 Кога нејма нико зажалити; 45
- 488 Здраво свати гору пријеђоше
 И дођоше двору ђевојачком;
 Лијепо их тамо дочекали:
 Коњма даше зоби и сијена,
 А сватов'ма господску вечеру; 50
 Јова воде у бијеле дворе,
 Ђено сједи мајка и ђевојка.
 Сви сватови рахат и весело,
 Невесео Сарајлија Јово;
 Питала га ђевојачка мајка: 55
 „А мој зете, Сарајлија Јово!
 „Што си тако врло невесео?
 „Ал' ти н'јесу твоје шуре драге?
 „Ал' ти није у вољу вечера?
 „Ал' ти није моја Мара драга?“ 60
 На то њојзи Јово одговара:
 „Прођи ме се, ђевојачка мајко!
 „Све је л'јепо у двору твојему,
 „И моје су шуре мени драге,
 „Твоја Мара и одвише драга; 65
 „Али ево јада изненада:

- »С љутом сам се змијом завадио,
 »С љутом змијом Лимуном хајдуком,
 »Тешко ми се Лимун заклињао,
 »Да ја нећу загрлити Мару 70
 »У мојему шехер-Сарајеву.«
 Насмија се ђевојачка мајка,
 Пак је зету 'вако бесједила :
 »Та не бој се, једна страшивице!
 »Моја ј' Мара срца јуначкога, 75
 »Здраво ће ти провести сватове.«
- 489 Пак од земље на ноге скочила,
 Она оде Мари у чардаке :
 »А да видиш, моја шћери драга!
 »Тешко ти се Јово препануо 80
 »Од некаква Лимун-харамбаше ;
 »Већ чујеш ли, моја шћери драга !
 »Кад будете близу Романије,
 »Тада зовни ручнога ђевера :
 »»Ој ђевере, мој злаћен прстене ! 85
 »»Дај ти мени коња најбољега,
 »»Бритку сабљу твога брата Јова,
 »»А и твоје двије Даницкиње,
 »»Све у чисто заљевене злато ;
 »»И још дај ми твоје одијело : 90
 »»Ја ћу сама преко Романије.«
- Кад у јутру јутро освануло
 И пођоше кићени сватови,
 Поведоше лијепу ђевојку ;
 Кад су били близу Романије, 95
 Тад' ђевојка говори ђеверу,
 Што је бјеше научила мајка ;
 То је ђевер снаху послушао,

- Обуче је што се љепше може,
И даде јој свијетло оружје : 100
Бритку сабљу свога брата Јова,
А и своје двије Даницкиње,
Све у чисто заљевене злато ;
И даде јој коња најбољега ;
А кад Мара коња посједнула, 105
Ђеверу је своје говорила :
»Ој ђевере, мој злаћен прстене!
490 »Кад пријеђем преко горе чарне,
»Ђе су ваши пребијели двори ?
»По чему их могу познавати ?« 110
Ђевер снаси тихо говорио :
»Снахо моја, од злата јабуко !
»Ако Бог да и срећа јуначка,
»Те ти здраво преко горе пређеш,
»У широку пољу Сарајевском 115
»Ту ћеш виђет' дрво бадемово,
»Под бадемом чардак од биљура,
»То су наши бијели дворови.«
Оде млада преко горе чарне,
Пјевајући, гору проклињући : 120
»Бог т' убио, горо Романијо !
»Ђе у теби капи воде нејма,
»Дошло ми је мога коња клати,
»Да с' напијем крвце од коњица.«
У то доба хајдук иза јеле, 125
Под ђевојком коња уфатио :
»Стан' причекај, царева делијо !
»Даћу теби и воде и вина :
»Кажи право, тако био здраво !
»Ђе си синоћ на конаку био ?« 130

- Ал' говори племенита Мара :
- »Ја сам синоћ на конаку био,
 »Бе сватови дошли по ђевојку
 »Из лијепог шехер-Сарајева,
 »Хоће свати да воде ђевојку, 135
 »Али не да ђевојачка мајка :
 »Ђевојка се разбољела љуто ;
 »Те су они рока оставили,
 491 »Оставили до Ђурђева дана,
 »Докле буде траве за коњица, 140
 »За јунаке младих јагањаца.“
 Проговори Лимун харамбаша :
 »Фала теби, царева делијо !
 »Кад си мени право казивао,
 »Да не губим млађане јунаке, 145
 »Да не цв'јељам жалостиве мајке.“
 Пак наточи златан кондир вина,
 Те га даје на коња ђевојци ;
 Ал' му вели лијепа ђевојка :
 »А бора ти, Лимун-харамбаша ! 150
 »Даруј мени овај кондир златан ;
 »А тако ми моје вјере тврде !
 »Докле дођем у Стамбола града,
 »Послаћу ти двије демишћије
 »Све у чисту заливене злату,“ 155
 Даде хајдук од злата кондира,
 Мара оде преко Романије
 Пјевајући, коња играјући.
 Кад је сишла к пољу Сарајевском,
 Угледала дрво бадемово, 160
 Под бадемом чардак од биљура,
 А пред двором три кола играју,

- У колу је сека Јованова,
 Колом игра, колу пјесму каже,
 Припијева брата и невјесту ; 165
 Сјаха с коња прелијепа Мара,
 С коња сјаха, у коло се фата
 До лијепе Јованове секе,
 Пољуби је и два и три пута :
 492 »Дај муштулук, Јованова секо! 170
 »Ето теби браће и невјесте.«
 Ражљути се Јованова сека,
 Из кола се млада истргнула.
 У то доба Јово и сватови,
 Куне сека свога брата Јова : 175
 »Бог т' убио, мој брате Јоване!
 »Што ти шаљеш незнане јунаке ?
 »Уфати се до мене у коло,
 »Пољуби ме и два и три пута.«
 Насмија се Сарајлија Јово : 180
 »Није оно незнана делија,
 »Већ је оно драга снаха твоја.«

74.

Женидба Плетикосе Павла.

Мили Боже, чуда великога!
 Да л' пуцају Задарски топови?
 Да л' духају приморски вјетрови,
 Те удара јека у планину? —
 Нит' пуцају Задарски топови, 5
 Ни духају приморски вјетрови;
 Већ, сватови и воде ђевојку,

Они међу ђумишли пиштоље.
 Кад бијаху друму на раскршћу,
 Ал' говори лијепа ђевојка : 10
 »О чу ли ме, куме и ђевере :
 »Зазор ми је у вас погледати,
 »А камо ли с вама говорити ;
 493 »Земан дође, ваља говорити :
 »Кад сам била лудачка код мајке, 15
 »Просио ме Плетикоса Павле
 »Седам пута у седам година,
 »Он просио, не даде ме мајка,
 »С мене Павле оде у хајдуке,⁶⁵⁾
 »И сад њега у хајдуке кажу 20
 »У некакој Кунари планини,
 »Шњиме кажу тридесет хајдука :
 »Бојати се Плетикосе Павла.“
 Ал' говори куме и ђевере :
 »Не будали, наша мила снахо ! 25
 »Ако има Плетикоса Павле,
 »Ако има тридесет хајдука,
 »У нас има шездесет сватова,
 »Не см'је Павле на нас ударити.“
 Тек што они у ријечи били, 30
 Али пуче тридесет пушака,
 На мах пуче из горе зелене,
 Мртвих паде тридесет сватова ;
 Опет пуче тридесет пиштоља,
 Опет паде тридесет сватова ; 35
 Сама оста на коњу ђевојка,

⁶⁵⁾ Догађало се и у наше вријеме, да момак с дјевојке отиде у хајдуке, н. п. кад му је не даду, или кад му је ко препроси (испрошену или док се он још није оканио просити је) или отме.

- А допаде Плетикоса Павле,
 Те увати коња под ђевојком,
 Одведе га врху на планину,
 494 Па он сједе пити рујно вино, 40
 Служи му га лијепа ђевојка.
 Но ђевојка млада невесела,
 Она рони сузе од очију,
 А пита је Плетикоса Павле :
 »А Бога ти, лијепа ђевојко ! 45
 »Кака ти је голема невоља,
 »Те прољеваш сузе од очију ?
 »Ал' ти нисам лијеп ђувегија ?
 »Ал' ти нису по ђуди сватови ?
 »Ал' ти жалиш милосна ђевера ? 50
 »Ако жалиш милосна ђевера,
 »Ја имадем Милића сестрића,
 »Којино је љепши од ђевојке,
 »Он ће бити ђевер до ђевојке.«
 Њо говори лијепа ђевојка : 55
 »Господару, харамбаша Павле !
 »Ја не жалим тога ни једнога :
 »Ти си мене лијеп ђувегија,
 »А добри су кићени сватови,
 »Лијеп ти је Милићу сестрићу, 60
 »Може бити ђевер уз ђевојку ;
 »Но је мене данас најжалије,
 »Што ја немам свиленога дара,
 »Да дарујем кићене сватове,
 »Већ остаде друму на раскршћу.« 65
 Превари се Плетикоса Павле,
 Те дозивље Милића сестрића :
 »О чу л' мене, дијете Милићу !

- »Узми ујну за бијелу руку,
 »Па је води друму на раскршће, 70
- 495 »Бе су оно свати изгинули,
 »Те нађите свилене дарове,
 »Донесите врху на планину.«
 Кад то зачу дијете Милићу,
 Узе ујну за бијелу руку, 75
 Одведе је друму на раскршће.
 Но да видиш лијепе ђевојке!
 Каде нађе свилене дарове,
 Она оде од леша до леша,
 Те дарује по друму сватове: 80
 Свакога је свата покривала,
 Покривала свиленом кошуљом,
 А по глави везеним јаглуком;
 Каде нађе милосна ђевера,
 Тад говори лијепа ђевојка: 85
 »О ђевере, мој злаћен прстене!
 »Скоро ти ми на прсту бијаше,
 »Скоро бјеше, па некуд отиде!
 »Што ли си се на ме наљутио,
 »Те м' не водиш за бијелу руку, 90
 »Да дворимо кићене сватове?«
 Мртва глава не зна говорити!
 Заплака се лијепа ђевојка,
 Па га покри срмали кошуљом,
 А по глави злаћеним јаглуком, 95
 Па отиде од леша до леша
 Докле нађе милоснога кума,
 Па га љуби у skut и у руку,
 И говори лијепа ђевојка:
 »Ао куме, моје јарко сунце! 100

- „Добро ти ме бјеше огријало,
 496 „Па ми опет за горицу зађе!
 „А што си се на ме наљутио,
 „Те не држиш в'јенце и обоце,
 „Те не вјенчаш твоју милу куму?“ 105
 Мртва глава не зна говорити!
 Проли сузе лијепа ђевојка,
 Па га покри срмали кошуљом,
 А по глави злаћеним јаглуком,
 Па отиде млада кроз сватове 110
 Докле нађе млада ђувегију,
 Нађе њега у крв умрљана,
 Из крви га мало извадила,
 Па га брише свиленим јаглуком,
 А љуби га међу очи чарне, 115
 Па говори сирота ђевојка:
 „А давори! да мој господару!
 „Ја што си се на ме наљутио?
 „Чарне очи, што ме не гледате?
 „Б'јеле руке, што ме не грлите? 120
 „Медна уста, што ме не љубите?
 „Што ли сте се на ме наљутила?“
 Мртва глава не зна говорити!
 Љуто писну лијепа ђевојка,
 Љуто писну, као гуја љута, 125
 Па га покри златали кошуљом,
 А по глави злаћеним јаглуком,
 Па повади ноже од појаса,
 Те удари себе у срдашце,
 Мртва млада покрај њега паде. — 130
 Кад то виђе Милићу сестрићу,
 Он побјеже гори на планину.

- 497 Но да видиш јада још горијех :
 Нешто хучи врху на планини,
 А вију се орли и гаврани. 135
 Мало д'јете у напредак било
 Код студене воде овчарице,
 Али вода мутна и крвава
 И на њојзи два његова друга,
 Једно Мирко, а друго Маринко, 140
 Бијеле им руке исјечене,
 А по т'јелу ране пограђене,
 Виде им се црне цигерице.
 Када дође Милићу сестрићу,
 Он упита два горска хајдука : 145
 „О Бога ви, до два моја друга !
 „Што сте тако рана допаднули ?
 „Бе ли су вас преварили Турци,
 „Те вас тако грдно изранили ?
 „Куд се ћеде мој мио ујаче, 150
 „Мој ујаче, Плетикоса Павле,
 „И његова дружина остала ?“
 Али веле два горска хајдука :
 „О чу ли нас, дијете Милићу !
 „Кад ти оде друму на раскршће 155
 „И одведе несретну ћевојку,
 „А удари од Грачаца Панца
 „Изненада у нашу дружину,
 „Погуби ни наших тридест друга,
 „И твог ујка Плетикосу Павла ; 160
 „Ту смо, брате, рана допаднули.“
 То говоре, а с душом се боре ;
 То рекоше, а душу пустише.
- 498 Када виђе дијете Милићу,

Проли сузе низ бијело лице, 165
 Па отиде к двору бијеломе,
 Да он рани остарјелу мајку.

75.

Иво усарин и Аврам спахија.

Рано рано усарине Ива,
 Рано рани, а с' собом беседи:
 »Ево данас годиница дана,
 »Кад сам стару изгубио мајку;
 »Немам брата ни миле сестрице, 5
 »У невољи немам пријатеља
 »Ван мог ата и светла оружја;
 »Сам сам овде у мом белом двору,
 »Самоћа ми врло дотешчала,
 »Идем право тражити девојку, 10
 »А слуш'о сам јошт од моје мајке,
 »Да је ћерца Ердељске банице
 »Јединица лепота на гласу;
 »Оћу сутра рано уранити,
 »Оседлаћу ата из потаје, 15
 »Па ћу право двору баничину;
 »Добијем ли Мару за љубовцу,
 »Лепим ћу је даром даривати:
 »Покрићу је свилом и кадифом,
 »Посућу је сву сјајним бисером, 20
 »И даћу јој дванаест прстена,
 »Којено сам од мајке добио,
 499 »У њима је без цене камење;
 »Уз прстење пљаду дуката;
 »Па ћу белу сазидати цркву, 25

- „И чинићу многе задужбине,
 „Наранићу сужна и невољна;
 „И скупићу иљаду сватова,
 „Да се знаде, чија је девојка;
 „Ако л' ми је не кте дати мајка, 30
 „Ја ћу Мару на силу отети,
 „Макар своју изгубио главу.“
 Што је Ива с' собом говорио,
 То је брзо јунак учинио:
 Извео је ата из потаје, 35
 Скерлетом га до земље покрио,
 Сувим златом скерлет попунио,
 А бисером гриву преплетао;
 Па господски себе накитио:
 Па се метну свилу и кадифу, 40
 А на главу калпак од самура,
 За калпаком од злата челенка,
 Која вреди иљаду дуката;
 И припас'о то светло оружје,
 Које мало у јунака наћи; 45
 Право оде двору баничину.
 Кад је био двору на авлији,
 Марина га дочекала мајка,
 Одвела га двору на чардаке,
 Гди је Мара ситан везак везла; 50
 Ива им је Бога називао,
 Баница му Бога приватила,
 Па му она тијо говорила:
 500 „Које добро, незнани јуначе?“
 Онда Ива њојзи одговара: 55
 „Чу ли мене, госпођо банице!
 „Слушао сам јошт од моје мајке,

- »Да ти имаш нецењено благо,
 »Твоју ћерцу милу јединицу,
 »И мени је мајка говорила, 60
 »Да је лепша од белогa дана,
 »Нит' јој друге у Ердељу има
 »У лепоти нити у доброти :
 »Њу сам дош'о у тебе искати,
 »Самоћа ми младу дотешчала, 65
 »Немам брата ни миле сестрице,
 »А стару сам изгубио мајку :
 »Добијем ли Мару за љубовцу,
 »Оћу белу сазидати цркву,
 »И чинићу многу задужбину, 70
 »Наранићу сужна и невољна ;
 »Јер сам главом усарине Ива.«
 Па се онда Мари окренуо
 И лепим ју даром даривао :
 Покрио је свилом и кадифом, 75
 И посуо сву сјајним бисером,
 Пред њу метну дванаест прстена,
 У њима је без цене камење ;
 Уз прстење пљаду дуката.
 Ал' баница поче беседити, 80
 У беседи тешко узданула :
 »Ој Бога ми, усарине Иво !
 »Ја на теби мане не налазим,
 »Али Мара за удају није :
 501 »Сад је Мари тек трин'ест година.« 85
 На то Ива лепо одговара :
 »Чекаћу је за годину дана.«
 Не мож' мајци на ино да буде,
 Веће поче право говорити :

- »Господару, усарине Иво! 90
 »А тако ми среће и очију!
 »Ја на теби мане не налазим,
 »И радо би тебе зетом звала,
 »Ал' сам Мару другом наменила,
 »Наменила Авраму спаији, 95
 »И већ ју је младу испросио
 »И господским даром даривао,
 »Прстен дао, свадбу одредио,
 »И скоро ће са сватови доћи,
 »А мало јој рока оставио, 100
 »Мало рока, три недеље дана,
 »Док отиде своме белом двору
 »И покупи кићене сватове.«
 Кад је Ива речи разабрао,
 То је њему врло жао било, 105
 Па срдито говори баници:
 »Чу ли мене, госпођа банице!
 »Отићи ћу у ту гору чарну,
 »Чекаћу је среди горе чарне,
 »Све ћу њене свате погубити, 110
 »И Мару ћу на силу отети,
 »Ја ћу своју изгубити главу.«
 То изрече, па на ноге скочи,
 Довати се ата помамнога,
 Оде право своме белом двору, 115
 502 Пак сакупи дванаест усара,
 С њима оде у ту гору чарну;
 А кад дош'о среди горе чарне,
 Тамо био две недеље дана
 И чекао Аврама спаију 120
 И његове кићене сватове.

Што чекао, то је дочекао :
 Тек што прођу две недеље дана,
 Ал' ето ти Аврам са сватови,
 Отидоше двору баничину, 125
 Баница и лепо дочекала,
 И лепо је Мару оправила
 И господским руом оденула ;
 Па је онда Мару световала :
 »Слушај, Маро, слушај, слатка рано ! 130
 »Док пређете преко поља равна
 »И дођете у ту гору чарну,
 »Моли кума, моли старог свата,
 »Да устегну коње витезове,
 »Да уставе свирке и бубњеве, 135
 »Да не бију гласни таламбаси,
 »Нек савију алаје барјаке :
 »Да не чује усарине Ива,
 »Који те је у мене просио,
 »Па се на ме врло наљутио, 140
 »Чекаће вас среди горе чарне ;
 »А кад дођеш Аврамову двору,
 »Пази њега, као очи своје ;
 »Заовице, као и сестрице ;
 »Деверове, к'о браћу рођену ; 145
 »А свекрву, као своју мајку ;
 503 »Мила свекра, к'о свога бабајка.«
 Дигоше се кићени сватови,
 Одведоше лепоту девојку,
 Минуше се преко поља равна, 150
 Кано звезда преко ведра неба ;
 Ударају бубњи и свирале,
 Ударају гласни таламбаси,

- И вију се алаји барјаци.
- Кад су били у ту гору чарну, 155
Тад' беседи лепота девојка :
- »Мили куме, мили стари свате !
»Зазор мени у вас погледати,
»А камо ли с вама беседити :
- »Устегните коње витезове, 160
»Заустав'те свирке и бубњеве,
»И савијте алаје барјаке :
- »Пред нама је гора усарита,
»У њој има дванаест усара,
»И трин'ести усарине Ива, 165
»Који ме је у мајке просио,
»И лепим ме даром даривао :
- »Покрио ме свилом и кадифом,
»И посуо сву сјајним бисером,
»Дао ми је дванаест прстена, 170
»У њима је без цене камење ;
»Уз прстење иљаду дуката ;
»Ал' ме мајка њему није дала,
»Па се на њу врло наљутио,
»Чекаће нас среди горе чарне.« 175
- Но то свати ни да ају не ће,
Већ пуштају коње витезове,
504 Ударају свирке и бубњеве,
Ударају гласне таламбасе,
Вијају се алаји барјаци; 180
То зачуло дванаест усара,
Па казују усарину Иви :
- »Господару, усарине Иво,
»Ево свати Аврама спаије !«
Кад је Ива речи разабрао, 185

- Брже скочи на ноге лагане,
 Изненада свате нападоше,
 Сви су свати на ма изгинули,
 И сам главом Аврам младожења ;
 Тад' беседи лепота девојка : 190
 »Богом брате, усарине Иво !
 »Остави ми бар ручна девера,
 »С ким ћу млада до мајке отићи
 »Без колача и без убрадача.«
 Кад то чуо усарине Ива, 195
 Удари се руком по колену,
 Па је онда Мари беседио :
 »Кучко једна, лепото девојко !
 »За шт' ме ниси прије братимила,
 »Све би сам ти свате оставио 200
 »И баш главом Аврама спаију ?«
 Кад је Мара речи разабрала,
 Она писну, кано љута гуја,
 Па савила скуте и рукаве,
 Међ' мртве је свате загазила, 205
 Љуби свата једног до другог,
 Па најпоследне Аврама спаију,
 Па је онда њему беседила :
 505 »Ој Авраме, несуђени друже !
 »А што си се на ме расрдио ? 210
 »Медна уста, што ме не љубите ?
 »Бели зуби, што се не смејете ?
 »Беле руке, што ме не грлите ?
 »Црне очи, што ме не гледате ?
 »А зар сте се на ме расрдиле, 215
 »Да ја тужна мало дара носим ?
 »А ја јадна доста дара носим :

» Сваком свату везену мараму,
 » А тебека златна бошчалука,
 » Твојој мајки од мака кошуљу, 220
 » Више злата, него танка платна,
 » Под грлом јој пуце јадиково,
 » Јадиково и чемериково,
 » Кудгод оди, нека јадикuje,
 » А гди стаје, да чемерикује : 225
 » » Ово ми је од снае кошуља,
 » » Поведене, а недоведене ;
 » » Двори су јој среди горе чарне. « «
 Па потрже ноже од појаса,
 Удара се млада у срдашце : 230
 » Када није Аврама спаије,
 » Нека није ни мене девојке. «
 То изусти, па душицу пусти.

506

76.

Ђирјак и Грчић Манојло.

Или грми, ил' се земља тресе,
 Или бије море о мраморје?
 Нити грми, нит' се земља тресе,
 Нити бије море о мраморје :
 Кнез Милутин жени свога сина, 5
 Окумио кума Владисава,
 Старог свата млада Велисава,
 Свога Ђиру девер' до девојке ;
 На пооду световао Ђиру :
 » Ао Ђиро, моје чедо драго ! 10
 » Кад дођете у Дрекаловиће
 » Код војводе нова пријатеља,

- „Старијега паз’ ка’ родитеља,
 „А млађега као браца свога;
 „Не чин’ крви брату на весељу.“ 15
 Па с’ оданде свати подигнули,
 И одоше у Дрекаловиће
 Ка војводи нову пријатељу.
 Игра Ђира с пријатељицама,
 Играли су за три бела дана; 20
 Кад с’ учини међ’ сватови кавга,
 Ђира иде, те кавгу замири;
 Опет игра с пријатељицама,
 Кад четврти данак освануо,
 Онда Ђира поче беседити: 25
 „Баба ми се на конака нада.“
 Изведоше госпођу девојку,
 507 Предадоше ручноме деверу,
 Дигоше се свати путовати.
 Кад дођоше у клисуру тврду, 30
 Сви прођоше пијани сватови,
 А остаде Ђира и девојка;
 Кад су били сред клисуре тврде,
 Пуче пушка из клисуре тврде,
 Да удари девера девојки; 35
 Ал’ Бог даде, ране не зададе,
 Од главе му скиде кићен калпак,
 Паде калпак на земљицу црну;
 Скочи Ђира од коња витеза,
 Узе калпак па метну на главу, 40
 Коња даде госпођи девојки:
 „Држде, снашо, коња брацинога,
 „Да погледам, ко то пушке баца.“
 Кад онамо девере Ђирјаче,

- Пушке баца Грчићу Манојло ; 45
 Па једну је пушку избацио,
 А другу је фришко напунио,
 У итошти шишку преломио,
 Те не може зрно да сатера.
 А кад дође девере Ђирјаче, 50
 Удари га шестопером златним,
 Шестопером у плеће јуначко,
 Јадно Грче паде земљи чарној,
 Њему Ђира савезао руке,
 Одведе га госпођи девојки ; 55
 Грли Ђира госпођу девојку :
 »Благо брацу, кад си тако верна !
 »Кад си брацу коња додржала !«
- 508 Па усее на коња витеза,
 Удари га оштрим мамузама, 60
 Па достиже кићене сватове :
 »Фала куме, фала стари свате !
 »Остависте м' у клисури сама,
 »Ђа сирома изгубити главу,
 »У мало ме Грче не изеде.« 65
 Онда вели куме и старојко :
 »Немој, Ђиро, наше чедо драго !
 »Не чин' крви брацу на весељу,
 »Него се ви Богом побратите,
 »А лепо је и бити и рећи, 70
 »Два девера код једне девојке.«
 То је Ђира свате послушао,
 Те Грчету одрешао руке.
 Кад дођоше кули Комненовој,
 Онде свати конак учинили, 75
 Два девера у кулу с девојком,

- А сватови да чувају стражу :
 Гди је стража од пијани људи ?
 Гди ко стао, онде и легао,
 Гди легао, онде и заспао ; 80
 А устало Грче невијерно,
 Украло је од Ђире ножеве,
 Уд'ри Ђиру у срце јуначко,
 Погоди га кроз снашину руку,
 А запишта жалосна девојка : 85
 »Јао Ђиро, рођени девере !
 »Ја ћу моју преболети руку,
 »Ал' ти твоју рану никад не ћеш.«
 Уста Ђира на ноге јуначке,
 509 Па избаци пушку кубурлију : 90
 »А на ноге, кићени сватови !
 »Време нам је да ми путујемо.«
 Пођипаше кићени сватови :
 »А што си се помамио, Ђиро ?
 »Јоште није путовати време.« 95
 А приступа жалосна девојка,
 Распиње му пуца на долами,
 Па му црпе крвцу из недара :
 »Јао Ђиро, рођени девере !
 »Ја ћу моју преболети руку, 100
 »Ал' ти твоју рану никад не ћеш.«
 Јунаку је невоља голема :
 Сест' не може, а лећи не може ;
 Опет баци пушку кубурлију :
 »А на ноге, кићени сватови ! 105
 »Време нам је већ да путујемо.«
 Пођипаше кићени сватови
 Сваки свога коња опремио,

- Ђира спрема свога и снашина ;
 Дигоше се с Богом путовати, 110
 Пријеђоше гору Чичавицу,
 Пријеђоше гору Ступчаницу,
 Па сиђоше на воду Цетињу :
 Који пије, који се умива,
 Који поји коња на Цетињи ; 115
 Девер Ђира поче беседити :
 » Чујеш ли ме, да мој мили куме !
 » И чујеш ли, Велисаве стриче !
 » Приватите госпођу девојку,
 » То је снаша и моја и твоја, 120
 510 » То је добро и моје и твоје ;
 » Ја ћу ићи на муштулук баби.«
 Па се диже, оде двору своме ;
 Под Никшићем дивно коло игра,
 У том колу сестра Ђирјакова, 125
 Све је коло главом надмашила,
 Далеко је Ђиру угледала,
 Па отрча на муштулук баби :
 » Красни бабо, Милутине кнеже !
 » Ето Ђире, а нема сватова !« 130
 А кад Ђира дође двору своме,
 Своме баби поче беседити :
 » Красни бабо, Милутине кнеже !
 » Нисам ли ти беседио, бабо,
 » Да не просиш прошене девојке ? 135
 » Привати ме са коња витеза,
 » Спусти мене на зелену траву,
 » Пак ти седи поред мене, бабо,
 » Да ти метнем на криоце главу,
 » Ти ми метни на срдашце руку.« 140

Привати га Милутине кнеже,
 Привати га са коња витеза,
 Спусти њега на зелену траву,
 Па му узе на криоце главу.
 И метну му на срдашце руку. 145
 Девер Ђира поче беседити :
 »Чујеш ли ме, мој рођени бабо !
 »Девојка је испрошена била.
 »Испросио Грчићу Манојло,
 »А ти си је препросио, бабо !« 150
 То изрече девере Ђирјаче,
 511 То изрече, с душом се растаде,
 Па га сакри кнеже Милутине,
 Сакрио га доле у подруме ;
 Све замири Милутине кнеже. 155
 Кад дођоше кићени сватови,
 А запишта жалосна девојка :
 »Јао Ђиро, рођени девере !
 »Нисам ли ја тебе беседила,
 »Ја ћу моју преболети руку, 160
 »Рану твоју ти преболет' не ћеш ?«
 Стаде писка по господску двору ;
 Све замири Милутине кнеже,
 Те играше свати и певаше,
 За убава за три бела дана ; 165
 Кад четврти данак освануо,
 Онда кнеже саранио Ђиру.
 Па беседи Милутине кнеже ;
 »Јед'те, пијте, моја браћо драга !
 »Кнез Милутин чини два весеља : 170
 »Једног жени, другог сарањује.«
 По томе је мало постајало,

Па је кнеже чету сакупис,
 Те отиде у клисуру тврду,
 Те увати Грчића Манојла, 175
 Расече га на четир' черека,
 Обеси га на четири друма,
 Те освети својега Ђирјака,
 Освети га, ал' га не поврати.

512

77.

Заручница Сењанина Ива.

(из Сиња).

Винце пије Сењанине Иве
 У пунице и у заручнице,
 Види му се винце кроз гроче,
 Биле руке кроз танке рукаве;
 Вран му перчин били врат прикрио; 5
 Било лице, мрка наусница;
 Гледала га из куле дивојка,
 Пак је милу мајку дозивала:
 „Ну, старице, мила моја мајко!
 „Ти изајди кули на пенцере, 10
 „Па погледај прид дворе бијеле,
 „Како Иве рујно вино пије:
 „Племенит је, мила моја мајко!“
 А мајка је њојзи говорила:
 „Мучи, ћерце, да би замукнула! 15
 „Девет и је у матере било,
 „Осам и је од урок' умрло,
 „И Иван ће, ван да Бог не даде.“
 Иде Иве двору бијеломе,
 Пак дозивље милу мајку своју: 20

- »Ну, старице, мила моја мајко!
 »Ево ме је врло заболило,
 »Бог ће дати, да ће добро бити;
 »Стери мени мекане душеке;
 »Не стери ми дуго ни широко, 25
 »Јер ти не ћу боловат' за дуго.«
- 513 Пак се маши у цеп од доламе,
 II извади од злата јабуку:
 »На то теби, мила моја мајко!
 »То ми подај заручници мојој, 30
 »И реци јој, мила моја мајко!
 »Ако буде рода господскога
 »Кајаће ме годину данака;
 »Ако л' буде рода орјатскога,
 »Не ће, мајко, ни недиљу дана. « 35
 То изусту, душицу испусти
 Говорећи с милом мајком својом.
 Када види Иванова мајка,
 Узимала од злата јабуку,
 Тер је носи његовој дивојци: 40
 »На то теби, драга душо моја!
 »Ово ти је Иве оставио,
 »И река' је Иве дите младо:
 »»Ако будеш рода господскога,
 »»Кајаћеш га годину дана; 45
 »»Ако л' будеш рода орјатскога,
 »»Не ћеш, душо, ни недиљу дана.««
 Дивојка је рода господскога,
 Кајала га три године дана:
 За годину лишца не умила, 50
 А за другу косе не чешљала,
 А за трећу била не носила;

- Већ кајала свећ' Иву млађана ;
 Ал' јој скоро Бог и срића даде :
 Испроси је бане од Будима, 55
 Испросио и прстеновао,
 И кићене свате сакупио :
- 514 Два дивера под њом коња воде,
 А четири над њом сајфан носе ;
 Кад су били двору Иванову, 60
 Говорила са коња дивојка :
 »Бора вами, кићени сватови !
 »Уставите бубње и свирале
 »Док прођемо дворе Иванове,
 »Да не види Иванова мајка, 65
 »Да у срцу не понови рана.«
 А вели јој бане од Будима :
 »Муч', не лудуј, драга душо моја !
 »И још кајеш Ивана млађана !«
 А вели му гиздава дивојка : 70
 »Вира моја, бане од Будима !
 »Ја ћу бити у твом билом двору,
 »Још ћу кајат' Ивана млађана.«
 Кад је бане ричи разумио,
 Он повади од бедрице ђорду, 75
 И осиче дијевојци главу,
 Летећ' јој је глава говорила :
 »Волим, да сам сада погубљена,
 »Нег' да ме је бане обљубио,
 »Када није мој драги драгане, 80
 »Мој' драгане Сењанин Иване !«

»Три ковача три године данах.«
 А ђевојка прифати дарове,
 Па се маши руком у њедрима, 60
 И извади од злата кошуљу,
 Те ју даје војводи Воину :
 »Ма то тебе, залудња радости !
 »Те сам даре за те сигурала,
 »Три везиље три године данах.« 65
 Дароваше с', па се раздвојише,
 Ту Воину душа испанула ;
 Глас допаде на коња ђевојку,
 Па говори млада ђеверима :
 »Скините ме са коња на траву, 70
 »Да се млада подијелим с душом.«
 Како рекла, тако учинили,
 Бевојка се с душом подијели.
 Оно црче једно за другијем.
 То је било кад се и чинило. 75

527

81.

Хасанагиница.

Ова је пјесма први пут наштампана 1774 године у путовању *Фортисовом* по Далмацији, и то Латинскијем словима с преводом Талијанским; а из овога превода превео ју је *Гете* 1789 године на Њемачки језик: тако је она прва наша народна пјесма, која се појавила у ученој Европи. Из путовања *Фортисова* ја сам је 1814 године преписао нашијем словима и онда овдје наштампао. У поменутој *Фортисовој* књизи она је наштампана са много штампарскијех, а по свој прилици, и писарскијех погрјешака, које сам ја, колико сам и како сам онда знао, гледао да поправим. Послије је више за то нијесам штампвао, што сам све очекивао, не ђу ли је у народу гдје од

кога чути; но до сад нигдје ни спомена. Да је Фортис казао мјестимице гдје ју је чуо и преписао, ја бих путујући по Далмацији ишао онамо и питао најстаријих људи и жена; али он то није назначио. Тако је ја сад опет овдје штампам по Фортису. Што сам прије поправио, нешто сам задржао, као што мислим да би народни пјевач према осталијем пјесмама казао; а гдјешто сам се и повратио к Фортису, што сам чуо да се у народу говори и пјева. Из онога, што је код гдјекојијех ријечи и стихова доље назначено, познаће читатељ како главне промјене, тако и смјесу нарјечија, особито Босанскога и Чакавачкога.

Шта се б'јели у гори зеленој? Ал' је снијег, ал' су лабудови?

1^a, 113. — *Жалостна пјесна племените Асан-агинице.* (Такођер Сербалџа Мухамеданскога закона). — 2. Ил' е сниег, ил' су. — 4. одлетили. — 6. Асан-аге. — 7. Гди он лежи од љутие рана. — 11. св[о]јој верној љуби. — 12. у биелу двору. — 13. моме. — 15. јошт стаяше у туги великој. — 16. Стаде тутань. — 17, 74, 90. Асан-агиница. — 18. прозоре. — 19. две миле кћерце. — 21. 85. Асан-ага. — 22. Већ е ујак. — 23. Тад' се врати Асан-агиница. — 24. Пак се. — 26. Гди ме тера од петоро. — 30, 31. Да одлази својој старој майци. И да с' опет може преудати. — 34. А две кћери. — 35. А смаленим у колевци. — 36. Разстати се. — 37. за руку. — 38. од њег'. — 39. Пак е меће за се. — 40. И сњом иде двору биеломе. — 41. време. — 42. време. неделу. — 43. добра рода. — 44. сви. — 45. И велики Имошки. — 46. своме. — 47. Ој. — 49. сердце. — 52. Имошком'. — 53. Тад кадуна свог' брата. — 55. И да пошље Имошком. — 56. Млада тебе љубезно поздравља. — 57. И у књизи лепо те моли. — 60. Да понесеш дуго покривало, С коим ће се она завесити. — 61, 68. Аге. — 65. иде по љубовцу. — 66. Здраво свати двору њену дошли. — 67. с њоме повратили. — 69. Две е кћерце с прозора углаше. — 70. изидьоше. — 71. говорау. — 73. теби. — 80. лепо даривала. — 82. кћери чоу нерезану. — 83. маломе у колевци сину. — 84. посла свилене. — 88. на вас смиловати неће. — 89. сердца каменнога. — 92. И упут се с душом. — 93. [У напомени:] Ова е пјесна, у путешествию (по Далмација) Господина Абате Фортис, преведена на Талиански език; А Господин Гете (Göthe) највећи Нјемецки пјеснотворац, који и сад јошт живи, превео е с Талианскога на Нјемецки; кое е мени овде показао Господин Кошитар (Славенин) Царски Библиотекар у Виени.

- Да је снијег, већ би окопнио,
 528 Лабудови већ би полетјели;⁶⁷⁾
 Нит' је снијег, нит' су лабудови, 5
 Него шатор аге Хасан-аге,
 Он болује од љутијех рана,⁶⁸⁾
 Облази га мати и сестрица,
 А љубовца од стида не могла.
 Кад ли му је ранам' боље било, 10
 Он поручи вјерној љуби својој:
 „Не чекај ме у двору б'јелому,
 „Ни у двору, ни у роду мому.“
 Кад кадуна р'јечи разумјела,
 Још је јадна у тој мисли стала⁶⁹⁾ 15
 Јека⁷⁰⁾ стаде коња око двора;
 Тад' побјеже Хасанагиница,
 Да врат ломи куле низ пенцере;
 За њом трче дв'је ћере⁷¹⁾ дјевојке:
 „Врати нам се, мила мајко наша! 20
 „Није ово бабо Хасан-ага,
 „Већ даица Пинторовић беже.“
 529 И врати се Хасанагиница,
 Тер се вјеша брату око врата:
 „Да мој брате, велике срамоте! 25

⁶⁷⁾ *Полетјели*, као и *дјевојка* и *недјеља*, то је по Дубровачкоме и Босанском говору. Гледај код броја 72.

⁶⁸⁾ Мјесто од *љутијех рана* Фортис има: *у ранами љутими* (Чакавачки и Кекавачки твор. надеж мјесто сказ.! А и осим тога ја мислим да је у нас приличније од *рана* него *у ранама*).

⁶⁹⁾ *Стала* мјесто *стајала* говоре Чакавци и Дубровчани.

⁷⁰⁾ Мјесто *јека* ја сам прије штампао *тутањ*, и мислим да би тако било приличније; али сам сад оставио овако.

⁷¹⁾ Према *ћера* (мјесто *ћерка*) има у II књизи на страници 268 (у стиху 190) и 287 (у стиху 786) *шћера*.

„Гдје⁷²⁾ ме шаље од петеро дјеце!“
 Беже мучи, ништа не говори,
 Већ се маша у цеце свионе,⁷³⁾
 И вади јој књигу опрошћења,⁷⁴⁾
 Да узимље потпуно вјенчање,⁷⁵⁾ 30
 Да гре⁷⁶⁾ с њиме мајци у натраге.⁷⁶⁾
 Кад кадуна књигу проучила,
 530 Два је сина у чело љубила,
 А дв'је ћере у румена лица,
 А с малахним⁷⁷⁾ у бешици синком 35
 Од'јелит' се никако не могла,
 Већ је братац за руке узео
 И једва је с' синком раставио,
 Тер је меће к себи⁷⁸⁾ на коњица,

⁷²⁾ Мјесто *Гдје* Фортис има *Гди*; тако и мјесто *дјеце* и *дјену* има *дице* и *дицу*, и у стиху 70 *прид* мјесто *пред*. То је све Чакавачки. Гледај код броја 67.

⁷³⁾ Мјесто *свионе* прије сам штампао *свилене*, али сад остављам овако (*од свилне*).

⁷⁴⁾ Мјесто *опрошћења* ја сам прије штампао *опроштена*, а сад остављам овако, као што Чакавци изговарају све оваке ријечи.

⁷⁵⁾ Ја сад мислим да овај стих значи: да узме оне новце, што су јој, по Турскоме обичају, на вјенчању пред кадијом обречени, ако је муж пусти (ови се новци у Турака зову *никјал-параси*, откуда је и у нашијем народнијем пјесмама *ниће* мјесто *вјенчањс*). Ако је овако, овда ни Фортису нијесу знали казати право значење овога стиха; јер он каже да то значи, *да иде к мајци и да се може преудати*.

⁷⁶⁾ *Гре*, као и послије у стиху 40, и 65 *греде*, то је Чакавачки, али се чује и у Црној гори; а отуда је и *гредом*, и *узгред* и *мимогред*, које се говори и у Србији. Мјесто *у натраге* Фортис има *у затраге*, али ја тако нигдје нијесам чуо.

⁷⁷⁾ *Малахан*, *малихна*, *малахно* говори се у Дубровнику, а и у Босни.

⁷⁸⁾ По нашијем народнијем пјесмама било би приличније *за се* него *к себи*, као што сам ја прије и штампао; али сад остављам овако.

- С њоме гредe двору бијелому.⁷⁹⁾ 40
 У роду је мало вр'јеме стала,
 Мало вр'јеме, ни⁸⁰⁾ недјељу дана,
 Добра када и од рода добра,
 Добру каду просе са свих страна,
 А највише⁸¹⁾ Имоски кадија. 45
- 531 Кадуна се брату свому моли:
 »Ај тако те не желила, брацо!
 »Немој мене дават' ни за кога,⁸²⁾
 »Да не пуца јадно срце моје
 »Гледајући сиротице своје.« 50
 Али беже ништа не хајаше,
 Већ њу даје Имоском кадији.⁸³⁾
 Још кадуна брату се мољаше.
 Да напише листак б'јеле књиге,
 Да је шаље Имоском кадији:⁸⁴⁾ 55

⁷⁹⁾ Овај је стих у Фортиса овако: »С њоме гредe у двору бјелому.« По свој прилици је Фортис рукопис од ове пјесме показивао некакoме ученом Далматинцу, као што и спомиње неке људе, који су знали *Славенску* граматикy; па ваља да му је он гдјешто *поправио*, казавши, н. п. да не ваља писати *бијеломе* ни *бијелом*, него *бјелому*; за то овдје у овакијем догађајима има *свуда* на крају *у*, а у народу је нашему код прил. имена првога скл. обичније *е* него *у*. Гледај мало даље код броја 83 и 84.

⁸⁰⁾ Мјесто *ни* Фортис има *не*; али ја мислим да је *ни* приличније.

⁸¹⁾ Мјесто: *А највише* Фортис има *Да највеће*, које може бити да је штампарска погрјешка мјесто *А највеће*, као што би рекли Чававци и Крањци.

⁸²⁾ Мјесто *ни за кога* Фортис има *за никога*, и по свој прилици ће му бити и то поправио какав граматик; јер и у нас и сад има људи, који говоре, да не ваља писати, н. п. *ни у чијој кући*, *ни код кога*, *ни пред ким*; него: *у ничијој кући*, *код никога*, *пред никим*.

⁸³⁾ И овај је стих у Фортиса повварен са *Имоскому* мјесто *Имоском*. Гледај мало прије код 79.

⁸⁴⁾ И овдје је у Фортиса *Имоскому* мјесто *Имоском*.

»Дјевојка ⁸⁵⁾ те л'јепо поздрављаше
 »А у књизи л'јепо те мољаше:
 »Кад покупиш господу сватове,
 »И кад пођеш њеном б'јелу двору,
 »Дуг покривач ⁸⁶⁾ носи на дјевојку, 60
 »Када буде аги мимо двора,
 532 »Да ⁸⁷⁾ не види сиротице своје.«
 Кад кадији б'јела књига дође,
 Господу је свате покупио,
 Свате купи, гредe по дјевојку. 65
 Добро свати дошли до дјевојке,
 И здраво се повратили с њоме;
 А кад били аги мимо двора,
 Дв'је је ћерце с пенцера гледаху,
 А два сина пред њу изхођаху, 70
 Тере својој мајци говораху;
 »Сврати нам се, мила мајко наша!
 »Да ми тебе ужинати дамо.«
 Кад то чула Хасанагиница,
 Старјешини свата ⁸⁸⁾ говорила: 75
 »Богом брате, свата старјешина!
 »Устави ми коње уза двора, ⁸⁹⁾
 »Да дарујем сиротице моје.«

⁸⁵⁾ Ја не знам, како се њој може казати *дјевојка*, кад је била удата и има петеро дјеце? А овдје тако стоји и у стиху 65 и 66! Ја сам и то прије био промијенио, али сад остављам овако.

⁸⁶⁾ Мјесто *покривач* Фортис има *podkluvaz*!?

⁸⁷⁾ Мјесто *Да* Фортис има *Нег* (ваљада мјесто *Нек*); али ја мислим, да је у овоме смислу боље *да* (*Damit Sie nicht sehe*), него *нек* или *нека* (*Sie soll nicht sehen*).

⁸⁸⁾ Мјесто *свата* Фортис има *сватов*, као што говоре Чакавци и Кекавци.

⁸⁹⁾ „Уза двора“ је (мјесто *уз двор*) да се испуни стих. Ја сам прије штампао „иза двора“, али сад мислим да је овако приличније.

Ово је мјесто које се налази у овоме стиху
 Кад се дјечак (Child Hand!) јој

Уставише коње уза двора.
 Своју дјецу л'јепо даровала : 80
 Сваком сину ноже ⁹⁰⁾ позлаћене,
 533 Свакој ћери чоху до пољане ; ⁹¹⁾
 А малому у бешици синку,
 Њему шаље у бошчи *) хаљине.
 А то гледа јунак Хасан-ага, 85
 Пак дозивље до два сина своја :
 „Ход'те амо, сиротице моје !
 „Кад се не ће смиловати на вас
 „Мајка ваша срца каменогa.“ ⁹²⁾
 Кад то чула Хасанагиница, 90
 Б'јелим лицем у земљу уд'рила
 Упут се је с душом раставила,
 Од жалости гледајућ' сироте.

82.

Женидба бега Љубовића.

Запросио бего Љубовићу
 На далеко лијепу ђевојку
 У Крајини а у луци Бајној

⁹⁰⁾ Мјесто *ноже* Фортис има *нозве* (pozve), и каже, да су то некаке *чизме*, за то сам и ја прије штампао *местве*, али сад мислим да је најприличније за *ноже*. Да би човјек рекао, да је *нозве* погријешено мјесто *назуве* (*назувице*); али се *назувице* носе у опанцима, којијех Турска господа не носе никако.

⁹¹⁾ „*чоху до пољане*“ значи: *чохане хаљине до земље*.

⁹²⁾ Мјесто *каменогa* Фортис има *argiaskoga*, ваља да мјесто *рђаскогa*, а ово мјесто *рђавскогa*; али ја до сад нити сам гдје чуо *рђаски* ни *рђавски*. него само *рђав*. Могао би човјек помислити, да не буде *argiaskoga* мјесто *хорјатскогa*; али и по смислу и по Фортисовом преводу мислим да је *каменогa* најприличније.

*) У ШВ, стоји *убошке*. Ово је измењено по Јагић, Archiv X, 659.

- 534 У диздара од горњегга града ;
 Бего проси, диздар му је даје : 5
 Прстен ставља, свадбу уговара :
 »Ова свадба до тридесет дана,
 »Докле одем Невесињу равном
 »И сакупим кићене сватове.«
 Докле бего испроси ђевојку 10
 И дарива сваста и пуницу
 И свог таста од града диздара,
 Цијо товар похарчио блага ;
 Пак се диже Љубовићу бего,
 Те он оде Невесињу равном. 15
 Каде дође бего на дворе,
 Починуо трудан и уморан,
 Њему ситна књига допанула
 Од свог таста од града диздара,
 Дивно га је диздар поздравио : 20
 »О мој зете, Љубовићу бего !
 »Купи свате, ходи по ђевојку,
 »Но не води туђина ђевера,
 »Него брата, или братучеда,
 »Или свога Богом побратима.« 25
 Кад је бего књигу проучио,
 Те он виђе што му књига каже,
 Узмучи се Љубовићу бего :
 Нејма брата, нити братучеда,
 До једнога Богом побратима : 30
 На далеко Коичић-Ивана
 У ономе Млетку бијеломе ;
 Пак отоле ситну књигу пише,
 Те је шиље Млетку бијеломе
- 535 А на руке Коичић-Ивану : 35

»Побратиме, Коичић-Иване!
 »Ја сам скоро испросио злато
 »У Крајини а у луци Бајној,
 »Шћерцу дивну од града диздара;
 »Опреми се штогођ љепше можеш, 40
 »Ходи мени, побро, у сватове,
 »Да ми будеш ђевер уз ђевојку.«
 Кад Ивану књига допаднала,
 И он виђе, што му ситна каже,
 То је њему врло мило било, 45
 Опреми се што љепше могаше:
 Он облачи од свиле кошуљу,
 Пола злата, пола б'јела платна,
 Врх кошуље зелену доламу,
 А на ноге ковче и чакшире, 50
 По долами од срме тканицу,
 По тканици паса мукадема,
 А за њега седам самокреса,
 Међу њима ножа окована;
 Врх доламе токе од три оке, 55
 А на главу феса финофеса,
 На коме је кита од бисера,
 Око њега од злата шамија,
 На њој јесу два камена драга,
 Пред којим се ходати виђаше 60
 Усред тавне ноћи без мјесеца,
 Као у дан, када сунце грије;
 Пак отиде у своје подруме,
 Те изведе вранца без биљега,
 Оседла га седлом сребрнијем, 65
 536 А покри га пули рисовином,
 Искићена и сребром и златом,

Ките су му пале до кошита ;
 С десне стране Иван објесио,
 С десне стране о десном колану, 70
 Објесио ђумишли гадару,
 А с лијеве сабљу димискију ;
 Па отиде мору на јалију,
 У сиње се море заводио
 Докле дође Макарију тврдом; 75
 Пак посједе вранца без биљега,
 Право иде уз Макаријево
 Докле дође зеленој Габели,
 Габелу је здраво проходио,
 И Неретву воду пребродио, 80
 Ватио се поља Мостарскога
 Докле дође до Благаја града,
 Благаја је здраво проходио,
 Докле дође Невесињу равном,
 Угледа га Љубовићу бего, 85
 Далеко га бего угледао,
 Мало га је ближе сусретао,
 Руке шире, у лице се љубе,
 За јуначко здравље ушитују,
 Пак одоше на бијелу кулу, 90
 Ту ми они ноћцу преноћише.
 Кад у јутру био дан освану,
 Скупише се кита и сватови,
 Пак одоше шеру луци Бајној.
 Кад у Луку свати доходише 95
 Баш ономе од града диздару,
 537 Ту их диздар дочекује дивно,
 Даде њима конак и вечеру.
 Кад у јутру био дан освану,

- Изнесе им дара господскога, 100
 Сваком даје, што је за којега,
 А делији Коичић-Ивану,
 Њему даше ата ђогатаста,
 Оседлана и опусаћена,
 Јошт уз коња сабљу позлаћену, 105
 Која вр'једи пет стотин' дуката.
 Одатле се свати подигоше,
 Путоваше два бијела дана;
 Кад су трећи данак путовали,
 Ударише гором проз планину, 110
 Дуну вијор вјетар из планине.
 На ђевојци дувак узгрнуо,
 Сину лице, к'о на гори сунце;
 Од сватова нитко невиђео,
 До делија Коичић-Иване, 115
 На ђевојку с' ашик учинио,
 Пак је коња свога догонио
 До кадуне Фазлипашинеце,
 Овако је њојзи говорио :
 »Јенђибула, Фазлипашинеце! 120
 »Девет пута мајком те називам,
 »Кунем ти се Богом истинијем,
 »Ево тебе стотину рушпија,
 »Састави ме како са ђевојком!«
 На благо се була преварила, 125
 Па кад бише на трећем конаку,
 Сви сватови паше на конаке,
 538 Разапеше зелене чадоре,
 Иван паде поблизу ђевојке,
 Док ето ти Фазлипашинеце, 130
 Те га води под шатор ђевојци.

- Кад се Иван састави с ђевојком,
 Ту је шњоме ноћцу преноћио,
 Бијело јој лице обљубио.
- Док у јутру јутро освануло, 135
 Скочио је Коичић Иване
 Право оде својему чадору,
 Тако њему Бог и срећа дала,
 Од сватова нико га не виђе,
 До кадуне Фазлипашинице. 140
 Повикаше огњени чауши :
 »Хазур, свати, хазур и ђевојка !«
 Одатле се свати подигоше,
 Док дођоше Невесињу равном
 На дворове бега Љубовића, 145
 Починуше трудни и уморни,
 Играше се игре свакојаке :
 Док је било вече по вечери,
 Подиже се Љубовићу бего,
 Да он иде у ђердек ђевојци. 150
 Каде бего дође до ђевојке,
 Овако јој бего говораше :
 »Злато моје, шћери диздарева !
 »Извади ми двије пушке мале,
 »Међу њима ножа окована, 155
 »Распаши ми паса мукадема,
 »Распучи ми пуца на долами ;
 »Да спавамо у меку душеку.«
- 539** Ма му вели лијепа ђевојка :
 »Авај јадан Љубовићу бего ! 160
 »Камо тебе синоћње ођело ?
 »Бе је твоја зелена долама ?
 »А ће су ти токе од три оке ?

- »Бе ли ти је појас мукадема?
 »Камо ли ти од срме тканица? 165
 »Камо твојих седам самокреса
 »И међ' њима ножа окована?
 »А са ногу ковче и чакшире?
 »Камо твоја од злата кошуља?
 »Камо твога феса финофеса, 170
 »На коме је кита од бисера?
 »Камо твоја од злата шамија,
 »На којој су два камена драга?«
 Кад ли бего разумље ђевојку,
 Тад' се бего јаду осјетио, 175
 Да је био Којичић Иване,
 Пак се скочи од земље на ноге,
 Он узима двије пушке мале,
 Да убије Коичић-Ивана;
 Но се Иван преварит' не даше, 180
 Бојаше се бега Љубовића.
 Када бего до Ивана дође,
 Јошт овако њему говораше:
 »Курво једна, Коичић-Иване!
 »Чију с' био јуче бедевију?« 185
 Њему вели Коичић Иване:
 »Ја сам твоју био бедевију,
 »Твоју био, за мене је била.«
 Пак запали седам самокреса,
 540 Те он уби бега Љубовића, 190
 Пак поскочи кули низ чардаке,
 Докле стрча на мермер-авлију
 Не погоди вранца без биљега,
 Него ата бега Атлагића,
 Пак побјеже преко Невесиња. 195

- Ђераше га пјешци и коњици,
 Коњици га мало назираху,
 А пјешци га ни чут' не могаху;
 И они се натраг повратише,
 А Иван је у Габелу дош'о, 200
 Неретву је воду прегазио,
 Пак он оде низ Макарје тврдо,
 Докле дође мору на јалију
 У сиње се море завозио.
 Докле дође Млетку бијеломе, 205
 Починуо трудан и уморан,
 Пак отоле ситну књигу пише,
 Те је шиље Невесињу равном
 А на руке Фазлипашиници :
 „О кадуна, Фазлипашинеце ! 210
 „Издај мене злато диздарево,
 „Заручницу бега Љубовића :
 „Вјера моја мене не убила
 „Сковаћу ти од злата папуче,
 „У папуче пет стотин' рушпија !“ 215
 А кад були књига допаднала
 Те виђела, што јој књига пише,
 То је њојзи врло мило било ;
 Обуче се што љепше могаше,
 Право иде двору Љубовића 220
 541 На разговор лијепој ђевојци,
 Па ђевојци була бесједила :
 „Снахо моја, шћери диздарева !
 „Ја што си ми сјетно невесела ?
 „Или жалиш Коичић-Ивана ? 225
 „Ил' газију бега Љубовића ?“
 Ма јој вели лијепа ђевојка :

- »О кадуна, Фазлипашинице!
 »Ја бих бега муштулука дала
 »За делију Коичић-Ивана.« 230
 А кад була разумље ђевојку,
 Овако је ријеч бесједила:
 »Ти не бој се, моја снахо драга!
 »Добићу ти ја скоро Ивана.«
 Пак отоле ситну књигу пише, 235
 Те је шиље Коичић-Ивану:
 »Мој посинче, Коичић-Иване!
 »Опреми се што прије узможеш,
 »Ходи к мене у поље Мостарско
 »Код Неретве код воде студене, 240
 »Да ти дадем шћерку диздареву.«
 Кад Ивана књига допаднала,
 И он виђе што му књига пише,
 Опреми се што брже могаше,
 У сиње се море заводио 245
 Докле дође Макарију тврдом,
 Макарије здраво преходио,
 Примаче се пољу Мостарскоме;
 Него була пређе доходила
 И довела лијепу ђевојку; 250
 Па ђевојка були бесједила:
 542 »О кадуна, Фазлипашинице!
 »Ако не би Коичић-Ивана,
 »Кунем ти се Богом истинијем,
 »Ја се натраг не ћу повратити, 255
 »Но ћу сама себе кидисати.«
 У том дође Коичић-Иване.
 Кад га виђе лијепа ђевојка,
 Од радости грли га рукама,

- Пољуби га у оба образа. 260
 Ту ми Иван привати ђевојку,
 Пашиницу дивно даривао :
 Даде њојзи од злата папуче,
 У папуче пет стотин' рушпија,
 Одатле се натраг повратио, 265
 Он отиде низ Макаријево,
 Докле дође мору на јалију
 У сиње се море завозио,
 Док је дош'о Млетку бијеломе,
 Онђе крсти лијепу ђевојку, 270
 Дивно име њојзи избираше,
 Дивно име дилбер Анђелија ;
 Крстио је, пак вјенчао за се,
 Шњоме диван пород изродио :
 Двије шћери и четири сина ; 275
 Ране шћери, а позне синове,
 Да заове снахе не застају,
 Да с' у двору кавге не збивају.
 То је било кад се и чинило,
 Нама, дружбо, здравље и весеље! 280

543

83.

Удаја сестре Љубовића.

Од како је свијет постануо,
 Није љепши цвијет процватио,

Га, 108. — О удаџи Хайкуне Сестре Бега Љубовића. (Сербалџа Мухамеданскога закона). — 3. овие. — 5. У дворови. — 6, 82, 105, 126. девојка. — 7. Љубовића бега. — 21 и 22. Нема. — 31. девојке. — 33. И поред тог. — 35. драги камен. — 37. пол. пол. — 39. у њега ништа више. — 40. 57. Него сабља и дебелу дього. — 42. с крили. — 43. Тад. поче говорити. — 46. одма. — 56. 64. нигди. — 59. Пак ми

Него што је овијех година
 Насред равна поља Невесиња,
 У дворима бега Љубовића 5
 Процватила Хајкуна ђевојка,
 Мила сеја бега Љубовића.
 Лијепа је, љепша бит' не може :
 У струку је танка и висока,
 У образу б'јела и румена, 10
 Као да је до подне узрасла
 Према тихом сунцу прољетноме ;
 Очи су јој два драга камена,
 А обрве морске пијавице,
 Трепавице крила ластавице, 15
 Руса коса кита ибришима ;
 Уста су јој кутија шећера,
 Б'јели зуби два низа бисера ;
 Руке су јој крила лабудова,
 Б'јеле дојке два сива голуба ; 20
 Кад говори, канда голуб гуче,
 Кад се смије, канда сунце грије ;
 Љепота се њена разгласила
 По свој Босни и Херцеговини.
 Њу ми просе многи просиоци, 25

кажи за ког. — 60. на то одговара. — 62. ког. — 63. волила. — 68.
 утом непослуша. — 72. 80. девојку. — 73. Зука од Удбинње. — 74. сва-
 тови. — 76. лепу девојку. — 77. девојком. — 81. Кад од двора мало
 одмакоше, И равним се пољем упутише. — 82, 105. Тад. д'војка. — 83.
 деверу. — 84. девере. — 85. Кое е мой. — 86. девер. тио. — 87. снао.
 девојко. — 89. пак. — 91. црвеном. — 92. перси. — 94. И то ти е. — 95.
 Тад девојка. оберну. — 96. сердца. — 97. девера. — 100. Церне. — 101.
 Девер њојзи поче казивати. — 102. Зуко од Удбинње. — 106. дизат е до-
 дише. — 107. И најпослед. — 108. подигнут'. — 110. у церну зем-
 льицу. — 111. девојц[и]. — 112. Тад се она и сама. — 115. полети.
 — 120. Гди. девојку. — 122. Тад сватови.

- Осим свију двоји досадише :
 Једно ми је старац Мустаф-ага
 544 Из Крајине од Новога града,
 А друго је Зуко од Удбиње.
 У једно се вече састанули 30
 На просидби лијепе ђевојке :
 Старац даје хиљаду дуката,
 И сувише од злата тепсију,
 На тепсији исплетена гуја,
 На глави јој алем камен драги, 35
 Према ког се може вечерати
 У по ноћи, као у по дана ;
 Зуко даје дванаест дуката ;
 Јер у Зука нигђе ништа нејма,
 Осим сабље и дебела ђога, 40
 С којима се рани по крајини,
 Као соко с крил'ма по облаку.
 Тад' брат сеји стаде бесједити :
 »О Хајкуна, мила сејо моја!
 »Тебе мајка како је родила, 45
 »Одмах те је другом нам'јенила ;
 »Сад те просе многи просиоци,
 »Осим свију ови су најбољи,
 »Који су се у двору састали,
 »По имену старац Мустаф-ага 50
 »Из Крајине од Новога града,
 »У њег' има благо небројено,
 »Раниће те медом и шећером
 »А од'јеват' свилом и кадифом ;
 »А друго је Зуко од Удбиње ; 55
 »Но у Зука нигђе ништа нејма,
 »Осим сабље и дебела ђога ;

- »Сад ти бирај, мила моја сејо!
 545 »Кажи брату, за ког' волиш поћи.«
 Сеја брату тихо одговара: 60
 »Вољан буди, мој рођени брате!
 »Ја ћу поћи за ког ме ти дадеш;
 »Ја б' вољела за млада јунака,
 »Макар нигђе ништа не имао,
 »Нег' за стара, макар богатога; 65
 »Није благо ни сребро ни злато,
 »Већ је благо, што је коме драго.«
 Братац сеју не шће послушати,
 Већ је даде преко воље њене
 За Мустафу старца од Новога, 70
 Кад Мустафа оде своме двору,
 Купи свате, да води ђевојку,
 И позивље од Удбиње Зука,
 Да му носи барјак пред сватов'ма.
 Скупише се кићени сватови, 75
 И одоше по л'јепу ђевојку.
 Кад дођоше двору ђевојачком,
 Ту сједише три бијела дана,
 А четврти данак устадоше,
 Поведоше лијепу ђевојку. 80
 Кад су били преко поља равна,
 Тад' говори лијепа ђевојка
 А на уво свом ручном ђеверу:
 »Ој ђевере, мој злаћен прстене!
 »Које ми је сућен ђувегија?« 85
 Ђевер снаши тихо одговара:
 »Снахо моја, Хајкуна ђевојко!
 »Обазри се с десна на лијево,
 »Па погледај оног ихтијара

- 546 »Штоно сједи, као ефендија, 90
 »У црвеном сниском тетривану,
 »Б'јела брада прси му покрила:
 »То је главом старац Мустаф-ага,
 »Оно ти је суђен ђувегија.«
 Тад' ђевојка натраг се обрну, 95
 Кад га виђе од срца уздану,
 Пак ђевера опет запиткује:
 »Који оно јунак на ђогату,
 »Штоно барјак у рукама носи,
 »Црне брке уз образ привио?« 100
 Бевер снаси право казиваше:
 »Оно јесте од Удбиње Зуко,
 »Који те је у браће просио,
 »Просио те, ал' те нису дали.«
 Тад' ђевојка на земљицу паде, 105
 Сви сватови дизат' је до'дише,
 Најпослије старац Мустаф-ага,
 Ни један је подићи не може;
 А кад дође Зуко од Удбиње,
 Уд'ри барјак у земљицу чарну, 110
 Пак ђевојци пружи десну руку,
 Бевојка се и сама подиже,
 И усједе зањга на ђогата.
 Онда Зуко окрену коњица
 И полеће преко равна поља, 115
 Као зв'језда преко ведра неба.
 Кад то виђе старац Мустаф-ага,
 Он повика гласом задављеним:
 »Шта гледате, кићени сватови,
 »Бе ми хајдук однесе ђевојку? 120
 547 »Шта гледате, те не отимате?«

А сватови сви у глас викнуше,
 »Нека носи кобац препелицу,
 »Нека носи, и јесте за њега;
 »А ти иди двору бијеломе, 125
 »За те није онака ђевојка.«

555

84.*)

Селман-бег и Павле Горетић.

(из Сиња).

Кад каури Ливно поробише,
 Туте Турске војске не бијаше,
 Већ сам јунак Ибраим спаија
 И с њим побро Дунић Амуд-бего;
 Она се два у војску залићу, 5
 Ал' и гледа из куле дивојка,
 Пак је милу мајку дозивала:
 »Ну, старице, мила моја нане!
 »Ну изајди кули на пенцере,
 »И погледај у војску цареву, 10
 »Лип ти ј' јунак Ибраим спаија,
 »И с њим побро Дунић Амуд-бего!
 »Она се два у војску залићу;
 »Да је Бог да', моја мила нане!
 »Да је Бог да', да ја срићу дилим, 15
 »Све би дала, што је коме драго,
 »Ја би Ибру себи оставила,
 »И њег', нане, с' собом саставила.«
 Тако оне тијо говорећи,

*) Три песме што су биле пред овом унесене су у I књигу (стр. 222, 226, 230) по напоменама Вуковим у IIIв, 547. 549.

- Пуче пушка из каурске војске, 20
 И удари Ибраим-спаију;
 Бижи рањен прико поља равна,
 К њем' притече Горетићу Павле,
 Пак му русу одсијече главу;
 А топ пуче под бијелим Ливном: 25
 »На ноге се, бего, Селман-бего!
 556 »Погибе ти братац Ибраиме
 »Насрид равна поља Ливанскога,
 »Притече му Горетићу Павле,
 »Он му русу одсијече главу.« 30
 Кад му братац ричи разумио,
 Нејма када да седла коњица,
 Већ на гола скаче коња свога,
 Пака иде на то поље равно;
 Најде мртва брата Ибраима, 35
 Пака га је липо пожалио:
 »Добри брате, што не гледаш на ме?
 »Али си се на ме расрдио,
 »Да ти нисам на индату био?«
 Пак узима дивит и артију, 40
 И написа листак књиге биле,
 Тер је шаље Горетићу Павлу,
 У књизи је Павла побратио:
 »Богом брате, Горетићу Павле!
 »Пошљи мени мога брата ђорду, 45
 »Даћу т' за њу липо дуговање,
 »Штоно би ти и за брата дао,
 »Да ми г' будеш жива оставио.«
 А њем' Пава књигу отписује:
 »Вира моја, бего Селман-бего! 50
 »Ја се твога Бога не одричем;

»Ниј' у мене твога брата Ђорда,
 »Посла' сам је Сплиту бијеломе,
 »Нека виде и наша господа,
 »Како Турци окивају Ђорде.« 55

557

85.

Бој Арађана с Комадинцима.

Пије вино Србин Тукелија
 У Араду на крајини граду,
 Шњиме пију четири аднађа:
 Аднађ Баја и Рчковић Пеја,
 Аднађ Бурка од бијеле Сенте, 5
 И Остоја аднађ од Арада.
 Тукелија чашу напијао:
 »Здрава да сте, четири аднађа!
 »Ни у моје, ни у ваше здравље,
 »Ни у бана, ни у Ђенерала, 10
 »Ни у оног Јосифа ћесара;
 »Већ у здравље онога јунака,
 »Кој' донесе језик од Калвина
 »Од Пишпека и од Комадије,
 »Од Сомоша шора Луторанског.« 15
 Рчак Пеја земљи погледао,
 Док аднађем очи сагледао,
 Па он Ђипи на ноге јуначке,
 Тукелији нуз чашу поигра:
 »На част теби игра, Тукелија, 20
 »Донећу ти ја Суногу жива,

IV⁶, 271. — 14. [У напомени:] По казивању људи из онога краја биће *Шумадије* место *Комадије*; али ја сам оставио онако, као што сам од певача добио.

- »А камо ли језик од Калвина!
 »Ал' дај мени тридесет катана
 »Да изберем из Арада града
 »По избору, кога бољег знадем.« 25
 Вели њему Србин Тукелија:
 »Рчак-Пејо, моје десно крило!
 558 »Не браним ти, море, ни сав шерег,
 »А камо ли тридесет катана!«
 Онда ђипи млади Рчак Пеја, 30
 Те изабра из Арада града,
 Он изабра тридесет катана,
 Па и води двору Тукелијну,
 Вели њима Србин Тукелија:
 »Арађани, моји соколови! 35
 »Пијте вино, ал' памет штедите.«
 Па на слуге попреко погледа:
 »Слуге моје, донесите вина,
 »Нека пију млади Арађани.«
 Пише вино до први петала, 40
 Сваки с' фали на десет Калвина,
 Аднађ Баја фали с' на петнаест,
 Рчак Пеја на двадесет и пет.
 Кад су први петли запевали,
 Устадоше два аднађа млада, 45
 И устаде тридесет катана,
 Па на добре коње уседоше,
 Потегоше пустој Комадији,
 Ал' беседи Србин Тукелија:
 »Рчак-Пејо, моје десно крило! 50
 »Та ја знадем, да сте јогунице,
 »Ид'те мудро, не гините лудо;
 »Ал' изгин'те, мени не идите

- „Без никаква језика Калвинског.“
 И одоше пустој Комадији. 55
 Бела и је зора забелила
 Баш под пустим шанцом Комадијом,
 Калвинска и потпазила стража
 559 Са пустрога шанца Комадије,
 Доказала Суног-ђенералу: 60
 „Господине, Суног-ђенерале!
 „Ево има баш под нашим шанцем,
 „Има овде цео један шерег,
 „Чини ми ске, да су Арађани.“
 Онда ђипи Суног-ђенерале, 65
 Посла страже на четири стране:
 „А на ноге, калвини Маџари!
 „Скупљајте се шанцу Комадији.“
 Скупише се Калвини у шанац.
 Кад то виде млади аднађ Баја, 70
 Он уседе на коња својега,
 И уседе тридесет катана,
 Рчак Пеја мрда око седла,
 Док Калвине по шанцу преброји,
 Па беседи мали Рчак Пеја: 75
 „Драга браћо, млади Арађани!
 „Кад пијасмо вино у Араду
 „Код нашега Србин-Тукелије,
 „Сваки с' фали на десет Калвина,
 „Аднађ Баја фали с' на петнаест, 80
 „Ја се фалим на двадесет и пет;
 „Сад њи триста, а нас је тридесет:
 „На свакога по десет, већ нема.“
 Ал' је Срна коња разиграо,
 Загони се међу Маџарију; 85

- Вели њему Суног ђенерале:
 »Море курво, Срно барјактаре!
 »Далеко си занео челенку,
 »Чини ми ске, изнети је не ћеш.«
- 560 Ал' беседи Срна барјактаре: 90
 »Јали, море, моју не изнети,
 »Јали твоју шњом на пар однети.«
 Па катане уд'риш' на калвине,
 И много се бише и гонише,
 У трипут и на шанац нагнаше; 95
 Ал' беседи Суног ђенерале:
 »Море курве, калвини Маџари!
 »Кад пијете вино по биртови
 »И по нашој пустој Комадији,
 »Сваки с' фали по на две катане; 100
 »Сад вас триста, а њи је тридесет,
 »Па што чини тридесет катана!«
 Ал' беседи мали Рчак Пеја:
 »Аднађ-Бајо, мој по Богу брацо!
 »Стани мало, друштво да гледамо.« 105
 Стаде Баја, те гледају друштво;
 Фала Богу, све у скупу друштво,
 Ал' је рањен Срна од Арада,
 Још му рана није дотешчала,
 Никаквоме не казује другу; 110
 Пак се опет бише и гонише,
 И Калвине натраг подузбише,
 Аднађ Баја уфати аднађа,
 Рчак Пеја уфати Суногу,
 Баш Суногу, главом ђенерала, 115
 Ал' притрча Срна од Арада,
 С ђенерала ујагми челенку,

С' својом на пар у Арад ј' однесе;
 А од триста Калвина Маџара,
 Од три стотин' утекло и тридест. 120

561

86.

Бошњаци на Москову.

Полећела два врана гаврана
 Од Озије испод Московије,
 Крвава им крила до рамена,
 И крвави кљуни до очију;
 Три четири земље прелећеше: 5
 Каравлашку и Карабогданску,
 Скендерију и Уруменлију;
 Одлећеше на Херцеговину,
 Долећеше до равна Загорја,
 Вијају се и два и три сата, 10
 Ни на чије дворе не падоше
 Да ће би се мало одморили,
 Већ на кулу Ченгијћ-Бећир-паше.
 Кад падоше, оба загракташе,
 А низ беден крила отпустише, 15
 Крваво им одлијеће перје,
 Оно пада на срчали пенџер,
 Вјетар носи кади у одају.
 А кад када љуте јаде виђе,
 Она иде пред бијелу кулу, 20
 Тури очи на бијелу кулу,
 А кад виђе два врана гаврана,
 Са њима се када разговара:
 »Богом браћо, двије тице вране!

- »На вама су чудна обиљежја: 25
 »Крвава вам крила до рамена,
 »И крвави кљуни до очију;
 562 »Чије сте се крви напојили?
 »Одакле сте скоро полећели?
 »Нијесте ли од доње крајине, 30
 »Од Озије испод Московије?
 »Јесте л' вид'ли многу Турску војску?
 »Јесте л' вид'ли Бећир-пашу мога,
 »И његова брата Хасан-бега,
 »И мојега сина Осман-бега, 35
 »И синовца Саку Смаил-агу,
 »И нашега Омер-пеливана,
 »И старога Дрнду барјактара,
 »И остале Турске поглаваре?
 »Јели здрава и весела војска? 40
 »Играју ли коњи под момцима?
 »Вијају л' се на алај' барјаци?
 »Љуте ли се Турци, како вуци?
 »Јел' мој паша серашћер пред војском?
 »Опрема ли чете у планине? 45
 »Доводе л' му робља свакојака?
 »Има л' доста влаха⁹⁶⁾ у синциру,
 »И код њега танкијех робиња?
 »Стоји л' писка влаха у синциру?
 »Играју л' му влахиње робиње? 50
 »Јел' ми како паша задобио?
 »Води ли ми робља Московскога,
 »Које ће ме вјерно послужити?
 »Јесу л' Турци шићар дијелили,

⁹⁶⁾ И овдје власи значи *хришћани* (Москови), а влахиње *хришћанке* (Московске жене и дјевојке).

- »Јесу л' паши старјешинство дали? 55
- 563 »Иде ли ми паша Бећир-паша?
 »Кад ће доћи, да се њему надам?«
 Њој говоре два врана гаврана:
 »Посестримо, було пашинице?
 »Ради би ти добро казивати, 60
 »Ал' смо слабо добра и виђели;
 »Казаћемо, ка' што смо виђели:
 »Јесмо скоро код Озије били,
 »Све смо вид'ли, за које нас питаш;
 »Била здрава и весела војска, 65
 »И играше коњи под момцима,
 »Вијаше се на алај' барјаци,
 »Љутише се Турци како вуци,
 »И твој паша серашћер пред војском,
 »Опремаше чете у планине, 70
 »Доводе му робља свакојака,
 »Има доста влаха у синциру,
 »И код њега танкијех робиња;
 »Пропишташе власи у синциру,
 »Проиграше влахиње робиње 75
 »За невољу, ка' за добру вољу;
 »У твог паше до седам робиња,
 »А у твога сина Осман-бега
 »И у њега три танке робиње,
 »У онијех других пеливана 80
 »У ког двије, у ког по четири.« —
 Онда вели Бећир-пашиница:
 »Ја два врана, два по Богу брата!
 »Обадва сте млади за бакшиша.« —
 Пође њима бакшиш донијети; 85
 Њој говоре два врана гаврана:

- 564 »Стан'де, кадо, ал' су јади страга :
 »Био ти је паша задобио,
 »Не даде му ђаво, да учува,
 »Већ он пође даље у Русију; 90
 »А кад вид'ла Московска краљица,
 »По имену госпа Јелисавка,
 »Под Турке је лагум поткопала,
 »И на лагум Турке намамила ;
 »Кад лагуму живу ватру даде, 95
 »Одлетише под небеса Турци,
 »Трећи дан су из неба падали.«
 Онда вели Бећир-пашиница :
 »Ј'о два врана, јада големога!« —
 »Моја кадо, још ту јада нема, 100
 »Сад ћемо ти јаде да кажемо :
 »Што иза тог остаде Турака,
 »Ев' намаче Московска краљица
 »Шест стотина хиљада коњика,
 »Све катане љута оклопника, 105
 »Наћераше на Озију Турке ;
 »Ту је Турска изгинула војска :
 »Великијех дванаест везира,
 »Осим малих паша ић'-туглија
 »И од Босне осамдесет бега.«⁹⁷⁾ 110
 Опет вели Бећир-пашиница :

⁹⁷⁾ Од другога, у осталоме много рђавијега пјевача слушао сам овдје Босанске поглавице по имену овако :

Од Загорја два Ченгијћа млада,
 Од Никшића два Париповића,
 Од бијела Колашина града,
 Од њег', кадо, два Мекића млада :
 Од онога поља Бијелога,
 Од њег', кадо, до два Кучевића :

- 565 „Ј'о два врана, јада големога!“ —
 „Моја кадо, још ту нема јада,
 „Сад ћемо ти горе да кажемо:
 „Твога пашу жива уватише 115
 „И твојега сина Осман-бега,
 „У ордију њину одведоше;
 „Ал' твој паша нађе пријатеља,
 „Пријатеља са Херцеговине,
 „По имену Црнојевић-Саву, 120
 566 „И то паши мило не бијаше,
 „Кад му стаде Саво бесједити:
 „„Станидере, Бећир-пашо, курво!
 „„Пет си мојих брата погубио,

Од Плеваља два Дрндића млада,
 Од Чајнича до два Батотића,
 Од Горажда до два Сијерчића,
 Са Хација два бега Хација,
 А од Праче двије Еренлије,
 Са Гласинца два Шаин-пашића,
 Од бијела шера Рогатице,
 Од њег', кадо, два Пашића млада;
 Од бијела шера Вишеграда
 До два бега, двије Новалије;
 Од бијела шера Сребрнице,
 Од њег', кадо, два Барјамовића;
 Од Зворника до два Видаића,
 А од Тузле Тузла капетане,
 А од Кладња Рамо барјактаре,
 Од бијела шера Сарајева,
 Од њег', кадо, до четири бега:
 Два Морића, два Алил-башића;
 Од Високог паша Хасан-паша,
 Од Градашца два Градашчевића,
 Из Крајине Рустан барјактаре.

»» Врло си ме за срце ујио, 125
 »» Одуз'о ми земљу и тимаре,
 »» Моју земљу на Херцеговини;
 »» Камо моја земља и тимари?
 »» Кам' волови моји ранитељи?
 »» Камо коњи моји витезови? 130
 »» Камо мојих хиљада оваца?
 »» Камо моје браће петерица?
 »» Све си мени, море, одузео,
 »» И мене си погубити ћео,
 »» Ја побјегох у земљу Московску““ — 135
 »» Ђаше му се паша да оправда,
 »» Не даде му Саво бесједити,
 »» Ману мачем, одс'јече му главу;
 »» Ђадијаше и твог Осман-бега,
 »» Ал' не даше Московска господа: 140
 »» Немој, братко,⁹⁸⁾ Црнојевић-Саво!
 »» Још је д'јете и лудо и младо,
 »» Море наше књиге изучити.““
 »» Онда ти се Осман покрстио,
 »» И Московске књиге изучио, 145
 »» До сад ти се покалуђерио.“
 Кад то чула Бећир-пашиница,
 А од јада црној земљи паде,
 Доље паде, горе не устаде.

Фоча и Фочанке.

Бога моле Русијнска господа,
 Да им Бог да у недјељу сунце,

⁹⁸⁾ Пјевач овдје каже *братко*, као да Московци тако говоре.

- У недјељу на васкрсеније,
 Да изводе робље на сунашце
 И пред њима сужња Хасан-пашу, 5
 Да питају што је запамтио
 У свој Босни и Херцеговини :
 Који јесте шехер понајљепши,
 У коме ли најбољи јунаци,
 У коме ли најљепше дјевојке ? 10
 То се они Богу умолише,
 Бог им даде у недјељу сунце,
 У недјељу на васкрсеније,
 Они воде робље на сунашце
 А пред њима сужња Хасан-пашу ; 15
 Још говоре Русијнска господа :
 »Кажи право, сужањ-Хасан-пашо !
 »Кажи право, тако био здраво !
 »Који шехер јесте понајљепши
 »У свој Босни и Херцеговини ? 20
 »У коме ли најбољи јунаци ?
 »У коме ли најљепше дјевојке ?«
 Ал' говори сужањ Хасан паша :
 »А Бога ми, Московска господо !
 »У свој Босни и Херцеговини 25
 »Сарајево шехер понајљепши,
 »А Мостарци најбољи јунаци,
 568 »А Фочанке најљепше дјевојке :
 »Када дође љетни Ђурђев данак,
 »Ишетају Фочанке дјевојке 30
 »По башчама, те уфате коло,
 »Обуку се, што најљепше могу,
 »Прип'јевају пјесне свакојаке,
 »Ћунем ви се мојом вјером Турском !

- „Ја какве су Фочанке дјевојке, 35
 „Мамиле ⁹⁹⁾ би са неба облаке,
 „Камо л' не би са земље јунаке!“
 Ту бијаше Влајсављевић Јово,
 Још говоре Московска господа :
 „Капетане, Влајсављевић-Јово! 40
 „Води наске, да Фочу робимо,
 „Да пл'јенимо Фочанке дјевојке!“
 Насмија се капетане Јово,
 Те овако њима одговара :
 „Луди ли сте, Русијнска господо! 45
 „Залуду су лијепе Фочанке,
 „Није ласно Фочу поробити.“
 Ал' говори сужањ Хасан-паша :
 „Бре не лудуј, капетане Јово!
 „Фоча равна, не имаде града, 50
 „Ласно ће ју они поробити.“
 Ал' говори капетане Јово :
 „Бре не лудуј, сужањ-Хасан-пашо!
 „У Фочи су до три града тврда ;
 „Једно Дрина, друго Ђиотина, 55
 „А трећи је Црни врх планина,
 „Тер се Фочи приступит' не даду.“

⁹⁹⁾ т. ј. домамале би? Или помамиле би?

О ОВОМ ИЗДАЊУ.

II ова књига народних песама уређена је исто онако као и прва¹⁾, т. ј. за основу је узето бечко издање: **Српске народне пјесме**, скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић. Књига трећа, у којој су пјесме јуначке средњијех времена. У Бечу, у штампарији јерменскога манастира 1846. 8° VIII, 592.

Од тога издања одступило се у овоме у толико што је песма под бр. 79 (стр. 506) унесена из II^в књиге стр. 21, и што су три песме испред бр. 84 (стр. 533) изостављене, јер су већ унесене у прву књигу¹⁾ (стр. 222, 226 и 233). Обоје је учињено према Вуковим напоменама: „Овој би пјесмици [I, 222], било приличније мјесто у I књизи од стране 196 до 215 него овдје, као што би и пјесми 7 из II књиге било приличније мјесто у овој књизи од стр. 392 до 430 [стр. 506]; али је за сад добро и овако.“ [III^в стр. 547], и: „И ова пјесмица [I, 226] са овом што иде за њом [I, 230] могла би се намјестити у I књигу послје пјесме 303.“ [III^в, стр. 549].

Од осталих осамдесет и шест песама штампане су четрдесет и две у овим ранијим издањима:

I^а (види I књ. стр. 657) две: бр. 81 (стр. 513) и 83 (стр. 528);

II^а (види I књ. стр. 658) три: бр. 2 (стр. 4), 34 (стр. 237), и 70 (стр. 449).²⁾ Све три ове песме штампане су и у трећој књизи (III^б) другог издања;

¹⁾ Српске народне пјесме. Скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић. Књига прва, у којој су различне женске пјесме. (Државно издање). Биоград. Штампарија Краљевине Србије. 1891. 8°, LXXXIV, 662.

²⁾ Уз побележена одступања ваља додати још и ова: на стр. 4 19. пакъ. 150. гдъе. 193. гъого. 166. Усеине. 177. Усеина; — на стр. 237: уз 21 и 103; уз 43 и 153; уз 241: поћера'ћу. 184. одъ куда.

I⁶ (види I књ. стр. 659), једна, бр. 19 (стр. 100) ;

III⁶ : „**Народне српске пјесме**, скупио и и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, (Јадранин из Тршића, а од старине Дробњак из Петнице,) Санктпетербургскога вољнога општества љубитеља Руске словесности, и Краковскога ученога друштва член кореспондент. Књига трећа, у којој су пјесме јуначке позније. У Липисци, у штампарији Брејткопфа и Ертла. 1823.“ — 8', 399 и 2 л. посвете и 4 претплатника без пагинације.

У овој књизи има тридесет и пет песама, од којих су ушле у III књ. бечког издања шеснаест, и то : бр. 2 (стр. 4), 6 (стр. 23), 10 (50), 14 (70), 18 (92), 21 (114), 22 (125), 29 (204), 34 (237), 39 (277), 42 (290), 45 (312), 47 (322), 54 (364), 68 (435) и 70 (449)³.

Три песме унесене су у другу, а петнаест у четврту књигу бечког издања. Једна је изостављена, која ће се наштампати у додатку уз четврту књигу овога државног издања.

Напред је посвета :

СВИЈЕТЛОМЕ И ЧЕСТИТОМЕ

КНЕЗУ ОД СРБИЈЕ

ГОСПОДАРУ

МИЛОШУ ОБРЕНОВИЋУ.

А на другом листу :

Свијетли и Честити Кнеже,

милостиви Господару !

Не само што сте ВИ поред остали ВАШИ много-трудни послова мени милостиво помагали у скупљању ови пјесама, него сте ме још и у стање поставили, да и на свијет издам. Том милостивом благонаклоношћу к мени и к народним пјесмама нашим дали сте ми слободу, да ову *трећу књигу* посветим ВАШЕМУ славном имену, и тако да ову народну књигу украсим именом, које ће се у потомства међу свима нашим старим и новим јунацима

³) Уз побележена одступања треба још додати : стр. 92 : Без напомене ; — стр. 114 : 185 доке ; — стр. 125 : 202. постаљене.

сијати као звијезда даница међу осталим звјездама. За мене ће бити особита срећа, ако Ви књигу ову примите с онаком радости, с каквом сте помагали, да се она састави и на свијат изда, и с каквом ВАМ је посвећује

У Липисци на Илијн дан 1823. ВАШ

препокорни слуга

Вук Стеф. Караџић

На завршетку је (стр. 397—399) мали речник који је штампан мало ниже.

IV⁶. Народне српске пјесме. Књига четврта. Беч 1833.

Из ове књиге унесене су у III књ. бечког издања двадесет и четири песме и то: бр. 1 (стр. 1), 3 (11), 11 (56), 12 (59), 17 (86), 24 (142), 26 (167), 27 (185), 28 (193), 31 (216), 33 (220), 35 (246), 38 (269), 40 (284), 46 (317), 51 (346), 57 (390), 58 (395), 61 (410), 64 (419), 65 (425), 74 (475), 85 (535), 86 (539).⁴⁾

Више о овој књизи и о осталим песмама у њој говориће се у четвртој књизи овога државног издања.

У Београду,
29. Септембра 1894.

ЉУБ. СТОЈАНОВИЋ.

⁴⁾ Уз побележена одступања ваља још додати: на стр. 17: 67. Бури. — стр. 142: 366. смеђа; 632. Мују. — стр. 107: 328. онда била. — стр. 247: 176. диг'о праа.

ТОЛКОВАНИЈЕ НЕКОЛИКО РИЈЕЧИ.

У овим пјесмама [III⁶] има око 300 ријечи, којије нема у моме рјечнику; но ја за сад назначујем овђе само оне, за које мислим, да и сви Срби не ће моћи ласно разумјети:

Акреп, * јакреп.

Арбанија, Арнаутска,

Арзлак, * управо не знам ни сам шта је.

Арчалија, * т. ј. широка.

Атар, * атер.

Баом (твор. од ба), т. ј. страом, плашњом. *Баз*—

Бакарлија, * бакрачлија, узенђија.

Балча, * балчак.

Бекрија, * пијаница.

Белћи, * белћим, може бити.

Бида (у пјесмама), мјесто б'једа.

Бил (био), ла, ло, (у пјесмама) мјесто б'јел.

Брод, лађа, галија.

Бумба, (die Bombe), кумбара, лубарда.

Бутун, * сав, сва, све.

Веље (красе), т. ј. велике (cf. Слав. велій.)

Вереца, * аљипа женска, као јалунце.

Гаирет, * снага.

Греде (од гредем, грести, које ја прије нијесам чуо у Српском језику), т. ј. иде.

Далбулана, * бубњеви и свирале и зиле и борије, све заједно.

Дарати, дирати.

Диба (једни пјевају и дива), (ст.) ваља да је нешто свилено, као кадифа.

Добре, добро (cf. Слав. добрѣ).

Друсто, друштво.

Ђемија, * лађа,

Ђида, ђидија (vertraulich).

Ђумишли, * adj. indecl. сребрн.

Е

Ел } јер.

Ели }

Ескија, * стара плоча коњска.

Ећим, * лекар.

Жуђети, жељети. cf. жудан.

Издобила, изобила.

Иска, њиска.

Истиван, некаква аљина.

Јазиција, * писар. cf. јазија.

Јаија, * пјешак.

Јаидал, * на страну.

Једапак, } т. ј. одма.

Једнак, }

Ју, (винит. од она), мјесто је (cf. Слав. ю).

- Кардаш**, * брат
Кошћелица, ваља да је пе-
 ђина
Крш, овђе значи велики ка-
 мењак.
Куле, кулаш.
Кулуглија, * кулук се Турски
 зове полиција, а кулуглије ваља
 да су људи од полиције.
Куфин, међа, граница.
Лобуд, дрво мало покраће и
 подебље од пилита, које Тур-
 ци (у игри) бацају с коња.
Ломан, мна, но, овђе значи ка-
 менит и брдовит.
Марголоз, не знам ни сам
 шта је. — *Марголоз?*
Меневиш, * плав.
Но, овђе ђешто не значи ништа,
 него само да је пуна врста
 (као на другом мјесту ја и та),
 п. п. на стр. 175. у врсти 6.
Одаждица (од даждица?), ки-
 шовита, од кише.
Ома, одма.
Османлија, * Турчин на Азије;
 седла Османлије, т. ј. као
 што су у Турака из Азије.
Отмановић цар, т. ј. Турски.
Пече, ваља да су некаки за-
 воји око главе.
Прочи, други, остали.
Пули, * adj. indecl. шарен. cf.
 пулија.
Раат, * bequemt; а овђе готово
 и весео значи.
Раждене, разагна, рашћера.
Руветлија, * од једнога за-
 пата.
Сајалија, саја.
Сал, * салт, сам, сама, само.
Сеир, * чудо; учинити што сеир,
 т. ј. чудити се чему.
Сигурати се, спремати се, го-
 товити се.
- Спликтар**, * der Waffenträger.
Сјетно, (сг.) управо значи жа-
 лосно (сјетно невесело) (cf. Слав.
 сѣговати); али овђе (на сгр.
 4. у врсти 12.) значи на про-
 тив (сјетно и весело). Из тога
 се види, да ова ријеч у го-
 вору није познати ни мало.
Скепдерија, земља око Скадра.
Стојни Бијоград, у говору
 зове се варош у Маџарској;
 а у пјесмама каже се стојни
 и оном Бијограду у Србији.
Сугорина, моштица.
Талац, онај, што је у залози,
 der Geißel. Тако се говори и
 таоштво, das Pfand.
Те, овђе на неколика мјеста
 стоји мјесто ће.
Тевећели, * тако ласно.
Тим, тако (чим га виђе, тим
 га и познаде).
Тумбак-бакарлија, * бакрач-
 лија од тумбака.
Ћаја, { као намјесник или на-
Ћеја, { стојник, Ћаја.
Уба, из убаа, т. ј. изненада.
Увардати, увребати.
Узаптити, затворити, забра-
 нити.
Урметин, * кукуруз,
Устовати, уговорити.
Утина, сова, јеина. ✱
Утробица, цигерица.
Цуцкиња, не знам шта значи (да
 није из Цуца, из Црне горе?)
Чекркли, * adj. indecl. што се
 окреће, као чекрк.
Человођа, поглавар.
Чим, како (чим ти наста —
 тако —: чим га виђе, тим
 га и познаде).
Чифт, * пар.
Шемишљика, некака трава.
Шуркулија, мала ствар.

—ж—
 ✱ Карталија — карта арм.
 много хрочеи смјешке дама,
 и Кесиде или Карта у поједине Турске

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

Стр. 12. стих 41: себе. — 23. 9: вино. — 28, 164: причекај. — 35, 24: мајка. — 44, 315: ме. — 53, 93: на. — 125, у ноти: устаља. — 131, 193: ево. — 154, 375: на. — 166, 104: ево. — 168, 15: за женидбу. — 195, 74: ђого. — 199, 196: хазнадара. — 209, 14: пјанације. — 211, 61: ја бих. — 229, 291: му. — 233, 429: маменоме. — 246, У ноти: 2. Два Турчина; — 266, 59. Муја. — 285, 53. ђевојку. — 301, 324. омах. омах. — 302, 354. омах. омах. — 324, 61. ускока. — 343. 189. хајдук. — 348, 66. под. — 348, 69. Раду. — 379, 61. кол' ђе. — 393 у ноти: залази. — 411, 54. Богме. — 422, 100. брату.

Турска песма 544-556
Сави ЗМ

Својим свудом Јеромнавану Мартин ?
Код краљ и Бота не маде. ? р. 157-158
и тачно 545

* * * изјерене главе ?
Насерина и његов брати Русин!
на његов

Симметричные функции \equiv
Рембродские функции.

Симметричные функции (546)

или функции от корней (190)

или функции от корней кубов etc

или функции

(249 стр. 197)

Симметричные функции 187

349 ... 197 ... 139-142

250 Kas u smyze Karida smyze rryje

394 394 Kas totuega Kao. mylba

(529) Kas da je do tojme uskera

3
Wiemus 23

Thybamjny (Thybamjny spad)

536 =

ubny koby klyle
Kagpawer

298

220 y Bacany g. tabana / ystno 4 tojme
y u wipaly w pndecem u adana (emvina)

227 odnoby (224) kuy tojme
mupna 300 wadana curvce

224 w dny wawony
265 w dny dwojn (Bo dupleka)
271 w dny dwojn (Bo dupleka)
272 w dny dwojn (Bo dupleka)
270 w dny dwojn (Bo dupleka)
(I, 254) drentyng kuyng

Bu d 72

23 u (3) wemio

Komunio dux: kumeta w rryje 142

Bacany g. kedy mymby
Bakm 246

394 Kas totuega
Kao mylba u
529

Wiemus 456

30 u dny 457

271 298 430

In Zorju:
26 Trans. Plog 2015a n 5x10 2015/2016

In Bura 88,32

Кейотити - ... HKe
197 368

Злаена P/P No 32

(IV) (402-3) Lenijta 539 III
Buk: afajonijta Lenijta 395
394 a ke afajonijta
neprijeda a ne omijeteno
neprijeda neprijeda
Prijujok 544-6 abrijeda Bpaw 356

Spito! 178

Novakola Cizemajre

Trasuna! 32

209

Kpze-n. Kpze!

31 318
104 8308

70 142
400

